

నృత్య, శిల్ప వాస్తుశాస్త్రముల ఆధారములలో 21 సం
పరిశోధించి రచించిన

రా మ ప్ప దే వా ల య

శిల్పకళా రహస్యములు

రచన :

డి॥ శే॥ చనుమల్ల రాజభద్రయ్య విశ్వ
శిల్ప, చిత్రకారుడు

Ramappa Devalayamu
Shilpakala Rahasyamulu

Author & Artist

Ch. Raja Bhadraiah Vishwakarma

1986

Rs. 20-00

COPY RIGHT RESERVED

Ch. Kaladhar,

H. No. 9-1-19, Girmajipet,
WARANGAL-506 002

Dhanalaxmi Printing Press. WARANGAL,

For Copies

CH. KALADHAR

Girmajipet, WARANGAL.506002

విషయసూచిక

క్ర. సం.

పేజీ

1	ప్రత్యేక శిల్పులు, పని విభాగములు.	1
2	రామప్ప దేవాలయ పరిచయము.	4
3	ప్రస్తుత పరిస్థితి కాకతీయరాజుల సంక్షిప్త చరిత్ర	5
4	త్రిలోచనాశ్రమము	8
5	ఆలయ స్థలనిర్ణయము వాటి వివరములు.	33
6	దేవుడు—దేవాలయము, ఆలయముస్తూపి.	45
7	స్తూపి—శిఖరము కందము—ప్రస్తరము.	47
8	లింగాకారము—పానవట్టిము.	53
9	కెంపు	57
10	కొబ్బరికాయనీళ్ళయొక్క ప్రాశస్త్యము మరియు తులసి.	59
11	రాగిపాత్ర—రాగిగుణం—మరియు కర్పూరం.	61
12	సూర్యుడు, పౌరశక్తి లేక దైవశక్తి.	62
13	తీర్థము.	63
14	బొట్టును తయారుచేయు పధార్థములు.	64
15	ద్వజ స్థంభము.	68
16	రసానుభూతిద్వారా మానవశరీరమునకు శక్తిని పంపిణీచేయుట.	72
17	శ్రీ చక్రము దాని వివరములు.	75
18	నంది గురించి.	89
19	ద్వారపార్శ్వ శిల్పములు.	92
20	సప్తస్వరములు—పలికే శిల్పము.	ఎ
21	లోకవ్యవహారము భావముతెల్పే శిల్పము.	బి
22	శివరాత్రియొక్క ప్రాముఖ్యతలోని శాస్త్రీయ రహస్యము.	97
23	బలిపీఠం—బలిహారం.	98
24	స్థంభముయొక్క శిల్పశోభ.	100
25	స్వాగత శిల్ప సుందరీమణులు, ప్రవేశద్వారము.	106

26	నాగిని.	124
27	మోటుపల్లి ఓడరేవు.	126
28	ఎత్తుమడమల శిల్పము.	127
29	కోతి పెద్దశిఖిగల శిల్పము.	129
30	కాలుముల్లు శిల్పము.	133
31	పేరిణి నృత్య భంగిమ.	134
32	మృదంగ శిల్పము,	138
33	వాయుకోష్ఠము (Air Conditioning Plant)	141
34	రాషలోమ్.	145
35	తప్పొల పట్టిక.	161

ఆధార గ్రంథాలు

- 1 అగమ శిల్ప శాస్త్ర పరిచయము
- 2 విజ్ఞాన-విశేషాలు
- 3 రామప్ప
- 4 రామప్ప గుడి
- 5 కాకతీయులు
- 6 శ్రీచక్ర విలసనము
- 7 రంగులు విజ్ఞానం
- 8 అర్ష విజ్ఞాన సర్వస్వం
- 9 భారతీయ తత్వ శాస్త్రము
- 10 వస్తుగుణ ప్రదీపిక
- 11 కామశిల్పం
- 12 భారతీయ మహాశిల్పం
- 13 తెలుగునాడు సృత్యకళ
- 14 వాత్సయన కామసూత్రాలు
- 15 మానసిక శక్తులు
- 16 అవాహన
- 17 Ramappa and Other Temples of Palampet
- 18 దేవాలయములపై బూతుబొమ్మలెందుకు
- 19 యోగాసనాలు
- 20 స్థలపురాణం స్థానికప్రజల వివరణ
- 21 వింత అగ్నిగోళము

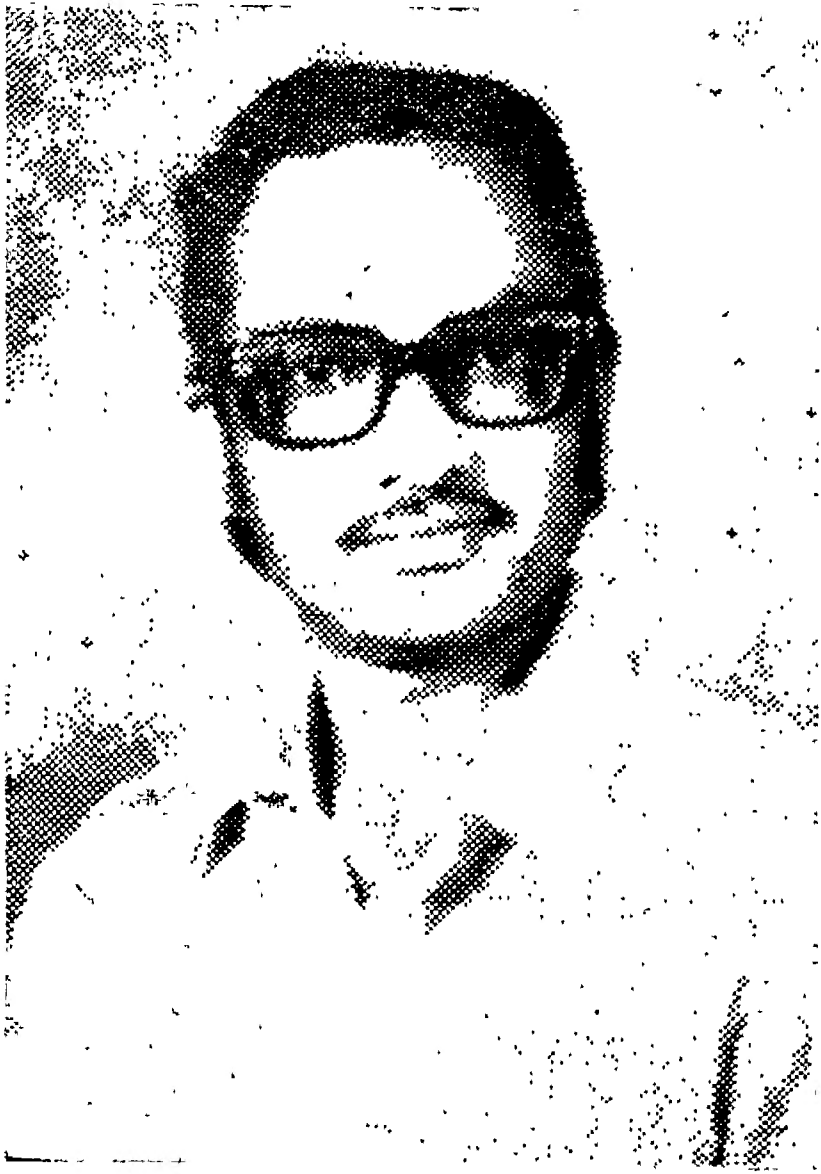
కృతజ్ఞతలు

రామప్ప దేవాలయం శిల్పకళా రహస్యములు గ్రంథ ముద్రణకు ఆర్థికముగా సహాయముచేసిన శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారికి మా కృతజ్ఞతలు.

శ్రీ టి. హయగ్రీవాచారిగారు డి. 30-3-80న రామప్ప దేవాలయము శిల్పకళా రహస్యములు లిఖిత గ్రంథాన్ని అవిష్కరించి 1116/- నగదు ఇచ్చి ఆర్థికముగా సహాయముచేసినవారికి మా కృతజ్ఞతలు.

కళాహృదయులు, కళాకారులు, పురప్రముఖులు, మిత్రులు, ఈ గ్రంథముద్రణను ఆర్థిక సహాయ సహకారములు అందించిన అందరికి స్థలాభావంవల్ల పేర్లు ప్రకటించలేకపోతున్నాము వారి సహాయసహకారములకు మా కృతజ్ఞతలు.

—ప్రకాశకులు.

గ్రంథ రచయిత పరిచయము

కీ శే॥ చనుమల్ల రాజభద్రయ్య విశ్వకర్మగారి జన్మస్థలం వరంగల్లు జననం 30-10-1934 తల్లి తండ్రులు బ్రహ్మయ్య, వెంకటమ్మగార్లు వీరు స్థానిక హనుమకొండ కొత్తూర్ ఉన్నత పాఠశాలలో చిత్రకళోపాధ్యాయులుగా పనిచేస్తు ది. 1-4-1980న స్వర్గస్తులైనారు.

సరస సంగీత సాహిత్యములకు ఊడు సరస్వతీమూర్తి పాలిండ్ల పాలసముద్రంలో ఏతాము నెత్తిన పోతన్నవంటి మహాకవుల జన్మస్థలి కూడలిగా కాకతీయ సామ్రాజ్య పరిపాలనా సర్వం సహా సామ్రాజ్య రాణిరుద్రమాదేవి కోటలో ప్రప్రథమంగా రామప్ప దేవాయం శిల్పకళారహస్యం అను గ్రంథం అవిష్కరించబడుట మహాద్భాగ్యంగా భావిస్తున్నాము.

సశాస్త్రియ సాంప్రదాయాల నాకళింపుజేసుకొని జాతి చైతన్యమునకు హిందూ సంస్కృతికి సాంప్రదాయానికి విరిగిన మెట్లను జతపరచుటలో వీరి కృషి గంగామరియై పరివహిస్తున్నది

1956 శ్రీ తిరుమల తిరుపతి వెంకటేశ్వర శిల్పకళాశాల శిల్పాచార్యులు శ్రీ దేవషణ్ముఖనాథస్థపతిగారికి అలంబనగానిలచి శ్రీ అకారపు సరసిం

గం గారి కాశీవిశ్వేశ్వరాలయంలో శ్రీ భద్రకాళి, వీరభద్రుడు, లక్ష్మీనర్సింహ స్వామి విగ్రహములను తీర్చిదిద్ది అప్పుడే శహబాద్ అనిపించుకున్నారు.

వీరి వూర్వీకులు కాకతీయుల కాలములో దేవాలయ నిర్మాణములందును కోటల నిర్మాణమునందును అభరణ విశేషములు తయారు చేయుటయందును యెనలేని కృషిసల్పిరి.

అఖండ శేముషీ దురంధరులైన పండిత ప్రకాండులకు శాస్త్రజ్ఞులకు ఏ పరమార్థ రహస్యములు మిగిలిపోయెనో వీరి ప్రజ్ఞాపాటవముచే పరిశోధించి అనేక వేల సంవత్సరముల క్రితం లోకహితార్థము ప్రవేశ పెట్టబడిన సౌరశక్తి విశ్వశ్రేయస్సుకు దోహదంచేసిన అద్భుత విషయాలను వెలికితెచ్చారు.

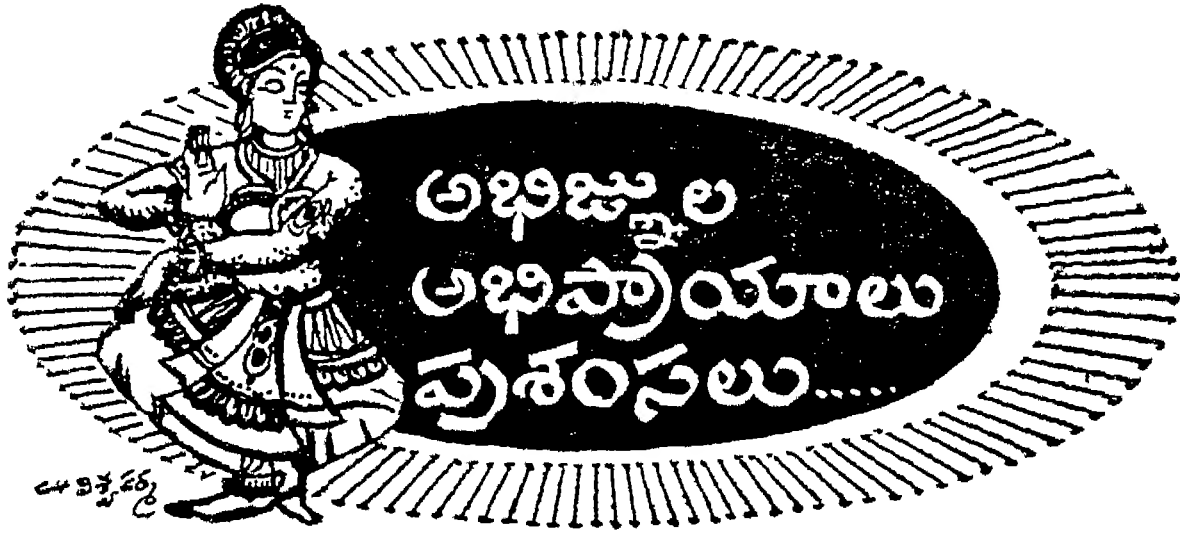
భారత ప్రధాని శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీచే ప్రవేశ పెట్టబడిన 20 అర్థిక సూత్రములను పుణ్యక్షేత్రములను చారిత్రక ఔన్నత్యములను జోడించిన అక్షర రూపచిత్రం అఖిలభారత కీర్తిచార్జ్చించి వీరి కళాప్రతిభను ఇనుమడింపజేసింది.

శ్రీ వెంకటేశ్వరుని సుప్రభాత శ్లోకములతో మంగళాశాసనములతో భావయుక్తంగా కూర్చి భక్తజనకోటి హృదయాలలో చెరగని ముద్రవేసినారు.

తరతరాలుగా కాకతీయ పౌరులు కలలుగన్న కాకతీయ విశ్వ విద్యాలయ అధికార ముద్రికను సశాస్త్రీయముగా రూపకల్పనగావించి, కాకతీయ విశ్వ విద్యాలయస్థాయికి, ఔన్నత్యమునకు తగిన కళాకారునిగా అందరిప్రజేష్ లలిత కళా అకాడమీ సభ్యునిగా ఎన్నిక చేయబడినారు.

సినిమాలపేర్లతో డా॥ అక్కినేని నాగేశ్వరరావు, డా॥ ఎన్.టి.రామా రావుగార్లకు అక్షరరూప చిత్రమువేసి సినిమా ప్రముఖులచే అభిమానులచే ఓహో యనిపించుకున్నారు.

పండిత ప్రకాండులు సైద్ధాంతిక విమర్శకులు మహోపధ్యాయులు సంస్కృత సాహిత్యవిలువలను సంతరించుకున్న స్థాయిలో ఈ కాకతీయగడ్డపై అనువంశిక శిల్పచిత్ర కళాకారుడుగా వీరి కళాప్రతిభ ఆవిర్భవించుట గర్వకారణము.

శ్రీ రాజభద్రదయ్య విశ్వకర్మగారి కళానిపుణతకు నా జోహార్లు.

—దాశరథి

20 అర్థిక సూత్రములను కంఠహారంగా మలచి రూపొందించిన శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ చిత్రం మీ సునిశిత ప్రజ్ఞకు శతపరిత.

—సి. నారాయణరెడ్డి

కళాకారులు శ్రీ రాజభద్రదయ్య విశ్వకర్మగారు ఈ రచనలో తమ ప్రతిభను చక్కగా అవిష్కృతంచేశారు. ఈ గ్రంథంభారతీయభాషలలోనే గాక విదేశీభాషలలో కూడా రావాలని మీ కృషి జయప్రదం కావాలని నా ఆకాంక్ష.

—డా॥ యం. పార్థసారథి

I have great admiration for the art implied their in I hope /ou will contribute towards it and I hopy you all the success.

—A. Nageshwar Rao, Cine Artiste.

శ్రీ రాజభద్రదయ్య విశ్వకర్మగారి చిత్ర రచన పరిపక్వ శిల్ప పరిజ్ఞానాన్ని ప్రస్ఫుటం చేస్తుందని పేరే చెప్పనక్కరలేదు.

—ఇంటూరి వెంకటేశ్వరరావు సినీమా

శిల్ప సాంస్కృతిక సంబంధములు యౌగిక సంబంధములు అనేక షయములో మీరు చేయుచున్న అతాచనా దోరణి నన్ను ముగ్ధుణ్ణిగావించినది.

—యెత్తోజు మాధనాచార్యులు, సభాపతి.

దేవాలయ విశేషాల్ని తెలిపేవారుకావాలి. వీరి మాటలు గ్రంథరూప ములోనికి రావాలి. ఈ గ్రంథం అన్ని దేవాలయములదగ్గర దొరకాలి. అలా చేస్తేనే భావితరాలవారికి దేవాలయములగురించి తెలిసేది. ఈ తొలివలో శ్రీ రాజభద్రయ్య విశ్వకర్మగారు ముందడుగుపేశారు.

—పెదపాటి నాగేశ్వరరావు యం.ఏ. స్థాపత్య పేడాచార్య సాహిత్యవిశారద.

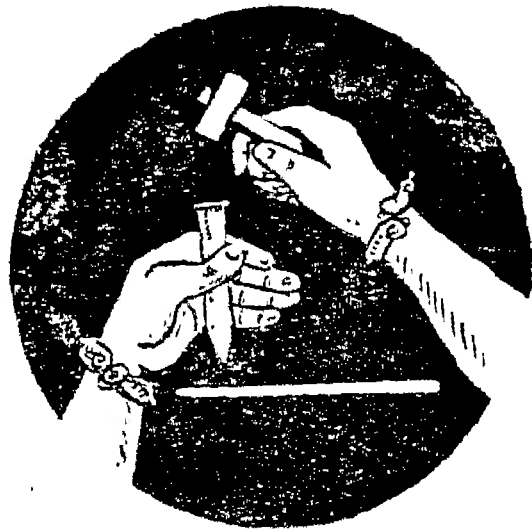
వీరి ప్రస్తుత రామప్ప దేవాలయము అను శిల్ప కళాఖండములను గురించిన సమీక్ష ఇదొక భారతీయ అనల్పకళా భావ రహస్యముల నుగ్గడించెడి పరిశోధనాత్మక ఉత్తమోత్తమ రచన.

—వానమామలై జగన్నాథాచార్యులు (రైతు రామాయణకర్త)

హిందూధర్మ అస్థిత్యానికి నుస్థిరమైన గ్రంథం ఈ రామప్ప దేవాలయం శిల్పకళా రహస్యం.

—చిలకమర్తి శ్రీనివాసాచార్యులు, పా. చరిత్ర ఆగమ విద్వాంసులు

రామప్ప దేవాలయం శిల్పకళా రహస్యములు అను ఒక గొప్ప గ్రంథాన్ని రచించడం ఎంతో శ్రమతో కూడినపని శ్రీ రాజభద్రయ్యగారు దాదాపు 21 సంవత్సరాలుగా పరిశోదించిరచించినారు వారిప్రతిభ వరంగల్లు పాస్తపులకు ఎంతోగర్వకారణము. —టి. హయగ్రీవాచారి

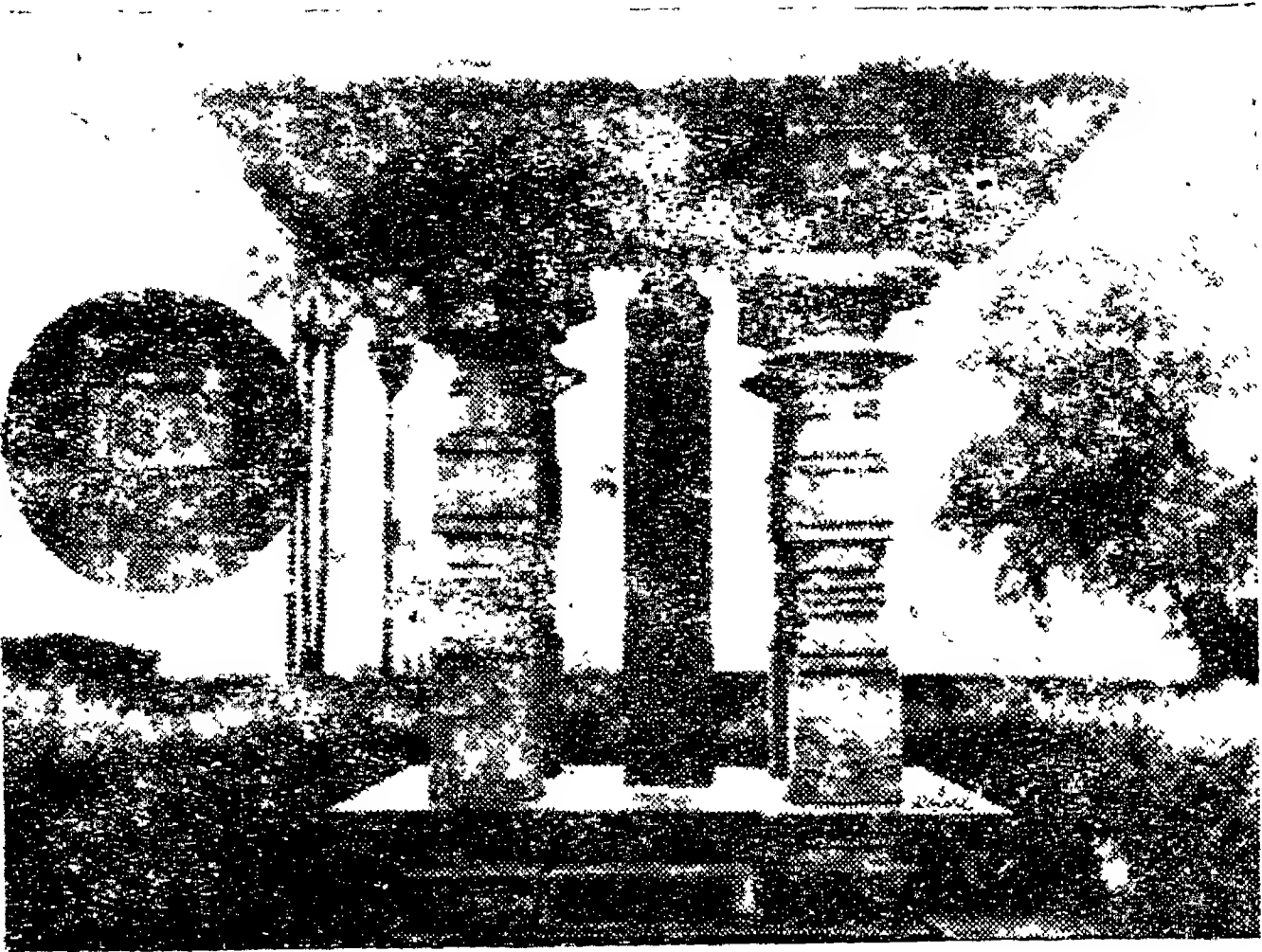
కాకతీయ శాసన స్థాపము

రామప్ప దేవాలయమునకు ఎడమవైపు తూర్పుముఖంగా ఈ శాసన స్థాపముగలదు. దీనిపై మంటపముగలదు ఈ శాసనముపై ప్రాకృతబాషలో తెలుగు కన్నడ మిశ్రమరూపములో శాసనముపై లిఖించబడియున్నది ఈ శాసనములో ఈ ఆలయము రుద్రేశ్వరాలయముగాను దీనిని గణపతి దేవచక్రవర్తి నిర్మింపజేసినట్లుగలదు. గణపతిదేవునియొక్క పరిపాలనా ధక్షతను వీరి విజయములను గూర్చిన అనేకవిషయములు లిఖించబడియున్నవి.

ఈ శాసన స్థాపముపై సూర్యచంద్ర బింబములు ప్రముఖముగా శిల్పించబడినవి. సూర్యుడు—చంద్రుడు మనకు ప్రత్యక్షదేవతలు. ఇవి కాకతీయ అను పదమునకు మూలరూపములు సూర్యచంద్రులను ప్రత్యక్షముగా పూజించిన వచ్చుఫలితము కాకతీయ అని ఉచ్చరించునప్పుడుకూడ కలుగు శబ్ద ప్రణామముగలదు. కాకతీయ అనుపదమును ఉచ్చరించునప్పుడు తగునిష్పత్తిలో సూర్యునియొక్క చంద్రునియొక్క శక్తిని శబ్దరూపమున కర్ణేంద్రియముల ద్వారా శరీరములో లోపించిన ధాతుశక్తినిపూరించి మేధాశక్తిని వీర్యశక్తిని పెంపొందించి పూర్ణజీవితమును గడుపుటకు ఆయుగారోగ్యములను ప్రసాదించును. కాకతీయులు అనగా చిరంజీవులు, వీరులు, ధైర్యసాహసులు గలవారనికూడాగలదు. శైవమతములో చంద్రుని ప్రాముఖ్యత అధికముగానున్నట్లు ఈ శాసన శిల్పములనుబట్టి తెలియుచున్నది. కాకతీయులు శైవములో కొంత మార్పుజేసి ఈ చంద్రశక్తిని అధికంచేయుచు వీరశైవముగా వారి మతమును ఏర్పాటుచేసిరి. కాకతీయ పదమునకు “రామా” అను పదమునకు ఏకత్వము న్నట్లు తెలియుచున్నది. ‘ర’కారము సూర్యబీజము ‘మ’కారము చంద్రబీజము రామా అను పదమును ఉచ్చరించునప్పుడు ఉత్పత్తియగు శబ్ద తరంగాలు సూర్యునియొక్కయు చంద్రునియొక్కయు శక్తిని వాతావరణమునుండి విడదీసి కర్ణేంద్రియములద్వారా శరీరమునకు శరీర ధాతువులకు సంక్రమింపజేసి భయంకరమైన గుండెరోగములనురాకుండా శరీరంలోని విషమును హరింపజేసి పూర్ణజీవితమును ప్రసాదించజేయు మహత్తరశక్తి రామనామములోగలదనుటకు కొన్ని ప్రామాణికాధారములుగలవు.

అంజనేయుడు రామనామమును క్రమంతప్పక జపించుటవలన రామ
అను పదముచే ఉత్పత్తియైన శబ్దతరంగాలు వర్తకక్షలోని సౌరశక్తిని గుండె
భాగమునకు సంక్రమింపజేసి దేహబలంతోపాటు మానసికశక్తిని పెంపొందింప
జేసుకొని పూర్ణజీవితము గడిపెను.

అంజనేయుడు తన చాతీభాగమును చీల్చి గుండెలో రామశబ్దము
యొక్క రామనామమును పరిధర్మించు ప్రతిభ సూర్యచంద్రుల సమ్మేళనమైన
రామ పదములోగలదనియే దీనిభావము. తమిళనాడులో, కర్ణాటకములోను
ఎరుపురంగు తిలకముతోపాటు దీనికి క్రిందిభాగమున చంద్రవంకను లేపనము
చేయుట మనము గమనిస్తాము. కాకతీయ రాజ్యపతనానంతరము చురుప్పుల
మతప్రభావమువలన తెలంగాణాలో ఈ చంద్రవంక లేపనముచేయుట మాని
పేయబడినది. ఒక్క ఎరుపురంగు బొట్టుమాత్రమే మిగిలియున్నది.

వైష్ణవాచారములోని పట్టెనామములో మధ్యగల త్యోతిరూపము శ్రీ
చండములో తెల్లని పట్టెనామాల అకారము సూర్యచంద్రుల అకారమునకు
మూలరూపములుగావెలసినవి వీటినే శంఖచక్ర అకారమునకు మూలరూపములు
వెలసినవి. వీటినే శంఖచక్రాలుగా వైష్ణవములో మనము చూడగలము. ఈ

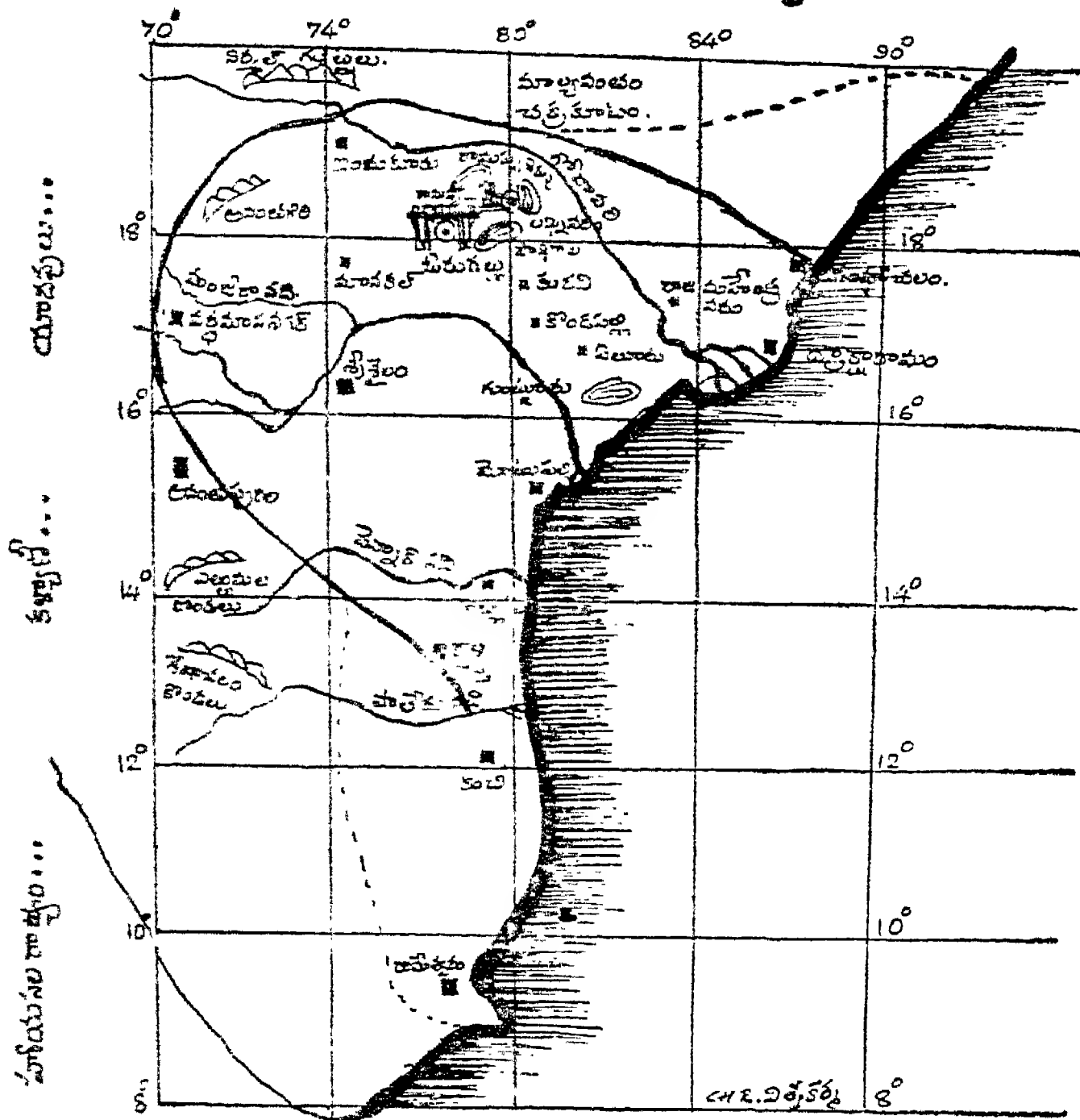
తై వవై ఋవులకు పూర్వము ఒకే ఒక గుండ్రనితిలకము పురుషుల శ్రీ లనుదుట
తిలకరూపముతో మన అచారమందునుంచెడిది.

లలితయు రాముడు బ్రహ్మవిద్యయు పార్వతియు ఒక్కపేయనియు
అది శ్రీచక్రమందున్నదనియు శ్రీ శంకరుల వచనము. ప్రత్యేక చంద్రకళా
కిరణములు 360. 360 దినములవలన సంవత్సరమేర్పడుచున్నది సంవ
త్సరము ప్రజాపతిరూపము. ప్రజాపతి జగత్కర్త కాబట్టి మరీచులు ప్రపంచ
సృష్టి స్థితి లయకారులగుచున్నవి. అనంతకోటి బ్రహ్మాండములోగల పిండాం
డములందును బ్రహ్మాండములందును 360చొప్పున అనంతముగానున్నవి. శ్రీ
దేవి చరణారవిందములైన 'మరీచులు' సూర్యచంద్రాగ్నులతోగలసి భిన్నభిన్న
లోకములను సృష్టిస్తు ప్రకాశింపజేయుచున్నవి. మరీచులనగా సూర్యుని కిరణ
ములు చంద్రునిపైబడి తిరిగి ఆ కిరణములు సూర్యునిలోనికి పరావర్తనముజెంది
సూర్యునిలోని ప్రత్యేక అణుకిరణములలో నం యోగమునొంది శక్తివంతములై
తిరిగి భూమిపై ప్రసరించు కిరణములను మరీచులనిపేరు. శివశక్తిని చంద్ర
కిరణశక్తిని పరిశోధించిన మహాబుద్ధి శంకరుడు. ఆ తత్వమునకు గుర్తుగా
శంకరుని శిరస్సుపైగల చంద్రవంక చంద్రుని ప్రాముఖ్యమును తెలుపు అర్థంను
సూచించుచున్నది. ఆ కిరణముల ప్రభావమును సంతరించుకొనుటలే సోమ
వారంనాడు శివునికి పూజలు జరుపుట అచారమైనది.

ఈ మరీచులు శ్రీదేవి చరణారవింద జనితములని తైత్తిరీయ
బ్రాహ్మణములందున్న "లోకస్యద్వార మర్చిమత్పవిత్రమ్" అనిశ్చతి పాఠము
చెప్పుచున్నది. "మరీచయస్స్యాయంభువాః" అని శ్చతి పాదించుచున్నది
కాబట్టి జగవల్లీ చరణారవింద జనితములైన అనంతకోటి కిరణములలో కొన్ని
టిని తీసుకొని సూర్యచంద్రాగ్నులు 'శ్రీదేవి' 'భారతి' 'కాకతి' ప్రాసారిత
మైన జగత్ప్రకాశన సాంస్కృతిక జగముల ప్రకాశింపజేయుచున్నారు. చంద్ర
కళా చక్రమైన చిందుస్తానము సర్వలోకాతికాంతమైనది. భైరవ యామకవలన
చంద్రవిద్య మహేశ్వరీవిషయములను పార్వతికి చెప్పినట్లుగలదు. ప్రతి
రాసనాలపై ప్రత్యక్షముగోచరించు ఈ సూర్యచంద్ర శిల్పసాంప్రదాయమును
బట్టి కాకతీయ శాస్త్ర పరిశోధకులు ఈ రెండు గ్రహములు అనగా సూర్యుడు,

సూర్యుడుకాకను అనగా వేడిమినిచ్చువాడు అను అర్థము ఆ పదములోనేకలడ దానికితోడుగా చంద్రశక్తి చంద్రుడు అమృతకరుడు అందుచేత రెంటినిజోడిం రూపకల్పన చేయబడినది, ఆ రూపకల్పన స్వరూపమే కాకతిదేవత ఆ కాక పేరుతో వారివంశనామము కాకతీయగా ఏర్పడినది.

కాకతీయ సామ్రాజ్యం

దేశ విదేశాలచే కొనియాడ బడుచున్న ఇంద్రనీల ప్రిసాదము
రామప్పదేవాలయము యొక్క శిల్ప కళాఖండాలను సృష్టించిన

ప్రత్యేకశిల్పములు-పనివిభాగములు

1. రామప్ప:- స్రావణ శిల్పాచార్యుడు.
మూల విగ్రహము-నంది-కామసూత్రములు-ద్వార పార్శ్వ
శిల్పములు షహిషానురమర్థనీ-వాయుకోశములు(air condil-
ion plants) రతీమన్మథులు-గణపతి-గర్భాలయ శిల్పములు
మహాపద్మరాజము 12 అథార శిల్పములు Bocket-figures
2. భైరవభట్టు:- శిలాసరీక్షావిభాగము-అను భద్రగజములు
3. త్రిపురారిభట్టు:-ఎనిమిది మంది కాకతీయ శిల్పములు స్తంభశిల్పములు త్రిపురారి
భట్టుదశ నాయకుడు.
4. సంధాన శిల్పములు:- నాగలింగస్వామి - రుద్రకాళయ్య - భుజంగస్థపతి
కుమారస్వామి-భవభూపతిభట్టు-కాళీప్రతి-వీరు దాక్షిణ్యశిల్పములు
5. నంది భట్టు:- పీఠభాగనిర్మాణము, ఇతడు హయసల శిల్పి.
6. స్తంభముల జిలుగుపనులు:- కామారీప్రతి-బసవచార్యులు-మారన్న-విజయ
భట్టు - నాగశివుడు - భైరవభట్టు - దేవోజు-కాలనాగు-బహ్మజు

చిన్నగరాయన్న-జక్కోజు - రాయన్న - పద్మోజు - శుభ్రకీర్తి
వీరుచాళుక్యశిల్పులు.

7. కుడ్య శిల్పములు:- త్రిసరములు - వజ్రపట్టకములు (పద్మములు) పద్మ
కోశములు-వాయుకోష్ఠముల పనిని 25 మంది కాకతీయశిల్పులు.

8. భద్రప్ప:- పై కప్పు సంధానశిలా పలకములను అమర్చుట - ఇతడు
కాకతీయశిల్పి.

9. అభిరామప్ప:- శిఖరభాగమునకు తేలికయైన ఇటుకలను తయారు చేయుట.

“ఓజు” అను పదముగలవారు మహాశిల్పులుగ బిరుదములనంది గౌరవింప
బడిన మహాశిల్పులు, ఓజస్ అనుసంస్కృత పదమునకు ఓజు వికృతరూపము. ఓజ్జ
అనగా ఉపాధ్యాయుడని అర్థముకూడకలదు. ఓజుఅనుపదము శిల్పాచార్యులకు
ప్రత్యేకముగా వ్యవహరింబబడినట్లు ప్రాచీన శాసనములందు గలదు.

రు దోర్జు - దేవోజు - రామోజు - మారోజు - ఇంద్రోజు - గన్నోజు - ఎత్తోజు
అల్లోజు - మండలోజు - సిద్ధోజు - పుల్లోజు - మామిడోజు - పెద్దోజు - పొన్నోజు - ఎలిశోజు
పోటోజు - బొల్లోజు - భోగోజు - తిప్పోజు - గారోజు. మొదలగు మహాశిల్పులందరూ
కాకతీయ సామ్రాజ్యములో మాధవవర్మ మొదలు ప్రతాపరుద్ర చక్రవర్తి వరకు
దాదాపు మూడు వందల సంవత్సరముల కాలము అయాప్రభువుల వద్ద మందిర
నిర్మాణములయందును, కోటలనిర్మాణములయందును, కిరీటములను తయారుచేయుట
యందును ఆభరణవిశేషములు చేయుట యందును, కాంస్య విగ్రహములు చేయుట
యందును అద్భుతమైన నేర్పును ప్రదర్శించినందువలన వారికి గౌరవసూచకముగా
ఓజు అను బిరుదములనిచ్చి గౌరవించిరి. ఓజు అనగా ప్రకాశము తేజస్సు అని
కూడ అర్థముగలదు.

ఓజు అను ఇంటిపేరు గలవారు సగర్వముగా మా పూర్వులు మహాశిల్పులు
అని చెప్పుకొనవచ్చును.

ఆధ్యాత్మిక చింతనగలిగి తపోనిష్ఠగలిగి మహారాజులకు ఆధ్యాత్మిక సలహా
లిచ్చి రాజనీతిని బోధించిన మహాశిల్పులకు సంకృతీనందాన అనియును విశ్వకర్మ

అనియును మహోన్నత విలువగల ఈ బిరుదములతో సత్కరించి గౌరవింపబడి యుండిరి. ఈ పదవులుగల వారిని ఉత్తర భారతప్రభువులు ఆహ్వానించుట వలన వారి వ్యాప్తి భారత దేశమనందు అన్నిరాష్ట్రములయందు వ్యాపించినది. హిందూధర్మం. హిందూదేశం అవిభాజ్యములు. హిందూధర్మం. హిందూమతం అన్నిదేశాలకు అన్నికాలాలకు చెందిన సనాతనధర్మము.

పూర్వకాలములో దేవాలయములద్వారా సనాతన ధర్మప్రచారం జరిగినది. ప్రజలు ధర్మవర్తనులై సుఖశాంతులతో పూర్ణజీవితము గడిపియున్నారు. హిందూ ధర్మం విశ్వకళ్యాణ కారకము. ఇదియేమన జాతీయత, నేడుమనకు కావలసినది శక్తి అధికాధిక్యమైన భౌతిక నైతిక ఆధ్యాత్మికశక్తి భారతీయులలో క్రమ క్రమముగా ఆధ్యాత్మిక దృక్పథము నసించుటవలన జాతీయమైక్యత నశించి జాతి క్షీణింపనారంభించినది. దొంగతనాలు, దోపిడీలు, హత్యలు, మాన భంగాలు పెచ్చు పెరిగి సమాజము అస్తవ్యస్తమైపోయినది.

మానవ జాతి కత్యంత అవశ్యకమైన మహత్తరశక్తిని సాధించే కర్తవ్యం మనపైన నిలువబడినది. అందుకే ఈ మహోద్యమం అందుకే భారత స్వరాజ్యం.

నేడు స్వాతంత్ర్యము ఉన్నది కాని ఏ కత్వములేదు. ఈ విభజనఅంతరించ వలెను. అంతరిస్తుంది. సనాతనధర్మం తిరిగి పునరుద్ధరింపబడినప్పుడే యిది జరుగుతుంది.

మహోద్యమాలన్నీ ప్రగాఢధార్మిక పునరుద్ధరణపైననే ఆధారపడి విజయములు సాధింపబడినవి. ధార్మిక జాగృతి సంపూర్ణముగా జరిగినప్పుడే మహత్తర శక్తి నిర్మాణం అవుతుంది.

—అరవింద ప్రబోధమునుండి

రామప్ప దేవాలయ పరిచయము

కాకతీయ మహాసామ్రాజ్యము వై భవోపేతముగా వెలుగుచున్న కాలములో పాలంపేట ఒక సరిహద్దు పట్టణమై కీర్తిగాంచినది. దక్షిణభారత దేశమునకు మహాన్నతమైన సంస్కృతిని చరిత్రనూ శిల్పకళాఖండాలద్వారా ప్రసాదించినది.

ఇప్పుడు పాలంపేట ఒక కుగ్రామము. మూడువైపులా పర్వత శ్రేణులు అరణ్యములు, తటాకములు పృథ్విశోభగలిగిన రమణీయ ప్రదేశము. చుట్టూగల అర్థచంద్రాకారపు పర్వతశ్రేణులను కలుపుతూ ఎత్తైన కట్ట వేయబడినది. దీనినే రామప్ప చెరువనియందురు. దీనివైశాల్యము 82 చ. మై. ఈ చెరువుకట్టపై చక్కటి శిల్పములుగల శిథిల దేవాలయములు గలవు. యాత్రికులకు వినోద సర్వకులకు అధునాతన సౌకర్యములుగల వసతి భవనములు గలవు. చెరువులో పడవ విహారము చేయుటకు సౌకర్యములు గలవు.

భారత దేశములోనేకాదు ప్రపంచములో ఏ దేవాలయమునకుగూడ ఒక దేవాలయమునకు శిల్పి పేరు పెట్టి ఆ మహాశిల్పులను గౌరవించినట్లు రామప్ప దేవాలయముతప్ప ఎచ్చటను కానరాదు ఈ ఖ్యాతి కాకతీయశిల్పి యైన ఒక్క రామప్పకుమాత్రమే దక్కినది.

కళయొక్క గౌరవాన్ని గ్రహించలేని దాని అందాన్ని అనుభవించలేని వారికి దైవ చింతన ఉండదు. కళారాధనలేమి మిక్కిలి తెలివిహీనత

—వివేకానందుడు

ప్రస్తుత పరిస్థితి:-

నేటి అణుయుగములో మానవుడు భూలోకపు అవధులుదాటి సుదూర గ్రహ నక్షత్రాలకు చేరగల యంత్రములను కనుగొనుచున్నాడు. తనతోటి మానవున్ని సర్వనాశనం చేయగల చిత్ర విచిత్రములైన అణుశక్తి కనుగొనుచున్నాడు. పుట్టుకురుపు, కాన్సరు, కామిళ్ళు లాంటి తీవ్రవ్యాధులకు కారణములనే కనుగొన లేకపోవుట విచిత్రమైన విషయము. అయితే మన విజ్ఞానశాస్త్రం సాధించినది ప్రగతియో? ప్రళయమా?

భారతీయులకు ఆధ్యాత్మిక చింతన వెన్నెముకలాంటిది. విదేశీయులు ఈ ఆధ్యాత్మిక చింతననే భగ్న పరిచిరి నేటి సమాజములో ఏదో అసంతృప్తి యున్నట్లు వారి ఆందోళనవలన తెలియుచున్నది. సమాజము అదుపు తప్పి అస్తవ్యస్తముగానున్నది. కారణం దాదాపు 600 సం॥ లు విదేశీయులు మనదేశమును పరిపాలించి మనదేవాలయములను, సంస్కృతిని భాషలను, కళలను సర్వనాశనము చేయుటవలన దేవాలయములందు మన భాషలయందు, కళలయందు దాగియున్న శాస్త్రీయరహస్యము లేమిటో తెలియకుండా మరుగున పడిపోయినవి. మన దేశ వాతావరణమునకు సరిపడని విదేశీ ఆచారములవలన నేటి యువకులలో మన భారతీయ సంస్కృతియొడల, దేవాలయములయొడల, కళలయొడల అవిశ్వాస మేర్పడి మానభంగాలు, హత్యలు, అత్యాచారాలు చేయుటయందు వెనుకాడక నేటి పరిస్థితి అయోమయంగా అస్తవ్యస్తముగా తయారయినది.

భారతీయ ఋషులు, శాస్త్రవేత్తలు, విశ్వమానవ శ్రేయస్సుకై విశ్వమానవ కళ్యాణమునకై ప్రకృతి శక్తులను వశపరచుకొనుటకు నిరంతరము కృషిసల్పిరి వారి ఆమోఘమైన పరిశోధన ఫలితములే మన సంస్కృతీ, భాష, కళలు.

వారు సాధించి సమర్పించిన శాస్త్ర విజ్ఞానమంతా విదేశాలలో చేరి క్రొత్త పేరుతో మనదేశమునకు తిరిగి దిగుమతియగు చున్నది. ఈ శాస్త్రపరిజ్ఞానమును గాంచి నేటి విద్యావేత్తలు దిద్దాంతి జెందుచున్నారు. ఎవడో విదేశీయుడు మన దేశమందలి పూర్వపు శాస్త్రవిజ్ఞానము గుర్తించితే తప్ప మన వారికి మన శాస్త్ర విజ్ఞానముపై విశ్వాసము కలుగుటలేదు.

ప్రళయ భయంకర ప్రకృతిశక్తులను, సౌరశక్తిని విశ్వమానవ శ్రేయస్సునకుఁజయోగించుటకు ఎన్నేన్నో మార్గములను ప్రవేశ పెట్టినారు. ఋషులు మునులు ఈ శక్తులను తపశ్శక్తి చేత సాధన బలం చేత శరీరమందిమిడ్చుకొని పూర్ణ జీవితమును గడిపినారు కాని సామాన్యులకు ఇది అసాధ్యమైన విషయం కాబట్టి సౌరశక్తిని ప్రకృతి శక్తులను సామాన్యమానవునికి అందుబాటులో నుండుటకు దేవాలయములం దావాహన చేసి భారతీయులు కొన్నివేల సంవత్సరముల క్రిందనే ఆమోఘమైన శాస్త్రవిజ్ఞానమును నిరూపించు కన్నారు.

అయితే దేవాలయములందు భారతీయ శిల్పకళయందు దాగియున్న శాస్త్రీయ రహస్యము లేమిటో రామప్ప దేవాలయ వివరముద్వార విశదము కాగలవు.

కాకతీయులు వారి మహాసామ్రాజ్యములో దేవాలయ నిర్మాణమునకు అధిక ప్రాధాన్యత నిచ్చినట్లు ప్రత్యక్ష అనుభవముద్వారా తెలియుచున్నది. ఈ దేవాలయ నిర్మాణమునకు కోట్ల రూపాయలు వెచ్చించి ఏన్నేన్నో కష్టనష్టాలను ఎదుర్కొని శిల్పులు, శిల్పశ్రామికులు, శాస్త్రజ్ఞులు అవిరళ కృషి సల్పి మహోన్నతమైన మనోజ్ఞమైన శిల్పకళాఖండాల్తో దేవాలయముల నిర్మాణము గావించిరి. కాని ఇంత పెద్దఎత్తున వైద్యశాలలు నిర్మించినట్లు వారి సామ్రాజ్యములో ఎచ్చటను కానరాదు.

ఇంతటి కృషి సల్పి ఆలయ నిర్మాణము గావించుటలో ఏదో మహత్తరమైన ఆశయము దాగియున్నది. ఏ ఆశయములేకుండా యింతటి నిర్మాణము అనవసరము.

విదేశీయుల ఘాతుక చర్యలవలన పవిత్రమైన మన దేవాలయములు శిల్ప కళాఖండాలు శిథిలమై నేలమట్టమై పండితులు, శిల్పులు, సంగీత విద్వాంసులు, నాట్యకళాకేత్రులు, శాస్త్రవిజ్ఞానముగలవారందరూ చిత్రహింసలకు గురియై చెట్టు కొకరు పుట్టుకొకరుగా విడిపోయి సర్వనాశనమైపోయిరి. వారి సంతానమేమైన మిగిలియున్నచో వారికి ఆదరణ లేకుండాపోయినది.

ఏ కొరతలేకుండా అడవులయందు సంచరించు మృగములకు జంతువులకు పక్షులకు ఏ ఆపదరాకుండా ఆ జాతినాశనము కాకుండా వన్యమృగరక్షణపేరుతో లక్షలరూపాయలు వెచ్చించి ఆ జంతు జాతికిరక్షణ కలిగిస్తున్నారు. కాని సాటి మానవుడు, మానవజాతికి అత్యంత ఉపయోగకరమైన ప్రాణదానం చేయగల

లలితకళలు, వాటినే జీవనోపాధిగా జీవిస్తున్న కళాకారులకు, కవులకు తినుటకు తిండిలేక ఉండుటకు నీడలేక అలమటిస్తూ సర్వ నాశనమై పోవుచున్న ఈ కళా వేత్తలకు రక్షణలేక వారి సంతానం సర్వనాశనమై ఊరు పేరు లేకుండా పోతుంటే కాపాడేనాధుడే లేకపోవుట విచారకరమైన విషయము. యిప్పుడు రాజ్యాంగములో పనిచేయుచున్న మనవారి శాస్త్ర పరిజ్ఞానమేమిటో అర్థమగుచున్నది. ఇప్పటికై నా కళాకారులకు సంగీత విద్యాంసులకు కవులకు వారి సంతతికి రక్షణ కల్పించని యెడల జాతియావత్తు నా నారోగములతో కుమిలి కృషించుచు నరకయాతన అనుభవించవలసి వస్తుందని తెలుసుకొనవలెను.

సూర్యోదయమునకు ముందుగా నిద్రలేచి శుచి యై దైవదర్శనమునకు దేవాలయములముందు బారులుగా నిలిచేప్రజలు నేడు ఏ డాక్టరుయింటిముందో ఏ వైద్యశాలముందో బారుదేరి ప్రత్యక్షమగుచున్నారు. క్రమక్రమముగా దేవాలయముల స్థానములు వైద్యశాలలు అక్రమించి వృద్ధియగుచునేయున్నవి కాని తగ్గుట లేదు. వైద్యులకు వైద్యశాలలు, వైద్యసాలలకు రోగులు, వృద్ధియగుచు దేశమంతా ఎక్కువ నిష్పత్తిలో రోగులమయమై యున్నది. రోగులు నిష్పత్తి పెరగడమన్నది నేటి శాస్త్ర పరిజ్ఞానానికి అవమానకరమైన సూచనయై యున్నది. మరి నేడు సాధించిన శాస్త్రపరిజ్ఞానమంతా ఏమైనట్లు ?

అందుకే నాడు భారతదేశం ప వి త్ర దేవాలయములతో సంస్కృతి సభ్యతలతో పుణ్యభూమిగా ఖ్యాతిగాంచినది. మన దేశములో ఏనగరానికివెళ్ళినా ఏ పల్లె ప్రాంతాన్ని దర్శించినా బ్రాహ్మహూర్తముననే సుప్రభాతములతో ఓంకార ప్రసవద్యనులతో ఆలయగోపురాలతో మనోహర ప్రకృతిదృశ్యాలతో సాక్షాత్కరించేవి.

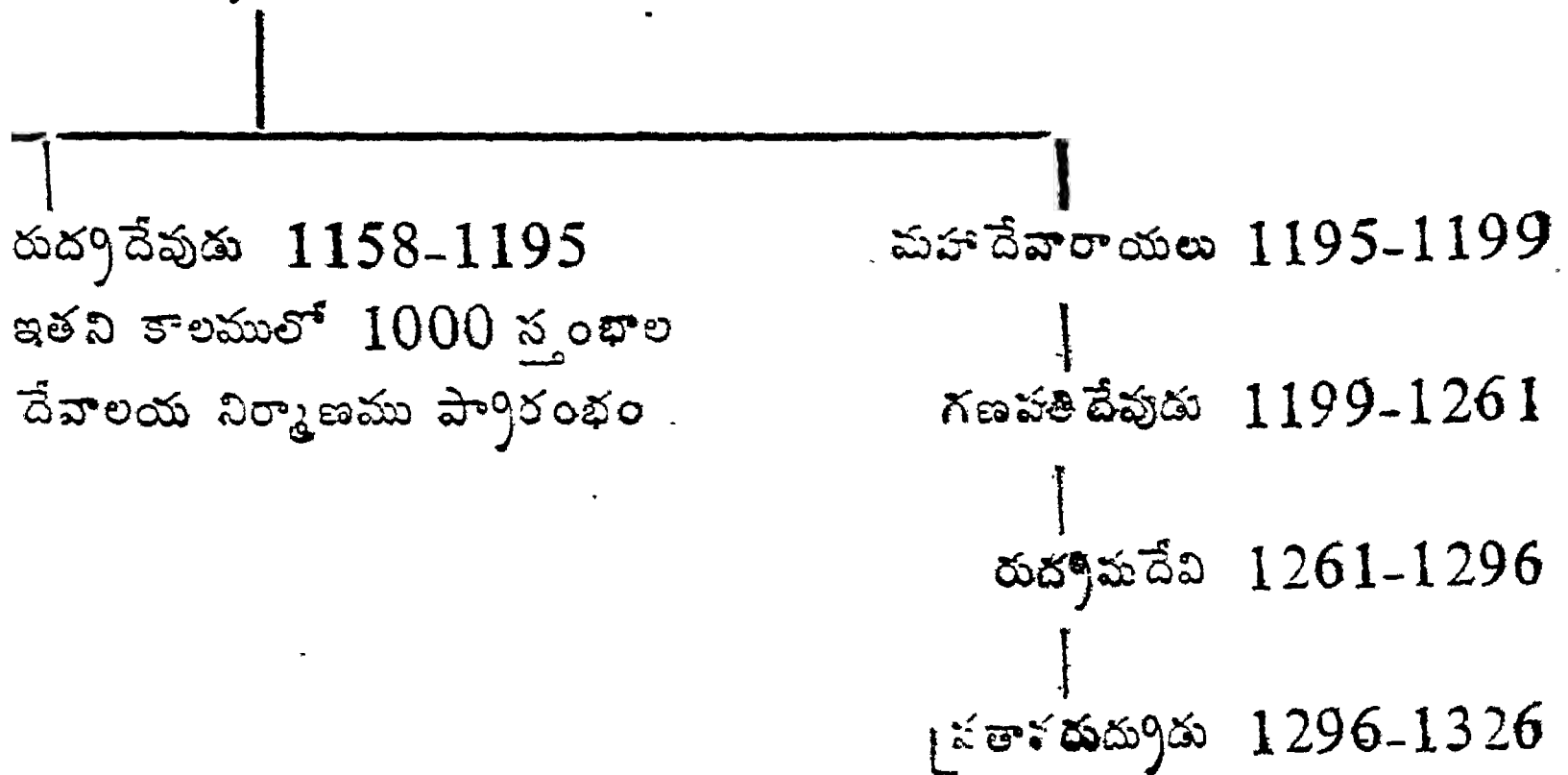
హిందూ దేవాలయాలు భారతీయ సంస్కృతికే ఆధ్యాత్మిక జీవనమునకు దేశప్రతిష్ఠకు దేశసౌభాగ్యానికి ప్రతినిధులై నిలచినాయి.

భారతదేశపు ఆధ్యాత్మిక తత్వము రోజురోజుకు యూరప్, అమెరికా ఖండా లలో ప్రవేశిస్తున్నది ఈకదలిక మరింత ఉధృతరూపం దాలుస్తున్నది.

కాలప్రవాహంలో సంభవించే విపత్తులమధ్య మరెన్నోకండ్లు భారదేశమువై పు
భారతీయ ఆధ్యాత్మిక తత్వమువై పు ఆశతో చూస్తాయి.

కాకతీయరాజుల వంశవృక్షము

మొదటి బేతరాజు	1020-1050 వరకు
మొదటి పోలరాజు	1050-1079 వరకు
రెండవ బేతరాజు	1079-1115 వరకు
రెండవ పోలరాజు	1115-1158 వరకు

కాకతీయ రాజుల సంక్లిష్టచరిత్ర

ఈ తెలుగుదేశాన్ని శాతవాహనులు ఇక్ష్వాకులు, చాళుక్యులు, చోళులు, విష్ణుకుండినులు, పల్లవులు, కాకతీయులు, విజయనగరాధీశులు, గోల్కొండ నవాబులు, రెడ్డిరాజులు, వెలముదొరలు పరిపాలించిరి,

కాకతీయులు ఇప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రమునేకాక తమిళనాడులోని కొంత భాగమును సాధించి ఒకటిగాజేసి దాదాపు 200 సం॥ లు పరిపాలించిరి. వేంకీ

చాళుక్యులు కళ్యాణీ చాళుక్యులు 11వ శతాబ్దమువరకు సమర్థులైన రాజ ప్రతినిధులుగా నుండిరి మొదటి కాకతీయ రాజవంశజుడగు గుండయరాజు రాష్ట్రకూటరాజుల వద్ద సేనానాయకుడుగానుండి వరంగల్ జిల్లా మానుకోట తాలూకాలోని కొరవి సీమను ఏలుచుండెను. అంతకుపూర్వం ఈ సీమను ముదిగొండ చాళుక్యపు రాజులు పాలించేవారు. గుండయ వీరిని తరిమివేసెను. రెండవ తైలదేవుడు రాష్ట్రకూటులను అణచివేసి రాజాయెను. కాకతి గుండరాజు తైలదేవునికి సామంతుడుగా నుండుటకిష్టపడక స్వతంత్రుడాయెను. ఇతడు సూర్యవంశమునకు చెందిన ఉత్తర భారతీయుడనిసతీతి.

హనుమకొండలోని శాసనముల ఆధారముగా మూడవ చాళుక్య దేవునికి మహాబలవంతుడూ యుద్ధ తంత్ర నిపుణుడూఅయిన మొదటి బేతరాజు రాజ ప్రతినిధిగా హనుమకొండ ప్రాంతమును పరిపాలించుచుండెను. ఇతనివద్ద ప్రభుత్వ ధన రాసులు విపరీతముగానుండెను. ఈ ధనసహాయముతో యుద్ధతంత్ర నిపుణుడై సేనానులను వీరులైన పైనికులను ఏర్పాటు చేసుకొని స్వతంత్ర్యము ప్రకటించుకొని ఒక సామ్రాజ్యాధినేతగా కీర్తిగాంచవలెనని తహతహలాడుచున్న తరుణములో రాష్ట్రకూటులు, చాళుక్యులు బలహీనులైరి. బేతరాజు తైలదేవునిపై తిరుగుబాటుచేసి యుద్ధములో అతనినీటించెను. హనుమకొండ ప్రాంతము పూర్తిగా తనవశమైన తర్వాత మానవతా దృక్పథముతో తైలదేవున్ని వదలివేసెను. ఈ విధముగా యిప్పుడన్న తెలంగాణా ప్రాంతమును వశపరచుకొని ఒక మహా సామ్రాజ్యమునకు పునాదులు వేసెను తర్వాత ఇతని కుమారుడు పోలరాజు 1052లో రాజ్యానికి వచ్చెను. ఇతడుకూడా తండ్రివలెనే మహావీరుడు ఇతడు చక్రకూటము కొంకణమండలము ఇంకాకొన్నిదేశాలు జయించి తండ్రిని మించిన పరాక్రమశాలిగా కీర్తిగాంచెను.

వరంగల్లు జిల్లాలో కొంతభాగమును కరింనగర్ జిల్లాలోని కొంతభాగమును కలుపుకొని రాజ్యవిస్తరణగావించెను. ఈ ప్రోలరాజుకు “అరిగజకేసరి” యని బిరుదుకూడ నుండెను. కేసముద్రములో అతడు త్రవ్వించిన చెరువునకు కేసరి నముద్రమని పేరుపెట్టెను. అదియే క్రమముగా కేసముద్రముగాను అగ్రమమునకు కూడ కేసముద్రమని పేరుతో ప్రచారమాయెను. ఇతడు విక్రమాదిత్యునికి యుద్ధ విషయములో సహకరించి విజయములు కేకూర్చినందుకు బహుమతిగా విక్రమా

దీత్యుడు యితనికి “త్రైభువనమల్ల ” బిరుదునిచ్చి బేతరాజును గౌరవించెను. సబ్బి మండలమనే యిప్పటి సిద్ధిపేట, కరీంనగర్, వేములవాడ ప్రాంతమును, తన హనుమకొండ రాజ్యమున చేర్చుకొనెను. ఇతడు శివభక్తుడు శైవగురువులను ఆదరించి హనుమకొండలో శివపురమనే ఒకవాడను ఏర్పాటు చేయించెను.

తెలంగాణా ప్రాంతందత సామంతులను చిత్తుచిత్తుగా ఓడించి ప్రోలరాజు తనపెద్ద కొమారుడైన రుద్రదేవునికి రాజ్యభారమప్పగించి చనిపోయెను. రుద్రదేవుడు 1179 నుండి 1595 వరకు ఆంధ్ర తూర్పుప్రాంతపు జిల్లాలను జయించి సముద్రతీర ప్రాంతమును కలుపుకొనెను. శ్రీశైల ప్రాంతమును కాకతీయ సామ్రాజ్యమునకు ఉత్తర సరిహద్దుగా ఏర్పాటు చేసుకొనెను. రుద్రదేవుని తర్వాత అతనితమ్ముడు మహదేవుడు రాజ్యమునకువచ్చి యాదవులతో యుద్ధముచేసి వీరస్వర్గమలంకరించెను. రేచర్ల, మల్యాల నాయకులు మహదేవుని కుమారుడగు గణపతిదేవున్ని సింహాసనమెక్కించి అతనిరాజ్యానికేయాషదారాకుండా కాపాడిరి.

ఆంధ్రదేశమునేలిన గొప్పరాజులలో గణపతిదేవుడు మహాబలవంతుడు. ఇతడు 1199 నుండి 1262 వరకు మహావైభవముతో రాజ్యపరిపాలన గావించెను. ఇతని కాలములో ఏకశిలానగరము యొక్క కోటల నిర్మాణము పూర్తిగావింపబడినది. ఎన్నెన్నో గొప్పగొప్ప శిల్పకళాఖండాలతో గూడిన దేవాలయ నిర్మాణములు గావింపబడినది. ఇతనికాలములోనే పాలంపేటలో మహోన్నతమైన శిల్పకళావిలసితమైన రుద్రేశ్వరాలయ నిర్మాణము గావింపబడెను.

రుద్రుని శిరస్సు :- కాకతీయుల శిల్పకళాపోషణకు కాకతీయ శిల్పుల అద్భుతమైన కళానైపుణ్యమునకు మేధాశక్తికి శాస్త్రపరిజ్ఞానానికి మచ్చుతునకయైన ఈ రుద్రుని శిరస్సు ఒక ప్రత్యక్ష నిదర్శనము.

ఓరుగల్లు కోటలోని ఈ శిథిల శిల్పమునుగురించి (డా॥ కులశేఖరరావు M.A. Phd.,) రీతరు తెలుగుకాళి సాయం కళాశాల హైదరాబాద్ గారు మరియు శ్రీబహుజనపల్లి సీతారామచార్యులుగారు సంగ్రహ ఆంధ్రవిజ్ఞాన కోశము పుట 147లో ఈ శిరస్సును ప్రతాపరుద్రుని శిరసుగా వివరించియున్నారు.

కాని ఈ శిరస్సును గమనించినచో ఫాలభాగమున మూడవనేత్రము తల చుట్టూ ఆరు పుట్టెలు కళాత్మకముగా మలచబడిన జటాయూటం. వీటికి క్రింది వరుసలో త్రిశూలాకారమును బోలిన త్రిసరములు స్పష్టముగా గోచరించుచున్నవి. ఈ వివరములను బట్టి ఇది రుద్రుని శిరస్సని తేల్చి చెప్పవచ్చును. కాకతీయులు రుద్రుని అను పదమును శివునికి పర్యాయ పదముగా విస్తారముగా ఉపయోగించుకొని యున్నారు. రుద్రేశ్వరాలయమచి, రుద్రదేవుడని, రుద్రసేనానియని, రుద్రునిదేవియని, ప్రతాపరుద్రుడని రుద్రపదమును వినియోగించుకున్నారు. ఈ ఆరుపుట్టెలు షట్చాత్రములను పరిశోధనగావించిన మహాబుఘలకు రూపకల్పన గావించబడినవి. ఆరుగురు మహాబుఘల మేధాశక్తి ఒక్క రుద్రునికి గలదను భావమునకు శిల్పులు కళాత్మకముగా శిల్పరూపములో విన్యసించి యున్నారు. ఈ మేధాశక్తికి నిదర్శనముగా దివ్యనేత్రమును లేక జ్ఞాననేత్రముగా ఫాలభాగమున సృష్టించబడినది.

ఈ ఆరు పుట్టెలకు ఊర్ధ్వముఖముగా అలంకార ప్రాయమైన 10 విధముల వజ్రములు పొడిగిన దివ్య పథకము రూపకల్పన చేయబడినది ఈ పది వజ్రములను పేదాంత సారమైన ఈశ, కేన, కత్, ప్రశ్న, ముండక, మాండ్మాక్క, ఐతరేయ, తైత్తిరేయ, చాందోగ్య బృహదారణ్యకములను పది ఉపనిషత్తులను సూచించుచున్నది. అనగా రుద్రుడు దివ్యజ్ఞాన సంపన్నుడని ఈ దివ్యజ్ఞానముచే భూత, భవిష్యత్, వర్తమానకాలములను తెలుసుకొని రాబోవు ప్రళయములనుండి భక్తజనావళిని కాపాడి లోక కళ్యాణం గావించినాడను భావమును విశదపరచుచున్నది.

1. న్యాయ దర్శనము	—	గౌతమహర్షి
2. వైశేషిక దర్శనము	—	కణాదమహర్షి
3. సాంఖ్య దర్శనము	—	కపిలమహర్షి
4. యోగ దర్శనము	—	పతంజలిమహర్షి
5. పూర్వ మీమాంస	—	జై మినిమహర్షి
6. ఉత్తర మీమాంస	—	బాదరాయణమహర్షి

ఇందరు ఋషి పుంగవులు పరిశోధనా పరిజ్ఞానము కలిగి సుదూరగ్రహక్షత్రముల వునికిని మానవులపై వాటి ప్రభావమును దూరమందున్న వారి ఆకార

మును ధ్వనులను తెలుసుకొని సకాలములో వారి నాడుకొని దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణ చేయగలిగెను.

రామప్ప దేవాలయమందలి కమ్మిలపైగల గజముఖాసురుని సంహార గట్టిము లోని శిల్పములయందును ఈ శిరస్సును బోలిన కిరీటములాంటి జటారూటమును ప్రత్యక్షముగా చూడవచ్చును. బలిపీఠముపైగల మహాపద్మరాజముచుట్టూ శివతాండవ శిల్పములు నటరాజ శిల్పములు మొదలగు అనేక శిల్పములందు ఈ రుద్రుని శిరస్సును బోలిన శిఖావిన్యాసం స్పష్టముగా గోచరించును.

కాకతీయ శిల్పులు దేవతామూర్తులకు తప్ప రాజుల శిల్పములే కాని రాజుల శిల్పముకు కిరీటము లేకాని శిల్పించినట్లు ఎచ్చటను కానరాదు. వరంగల్ జిల్లాలోని స్వయంభూ దేవాలయములోని చతుర్ముఖలింగమునకు గల నాలుగు ముఖములను గమనించినచో అందులో శివుని శిరస్సు యొక్క శిల్పకళావిన్యాసము స్పష్టముగా గోచరించగలదు.

గణపతిదేవుడు తమిళనాడులోని కంచి చంగల్ పట్టణజిల్లాలను కలుపుకొని వెలనాటి రాజులపై దండు వెడలెను, దీవియందున్నలయ్య వంశపు మాండలికుడు ఇతనితో సంధి చేసుకొనెను. ఆవంశములోని యువకుడే జాయప్ప. ఇతని అస మానమైన తెలివికి పరాక్రమానికి మెచ్చి గణపతిదేవుడు ఇతనిని తన సైన్యాధి కారిగా నియమించుకొనెను. తర్వాత విక్రమసంహపురి (నెల్లూరు) వశపరచుకొని తన ప్రతినిధులను ఏర్పాటు చేసి కాకతీయ సామాజ్యమును వైభవోపేతముగా పరిపాలించెను.

కాకతీయ శిల్పులు కావ్యముల భావములకు భావగాంభీర్యమైన ఆకృతికల్పిం చుటలో సిద్ధి హస్తులు

రామప్ప తండ్రియైన రుద్రదోజు వేయిస్థంభాల దేవాలయములోని కళ్యాణ మంటప స్థంభములపై భావయుక్తమై ఒక చక్కని ప్రబోధముతో వెలసిన ఈ దిగువ శిల్పము ఒక మచ్చుతునక.

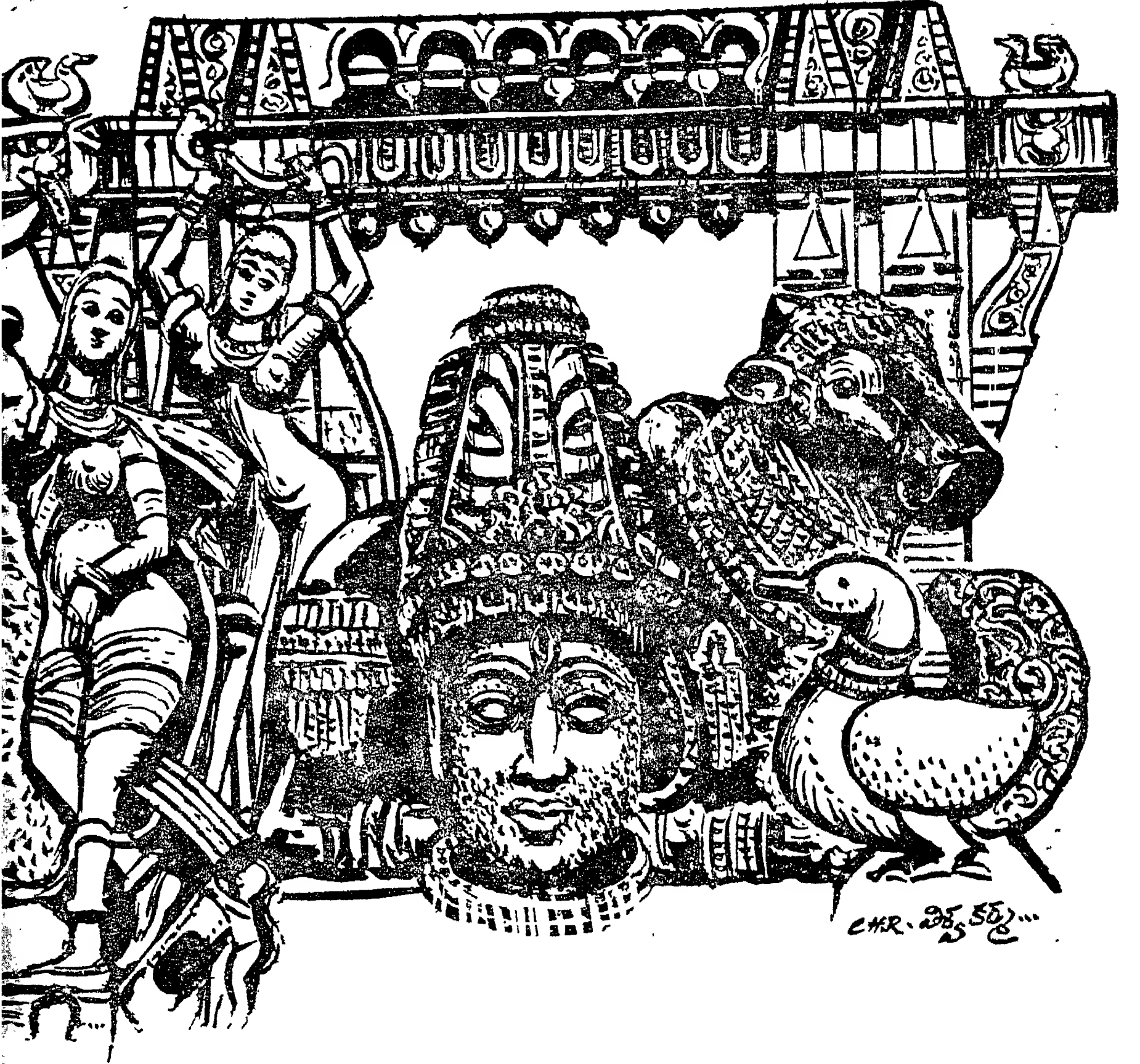
రామప్ప దేవాలయము

రామప్ప తండ్రియైన రుద్రదోజ తత్వజ్ఞానమునకు రూపకల్పన చేసినశిల్పము. యోగిచేతిలో ఆహారము యోగినిచేతిలో చిలుక మధ్యభాగమున యోగివై పుతిరిగి బంధింపబడియున్న మర్కటము. యోగి యోగినుల వలన కలగిన సంతానం. మర్కటబుద్ధి చంచలమైనది. దానిని బంధించి వీర్యమును సరియగుపద్ధతిలో వాడుకున్నప్పుడే పూర్ణజీవితమును గడుపగలడు.

అప్పుడే మోక్షానుకూలతకు దోహదం జరుగును. కామిగాని మోక్షగామి గాడు అనగా కామమును అదుపులోనుంచినప్పుడే మోక్షానుకూలత జరుగుతుంది. చిలుకపలుకులు స్త్రీయొక్క చక్కని ఆకర్షణీయమైన సంభాషణకు నిదర్శనము. ముందువెనుకలు ఆలోచించకుండా ఆహారమునకు ఆశపడినచో ఎన్నో అనార్థాలకు దారితీయగలరు ఎందుకనగా పురుషుడు చపలచిత్తుడు. స్త్రీ పురుషునితో ప్రేమ వ్యవహారములో జాగ్రత్తగా నుండవలయును వివాహముకాకముందే లైంగికసంబంధములు కలిగియుండుటవలన సంతానము కలుగును పురుషుడు తన కామవాంఛతీరిన తర్వాత ఆమెను పెండ్లిచేసుకొనక పోవచ్చును. ఎందుకనగా పురుషుడు చపలచిత్తుడుకాబట్టి స్త్రీ పురుషులు పెండ్లికాకముందు ఏలాంటి లైంగిక సంబంధములు కలిగియుండ కూడదూ అను భావము ఇందులో ద్యోతకమగుచున్నది. ప్రకృతి పురుషులతత్వానికి చక్కని ఉదాహరణగా రూపకల్పన చేయబడినది.

ఈశిల్పము కాకతీయశిల్పుల కళానైపుణ్యమునే కాక కాకతీయరాజుల కళాప్రియత్వమెంత ఉన్నతమైనదో ఈశిల్పమువలన తెలియుచున్నది. కాకతీయులు ప్రతి విషయమును ఉభయ ప్రయోజనములనాశించి ప్రయోగించిరి.

గణపతిదేవుని తర్వాత అతనికూతురు రుద్రమదేవి రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతనికి మగ సంతానము లేదు ఇద్దరూ ఆడసంతానమే. రుద్రమదేవి, రుద్రమదేవికి ఇద్దరూ ఆడసంతానమే రుయ్యమ్మ ముమ్మడమ్మ. రుద్రమదేవి తర్వాత ప్రతాపరుద్రుడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతడు మహావీరుడు యుద్ధతంత్ర నిపుణులు అయిన సైన్యాధిపతులతో చురుకైన సైన్యముతో తమిళనాడు రాజులనువశపరచుకొనెను. ఉత్తర భారతమునుండి దండెత్తివచ్చెడి తురుష్క సైన్యాలను ఎదుర్కొనుటకు ఎకశిలా నగరముచుట్టూ రాతికోటలను మట్టికోటను బాగుచేయించి రాజప్రాసాదమునకు తగినరక్షణ కల్పించుకొనెను ఇది కాకతీయరాజుల సంక్షిప్త చరిత్ర—

రాష్ట్రకూటులు, చాళుక్యులు పరిపాలించుచున్న కాలములోనే జైన బౌద్ధ మతములు రాజుల ఆదరణతో విజృంభించ నారంభించెను. అందువలన శైవ మతము వైష్ణవ మతములు క్షీణించనారంభించెను. జైన బౌద్ధమతములు సామాన్యు లకందుబాటులో లేకపోవుటవలన అటు శైవమతము, వైష్ణవమతము యందును. ఇటు జైన బౌద్ధమతములయందును స్థిరత్వ మేర్పడక ధార్మిక జీవనము అడుగంట నారంభించెను. ప్రజలలో నీతినియమములు అడుగంటి మానభంగాలు, దోపిడీలు హత్యలు పెచ్చుపెరిగి సమాజము అదుపుతప్పి ప్రజాజీవితము అస్తవ్యస్తము కాజొచ్చెను భారతీయులకు ఆధ్యాత్మికచింతనయే వెన్నెముక ప్రజలను సరియగు మార్గములో

నడిపించి శాంతిసౌఖ్యములను ప్రసాదించినది ధార్మిక జీవనము ఆచారవ్యవహారములు సన్నిగిల్లుటవలన ప్రజల ఆరోగ్యము క్షీనించి నానారోగములనుభవించుచూ భయంకరమైన రోగముతో ఘృత్యువాత బడజొచ్చిరి. అందువలన ప్రజలకు భక్తి మార్గమును ధార్మిక జీవనమును పెంపొందించుటకు అదుపుతప్పిన సమాజమును అదుపులోనికి తెచ్చుటకు ఈ దేవాలయనిర్మాణము తీవ్రమైన ఉద్యమరూపములో ప్రారంభమైనది. ప్రజలసాంఘిక విధానములోను ఆయురారోగ్యముల విషయములోను ఈ దేవాలయములు ప్రముఖ పాత్రవహించినవి.

గణపతిదేవుడు రాజ్యపరిపాలనాసౌలభ్యముకొరకు ఏకశిలా నగరమునకు నలువైపుల నాలుగురకాల సైనికకేంద్రాలను ఏర్పాటు చేయించి కరిపురము (కరీం నగర్) లో గజసైన్యమును, పానుగల్లులో రథసైన్యమును, అశ్వరావు పేటలో అశ్వక సైన్యమును పాలంపేటయందు కల్పలమును వృద్ధిచేయుచు తగుశిక్షణ నిప్పించుచూ సైన్యాభివృద్ధి గావించుచుండెను. సమర్థులైన కొందరు ప్రముఖులను ఏకశిలానగరముచుట్టూ ఎప్పటికప్పుడు మెలికువతో సంసిద్ధముగా నుండనట్లేర్పాటు గావించెను

పాలంపేట కాకతీయ మహాసామ్రాజ్యమునకు సరిహద్దు పట్టణమై వెలసి యుండుటచేత రేచర్ల వంశజుడగు రుద్రసేనాని కాలయ భండయలను సహాయక సేనానులతో గణపతిదేవునికి ఆత్మీయుడై అండదండగా మెలిగుతూ ఆ ప్రాంతమును పరిపాలించుచుండెను. రుద్రుడు ప్రత్యేకముగా తన యుద్ధతంత్ర నిపుణతను ప్రదర్శించి గణపతిదేవునికి ఎన్నో విజయములను చేకూర్చెను. అందుకు ప్రతిఫలముగా రుద్రునికి బోర్లపల్లి గ్రామమును వ్రాసియిచ్చినట్లు శాసనములు గలవు.

జాయప్ప కాకతీయ సామ్రాజ్యమునకు గజసేనాని స్వయముగా గణపతిదేవునికి బావమరిది. సుప్రసిద్ధ నాట్యచారుడైన కుండయామాత్యుల వద్ద గురుముఖముగా నాట్యమభ్యసించెను. జాయప్ప నృత్యరత్నావళి- గీతరత్నావళి- వాద్యరత్నావళియను మూడు గ్రంథములు రచించెను. ఇప్పటికి ఒక్క నృత్యరత్నావళి మాత్రమే ప్రచారమందున్నది సారంగదేవుడు, దేవగిరిని పరిపాలించిన యాదవ మంత్రి సింగన్న యొక్క ఆస్థానములోనుండిన నాట్యశాస్త్రవేత్త. సారంగదేవుడు మరియు జాయప్ప యిరువురు సమకాలికులు సారంగదేవుడు సంగీత రత్నాకరము అను గొప్ప సంగీతశాస్త్రమును రచించెను. నృత్యం గానం, వాద్యం ఈమూడింటిని గురించి తెలుపుశాస్త్రమునకే సంగీతశాస్త్రమని పేరు.

జాయప్ప కేవలం నాట్యం నేర్చిన పండితుడే కాక స్వయంగా నాట్యమాడిన అనుభవజ్ఞుడు ఒక మహాసామ్రాజ్యమునకు సైన్యాధిపతియైయుండి నాట్యమాడినట్లు చరిత్రలో ఎచ్చటను కానరాదు ఇతడు నూరుపాళ్ళ తెలుగువాడు కావడం మనందరికి గర్వకారణం.

త్రిలోచనాశ్రమము:- కళాకారుడు ప్రకృతియొక్క విధ్యార్థి. అతడు ప్రకృతి నుండే స్ఫురణను పొందగలడు. గంభీరమైన ఆలోచనాశక్తిని సాధనముగా చేసుకొని దానికి సంబంధించిన చిత్రాలను శిల్పాలను, తనమస్తిష్కంలో చిత్రిస్తాడు లేదా సృష్టిస్తాడు. ఈ ప్రక్రియలో వైజ్ఞానికుడు ఇతర కళారాధకులవలెనే తానుగా ఏర్పరచుకొన్న తర్కం అనే నియమాలతో తనను బంధించుకుంటాడు. సహజ ప్రకృతికి ఆకృతులను గావించే ఈ కృషిలో మానవుని సౌందర్యాత్మక 'బౌద్ధిక' భావనల ఏకీకరణమే విజ్ఞానం. అందుకే విజ్ఞానం, అత్యుత్తమమైన సృజనాత్మక కళాయాపం అని సర్ సి.వి. రామన్ అన్నారు.

హనుమకొండలో వేయిస్తంభాల దేవాలయము నిర్మించిన మహాశిల్పి 'రుద్రప్ప' ఇతని అనుబంధులు శివదేవప్ప. వేయిస్తంభాల దేవాలయ నిర్మాణము తర్వాత అనగా రుద్రేశ్వరాలయమును నిర్మించుటవలన కాకతీయ రాజులు యితనిని "ఓజు" అను బిరుదముతో గౌరవించుట వలన 'రుద్రోజు'గా ఖ్యాతిగాంచెను. 'ఓజు' అను పదము ఆనాటి బ్రహ్మశిల్పులకు గౌరవసూచకముగా ఉపయోగించేవారు. రుద్రోజు తనకళా నైపుణ్యమును ప్రదర్శించి శైవ ప్రధానమైన వేయిస్తంభాల దేవాలయమును పూర్తి చేయగలిగెను. ఇది త్రికూంటాలయము. వాసుదేవర, సూర్యదేవర, శివదేవర అనుమూడు ఆలయాలు యిందు పొందుపరచబడి యున్నవి.

ఈ ఆలయమందలి శిల్పకళా కౌశలం వేయిసోళ్ళ పొగడినా చాలదు వేయికండ్లతో చూచినా తనివితీరదు. లింగాకారముపై వెలుగు నీడలు పడుటలో రుద్రోజు తన శిల్ప చాతుర్యమును ప్రదర్శించెను. 'నందిసి'

అమృతముగా శిల్పించెను. కళ్యాణ మంటపములోని యోగిని, యోగియొక్క బావ గాంధీర్యమును శిల్పరూపమున విన్యసించెను. ఈ దేవాలయము యొక్క కొన్ని భావములను మరియు కళ్యాణ మంటపమును కొన్ని రాజకీయ కారణములవలన పూర్తిచేయజాలక పోయెను.

రుద్రోజుయొక్క కుమారుడే రామప్ప. భార్య పేరు చాముండేశ్వరి రామప్ప జన్మించిన పిదప కొద్దికాలమునకే చాముండేశ్వరి పరమపదించెను.

రామప్పకు తల్లి పెట్టినపేరు గంగరాజు. రామప్ప తండ్రితో వేయి స్తంభాల దేవాలయ నిర్మాణ సమయమున ఎన్నెన్నో శిల్పకళలోని మెలకువలను నేర్చుకొనెను. ఇతడు బాల్యమునుండే చురుకై నవాడు.

తిర్తిపురారి వేయిస్తంభాల దేవాలయ నిర్మాణములో స్తంభములను పైకప్పు భాగములను నందులు లేకుండా అమర్చుటకు కొంతమంది సహాయ శిల్పులు కావలసివచ్చెను. ఇతనికి కావలసిన సహాయకులను ఎన్నుకొనుటకు ఒక పరీక్ష పెట్టెను. రెండు గోలీలను జిగురు లేకుండ ఒకదానిపై ఒకటి నిలుపుమని చెప్పెను. పోటీకి వచ్చినవారిలో ఎవ్వరికీ ఉపాయము తోచక వెర్రిమొఖము పెట్టిరి. రామప్ప ముందుకువచ్చి ఇదెంతపని తృటిలో చేయుదునని చెప్పి తన చేతి వ్రేళ్ళకుగల ఉంగరము నొకదానిని నేలపెట్టెట్టి దానిపై ఒక గోలీని వేరా త ఉంగరము అగోకిపై పెట్టిదానిపై రెండవగోలీని అవలీలగా నిల్పెను. రామప్ప మేధాశక్తికి తిర్తిపురారి ఆశ్చర్యపడి ఎత్తుకొని శబాష్ అని వీపు చరిచెను. చుట్టు 27 నక్షత్రములు మధ్యన చంద్రిని ఆకారముగల ఒక సువర్ణ పథకమును బహుకరించెను. ఈ పథకమునకు చంద్ర భూషణమని పేరు. ఈ పథకము ధరించి నప్పటినుండి చంద్రభూషణుడిని పేరు గాంచెను.

రుద్రోజు తనకుమారుడు తననుమించినవాడు కావాలని తను ప్రదర్శింప జాలని కళాఖండములను సృష్టించి తరతరాలకు పేరు ప్రతిష్ఠలు నిలుపుకొన

వలయునను తపన వృద్ధ శిల్పియైన రుద్రోజు మనస్సు పరికపించుచుండెను.

చక్రవర్తి గణపతిదేవుడు కళ్యాణమండప నిర్మాణమును ప్రస్తుతానికి నిలిపివేసినట్లు అందుకు కొన్ని బయటి రాజకీయ కారణములని తెల్పిరి. నేను బ్రతికి యుండగా నాచేతులతో పూర్తిచేయు అవకాశము పోయెనను బాధ వృద్ధశిల్పి మనస్సును బాధించెను. ఆ భగవంతుణి స్మరించి కన్నీడు గార్చెను. మానదనుడు, కార్యవక్షుడు అయిన రామప్ప తండ్రి వేదనను అర్థము నేసుకొని క్షణంకూడా హనుమకొండలో నిలువక తండ్రిని తీసికొని పాలంపేటకు పోయెను అచ్చట ఒక పర్ణశాల నిర్మించుకొని తన తండ్రి కోరిక ప్రకారము ఆ పరిసర ప్రాంతమంతా తిగుచూ ప్రకృతి పరిశీలన గావించు చుండెను. అప్పటికి రామప్ప చెరువు ఇంత అభివృద్ధిలో లేకుండెను. అప్పటికది మామూలు తటాకము మాత్రమే.

రామప్ప ఉదయములేవగానే తనవంశ దైవమైన “విశ్వకర్మ” భగవానుని స్మరించుకొని కార్యక్రమమునకు ఉపక్రమించెడివాడు. దివారాత్రములు భూమి, భూమియందలి ఖనిజములు, ఆ ప్రదేశముయొక్క వాతావరణము ఆ ప్రదేశమందు గ్రహనక్షత్రాది ప్రభావము ఆకర్షింపబడుట, మొదలగు విషయములు తండ్రికి తెలియజేయుచూ తీవ్రమైన పరిశోధనగావించు చుండెను. వర్షా కాలము ప్రారంభమాయెను. రాత్రి సమయమంతా పగలు పరిశోధించిన విషయములు పునరాలోచించి ఎప్పుడో, ఆ సమయములోనో నిద్రించెడివాడు. ఒక నాటి రాత్రి ఉరుములు మెరుపులతో కుంభవర్షము కురియుచుండెను. ఆ ప్రదేశమంతయు జలమయమై భీభత్సవముగా గోచరించు చుండెను. రామప్ప మెలుకువలోనుండి ఆకాశము వైపు తదేకదృష్టితో జూచుచూ మినుకు మినుకుచును సక్షత్రములను, ఉల్కలను, తోకచుక్కలను వాటి వర్ణవిశేషములను గాంచుచూ ఖగోళములో సంభవించే ప్రకృతియొక్క వింత చేష్టలను గాంచుచుండగా అంతరిక్షము నుండి అకస్మాత్తుగా భయంకరమైన పెళపెళ ధ్వనులతో రోదసీ నుండి భూమివరకు పెనవేసుకొని తెలుపుడిదారంగు జ్వాలాముఖముగా చెరువులోసడుట ప్రత్యక్షముగా గాంచి భయకంపితుడాయెను. ఆ రాత్రియే భగవత్ప్రేరణకు అంకు

రార్పణ జరిగినది. ఉదయముననే రామప్ప తాను రాత్రి చూచిన ఈ వెలుతురు గురించి తండ్రికి తెలియజేసెను. తండ్రి బాగుగా ఆలోచించి గ్రహశక్తులను ఆకర్షించే అద్భుతమైన తత్వము ఈప్రాంతమునకు గలదు. కాబట్టి ఆలెక్క ప్రకారము ఆ శక్తి స్థాయిని తగ్గించే ఆకర్షించే గుణము ఇప్పటి దేవాలయ ప్రాంతమున గలదని తెలియజేసెను.

జల సమృద్ధి గలిగి రమణీయ పర్వతశ్రేణులు వనప్రాంతము గలిగిన ఆ ప్రదేశమున, ఒక్కొక్క ఋతువునందు విచిత్ర తత్వముగల ఒక్కొక్క విధమైన ప్రకృతి సౌందర్యముతో మార్పులు జరుగుట రామప్ప స్వయముగా గాంచుచుండెను. ఆ ప్రాంతము శిల్పాశ్రమమునకు యోగ్యమైనదిగాను దేవాలయ నిర్మాణమునకు ముఖ్యమైనదిగాను భావించి, మొదలు పరిశోధనా కేంద్రముగా త్రిలోచనాశ్రమమును పేరుతో ఒక శిల్పాశ్రమమును స్థాపించెను.

త్రిలోచన శిల్పాచార్యుడు కాకతీయ సామ్రాజ్యమునకు ప్రధాన స్థపతిగా నుండెను. ఇతడు స్వయముగా రుద్రోజుకు తండ్రి మరియు రామప్పకు తాతగారుదివ్య జ్ఞానసంపన్నుడు. కొయ్య, రాగి, బంగారము, పంచలోహము లతో కొంస్య ప్రతిమలు విగ్రహములు చేయుట యందు సిద్ధహస్తుడు. ఓరుగల్లు లోట నిర్మాణము నందు అనూహ్యమైన అసాధారణమైన నిర్మాణ విధానము ప్రవేశ పెట్టి దుర్గమమైన ద్వారములను నిర్మించజేసెను. త్రిలోచనాచార్యుడు శిల్పియే గాక గణపతిదేవ చక్రివర్తికి ఆభరణములు మణిఖచిత స్వర్ణ కిరీట ములు తయారు చేసి అద్భుతమైన కళానైపుణ్యమును ప్రదర్శించినందులకు గౌరవ సూచకముగా ఇతనికి 'సంకృతి పంచానన' యనియు 'విశ్వకర్మ' యనియు ప్రత్యేక బిరుదములనిచ్చి గౌరవించెను.

విశ్వరూపము, విశ్వమున్నని విభిన్న తత్వములను తెలియజేయు ఆది యొక్క దివ్యస్వరూపము. సూర్యుని విభిన్న తత్వముగల సౌరశక్తియే ఈ సృష్టికి మూలము, ఈ విశ్వసృష్టికిమూలకారుడే విశ్వకర్మ భగవానుడు. ఇతని విభిన్న తత్వము ప్రదర్శనయే విశ్వరూపము.

సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేయుటలో అసమానమైన ప్రజ్ఞపాటవములను బ్రహ్మజ్ఞానమునకు జోడించి కళానైపుణ్యము ప్రదర్శించేడివారికి “విశ్వకర్మ” అనియు మరియు విశ్వకర్మ ప్రత్యేకముగా పంచభూతాత్మకమైన పంచతత్వములుగలిగియున్నందువలన “సంకృతీ పంచానన” అను బిరుదములతో సత్కరించేడివారు.

మయబ్రహ్మ అనూహ్యమైన అద్భుతమైన సాంకేతిక కళాశాస్త్ర పరిజ్ఞానముతో పాండవులకు ఒక రాజసభ నిర్మించియుండెను. కళాత్మకమైన సాంకేతిక నిర్మాణం ప్రతిభను ప్రదర్శించినందులకు ధర్మరాజు తన సభామండపములో, ప్రముఖుల సవాళమున శ్రీకృష్ణునిచేత మయబ్రహ్మకు ‘విశ్వకర్మ’ అను బిరుదం ప్రధానం చేయబడినది.

తర్వాత ఆ సభలో, అమోఘమైన బలసంపన్నుడై రారాజుగా కీర్తింపబడిన దుర్యోధన సార్వభౌముడినే సంభ్రమాశ్చర్యములతో మతి చలింపజేసి అయోమయ స్థితికి దిగజార్చి అవమానముల పాల్పెసిన మయబ్రహ్మ నిర్మాణ ప్రతిభ అమోఘము. అందుకు “విశ్వకర్మ” బిరుదమునందుకోనడము ప్రత్యేక విశేషము. ఆ మయబ్రహ్మ పేరుతో ఆ సభ మయసభగా కీర్తించబడుట అపూర్వ ఎనలేని విశేషము.

రామప్ప ఉన్నతస్థితికి వచ్చుటకు శాస్త్రపరిశోధనతోపాటు శంకుస్థాపనలు గృహనిర్మాణ సంబంధమైన వాస్తుశాస్త్ర విషయములు, జ్యోతిష్యము మొదలగు షష్యములు ఆ ప్రాంత ప్రముఖులకు తెలియజేయుచుండేడివాడు. రామప్ప యెడల అచ్చటే సామాన్య ప్రజలకు సైతము సద్భావన ఏర్పడెను. అతని హస్తగుణము మంచిదను భావము అందరికి ఏర్పడి ఆ ప్రాంత ప్రజల హృదయములలో నిలచిపోయెను, రామప్పకు కైవసాంప్రదాయము, వైష్ణవ సాంప్రదాయములు సంపూర్ణముగా తెలిసియుండెను. తండ్రి కుమారునిచేత రావణబ్రహ్మ వ్రాసిన నటరాజస్తోత్రములను వల్లంపజేసేడివాడు. రావణబ్రహ్మ విశ్వకర్మ సంతతివాడని తెలిపేవాడు. రావణబ్రహ్మకు రామునికిగల సజాతి వైరముయొక్క వివరములను బోధించేడివాడు.

వేదాధ్యయనముతోపాటు జాయప్ప రచించిన నృత్యరత్నావళి, వాత్సరీ
యనకామసూత్రములు, స్పటిశాస్త్ర విజ్ఞానమును కరతలామలక మొనరించెను.
కృమకృమముగా అతని పేరు ప్రఖ్యాతులు ఆ ప్రాంతమున వ్యాపింపసాగెను.

మహాశిల్పి షణ్ముఖస్థపతి:- శిల్పియైనవాడు సకలశాస్త్రములను, సౌరశక్తిని
పరిశోధించి ఆ దివ్యశక్తులను మానవమనుగడకు ఉపయోగించు పరికరములను,
యంత్రములను, సంగీత స్వరములు పలికించు తీగలుగలవీణను, మృదంగ
మును మొదలగు సంగీతమునకు సంబంధించిన పరికరములను, వాయుపుకంటె
తేలికయై సౌరశక్తితో అతిపేగముగా ప్రయాణం చేయగల పుష్పకములను,
క్షణములో భస్మీకరణముచేయుశక్తిగల మారణాయుధములను అనగా ఇంద్రుని
వజ్రాయుధము, విష్ణుమూర్తి చక్రమును, బ్రహ్మాకోరధమును, శంకరుని కి
త్రిశూలమును రాముని బాణము మొదలగు దివ్యాయుధములను గట్టలు నేయు
టకు యంత్రములు, మానవ నివాసమునకు గృహములు మొదలుకొని సకల
శాస్త్రములు తెలియజేయు శిల్పములు, చిత్రములు ఆ తర్వాతనే అక్షరములకు
రూపకల్పనచేసి ప్రయోగించి తగినసామర్థ్యముగలవారికి శిక్షణనిచ్చి వేరు వేరు
వ్యవస్థలను ఏర్పాటుగావించినవారు “విశ్వకర్మలు”.

షణ్ముఖస్థపతి విశ్వకర్మకులజులు. పాలంపేటనివాసి. తర్జు మీమాంసాది
ఖగోళ శాస్త్రములందు అపార అనుభవము గడించిన వేదాంతి. ఇతడు నూరు
పాళ్ళ కాకతీయుడు, అనివార్య కారణములవలన స్వదేశమువదలి దక్షిణభారత
దేశము వెళ్లవలసివచ్చెను. యాదవరాజుల వద్దను, కళ్యాణీబోక్కులవద్దను తన
ప్రతిభను ప్రదర్శించి కళాప్రోషకులైన రాజులచే మన్ననలనుపొంది సత్కారము
లను, సన్మానములనుపొంది కీర్తింపబడెను. అనేక దేవాలయ నిర్మాణమందును,
శంఖుస్థాపన మొదలు విగ్రహ ప్రతిష్ఠా కార్యక్రమములందును ప్రముఖపాత్ర
వహించి పునాది కార్యక్రమములను నిర్వహించుటకు వేదపండితులకు, బ్రాహ్మ
ణులకు శాస్త్రీయముగా శిక్షణనిచ్చి పండిత ప్రకాంతులకే సంభ్రమాశ్చర్యములు
కలుగజేసిన మహాశిల్పి. దేశదేశములుతిరిగి వృద్ధాప్యము దాపురించుట వలన,
శేషజీవితమును స్వగ్రామమైన పాలంపేటయందు గడుపుటకు చేరుకొనెను.

కొంతకాలమైన తర్వాత అనోట ఈనోట రామప్పయొక్క ప్రజ్ఞ విశేషాలు విని కళాప్రియుడైన పణ్ణుఖస్థపతి రామప్ప శిల్పములను చూడదలచి ఒకసారి త్రిరోచనాశ్రమమునకు వచ్చెను.

అశ్రమములో రామప్ప శిష్యులు క్రమశిక్షణతో శిల్పములను చెక్కుచుండిరి. కొందరు రాతి ఫలకములను నునుపు చేయుచుండిరి, కొందరు నునుపు చేయబడిన ఫలకములపై రూపములను వ్రాయుచుండిరి. కొందరు ఉలులను పదును చేయుచుండిరి. కొందరు పూర్తియైన శిల్పములందు నునుపు చేయుచుండిరి. ఈ దశ్యము పెద్దపెద్ద మందిర నిర్మాణములయందు జరుగు పని మాదిరిగా దోచెను. ఒకమారుమూల గ్రామములో అద్భుతమయిన శిల్పకళా ఖండాల నిర్మాణముగాంచి ఆస్పాంత ప్రముఖులు, ప్రజలు 21సం॥లయువకుడు నూనుగుమీసాల రామప్ప ప్రతిభను కొనియాడెడివారు.

అయితే పణ్ణుఖస్థపతి రామప్పను రంగరకు పిలచి ప్రేమతో అతని ముఖవర్చస్సునుగాంచి ఇతడు మహాశిల్పి కాబోయె లక్షణాలున్నాయని గ్రహించెను. కాని రామప్పలోని ఒకానొక చిన్న రోపమును మాత్రము తెలుసుకొనెను. రామప్ప యువకుడు, అవివాహితుడు, కాబట్టి శిల్పములకు ప్రాణము పోయగల స్త్రీల రహస్యస్థానము తెలియవు. అందుచేత రామప్పను స్త్రీసౌందర్యోపాసన చేయుమనెను ఈ సౌందర్యోపాసనవలన శిల్పికి కాలము తెలియదు, విసుగు జనించదు, చిత్తైకాగ్రత జనించి సమాధి కుదురును. స్త్రీలయొక్క మహాసౌందర్యము, శరీరమర్మములు తెలుసుకొనినవాడు. ఒక శిల్పియో, కళాకారుడో, కవియో, సంగీత విద్వాంసుడోయైనచో ఎన్నియో సుందర విగ్రహములుద్భవించగలవు. కళావిలసితమైన చిత్రములు రూపొందింపబడగలవు. స్త్రీ సౌందర్యమును వర్ణించుచూ మనోహరమైన కావ్యములు వెలువడగలవు. సరస సంగీత తరంగములుద్భవించగలవు. అవ్యక్తమునుండి వ్యక్తములగువానిని అనంతముఖములై నిర్మించబడగలవు. మహాశిల్పియైన జక్కనాచార్యుడు హోయసరాకుమారి అందాల కుందనపు బొమ్మ సౌవర్ణిని ప్రేమించి పెండ్లిచేసుకొని, ఆమె సౌందర్యోపాసనవలన ఎన్నెన్నో కావ్యములు

భాష్యాలుగా సుందరశిల్పములు వెలువడినవి. సౌపర్ణిని జక్కణాచార్యునిపైగల ఆమిత ప్రేమచే ఎన్నెనో మనోహరమైన భంగిమలనిచ్చి, శ్రీ సౌందర్యమును శిల్పముగా విన్యసించుటకు తోడ్పడినది. కాబట్టి “నీ శిల్పములు శ్రీసౌందర్యా రాధనవలననే సంపూర్ణ కళా స్వరూపము దాల్చగలవు” ఈ అ నం త మైన విశ్వమునందులి భిన్న భిన్న తత్వములుగల ఆకృతుంకు మహాసౌందర్య శిల్ప ములు సృష్టించగలవు. ఈ సౌందర్యోపాసనలో ఈశ్వరాంశయున్నచో ఈ నీ ఆరాధన కళాస్వరూపందాల్చగలదు. ఈ ప్రపంచములోని మహాశిల్పులు అరి తేరిన చి త్ర కారు లు నిర్మించిన మహోన్నతమైన సౌందర్యవంతమైన కళా ఖండాలకు మూలమువారు ప్రేమించిన శ్రీయొక్క సౌందర్యోపాసన ఫలితమే. శిల్పము వేదాధ్యయనము శిల్పి జీవితరథానికి చక్రములవంటివి. అని రామప్పకు సౌందర్యోపాసన తత్వమును బోధించెను.

షణ్ముఖస్థపతి తెలిపిన విషయముము, తన తండ్రి తెలిపిన శిల్ప మెల కువలు ఒకటిగానే తోచెను.

వెంటనే రామప్ప షణ్ముఖస్థపతిని తండ్రి వద్దకు తీసుకపోయి పరిచయం చేసెను. అవసాన దశయందున్న రుద్రోజుకు షణ్ముఖస్థపతిపై సంపూర్ణవిశ్వాస మేర్పడి రామప్ప పసివాడు వీని బాధ్యత స్వీకరించవలసినదిగా వేడుకొని అతని కప్పగించెను. ఈ విధముగా శిల్పులైన ముగ్గురి మధ్య అవినాభావసంబంధ మేర్పడి ఒక కుటుంబవ్యక్తులుగా మెలగసాగిరి.

వీరి ముగ్గురి శాస్త్రచర్చలు రామప్ప పరిశోధనకు సహకరించినవి.

పాలంపేటయందును పరిసరములయందును భక్తి భావము, ఆధ్యాత్మిక చింతన సన్నగిల్లినందువలన సమాజము అదుపుతప్పి ప్రజలు దురాచారములకు దిగుచుండిరి. హత్యలు-మానభంగాలు-అక్రమాలు పెచ్చుపెరిగి విలయతాండవ మాడుచుండెను. దానవుడైన మానవున్ని అదుపులోనుంచగల శక్తి ఆధ్యాత్మిక ప్రబోధమునకేగలదు. మానవునికి అత్యంత ప్రీతికరమైనది తన ప్రాణము.

ఆ పాఠానిరక్షణకు సంబంధించిన విషయములన్నియుదై వభక్తివలన సంతరించ గలవు. దైవభక్తులన్నియు దేవాలయములద్వారా పొంది మానవుడు పూర్ణజీవిత మును గడుపగలడు. చదువంతగా ప్రచారంలోలేని రోజుల్లో వేదముల సారమం తయు శిల్ప రూపమున కథలు గాథలుగా అర్థవంతమైన భంగిమలతో రూపకల్పన చేసి ప్రదర్శించిరి. ఈ శిల్ప వాఙ్మయము ద్వారా తమతమ జీవన విధానము లను సక్రమమార్గములో మలచుకొని పరమాజము అదుపులోనుండి ముక్కుకాంతు లతో జీవనం గడుపగలుగుతారు. అందుకొరకు దేవాలయములు విద్యావైజ్ఞానిక కేంద్రములుగా ఉన్నత స్థానములనాక్రమించినవి.

ఈ దేవాలయములు కేవలం రాజధానియందే కేంద్రీకరింపజేయక కొన్ని సందర్భ గ్రామములకు కేంద్రములైన స్థానములందును, ప్రతిజిహ్వరుని అందు బాటులో నుండుటకు ప్రతిగ్రామములో కూడ నిర్మాణం చేసియుండిరి.

పారింపేట పాఠశాల ప్రజలు యధాప్రవర్తకులవచ్చి అప్పుట ఒక దేవాలయము నిర్మింపవలసివడిదిగా తమ తదిస్థాయిమును తెలియజేసిరి. దేవాలయ నిర్మాణమునడి వ్యయ ప్రయాసములతో కూడినపని. రాజు అదరణ్యుడేనిదే దేవాలయ నిర్మాణము సులభసాధ్యమైన విషయము కాదు. అని యదోజితెలియజేసెను. అప్పుడు సహజసాధ్యపాతాయములైన కొందరు ఆ పాఠశాలపై నైన్యాధికారులైన 'కొటయ, తిండయ'లకు విన్నవించిరి. వారు ఈ విషయమును చక్రవర్తియైన 'గణపతిదేవుని వారికి ప్రజల కోరికగా విన్నవించుకొనిరి. అప్పటికే పారింపేటయందు దేవాలయము నిర్మింపవలయునను అది పాఠశాల చక్రవర్తులకు కలిసియుండెను. వసుద్ధులైన శిల్పం కొరకు వేచియుండవలసి వచ్చెను.

యదోజిత, తను నిర్మించిన త్రికుటాయమైన పేయప్తలారి దేవాలయం తన్ను మించిన శిల్ప కళాశోభితమైన యదేశ్వరాలయము తన కుమారునిచేత నిర్మింపజేయాలని. అదివ్య మంగళమూర్తివి కన్నులారాగాంచివ తర్వాతనే తన తనువును చాలించనునట్లు తన కోరికను రామవృకు తెలిపెను. ఆ పర్యేష్యరుని

నిర్ణయము ఎవరూ అపలేనిది. కొలది రోజులలోనే రుద్రోజు లింగై క్యము
నొందెను,

రామప్ప అప్పటినుండి తన తండ్రి కొరిక నెరవేర్చుటకు అవకాశము
నక్త పేచియుండెను, తండ్రి పోయినప్పటి నుండి షణ్ముకస్థపతియే రామప్పకు
తల్లి-తండ్రి, గురువై కాపాడుచుండెను.

ఏకశిలా నగరంలో గణపతి దేవ చక్రవర్తి యొక్క కూతురు రుద్రమ దేవి,
పదహారేండ్ల యుక్త వయస్సులో మిసమిసలాడు చుండెను. సాముగరిడీలు
గుట్టపుస్వారీలు, ముష్టియుద్దములు-యుద్ధతంత్ర విద్యలతోపాటు భరతనాట్యము-
సంగీత సాహిత్యములయందారి తేరియుండెను. తండ్రితోపాటు మగపేషములో
చర్చావేదీకరిండును, కవి సమ్మేళనమునందును పాల్గొనుచు ప్రముఖులచే
ప్రశంసల నొందుచుండెను. కీలకమైన రాచకాఠ్యములందు తండ్రికి చక్కని
సలహాలనిచ్చుచుండెను. రుద్రమకు దైవనముండు అమితమైన విశ్వాసము. ప్రతి
వారము పడ్డాక్షి దేవాలయం, భద్రకాళి దేవాలయమునకుపోయి తన భక్తి
ప్రవక్తులను ప్రార్థించుకొనేది. ప్రత్యేక సమయములందు తన చెలికత్తె
లతో మారుపేక్షమున పాఖాల-పాలంపేట మొదలగు ప్రదేశములకు వీరవిహార
మునకై పోయి కేళీవిలాసముగా కాలము గడిపేది.

కాముని పున్నమి రోజున వనవిహారమునకై బెలులతో
భీష్మ వేషములో వచ్చుట

రామప్ప హృదయంతో సౌందర్యోపాసనతత్వం వేధంపనారంభించెను
సుందరమైన వనితల అన్వేషణకై రామప్ప ఆ పరిసర ప్రాంతము లయం
వెతకసాగెను. నీవొక్క త్రినిష్కేమించుటవలన త్రిల తత్వం, త్రి మార్గ
తెలియగలదు. అప్పుడు నీవు సజీవ సుందరీ శిల్పము లను సృష్టించగల
అనుష్ఠానము కన్ఠపతి యొక్క సౌందర్యోపాసనతత్వం హృదయమును కల

శిల్పకళా రహస్యములు

పెట్టుచుండెను. బిల్లి, కోయ, లంబాడా, సంతాల, యువభులనుగాంచి సరియగు
రూపసౌందర్యవతి కనుపించనందువలన, నిద్రాచారములు మాని తిరిగి తిరిగి
విసుగుచెంది ఒక చెట్టునడున ఒకరాతిపై కునుకుపట్టి విద్రించుచుండెను.

అదే సమయంలో యువరాణి బిల్లివేళంలో చెలికత్తెలను వెంటబడినకాని
విల్లింబులు చేతబూని అసన స్రాంముతన పేటాడుచు తిరుగుచుండిరి. అకస్మా
త్తుగా రుద్రమ దృష్టి ఒక చిరుకపులిపై పడెను. వెంటనే రుద్రమ బాణం
నెక్కు పెట్టి తెల్లచాటునుండి చిరుకపులిని నమస్కరించుచుండెను. చిరుకపులి పొంచి
పొంచి రామప్పను పమిపించుచుండెను. ముందునైపునకుజాడగా ఏవరో అలసి
విద్రించుచున్నట్లుగా గాంచి, అతనికేమిటి జూచి లుగునోయని వెంటనే బాణం
నెక్కు పెట్టి పులినికొట్టెను. ఆ దెబ్బకు పులి పెడజాబులు పెడుతూ అడవిలోనికి
పోయెను. రామప్ప ఒక్కమరచి విద్రించుచున్నందు వలన ఈ అలజడి
అతని నినిపించకపోయెను. రుద్రమ అతనిని నమస్కరించి బాటంలో తట్టలే పెను
రామప్ప అయోమయంగా తేచి కూర్చుండెను. ఎదుట విరిచిన బిల్లివిగాంచి
విద్రింతిపోయెను. అతను వెదకుచున్న రూపసౌందర్యం వ్రత్యక్షముగా తన
ఎదుటనేగాంచి వరవడించిపోయెను. వనస్పారికపు త్రయొక్క వనసములో
రాజవంశిట్టి పడుచుండెను. రామప్పకు కావలసిన వ్రత్యక్షమునాటి నందు దొందమాపు
పోలిన అమె ముతపద్మములో ఒక వ్రత్యక్షతనుచూచి పెడపుట కదలించలేక
పోయెను. అతని తీవ్రదృక్కులకు రుద్రమ గిరుక్కున తిరిగి వనములోనికి
వెళ్ళిపోయెను. రామప్పవ్రంథించి, అమెనై పే జూచుచుకూర్చుండెను. సృహత
వచ్చి అమె పోయిన వైపువతే నడచెను. కొందరు వనికలు గుఱుములపై వెళ్ళి
జోపుమన్నట్లు గాంచి అమూల్యమైన కస్తుపు దొరికినట్లే దొరికి చేయిజారి
పోయినందుకు నిస్పృహకైంది బాధవడసాగెను. అమె కొరకు వెదకి వెదకి
జురకు ఎలాగో పొలంపేట చేరుకొనెను.

తనుగాంచిన మహా మోహాన మందరికూ వేముడు మనస్సునందు నెలుపు
కొని అక్కడంలో తిరుమలు తయారుచేయుట మొదలెదెను. కమలా మోహినా,
కనులు తరచిన తమ రూపతాపత్యాపే రామప్పను కలిపరి పెట్టుచుండెను.

సుండి వెడలి, చెరువు గట్టున విశ్రాంతి తీసుకొని సాయంత్రమువరకు ఏకశిలా నగరము చేరుకొనెను.

ఒకరోజు రుద్రమ తను స్వయంగా చూచిన త్రిలోచనాశ్రమంలోని శిల్పకళాఖండాల గురించి, వాటి వైభవమును గురించి, రామప్పయొక్క శిల్ప ప్రతిభనుగురించి తండ్రికి తెలియజేసెను. అంతటి మహాశిల్పిని ఆలయ నిర్మాణమునకుపయోగించుకొని అతనిచేత అమోఘమైన శిల్పములను వెలయింపజేయ వచ్చునని తండ్రికి సలహానిచ్చెను. కూతురు చెప్పిన ప్రతి అక్షరము శ్రద్ధతో విని తన సామ్రాజ్యములో ఒకమారుమూల గ్రామమున ఒక మహాశిల్పి యుండుట తన అదృష్టముగా భావించెను. గణపతిదేవునికి రామప్పపై సద్భావ మేర్పడి రాజధానికి పిలిపింపదలచెను. ఆనోట ఆనోట రామప్ప పేరు రాజధాని నగరము వ్యాపించి మారుమోగుచుండెను.

కాటయ, భండయలు రాజభార్యలో రామప్ప శిల్పకళాప్రతిభ ప్రశంసలు విని, వారికి తెనియకుండా వారి ప్రాంతమున ఒక కళాతపస్వియుండుట వారికా శ్చర్యము కలుగజేసెను. పాలంపేటకు తిరిగివచ్చిన తర్వాత వారికి ఆ శిల్పిని, అతని శిల్ప కళాఖండాలను చూడవలెనను తలంపుగలిగి, ఒకరోజు త్రిలోచన శిల్పాశ్రమమునకువచ్చి, అపురూప శిల్పకళాఖండాలను తదేక దృష్టితోగాంచుచు పరవశింప మొదలిడిరి. రామప్ప ప్రతిభను కొనియాడి అతని శిల్పములను మిక్కిలి ప్రశంసించిరి. కాటయభండయల దృష్టి ఒక అపరూప లావణ్య సుందర శిల్పముపైబడెను. ఆ శిల్పముయొక్క రూపురేఖలన్నియు అచ్చుగ్రుద్ది గట్లు యువరాణి రుద్రమను పోలియుండెను. ఒకరి ముఖము ఒకరు చూచు కొనిరి. వారి ముఖములపై కోరికయు అక్షేపించియుండెను. రుద్రమ ఒక మహా సామ్రాజ్యాధినేత కూతురు. అంతఃపుర అవివాహితకన్య. కాకతీయ మహా సామ్రాజ్యమునకు కాదోయే మహారాణి. కాటయ,భండయల ఒడలు చెమర్చి మతి చెలించిపోయెను. విశ్వాస పాత్రులైన ఈ సేనానులు ఈ విషయమును, చక్రవర్తులకు తెలియజేసి తమ స్యామిభక్తిని నిరూపించుకొనదలచిరి. ఏదో విషయము రామ్మకు చెప్పి, అతనిని చక్రవర్తులవద్దకు తీసుకొనిపోయి రహస్య

ముగా రామప్ప తీర్చిదిద్దిన యువరాణీ శిల్పమునుగురించి తెలియజేసిరి. చక్రవర్తి కళాప్రియుడు, కళాప్రోషకుడు కావడంచేత, అప్పటికే ఆ ప్రాంతమున వేలాది ప్రజలకు అందుబాటులోనుండుటకు ఒక ఆలయ నిర్మాణమునకు సమర్థుడైన శిల్పిగారికి అణ్వేషణలోనుండుటచేత, అతనిని శిక్షించుటకు బదులు తన ఏకాంతమందిరమునకు తీసుకపోయి అన్నివిషయములు తెలుసుకొనెను. రుద్రము యింతకుముందే అతని ప్రతిభా విశేషములు చెప్పిన విషయములేకాక, స్వయముగా చక్కవర్తులు ఆయువ శిల్పించూచి ఆనందభరితుడాయెను. అతనిని మందలించుటకు బదులు ఒక విడిది ఏర్పాటు చేయించి అతని సేవకు పరిచాలికలను ఏర్పాటు చేయించెను.

జాయప్ప సేనానులను - రుద్ర సేనానులను పిలిపించి రామప్పయొక్క శిల్ప కళాప్రతిభను తెలియజేసెను.

కాకతీయ సామ్రాజ్యమునకు గజసైన్యాధిపతియైన జాయప్ప కిరిసంఖ్య వయస్సులోనూడా నాట్యమాడుటను మాసలేదు. గ్రంథరూపములోనున్న నాట్య శాస్త్రమును శిలలయందు వీన్యసించి తరతరాలకు ఆ శాస్త్రమును శాశ్వతపరుచుటకై ఆరాటపడుచున్న సమయములో రామప్ప తటస్థ పడుట తన అవ్యక్తముగా భావించెను.

ముగ్గురు కలసి రామప్పను విడిదినుండి రావించి, సావకాశంగా రామప్పతో ఆలయ నిర్మాణ విషయమై ప్రస్తావించిరి. రామప్ప దేవాలయమునకు సంబంధించిన ప్రకృతి శక్తుల అమోఘ విషయములను తెలియజేసెను.

చక్రవర్తి మరియు సేనానులు యువకుడైన రామప్ప తెలిపిన విషయములను విని ఆశ్చర్యపడి మీ తండ్రిగారి పేరేమని అడిగిరి.

రామప్ప తన తాత విశ్వకర్మ త్రిలోచనాచార్యులని, తండ్రి రుద్రాక్షులని తెలియజేసెను.

శ్రీమృతస్థపతిః చాలా రోజుల తర్వాత రామప్ప వైఖరిలో మార్పు కనిపించెను. ఏదో పెదకుచ్చన్నట్లు ఏవేవో సరాకు మాటలు మాట్లాడుచున్నట్లు గోచరించుచుండెను.

నైశాఖ పౌర్ణమి రోజు పండుగను మహాభవముగా జరుపుకొనుట కాతీయములకు ఒక ప్రత్యేకతాచారము. ఆనాడు వివిధ వర్గముల స్త్రీలు వివిధ రంగుల వస్త్రములు ధరించి, శిఖనిండా పూలుముడుచుకొని వనంతలక్ష్మి మాదిరిగా కనబడుదురు. ఉత్సవాలు, వేడుకలు, కోలాటములు, జాజరపాటలతో అడుచూ పాడుచూ పురుషులతోపాటు పాల్గొందురు. ఆనాడు రాజధానీ నగర మంతయు కిన్నులపండువుగా అలంకరించి అదానగోపాలము వేడుకలయందు పాల్గొని ఆనందించుదురు. వీర, సావ, ధనికుడు, దరిమిడు మొదలు రాజ వంశపు పురుషులు-స్త్రీలు, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వంతో వేడుకల ఆనందమును సమానముగా పంచుకొనెడివారు. ఆ రోజు వీధివీధి మొనలుకొని రాజమార్గము లన్నియు రాజభవనములన్నియు కిన్నులపండుగా మన్మద రాజధానిగా కనబడుచుండెడిది. ప్రత్యేకముగా యువరాణి రుక్మదేవి సాక్షాత్తుగా రతీదేవివలె కనిపించుట వేడుకలందు పాల్గొనుట అందరితోకలసి పాడుట అచారమైయుండెను. పౌర్ణమియొక్క ప్రభావంతో ఒడలు పులకరించి, పరవశించి నాట్యమాడెడివారు.

రుద్రుడు ప్రత్యేకంగా ఈ పున్నమి రోజున పెన్నెల తాపముచే విరహ బలనకు తట్టుకొనెడివాడు. వేడుకల అనంతరం యువరాణికి వసవిహారము కు పోవుట అలవాటు. రాజధానియందు ప్రవేశించినచో వేడుకలయందుండగా, యువరాణి మారువేషంలో చెయిలను వెంటదీసుకొని ఊరూర్ జరుగు ఉత్సవము ఘాంచుచు పాలంపేటచేరి చెరువుగట్టున సెదదీర్చుకొని సద్దులారగించి విశ్రాంతిచుచుండెడిది.

ఒకరోజు వేటముగిసిన పిమ్మట అలసిపోయి పాలంపేటకువస్తూ ఎవరి టనో శిల్పముల, శిల్పాశ్రమముయొక్క విషయమును తెలుసుకొనెను. గ్రామకు శిల్పములనిన, చిత్రములనిన పరవశించి పిచ్చెక్కిపోయేడి మన

స్తత్వంకలడు. రుద్రమకు అలసటయున్నను ఆశ్రమమునకుపోయి శిల్పములను చూడవలయుననెడి కోరిక గలిగి చెలువలతో ఆశ్రమం ప్రవేశించినది.

రామప్ప, అతని శిష్యులు శిల్పములు చెక్కుటయందు నిమగ్నమై యుండిరి. వచ్చినవారిని రామప్ప గమనింపలేకపోయెను. రుద్రమదేవి, చెలికత్తెలు అలసట మరచి తదేక దృష్టితో శిల్ప కళావైభవమును చూచుచుండిరి. అందులో ఒక శిల్పముయొక్క రూపురేఖలన్నియు అచ్చముగా రుద్రమదేవి కవళికలను పోలియుండెను. ఒక చెలికత్తె రుద్రమ శిల్పమును జూపించెను. రుద్రమ ఆశ్చర్యపడి పైకి గాంభీర్యము నటించుచు లోలోనఁ మురిసిపోవుచుండెను. నేరుగాపోయి రామప్పచెక్కుచున్న శిల్పంవద్ద నిలబడితదేక దృష్టితో రామప్ప మన్మథరూపమును గాంచుచుపరవశించిపోయెను.

కాకతీయ రాజులు కళాభిమానులు, కళాపోషకులు, కళలయందు ఆమితమైన అసక్తిగలవారు కావుననే ఎన్నెన్నో కళాఖండములు వెలసినవి వారి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు తారాస్థాయికి పెరిగి దేశదేశములయందు వారి కీర్తిని యనుమడింపజేసినవి, రుద్రమ ఆ రక్తమునే పంచుకొని పుట్టిన అడపడుచు, కావున మూర్తీభవించిన కళాకౌశలముగల రామప్పయొక్క కళకు, అతని రూపురేఖలకు అక్లింపబడుట, అందులో యువకులకు ప్రకృతి సహజమైన కోరికలుండుట ప్రత్యేక విశేషము. కాబట్టి కళాదృష్టిలో రామప్పపై సదభిప్రాయంతో అతనిని మనసారా ప్రేమించియుండుట సహజమైన విషయము. ఇదంతయు పనితో లీనమైయున్న రామప్ప గమనించలేకపోయెను. తన ప్రక్కవైపు తీలగా కనబడుచున్న వ్యక్తులను తలపైకెత్తి చూచెను. అచ్చముగా అనాడు అడవిలో చూచిన ఆ దివ్యమోహన రూపమునేగాంచి, అతని శరీరం పులకించి అనిర్వచనీయమైన విద్యుత్తు శరీరమున ప్రవహింపసాగెను. అవే కళ్ళు. అవే చెక్కిళ్ళు యిన్నాళ్ళుగా తన హృయమున ఆరాధించుచున్న ఆ దివ్యరూపమును నేడు ప్రత్యక్షముగా మనసారా గాంచుచుండెను. రుద్రమ మైమరచి రామప్ప నే చూచుచూ స్తంభించిపోయెను. రామప్ప చూపులకు రుద్రమ కలవరపడిపోయి కనుపైగలతో చెలికత్తెలను బయటికి రమ్మని చెప్పి పరుగు పరుగున ఆశ్రమము

అంతట “చక్రవర్తి” వారు తమ తండ్రి తాతలవద్ద అమృతమైన శిల్ప చాతుర్యమును ప్రదర్శించి గౌరవింపబడ్డవారని తలచి ఎంతో ఆనందపడెను.

రామప్పను రాజలాంఛనములతో గౌరవించి, తమ వద్ద సిద్ధముచేసి యుండిన దేవాలయ తల విన్యాసపథకమును రామప్పకిచ్చి పురిః పరిశీలనగావించి, పరిసరములను పరిశోధించి, దేవాలయ తుదిస్వరూప తలవిన్యాస పథకమును సమర్పించుటకు అజ్ఞనిచ్చిరి.

రామప్ప హృదయంలో ప్రజ్వరిల్లుచున్న దేవాలయ నిర్మాణ విషయము నకు సదవకాశం లభించినందులకు ఉప్పొంగిపోయి, తన వంశదైవమైన విశ్వ కర్మ భగవానుని మనసారా స్మరించుకొని చక్రవర్తి కోరికను మహాప్రసాద ముగా భావించి వెంటనే పాలంపేటకు చేరుకొనెను. ఈ విషయమును అనంత రావుశర్మకు, తన మిత్రులకు శ్రీయోభిలాషులకు, శిష్యులకు తెలియజేసెను. రామప్ప శిల్ప మాత్రమేకాక సకల శాస్త్రములు నేర్చిన దివ్యజ్ఞాన సంపన్నుడు కానడం ఒక విశేషము.

ఆలయ స్థల నిర్ణయము వాటి వివరములు

మన దేశములో ముఖ్యముగా ఏకకూట—దివ్యకూట—త్రికూట—చతుష్కూట పంచకూట—యుగళదేవాలయములు కానవచ్చును. మన దేవాలయములు కేవలం మత దృష్టితో కాకుండా సామాజిక శ్రేయస్సుకు భద్రతకునూడ ప్రాముఖ్యతను సంతరించుచున్నవి. విద్యలు—లలిత కళలు అభ్యసించుటకు, దేవుని సేవకై సంగీత—భరతనాట్యములు అవసరమైనందున ఆలయములందు రంగమండపములు నిర్మింపబడినవి. దీన, అనాదులకు అన్నదానములు జరుపుటకు సత్తములు, అత్యవసర చికిత్సా సౌకర్యమునకు ఆశురాలయములు, యుద్ధ సమయమున ప్రజలకు రక్షణ కల్పించుటకు సౌరంగమార్గములు, దుర్భేద్య ప్రాకారములు—ధాన్యగారములు నిర్మింపబడెడివి. పురాణ శ్రవణములు—హరికథలు—గానకచేరీలు

వసంతోత్సవములు—న్యాయనిర్ణయసభలురాజసన్మానములు—కళ్యాణములు—కర్మలు
మొదలుకొని ఆలయములు బాహుళార్థ ప్రయోజనములతోకూడి సర్వతోముఖ
వికాస కేంద్రములుగా వెలసినవి.

ఒక దేవాలయంయొక్క వాస్తు నిర్మాణం ఆ ప్రదేశముల మేధస్సును,
వైజ్ఞానిక సాంకేతిక ప్రతిభను ప్రతిఫలంపజేయును. భారతీయ సంస్కృతికి
సారము—ఆధ్యాత్మిక రహస్యముల ప్రతిబింబ రూపకల్పనలే దేవాలయ వాస్తు
శిల్పములు—దేవాలయమున వారు శిల్పరూపవిగ్రహమును ప్రతిష్ఠించి, పూజించు
పవిత్ర గృహం. ఆలయమును రమణీయ ప్రదేశమునందు నిర్మింపవలెనని
వాస్తు శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి.

తీర్థావేళటనీతచే జలనిధేస్తీరే సరిత్సంగమే

తైలాగ్రేదితచే వనోపవనయోరు ద్యానదేశేతథా ।

వీధ్యాద్యాయ తనేషుషా గురువరోగామే రేపుపత్తనే

దేశే అన్యత్ర మనోహరమే సుత (వసత్యర్థం) ఊతాంకల్పయేత్ ।

పుణ్యక్షేత్ర సమీపమునందున, నదీ తీరమందున, సముద్రతీరమందున,
నదీసంగమ స్థానమందున, పర్వతాగ్రమునందున, పర్వత పార్శ్వమునందున,
వనమునందున, రమ్యప్రదేశమునందున దేవాలయం నిర్మించుట యోగ్యమైనది
అందుచే “రామప్ప దేవాలయం” పైన తెలిపిన పర్వత ప్రదేశములు, అరణ్య
ప్రదేశములుగల మందరమైన స్థలములో కలదు.

వాస్తుశిల్పములు సమప్రమాణములొనరుదును. కాకతీయ కళికా దేవాలయ
అయే నిర్మాణమునందలి విశిష్టతయనే గుర్తింపబడినది.

దేవాలయములు, సంతోషంగా పరమేశ్వరుని బాహ్యసృష్టిని దేహరిచనన్న
జీవప్రగతిని, వాస్తుశిల్పముల ఆధారముతో భక్తునకు జ్ఞప్తికలిగించుటకు నిర్మింప
బడినవి. ఇది మూర్తి పూజాతత్వము.

సగుణోపాసనయందు, జీవాత్మకు పరమాత్మకుగల సంబంధములను అభ్యాసమొనరించునపుడు చిత్తవృత్తులననుసరించి అధికార బేధములుండుట తప్పదు. అందుచేత పూర్వ్యపాసకుని అన్నమయ-ఊణమయ-మనోమయ-విజ్ఞానమయ - అనందమయ కోశములకు ఉత్తరోత్తర సాక్షాత్కారము జేసుకొనుటకు శిల్పరీతులు ఉద్భవించినవి.

దేవాలయ నిర్మాణ పద్ధతికి, యజ్ఞవేదిక నిర్మాణ పద్ధతియే మూలము. వైదిక స్తూప చితులనుండియే తొద్ధ - జైన స్తూప చైతన్యములను, యజ్ఞశాల నుండియే విహార సంఘారామములుగా ఉద్భవించినవి. ఏ నిర్మాణమునందైనను దాని తల విన్యాసము (Ground Plan) ననుసరించి ఉపరిభాగము తీర్చబడును.

కట్టడములమీది భాగమును శిఖర-శిఖా-శిఖాస్త-శిఖామణి అని విభజింపబడి మూలమునుండి శిఖరమువరకు చతురస్రాకారముగనుండునది. నాగర రీతియనియు, షడస్ర, అష్టాంగముగనుండునది ద్రావిడరీతియని, వృత్తాకారముగనున్నవి వేసరరీతియని చెప్పబడినది.

హిమాలయముల నుండి వింధ్య వరకు సాత్విక దేశము.
వింధ్య నుండి కృష్ణానది ప్రదేశమంతయు రాజస దేశము.
కృష్ణానది నుండి కన్యాకుమారి వరకు తామస దేశము.

సాత్విక దేశమును నాగరమనియు - తామస దేశమును వేసరమనియు రాజస దేశమును ద్రావిడమనియు హర్యములేర్పడినవి.

నాగరము పురుష రూపము-వేసరము నపుంసక రూపము-ద్రావిడము స్త్రీ రూపము, ద్రావిడమునకు బ్రహ్మ-నాగరమునకు విష్ణువు-వేసరమునకు మహేశ్వరుడు అధిపతులు.

ప్రధానముగా హిందూ దేవాలయములు పుణ్యక్షేత్రములనియు, పుణ్య
తీర్థములనియు రెండు విధములు. ఇందులో శుద్ధము—మిశ్రమము—సంకీర్ణము
అని మూడు రకములు. ఇందులో శుద్ధము శ్రేష్ఠమైనది—

క్షేత్ర (స్థల) ప్రాధాన్యత గలిగి గ్రహప్రభావానికి అనుకూలముగానుండి
గ్రహశక్తులను ఆకర్షించగలచోట నిర్మించిన దేవాలయమునకు పుణ్యక్షేత్రము
లనియు, జల ప్రాధాన్యత కలిగి ఆ జలములో ఖనిజములు, ఔషధులు మొద
లగునవి కలిగియుండి మానవ దేహమునకు ఆరోగ్యమునకు అనుకూలముగా
నుండి జలసమృద్ధిగలచోట నిర్మించిన దేవాలయమునకు పుణ్యతీర్థములని ప్రతీతి.

కొన్ని ప్రత్యేక తిరులయందు, కొన్నిచోట్ల గ్రహప్రభావము కేంద్రీ
కరింపబడును. వాటినుసరించే ఉత్సవములు ఏర్పాటు చేయబడును. ఆ ఉత్స
వములందు అధిపతి సంఖ్యలో ప్రజలు పాల్గొని మానసిక పవిత్రత ద్వారా,
మానసిక ఏకాగ్రతద్వారా దైవశక్తినిపొంది - శారీరక, మానసిక, బాధలనుండి
విముక్తి పొందుటకు మన ఋషులు దినారాత్రములు తపస్సుచేసి పరిశోధించి
మనకు ప్రసాదించిన వ రి ము లే ఈ దేవాలయములు, సాంప్రదాయములు,
సంస్కృతులు మొదలగునవి.

పాపమనగా ప్రకృతి సాంప్రదాయములకు వ్యతిరేకముగా ప్రవర్తించి
నందువలన శరీరము విషపూరితమై భయంకర రోగములకు గురియగుట.
మానసిక పవిత్రత గలిగి మన సాంప్రదాయానుసారముగా సత్ప్రవర్తనలై
సదాచారముతో మెలగుటవలన శరీరమందలి తొలగించబడుటనే “పుణ్యమ”ని
యందురు.

చుట్టూ పర్వత శ్రేణులు, అడవులు జలసమృద్ధిగల తటాకములు, అధిక శాతం ప్రాణివాయువుగల ఒక ఎకరము నేలను పరిశోధించి అలయమునకు యోగ్యమైనదిగా నిర్ణయించి కైవసమెక్కువగా భాసించునట్లుగా వైష్ణవము శాక్తి కమును కూడా మేళవింపజేసి సర్వ దేవతలకు సమాహారముగా ఏక కూటాలయ మునకు ఒక పథకమును సిద్ధముచేసి గణపతి దేవునికి సమర్పించెను.

గణపతి దేవచక్రవర్తులు, కైవ పండితుడూ రాజ గురువు అయిన “విశ్వేశ్వర శివాచార్యు”లను ఆస్థాన స్థపతి “కానోజు”ను జ్యోతిషశాస్త్ర పేత్తలను అగన్నశాస్త్ర పండితుడు అయిన “విశ్వేశ్వర దేశికు”లను రావించి రామప్ప సమర్పించిన పథకమును పరిశీలనకై వారిముందుంచెను.

సమర్పించిన పథకములో ఆయా ప్రత్యేక తిరులయందు గ్రహనక్షత్రాది కూటమియొక్క ప్రభావము. అసాంతమున కేంద్రీకరింప బడుటకు ప్రవేశ పెట్టబడిన దైవశక్తుల విధానములు. తద్వారా మానవునికి పాప విముక్తిగలగి ఆరోగ్యముచేకూరు దైవశక్తుల శాస్త్రీయ రహస్యములు. అధ్యాత్మిక చింతన ద్వారా ప్రజలలో నైతిక విలువలుపెరిగి సత్ప్రవర్తనలై ఐక మత్యనాలతో ఘోరజీవితమును పొందు విధానములు పండితుల యొక్క స్వయముగా గణపతిదేవ చక్రవర్తి యొక్క ఊహలను. సిద్ధాంతములను తల్లికిందులు చేసివేసినవి. అందరికి రామప్ప ప్రజ్ఞావిశేషాలయందు రుద్రమ చేప్పిన ప్రతిఅక్షరము యధ్యాములను విషయమును జాయప్పరేచర్ల రుద్రుడు చక్రవర్తులు గ్రంహించిరి వారి చిరకాలవాంచితమైన అలయ నిర్మాణంనకు తగిన శిల్ప దొరికినందుకు సంతసించిరి. ఒక శుభముహూర్తమున రామప్పకు తాంబూ శములనిచ్చి. నూతన వస్త్రములనిచ్చి. రేచర్ల రుద్రసేనాని నేతృత్వముతో రుద్రేశ్వరాలయము నిర్మించుటకు నిర్ణయముగైకొనిరి రేచర్లరుద్రుడు శివశక్తుడు జాయప్ప వైష్ణవభక్తుడు.

సప్తరేశములయందు శిల్పనిపుణులు. శిల్పశాస్త్రపేత్తలు శిల్పశాస్త్ర విభాగ

ములతో ప్రత్యేక పద్ధతులయందు నిపుణులైన వారినిగుంచితెలుసుకొని రామప్ప
 యిషప్రకారము రామప్పకు సహకరించుటకు దేశదేశములనుండి శిల్పకళా
 విభాగములలో అనుభవమున్న నేర్పరులను 100మంది శిల్పులను. వారికియితో
 సహకరించుటకు 200మంది శిల్పకళామిత్రులను. శిల్పకళామిత్రులను ఫిలిపిన్లలో
 బరువైన గండశిలలను ఎత్తి తెచ్చుటకు ఏనుగులను. గుర్రములను. ఎడ్లబండ్లను
 15, 20 రోజులలో సమకర్తృత్వ జిల్లయనిర్మాణమునకు శిల్పులకు, శిల్పకళా
 మిత్రులకు వలయు ధనమును ప్రభుత్వ ధనాగారమునుండి ఏర్పాటు చేయించెను.
 వారికి భోజన సత్తికై 35మంది వంటవాండ్రును ఏర్పాటు
 చేయించెను. శిల్పుల కుటుంబాల సంరక్షణ మరియు బర్సలనుకూడ భరించుటకు
 చక్రవర్తి స్వయంగా అన్ని ఏర్పాటు చేయించెను. శిల్పము శిల్పవిభాగము
 అన్నిరకముల శిల్పులు నిర్మయించిన గురువు ప్రకారము పాఠంపేటకు
 చేరుకొనిరి.

రామప్ప నిపుణుడైన కాకతీయశిల్పి "త్రిపురాధి"ని మరి ఎనమిదిమంది
 కాకతీయశిల్పులను తనకు ప్రధాన సహాయకులుగా నియమించుకొనెను. త్రిపు
 రాధి వయసు మీరిన అనుభజుడు. రామప్పకు గురుత్వములుడు. ఇతడు శిలలను
 సంచానించుటలోను శాస్త్రసంబంధములపై శాస్త్రములను చెక్కుటలో సేద్యహస్తుడు
 సూర్యపాళ్ళ కాకతీయుడు. మిగతా ఎనమిదిమంది కాకతీయ శిల్పులను ప్రధాన
 మండపసంబంధములను చెక్కుటకు కార్యక్రమములు చెక్కుటకు నియమించు
 కొనెను.

శిల్పము పరిశీలించుటకు మరియు తేవాలయ ద్వారములకు మూడువైపుల
 యొంట్లు కట్టబడియున్న చెక్కుటకు "తైరవశిల్పి"నే నియమించెను. ప్రధాన
 మండపముకు సరిహద్దులను అనుబంధములకు నేరరులైన నాగలింగ స్వామి
 భువనకర్త మునింగార్థపతి కుమారాస్వామి భవభూపతి కాళిపతి మొదలగు
 బ్రాహ్మణులను సహాయకులుగా నియమింపెను.

స్తంభముల జిలుగువారును నగిషిపరులు, చేయుటకు కామార్జున

పతి"ముఖ్యుడుగా మారన్న, బసవాచార్యులు విజయపుడు, నాగశివుడు సహాయకులుగా మొదలగు శిల్పులను నియమించెను.

అలయ పీఠ భాగమును నిర్మించుటలో "నంది భట్టారకుడు" అరితేరిన శిల్పి, ఇతడు హాసల దేశమునకు చేరినవాడు. ఇతనికి సహాయకులుగా కొంత మంది యువశిల్పులను నియమించెను, వీరు శిల్పశాస్త్రములో అరితేరినవారు.

సంధాన శిలాఫలక శిలములను. తోరణద్వారములను. గర్భాలయద్వారములను చెక్కుటకు "బైరపు"న్ని అతనితోవచ్చిన చాళుక్యశిల్పులు దేవోజు-కలనాగు--బహ్మోజు--చిన్నగరాయన్న--జక్కోజు--రాయన్న--సద్మోజు--శుభ్రకీర్తి--మొదలగు యువ శిల్పులను, నియమించెను.

విమానములు-హారములు-పూలమాలలు-పద్మకోశములు-కుడ్యశిల్పములు కామశాస్త్రమునకు సంబంధించిన శిల్పములు మొదలగు సగిషీ పనులుచేయుటకు సిద్ధహస్తులైన 25మంది కాకతీయ శిల్పులను నియమించెను. యింకా రాతి మాలములను తరవటి పట్టుట నునుపుచేయుట మొదలగు పనులను చేయుటకు అదనముగా కొంతమందిని. ఏర్పాటు చేయించెను.

పైకిప్పు శిలాఫలకముల నిర్మాణమును ప్రధాన మంటపంపై భాగమునకు మహాపద్మరాజుగారు శిల్పించుటకు వృద్ధుడు అనుభవజ్ఞుడు అయిన కాకతీయ శిల్పి "భద్రప్ప"ను నియమించెను.

పైకిప్పు మాలములలో తట్టు భాగములకు శివలింగాలు. దేవతా శిల్పములు సముద్రమథసము. దశావతారములు. అలయ అంతర్భాగమునగల ప్రధానద్వార శిల్పములు. గర్భాలయద్వారము. ద్వారశిల్పములు ఈద్వారమునకు పైభాగమున ఎదురుముఖముగా లక్ష్మీదేవి శిల్పములు. ఈలక్ష్మీదేవి శిల్పమునకు అడుగు భాగమున 54దళములు అషకోణములుగల పద్మమును. సందీశ్వరుని శిల్పము

చేయుట శాస్త్రసమ్మేళము ఏకశీలానగరములో ఆరియనిర్మాణ శాస్త్రసమ్మేళములు చురుకుగా సాగుచుండెను. చక్రవర్తి జ్యోతిష్యులను, వేదబ్రాహ్మణులను, రావించి అరియశంఖస్థాపనకు సుహార్తమును నిర్ణయించెను

రామస్వ "నంది బట్టారకున్ని" పిలిపించెను. నందిబట్టారకుడు స్వదానిలు లేకుండా ఆరియనిర్మాణము చేయుటలో నిర్ణహస్తుడు. నందిబట్టారకుడు రామస్వ సలహాప్రకారము నిర్ణయించిన స్థలములో జానెడులోతు త్రవించి యిసుకనువించి నిర్మించుగా నుంచెను.

అరోజు శివరాయముననే గణపతదేవుడు సతీసమేత నవరీవాంఛులతో రథ, గజ, తురగపదాతి దళములతో రథాదూపితై నేందేవీ ఆరియస్మారకమును విడిచి చేపెను.

ఆరియ ప్రదాన భాగమున ఒక గొయ్యి త్రవ్వించి వాస్తవ స్మారకము సేవరత్నములు సువర్ణములు, గొయ్యిలోనెంపించి శిలస్థాపన జరిపిరి

ప్రాణలింగ ప్రతిష్ఠయందును మంత్రపస్కారంబునను శిల్పావళియు సలక్షణముగా హోమముచేసి ఆరియ ప్రదేశమున మహామంత్రములతో వాస్తవ దుష్టాంగ, దేవతలను అగ్నియందావహనచేసి ఏ గంధ వృష్టితో ఒక్కొక్క నామమునకు ముందు ఓంకారప్రణవమును చివరస్వాహా అనుదములను చేర్చి పహదర్శచారిణయైన సోమలదేవితో వజ్రపీఠమునులపై అసీనులై యున్న గణ పతిదేవుని చక్రవర్తి యొక్క గౌరవి సూక్ష్మానామములతో అర్చనచేసిరి.

మరునాడు సూర్యోదయమునకు ముందుగా శాలివాహనశకము 1135 శ్రీముఖనామ సంవత్సర చైత్రమాసము శుక్ల పక్షము అష్టమి అదివారం పుష్యేషి పక్షప్రళయంతగా (క్రీశక#1213)న ప్రాణలింగ ప్రతిష్ఠ చేయబడెను.

చక్రవర్తి పండితుల, వేదబ్రాహ్మణుల, విశ్వబ్రాహ్మణుల సేనామంఠం దు రామస్వకు పశ్చులు, మణులు పొదిగిన సువర్ణకింకిణిములు తోడిగి మకర

శిల్పశాస్త్రమికులు శిలలను సంస్కరించిన తర్వాత ప్రధాన శిలా పరీక్షకు డు “దైరవాచార్యులు”లు ఒకరాతిలోట్టిలో మంచి గంధము యొక్కచర్రవమును నింపి ప్రధానమైన గండశిలలకు గంధమును పూయించి సమానముగా తడియారిన శిలలను యోగ్యమైనవిగాను అక్కడక్కడ తడియారకున్నచో అయోగ్యమైనవిగా నిర్ణయించుచుండెను.

మరికొంతమంది శిలా పరీక్షలు చేయుచుండిరి అవి శ్రీ శిలలో, పురుషశిలలో, గర్భిణీశిలలో, నపుంసక శిలతో లేక నంకరశిలలో పరీక్షించి యోగ్యమైనవాటిని శిల్పములకు ప్రత్యేక స్థలములయందు కేయసాగిరి.

పురుషశిలలు పురుష శిల్పములు చేయుటను. శ్రీశిలలను శ్రీ మూర్తులు గ్రాముటకు 2. పుంసకశిలలను పీఠములు, ద్వారములు చేయుటకు నిర్ణయించుచుండెను.

పురుష శిలలలో నావము, జ్యోతిషము లక్షణములు నిశేషముగా నుండును మ్రోగించుట వలన నావము తెలియును అండించుటవలన నిష్కరవర్పలు వెలువడును అట్టివనిని ప్రత్యేకస్థలములయందు పేర్చసాగిరి.

ప్రకృతి నుండి దైవశక్తులను విడదీయ సామర్థ్యముగల శిలలను విగ్రహములుగా మలచుటకు ఉపయోగింతురు. విగ్రహమునగా విడదీయు తత్వము గలది అని అర్థము అలాంటి శిలలలో మలచ దీసదే మూలవిగ్రహమగును.

అసామర్థ్యము లే ఁన్నయు శిల్పము చేయుట శిల్పశాస్త్రసమ్మతము కాదు ఇది విగ్రహములు, శిల్పముల యందుగల ప్రధానవ్యత్యోసము.

దేవాలయమునకు సంబంధించిన ప్రత్యేక భాగములను ఆయాశిల్పులు. శిల్పించుమొదలు వెట్టిరి.

రామస్వ ప్రతిసాయంత్రము శిల్పులు పనిచేయున్న పాఠింతమునకు

సౌఖ్యపర్యవేక్షణ జరిపి సలహాలిచ్చుచుండెడివాడు.

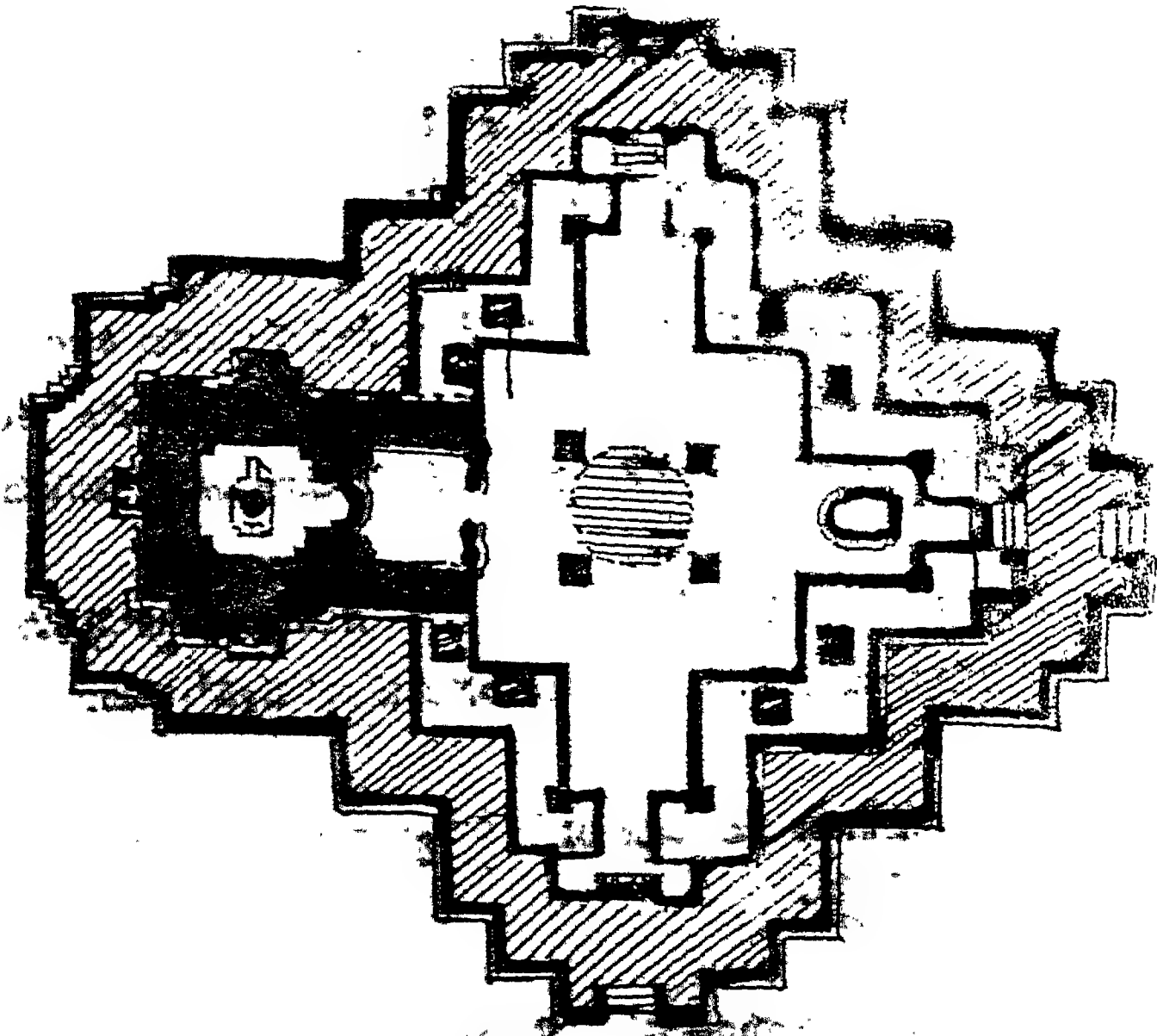
శ్రీవారాహములు మందిర నిర్మాణత విషయమై. శాస్త్రపరిశీలన శాస్త్రజ్ఞులు జరుపుట శాస్త్రానుసారముగా నిర్మాణము జరుగజేయుచుండెను.

ఇది యదృశ్యరాలయము అందులో ఏకకూటాలయ మునకు ఒకపే తూర్పు, దక్షిణము మరియు ఉత్తరము మూడువైపుల మూడుద్వారములు. మూడువిభిన్న పతసాంప్రదాయము సారము. ఒక్కపేయను భారమును తెలుపుట. ఈమందిరనిర్మాణము యొక్క ఉద్దేశము శైవము వైష్ణవము, శాక్తియములను ఒకే ఆలయమందు కేంద్రీకరింపజేసినవి.

వేయిస్తంభాల దేవాలయము త్రికూటాలయము ఈ ఆలయమునకు ఒకపే మార్గముగలదుగాని. ఒకే ఆలయమున మూడుదేవతావిగ్రహములను ప్రతిష్ఠించిరి.

యదృశ ఏకత్యముతో భిన్నత్యమును సృష్టపెట్టగా రామప్ప భిన్నత్యముతో ఏకత్యమును సృష్టపెట్టెను.

దక్షిణ సృష్ట ద్వారము

తూర్పు సృష్ట ద్వారము

ఉత్తర సృష్ట ద్వారము

రామప్ప నిర్మము చేసి గణపతిదేవునికి సమర్పించిన దేవాలయతలవిన్యాస పథకము

రామప్ప దేవాలయము

దేవుడు - దేవాలయము

దేవుడు:- దివుక్రీడా విజిగీ పావ్యవ హరద్యుతి

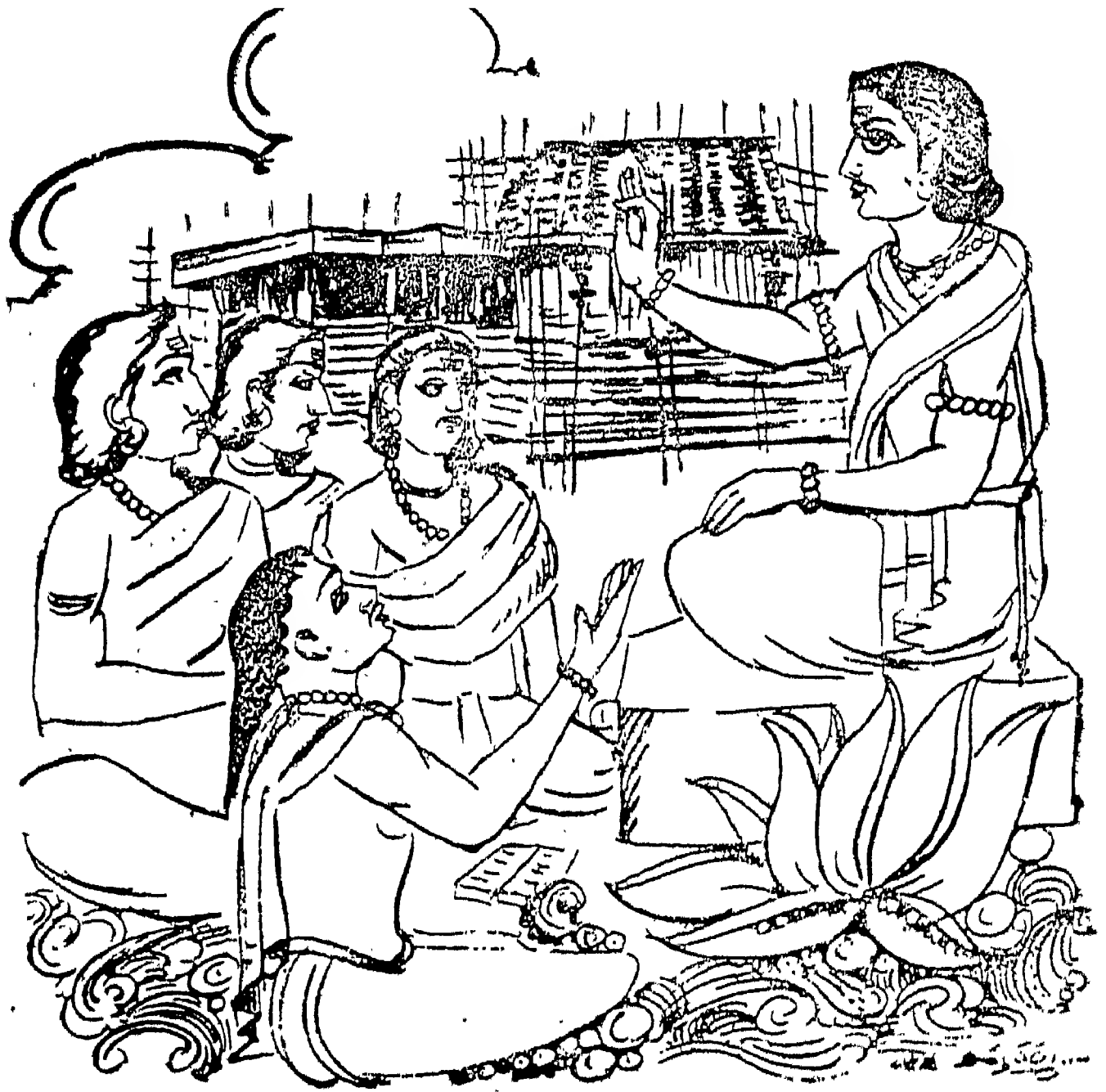
మోదమద స్వప్న కాంతిగతిషు

ఈ ధాతువు నుండి దేవ శబ్దము సిద్ధమగు చున్నది. క్రీడా శుద్ధమగు జగత్తును క్రీడింప జేయువాడును, విజిగీషా = ధార్మికులు జయింప వలయునను ఇచ్చు గలవాడును, వ్యవహర = అన్ని ప్రయత్నములకు సాధనోప సాధనముల నిచ్చువాడును, ద్యుతి = స్వయ ప్రకాశ స్వరూపుడును అన్నిటికిని ప్రకాశకుడును ద్యుతి = ప్రశంసకు యోగ్యుడును, మోద = తాను అనంద స్వరూపుడై ఇతరులకు అనందము నిచ్చువాడును, మద = మదోన్మత్తులను తాడించువాడును స్వప్న = అంతరి కయనారము రాత్రి ప్రళయమును జేయువాడును, కాంతి = జ్ఞాన స్వరూపుడనగుటచే పరమేశ్వరునకు దేవుడని పేరు.

యోగులు తపశ్శక్తి సంపన్నులు. దివినుండి వచ్చు ఈ శక్తిని యోగ శక్తి చే సాధించుకొని పరివూర్ణ జీవితమును గడిపిరి. ఈ దివ్యశక్తి సామాన్యులు సాధించలేరు. కాబట్టి ఈ దైవశక్తిని అలయమున ప్రవేశ పెట్టి సామాన్య ప్రజలకు సంక్రమింప జేసి విశ్వ మానవ కళ్యాణం సాధించిరి.

అలయము - స్తూపి

అలయ గోపురమును విమానమనియు కూడా అందురు. ఈ గోపురము ప్రస్తుతము నుండి శివుని వర్తకు వ్యాపింబి యుండును. విశ్వ శక్తులు స్తూపి ద్వారా గర్భాలయము యొక్క విమానమును నీటి కంటే తేలికయైన ఇటుకలతో నిర్మించుచు చేయబడినది. ఈ ఇటుకలు పి పద్ధతితో, ఏ పదార్థముతో చేయబడినదో యిప్పటి శాస్త్ర వేత్తలకు తెలియుటలేదు. ఈ రక్తమైన ఇటుకలు భారత దేశములోని దేవాలయములందే కాక ప్రపంచములోని ఏ దేవాలయమునకు ఈ పద్ధతితో తయారు చేయబడిన ఇటుకలు ఉండవచ్చును. వాడిన ఇటుకలు శాస్త్ర విజ్ఞానముకు మచ్చు తునుకయైపోయింది.

“దేవాలయ నిర్మాణమును గూర్చి సహాయ శిల్పులకు సలహాతిస్తున్న రామప్ప”

ఈ ఆలయ గోపురము గోమథము వరకు అకర్షణ శక్తి కలిగియున్నది. ఈశిఖరమునకు ఒకస్తూపి అమర్పబడి యుండెను. (జప్పుడది శిథిలమై యున్నది) ఈ స్తూపి సాధారణముగా ఇత్తడి, రాగి, బంగారము లేక పంచ రోహణములతో తయారు చేయబడియందును. ఈ స్తూపి కైవ సాంస్కృదాయ దేవాలయమునకు, వైష్ణవ సాంస్కృదాయ దేవాలయమునకు ఆకారములలో భేదమున్నప్పటికి ధాతు స్తూపి ప్రధానమైన భాగముగా నిర్మాణము చేయబడినది. స్తూపి లేకుండా ఏ రకమైన దేవాలయములు నిర్మించుట శాస్త్ర సమ్మతము గాదు.

ప్రపంచములోని వివిధ సాంస్కృదాయములు గల దేవాలయములకై కూడా ఈ స్తూపి కానవచ్చును.

రూపములేదని అంతటను శ్యాపించి యున్నాడని మన ప్రతీగ్రంథములు తెలిపి యున్నవి. “ఇందు గలడందు లేడను సందేహము వలదు చక్రి ఎందెందువెతికి చూచిన అందందే కలడు” అనువాక్యములోని భావములోవీరిత కాత్రవిజ్ఞానము యిమిడియున్నదో ద్యోతకము గుచున్నది.

కావున ఎటపునారింజ రంగులమధ్యన వెలువడు “పరారుణ కిరణములు” వీటి ని“ఇన్ పార్లర్ రెస్” అని ప్రస్తుత శాస్త్రజేత్రను తెలుపుచున్నాయి.

ఈపరారుణ కిరణములను సంస్కృతములో “రుద్ర” అను పేరుతోవ్యవహరించిరి. స్తుతిఈపరారుణ కిరణములను లాగి ప్రస్తరముద్వారా గర్భాగములలో ప్రవేశ పెట్టును. ఈసౌరశక్తిలోని పరమాణుశక్తిని పలుపేర్లతో మనదేవములలో వర్ణింపబడినది. “పరమాత్మ” (విశ్వవ్యాపితమైన సౌరశక్తి) విశేష రూపములో యున్నాడు. అతడే నాశరహితుడు, అంతర్వామి. అతడే శుద్ధ చిహ్నపుడు అతడే “స్వరాట్”

దే.తా|| దేవాలయము మానస్తవ్యగ్రాభాగము సూక్ష్మతి సూక్ష్మముగా గ్రహించుచు గును. పరమ అనగా సూక్ష్మతి సూక్ష్మమైన శక్తి అశక్తి యొక్క భాగము జీవులలో వ్యాపించియున్నది. దీనినే ఆత్మయని అందురు. సూక్ష్మతి స్థూక్ష్మముగా ప్రస్తరమార్గము నుండి బయల్పడలిన అగ్నిజ్వాల స్తవ్యగ్రామము నుండి బయల్పడలి విశ్వవ్యాపితమైన దీప్య శక్తులను గ్రహించును.

శ్రీకృష్ణ శరణం దృష్ట్వా పునర్జన్మన విద్యతే సృతి అను ప్రమాణము ఇటువంటి ఉపపత్తుల నుండి ఆవిర్భవించినదై యున్నది.

ఈ విధముగా అనగా దేవాలయము విమాన స్తవ్యగ్రా భాగము నందు “పరమాత్మ” ప్రకాశించుచుండెను. అను ప్రమాణము అన్నీ దేవాలయములకు వర్తింతును.

మొత్తము దేవాలయము యొక్క మాహిమ, విశేషము-అంతయు. స్తవ్యగ్రా భాగమునకు చేరును. శాస్త్రీయ శాంతమైన శ్రావణము, వర్తయను దేవాలయముండగా దానము, అర్చన అను అగ్నితో దేవము వెలిగించినపుడు ప్రకాశము అని విద్యగూడని అదోక్తి.

విశేష వివరణ—శబ్ద పాఠాన్యత. స్వర పాఠాన్యతగల స్వర తరంగ ములు. విశ్వవాపితమైన సౌదశక్తిని గ్రహించి శరీరమందు చేర్చుటకు కూడా ఒక ప్రత్యేకవిధానము గలదు ఇవిశాస్త్రబద్ధమైన మంత్రముల ద్వారా జరుపబడు ప్రక్రియయైయున్నది. మంత్రములందు దహరించిన ఈశ్వరుడే అవ్యాకృత స్వరౌపుడుగా చెప్పబడుచున్న “శివలింగము” నందు ప్రవేశించునని సృతి ప్రమాణముగలదు. శివ లింగమునగా ఇచ్చట దేవాలయమందు కనబడు శివలింగమేకాదు అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండములకు మూలప్రకృతికి మూలకారణము అనితెలియవచ్చెను. దీని చిహ్నమే శివలింగము వేదములలో చెప్పబడిన శతరుద్రీయ మంత్రములందు మహేశ్వరునియొక్క విశ్వరూపము అంతయుచెప్పబడినది.

ఈ మహేశ్వరునే “నారాయణుడు” అనిచెప్పెదరు మిగిలిన విషయములన్నియు దాదాపు సమానమని తెలుసుకొనవచ్చును.

మంత్రములందుదహరించిన మహేశ్వరుడేకైవ సందర్భమున శివుడును నారాయణుడు అనితెలుకొనవచ్చును.

కైవ మతగ్రంథములో విష్ణువు యొక్కనామమును. గౌణముగా గ్రహించి సర్వం విష్ణుమయం జగత్ —సర్వం శివమయం జగత్ అను విధానమున సిద్ధాంతములను చేసిరి.

శివ, నారాయణ, రామ, కృష్ణా అనుపదములయందు ఉత్పన్నమౌతున్న శబ్ద తరంగ దైర్ఘ్యముననుసరించి సూర్యభగవానునిలానుండి వెలువడు సప్తవర్ణములయొక్క కిరణదైర్ఘ్యమునకు సంబంధించియున్నవి. క్రమబద్ధమైన శాస్త్రబద్ధమైన శబ్ద తరంగములు సౌరశక్తిని పొందుటకే ఏర్పరచబడియున్నవి. వైదికాగమ శాస్త్రముల యందు ఇటువంటి బేధసిద్ధాంతములు కనుపించవు వేదములందు పరమాత్మ లక్షణములు గల శివ, కేశవనామలన్నియు ఆకార, వికార, రహితుడైన పరమాత్మనే తెలియజేయు చున్నవి.

ఈ విషయము || స్కంధోపనిషత్ లో ఈ క్రింది విధంగా చెప్పబడింది.

మంత్రం:- శివాయ విష్ణురూపాయ విష్ణువే ।

శివస్య హృదయం విష్ణుర్విష్ణోశ్చహయగల శివః ॥

గోపురము యొక్క అగ్ర భాగమున గల స్తూపి గర్భాలయములో విక్షిప్తబతుచుండిన వజ్ర, వైడూర్య, సువర్ణాది ధాతువుల ద్వారా కూటమి వలన ఉత్పన్నమైన విశ్వశక్తులు, దైవశక్తులు, గర్భాలయములోనికి ప్రవేశ వెట్ట బడును. ఇది అతిరహస్యమైన ఆకర్షణ ప్రక్రియ విధానము.

స్తూపి — శిఖరము — కంఠము — ప్రస్తరము

సూర్యుని రథమునకు పప్తాశ్వాలుగా పేర్కొనబడినవే ఈ సప్తవర్ణములు ఊదా, నీలం, ఆకుపచ్చ, పసుపు, నారింజ, ఎరుపు, ఈ దేవాలయమునకు రుద్రేశ్వరాలయముగా నిర్మాణము చేయుట లోని శాస్త్రీయ రహస్యమునకు మూలము కాకతీయులు 'రుద్ర' అను పదమునకు అధిక ప్రాధాన్యత నిచ్చి వారి పేర్లలో రుద్ర శబ్దమును వాడినారు. వారు నిర్మించిన అలయమునకు రుద్రేశ్వరాలయముగా నామకరణం చేసిరి.

ఎరుపు వర్ణమునకు ప్రక్కన నారింజరంగు మధ్యన ఉన్న పరారుణ కిరణాలకు (ఇన్ ఫ్రారెడ్ రేస్) పాముఖ్యత నివ్వడమే, ఈ పరారుణ కిరణమునకు రుద్ర అని పేరు రుద్రుడు లయకారకుడు అనగా నాశనంచేయడం అని అర్థం గాదు, కాలుష్యనివారణ చేయువాడని అర్థము. కలుషితమైన బంగారమును కరిగించి స్వచ్ఛమైన బంగారంగా ఎట్లుమారునో ఈ పరారుణ కిరణములు మానవుల శరీరముపై ప్రసరించినప్పుడు శరీరములోని విషమును హరింప బడును. ఈ విషమును పాపముగా మన పూరికులు పేర్కొన్నారు. కాలుష్య నివారణ జరుగుటను పుణ్యమని గూఢార్థమునలను వాడినారు.

ఈ కిరణాలు ముఖ్యముగా ఉబ్బసం, గుండె నొప్పులు, లైంగిక అసమర్థతలను నివారించు శక్తిగలది.

బొంబాయిలో 1978న ప్రథమం చైతన్య మహాసభయందు భారత దేశ

వైద్య మహానభయందు భారతదేశ వైద్యశాస్త్ర సంఘ సభ్యుడు డా॥ బ్రిజేంద్ర లాల్ ఖన్నా ఈ విషయాలను అద్భుతముగా నిరూపించినాడు.

మందులు సెక్స్ హార్మోనులు, మానసిక వైద్యం, మత్తుపదార్థముల వినియోగం కన్నా ఈ పరారుణ కిరణములు గుండెనొప్పి, లైంగిక అసమర్థతల వంటి భయంకర రోగాలు మొదలుకొని చిన్న గాయాల చికిత్సలకు కూడా ఎంతో ఉపయోగపడతాయి. ఈ కిరణాల్లో శరీరానికి అలాన్నిచ్చే విటమిన్ D2 ఉపయోగాన్ని ఆ కిరణాలు అధికం చేస్తాయని ఇండియన్ సొసైటీ ఆఫ్ ఎలక్ట్రో కార్డియాలజీ ఉపాధ్యక్షుడైన డా॥ ఖన్నా తెలియజేసారు.

మన శిల్పులు, శైవ సాంప్రదాయములో ఈవిలువైన పరారుణ కిరణాలు గర్భాలయము ద్వారా దైవదర్శనార్థము వచ్చిన భక్తులకు సంక్రమింపజేసి అమోఘమైన పలికాలు సాధించారు. ఇది కొన్నివేల సంవత్సరాల క్రితం 'సౌరశక్తి'ని పరిశోధించి ప్రవేశ పెట్టబడిన ప్రక్రియ.

ఈ దేవాలయములో లైంగిక అసమర్థతలను నివారించుటకు శాస్త్రవిన్యాస శిల్పభంగిమలు ప్రవేశ పెట్టబడియున్నవి.

నగ్నసాగిని శిల్పముపై నాగుపాములు మలుచబడినవి. నాగుపాములు ఉదయ కాలమందు సూర్యుడుదయించుచుండగా లేచి సూర్య ననుస్కాతము ద్వారా ఈ పరారుణ కిరణము సేవనచేయుట వాటిముఖ్యమైన కర్తవ్యము. ఆ కిరణ సౌరమే విషము ప్రపంచ వైద్యశాస్త్ర పేత్తలు ఈ విషముచే అద్భుతమైన చికిత్సలు చేయుచున్నారు.

లైంగిక సామర్థ్యము లోపించిన నిర్వీరుడైనవాడు శవముతో సమానము రజ, పీర్యముల సంబంధమైన ప్రయోజనమునకు రూపకల్పనే యోని, లింగాలు కేవలం రూపకత్పనయే కాక ఈ లింగాకారము నుండి పరారుణ కిరణాలు ఉత్పత్తి వాటి ప్రసార విశేషాలు కూడా ఇందు ప్రవేశ పెట్టబడినవి.

లింగము:- మహాశివరాత్రి రోజున లేక ప్రత్యేక సమయములందు

రోదసి నుండి పరారుణ కిరణములు స్థూపాకృతిలో భువికి చేరుచుండును. ఇవి ముఖ్యముగా తైంగిక అసమానతలను నివారించును. ఈ స్థూపాకృతినే లింగమని యందురు.

శంకరుని లింగము దివినుండి భువికి వ్యాపించి యుండగా బ్రహ్మ విష్ణువులు దీనికి కొన మొదలు లేనట్లుగా చూచి అశ్చర్యపోయిరను విషయములు అనేక శయువ గర్భింధములయందు వ్రాయబడి యున్నది. కాని ఖగోళ పరిజానము, శాస్త్రదృష్టిలే ఆనేక రచయితలు, కవులు, శంకరుని లింగమనియే వర్ణించినారు కాని ఇది యద్భుతము కాదు నిజముగా ఈ వెలుతురు కిరణములు స్థూపాకృతిలో దివినుండి భువికి వ్యాపించి యుండుటగాంచి అశ్చర్యచకితులైనారనుటలో సందేహములేదు.

సోమవారంనాడు శివునికి పూజ జరుపుట మన ఆచారము శాస్త్రసమ్మతము కూడా ఆరోజు చంద్రకిరణములు సూర్యునిలోనికి పరావర్తనముచెంది సౌరశక్తిలోని అణుకిరణములనుండి సంగమమొంది తిరిగి భూమిపై ప్రసరించును ఈ అణుశక్తి కిరణములకు “మరీచులు” అని శాస్త్రీయనామము గలదు. శైవ సాంప్రదాయములో చంద్రునికి అధిక ప్రాముఖ్యత నివ్వబడినది ఆరోజు విడుదల చేయబడు “మరీచుల”ను శివశక్తిని పూజా కార్యక్రమము ద్వారా ప్రార్థన ద్వారా శరీరము లోకి చేర్చుకొనుటయే ఈ ప్రార్థన యొక్క ఉద్దేశ్యము.

స్థలము యొక్క ఆకర్షణ ప్రభావము వలన లింగాకారపు పరారుణ కిరణములు ముఖ్యంగా మనదేశమున శ్రీశైలము, ద్రాక్షరామము, కాలేశ్వరము అను తావులయందు ఈ ఆకర్షణశక్తి లింగములుగలవు కావున మన తెలుగు గర్భ లింగారాధనకు పేరుగన్నది.

ప్రకృతి సిద్ధముగా ఆకర్షణ లోపములుగల తావులయందు పరారుణ కిరణ శక్తిని ఆకర్షించుటకు కృత్రిమ లింగములను చేయవలసి వచ్చేడిది. చందనము, దేవదారు, జువ్వి, రావి, చండ్రీ, మారేడు మొ॥ వీటిచే నిర్మించిన లింగములను దాయపూర్ణ లింగములు అందురు.

బంగారం, వెండి, రాగి, ఇత్తడి, కంచు, ఇనుము, సీసము, తగరము ను ఎనిమిది లోహములతోను లింగములను నిర్మించ వచ్చును. అష్ట శక్తులను ఇది గ్రహించును. ఇంకను త్కాతాలికముగా ఇసుక, గోమయము, పిండి అన్నము, బెల్లము, పండు, వెన్నతో కూడా తయారు చేయవచ్చును. వీటికి క్షనిక లింగములని పేరు.

కాశ్మీరములోని అమరనాథ గుహయందు ఒక అద్భుతమైన లింగమున్నది ఈ అమరనాథలింగము చంద్రుని వృద్ధి క్షయములను అనుసరించి శుక్ల-కృష్ణ పక్షములయందు క్రమముగా పెరుగుచూ తగ్గుచూయుండును.

గాయత్రి శబ్దరూపమైన ఓంకార ప్రణవంగా చంద్రుని ద్వారా రక్షణ కల్పిస్తున్నది. శబ్దరూపం చంద్రుని వలన జన్మించిన శంఖంగా శబ్దప్రధానంగా శంఖమైనది. వెలుతురు అసగా విశ్వకర్మ వెలుతురుకు సూర్యునికి ప్రతీకగా చక్రమైనది అవియే శంఖు, చక్రంలుగా రూపకల్పన చేయబడినది.

లింగాకారము - పానవట్టము

ఈ అలయమునందుగల లింగాకారము స్పటికజాతికి చెందినదని ప్రతీతి ఇది స్థాపాకృతిగలిగి నునుపుదేరి అర్ధమువలె తళతళ మెరియుచున్నది. పాన వట్టము 54 దశములు కలిగి చతురస్రాకారముగా నున్నది.

శంకరుడు అర్థనారీశ్వరుడు. అర్థనారీశ్వరుడను భావమును చూపుటకు శక్తి భీజాలైన 108లో సగము 54 దశములు చూపబడినది. లింగాకారము ఊర్ధ్వముఖముగా మలుచబడియున్నది దీనియెత్తు 6 అడుగులు

విలువైన స్పటికములలో 32 జాతులు గలవు ఇది 6 లేక 7 విధములుగా వర్గీకరింపబడి యున్నవి వీటికి ఊష్ణవాహకశక్తి అన్ని వైపుల సమానముగా ఉండగలదు ఘనముల జాతికి చెందిన స్పటికములకు (రిఫ్రాక్టివ్ ఇండెక్స్) ప్రకాశ వక్రీభవనము కూడా సమానముగా ఉండగలదు.

స్పటికములలోవుండే కుడి ఎడమవాటాలు తేజోకరణాల ప్రసార ప్రాభా

వమును వ్యక్తము చేయును తేజోకిరణము చెరుకు ద్రావణము ద్వారా ప్రసరింప బడినప్పుడు ఒక కిరణము రెండుగా విభజితమై తేజాన్ని ప్రసారము చేయగలవు (సర్ సి. వి. రామన్ సిద్ధాంతము ప్రకారము) అందుకే లింగాకారమును తేజో లింగమనియు, ప్రకాశలింగమనియు, స్వయంభూలింగమనియు వ్యవహరించుటలో సర్ సి. వి. రామన్ తెలిపిన లక్షణములై యున్నవి.

ఇది అలనాటి స్పటిక జ్ఞానులయొక్క విజ్ఞానశాస్త్ర ప్రతిభను తెలియజేయుచున్నది. వేల సంవత్సరాల క్రితమే భారతీయ ఋషులు శాస్త్రపేత్తలు స్పటిక శాస్త్రములో అద్భుతమైన పరిశోధనలు గావించి వాటి ద్వారా ఎన్నెన్నో సత్ప్రతిమలను విశ్వమానవ శ్రేయస్సు కొరకు ప్రసాదించిరి. వాటి ఆధారముతోనేటి శాస్త్రవిజ్ఞానులు ప్రయోగాలను చేయుచున్నారు.

వైష్ణవ, శివాలయంలయొక్క గర్భాలయములు చీకటిగా నుండుట గమనించదగిన విషయము.

గర్భాలయమునగల లింగాకారము ముందు భాగమున కేవలము “గో” ఘృతముతో వెలుగు రెండు జ్యోతులను ప్రత్యేక కోణములలో అమర్చుట ఆచారము అణుకిరణములకు “గో” అని పేరు. ఇది సంస్కృత పదము.

సహజముగా ఈ అణుకిరణములు ఉదయకాలమందు సూర్యునిచే విడుదల చేయబడును. తపస్సుచేత, సాధన బలముచేత, సంస్కృత శ్లోక పఠనము జపము, తపముల ద్వారా సాధించినవారి పేర్లలో ‘గో’ అనుభజింపగోచరించును ఇది సామాన్య మానవులకు ఉచ్చారణ దోషమువున్నవారికి అసాధ్యమైన విషయము. కాబట్టి ఈ అణుశక్తిని దేవాలయము ద్వారా సామాన్యులలో సంక్రమింప చేయుటకు కనిపెట్టబడిన సులభ మార్గము. అందుకే విగ్రహారాధన సామాన్యమైనదైనను ఆత్మంతావశ్యకమైనది.

పౌరశక్తి లేక ఈ అణుశక్తి ప్రత్యేకముగా గోపురయందు ఇమిడి యున్నది. ఆలయమందలిసగా సూర్యకిరణములని ఋషులు వారి భావనను తెల్పియున్నారు. ఈ శక్తిని సాధించి దైవత్వమును పొందిన దివ్యపురుషుల

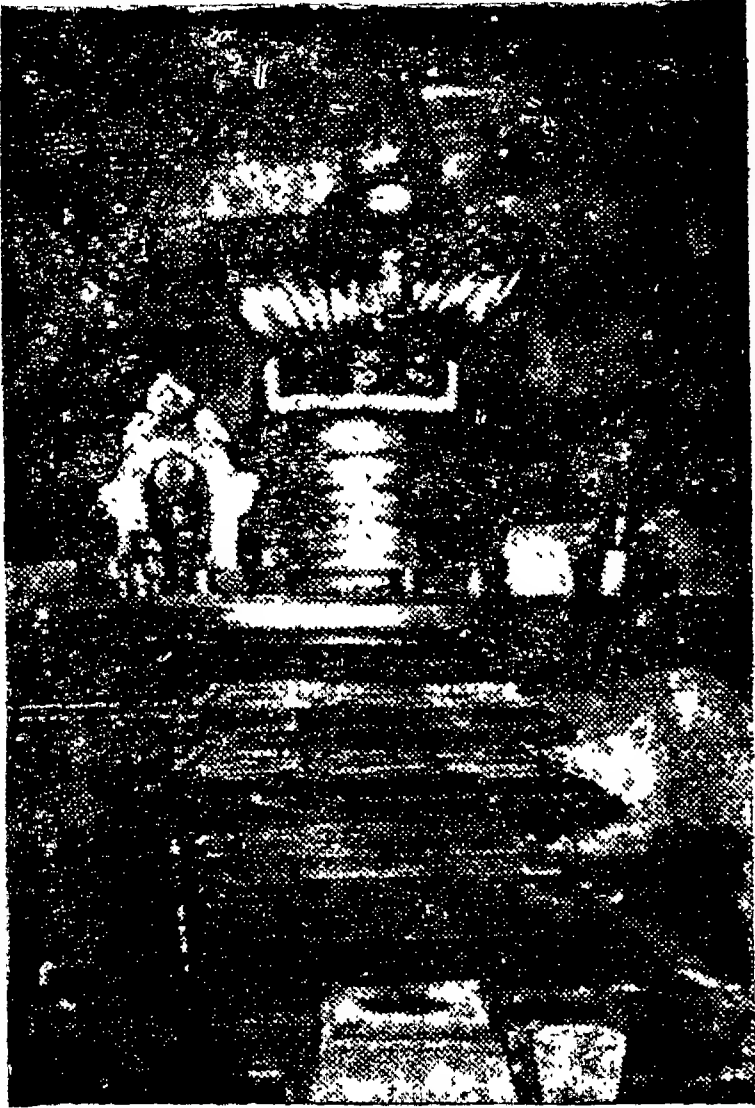
పేర్లలో “గో” అను బీజము గోచరించును. గోతముడు, గోవిందుడు, గోపాలుడు మరియు శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి దర్శనమునకు వెళ్ళువారు గోవిందా! గోవిందా!! యని ఎలుగెత్తి పిలుచుచుండుటలో “గో” అను పదమును గమనింప వచ్చును.

గోవును స్పర్శించిన వారికి, గోమాత పూజచేసిన వారికి ఈ దివ్యశక్తులు సంక్రమించి శరీరమందలి కాలుష్యమును నివారించి పుణ్యమును ప్రసాదించినవిమన దేవతలు దివ్యమూర్తులు ఏ దోషరూపంలో గోవులను సేవించి అతీత దైవశక్తులను పొంది దేవతలై నారు. కృష్ణుడు, శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి, శంకరుడు, (పశుపతి) గురునానక్ మొదలగు వారివారి మనస్సునండిలి తపన వలన వారికి కావలసి శక్తులు సమకూరినవి. పశువులకాపరిగా వుండి ఒకేసారి మహాకవియైన కాళిదాసు భూతభవిష్యత్ వర్తమాన కాలములను తెలుసుకొనెను కాలజ్ఞానమును వ్రాసిన పోతులూరి వీరబ్రహ్మంగారు, జాల్యములోనే సమాధిస్థితుడైన ముమ్మడి వరం బాలయోగి మొదలగు వారందరూ పశువుల కాపరులే. వారిహాతి దీక్ష పట్టుదల, మానసిక పవిత్రతయే ఈ యోగమునకు కారణము. వీరందరూ అతీత మానసిక శక్తులను, అధ్యాత్మిక శక్తులను పొంది మానవ కళ్యాణమునకు, మానవ సౌభాగ్యమునకు వారి దివ్యశక్తులను ధారపోసిరి.

గోయిల్, కోయిల్, లేక కోవెల, అను తెలుగు పదములకు దేవునియిల్లు అని అర్థము. కోమారి, కోహరి అనునవి దైవమునకు సంకేతములై యున్నవి.

భారతీయులకు గోమాత పూజ ఎంతో పవిత్రమైనది. గోపూజ వలన భయంకరమైన రోగములు కలుగజేయు శరీరమందలి కాలుష్యం నివారణయై ఆరోగ్యమును పొంది తరించినారు. అందుకే భారతీయులకు గోమాతను తల్లితో సమానముగా పూజించుట పరమ పవిత్రమైన అచారమై యున్నది.

ఈ అలయములో లింగాకారమునకు ఊర్ధ్వభాగమున గోముఖ పాత్ర వేర్లలాడదీయబడియున్నది. చమకములో వ్రాయబడిన ప్రకారము ఇందులో పంచామృతములు అనగా అవుపాలు, అవు పెరుగు, అవునెయ్యి, తేనె, పంచదార

లేక చెరుకు ద్రావణమును ఆయాగ్రహ నక్షత్రముల ప్రసారశక్తి వివరాలను సరించి పోయిదురు ఈ ద్రావణము ఒక్కొక్క బిందువులుగా గోమఖినుండి లింగాకారము పై ప్రసరించి పరావర్తనము చెందునప్పుడు చేరుకుద్రావణముచేత ఒక కిరణమే రెండుగా విభజిత మగును. గర్భాలయము నల్లరాతితో చేయబడి వీకటిగా నుండుట వలన అణుకిరణం మానవ శరీరమునకు భరించగల స్థాయి మారిపోయి గర్భాలయములోగల పరావర్తన కిరణశక్తికి తోడ్పడి ద్వారముల వైపు పరావర్తనము చేయబడును. ఇది

శైవ సాంప్రదాయములోని అణుశక్తి ప్రసార ప్రభావము.

ఇక వైష్ణవ సాంప్రదాయములలో మూల విగ్రహమునకు తిలకములలో కనులలో లేక అభరణములలో విలువైన వజ్రపు రత్నాలు, కెంపులు రహస్యముగా అమర్చబడియుండును. వజ్రము మన కంటికి చాలా గట్టిగా కనబడును. కాని ఇందులో అణువులు సతతము అతి భయంకరముగా తిరుగుతూ ఉంటాయి. జ్యోతుల వెలుతురు కిరణములు వజ్రములో ప్రవేశించగానే అవి అణుకిరణములుగా మార్పుచెంది ముందుకు పరావర్తనము చేయబడును. వస్తువుయొక్క విలువ దానియొక్క చర్యనుబట్టి పలుకుచుండును. వజ్రము ఒక క్వార్ట్జ్ ధరలు 5,000 లు వరకు విలువ చేయును. అదే విధముగా కెంపులో ప్రవేశించిన కిరణములు లేజర్ కిరణములుగా మార్పు చెందును.

Light Amplification by Stimulated emission of radiation
అను పదములలోని మొదటి అక్షరములను కూర్చడంచేత LASER అను పదము ఏర్పడినది. అతిసూక్ష్మ దైర్ఘ్యము గలిగి ఒకే రంగు కాంతిని ప్రసారం చేసే ఈ కిరణములు అమిత శక్తివంతముగా ఉండును.

కెంపు

అల్యూమినియాన్ని కొమియం ఆక్సైడ్ తో సంయోగ పరచడం వలన ఈ కెంపు తయారగు చున్నది. స్పటికకారములో ఉండే ఈ కెంపునకు ఒక వైపున దట్టముగా మరొక వైపున ప్యూల్చముగాను కళాయి పెట్టబడును. ఇట్టి కెంపును జెనెన్ వాయువుతో నింపిన ప్లాస్ లో ట్యూబ్ నుంచి విద్యుత్తు ప్రసారాన్ని ఆ ట్యూబ్ లోని వాయువుద్వారా పంపబడినప్పుడు కెంపుద్వారా బలీయ మైన లేజర్ కిరణములు బహిరతమగును.

ఇదుభంతుల హేలియం ఒకవంతు నియాన్ వాయువుల మిశ్రమంలద్వారా విద్యుత్తును ప్రసారము చేయడం ద్వారా కూడా బలమైన లేజర్ కిరణాలు సృష్టించు బడతాయి.

శత్రుపరికరములతో అవసరం లేకుండా శరీరములోని భాగములను ఈ లేజర్ కిరణములతో కోయవచ్చును. లేజర్ కిరణములు సూక్ష్మమైనవి కాబట్టి సరిగా కావలసిన మేరకే అవసర భాగాలను నిర్మూలించ వచ్చును. ఈ కిరణములు అతి ఉష్ణవంత మైనవి కావడం వలన తెగిన రక్తనాళములను మూసివేసి రక్తప్రసారమును అరికట్టగలవు. అపరేషన్ చేసిన భాగములను త్వరగా మాన్పగలము. కంటి అపరేషన్ లలో ఈ కిరణాలను విరిచిగా వాడుచున్నారు. శరీరములో తెగిన భాగములను త్వరగా అతుకునటు చేయుదురు. క్యాన్సర్ టిన్యూలను దహించి పేయడంలోను, గొంతులోను వీళ్ళే ప్రణాళిలను అపరేషన్ చేయుటలోను ఎన్నోవిధములుగా ఉపయోగపడుచున్నాయి.

దైవ దర్శనమునకు నిలబడిన భక్తుల శరీరములోని భాతువులు ఈ కిరణములను గ్రహించి రక్తప్రసరణ మండలములో ప్రసరింపజేయును. అందువలన రక్తశుద్ధి, పిర్యపుష్టి, మేధాశక్తిని పెంచి క్యాన్సర్ లాంటి భయరకర రోగములచే తెగిన శరీరములోని భాగములను అతికించి వుండ్లను మాన్పి భాతువులలో పములను సరిచేయుదురు.

దైవ దర్శనమునకు ముందుగా పుష్కరిణిలో లేక చున్నీటిలో స్నానమాచరించి

కుచియై కటి వస్త్రమును మాత్రమే ధరించి శరీరముపై ఎలాంటి అచ్చాదన లేకుండా పుండవలెనను అచారము గలదు. పృతి అచారములో ఏదో కీలకమైన రహస్యము దాగియుండుట యదార్థము.

సాధారణముగా దైవ దర్శనమునకు వెళ్ళువారు శారీరిక, మానసిక భాధలుగలవారై యుందురు లేదా ముందు జాగ్రత్త చర్యగానై నావెళ్ళుతూవుందురు.

కోపము వలన శరీరములోని ధాతువులు, ధాతుశక్తి ద్వంసమైపోయే ప్రమాదము గలదు అందుచేతనే 'తన కోపమే తనకు శత్రువు' అను ఆర్యోక్తి ఏర్పడినది. మనస్సుకు శరీరమునకు అనిర్వచనీయమైన అవినాభావ సంబంధం గలదు. మనస్సు వికలమైనప్పుడు శరీరములోని ధాతువులు - సూక్ష్మభాగములు ద్వంసమై అల్పర్లు, పుండ్లు మొదలగు రోగములు కలిగే అవకాశముగలదు అందు చేత దేవాలయములో ప్రవేశించగానే ఆనందముతో పవిత్ర భావముతో నిర్మలమైన మనస్సుతో మానసిక ఏకాగ్రతతో ఉండవలయునను నియమము గలదు. అప్పుడే ఈ శక్తికిరణాలు శరీరములో ప్రవేశించి దోషనివారణగావింతును.

మనస్సు ధనవిద్యుత్తుగను, శరీరము ఋణవిద్యుత్తుగను ఏకాగ్రత పవిత్రత ఈ రెంటిని కలిపి దైవశక్తి లేదా విశ్వశక్తి లేదా సౌరశక్తి త్వరగా శరీరము యందు వ్యాపింపజేయును.

రేడియోముల్లును సరియైన సంఖ్యపై కేంద్రీకరింప జేసినప్పుడే కావలసిన శబ్దతరంగాలను లాగుటలో అంతరాయ మేర్పడును. అస్తవ్యస్తమైన శబ్దములు వినిపించును. అందువలన ఉద్దేశ్యము నెరవేరదు.

అదేవిధముగా భక్తుడు దైవదర్శన సమయములో మానసిక పవిత్రత, మానసిక ఏకాగ్రత లేక నానా భాధలకు గురియగు చున్నారు. రోగము మీరిన తర్వాత ఎంత గొప్పడాక్టరయినా ఎన్ని అధునాతన సౌకర్యాములున్నా పలితము సూన్యమేకాగలదు.

కాబట్టి చిన్నతనము నుండి పిల్లలకు భక్తి భావము ఏర్పరచి అధ్యాత్మిక

చింతనకు భోహదము చేసిన ఎడల భవిష్యత్తులో వారికి జేమమే జరుగును.

∴ కొబ్బరికాయ నీళ్ళయొక్క ప్రాశస్త్యము :-

దైవదర్శనమునకు పోయెడి ప్రతివారు విధిగా పెంకాయ తీసికొనిపోయి మూల విగ్రహమునకు ముందు కొట్టుట ఆచారము.

కొబ్బరికాయ శీతలముగ చేయును, పొత్తికడుపు శోధించును, దేహవృష్టి శుక్రమును వీనిని వృద్ధిజేయును.

వాతము, పిత్తము, రక్తదోషము, తాపము వీనిని హరించును. దంత రోగము, వాతరక్తము వీనియందు హితకరి గుల్మము, శూల, అరుచి, కాసము, హృద్రోగము వాపు వీనినిహరించును. ప్రత్యేకంగా హృదయమునకు మేలు చేయును. మన భారతీయులు ఋషులు, ప్రకృతి సంపదను మానవ కళ్యాణము నకు ఉపయోగించి అద్భుతమైన పలితములను సాధించినారు.

కొబ్బరినీళ్ళకు తులసీదళమును చేర్చుట, అందులో కర్పూరము వేయుట, ఈ సమ్మేళనమును రాగి పాత్రలో పోయుటలోని ప్రత్యేకత ఏమిటో వివరించ బడినది.

తులసి:- (వైష్ణవ సుతములో)

తులసి కటుకాతిక్తా హృద్యోష్ణా దాహపితకృత్ ।

దీపనీ కుష్ఠ కృచ్ఛాఽఽ స్రావ్యుర్వరుక్మః ప వాతాజితః ॥

కుష్ఠపు, మూత్రకచ్ఛము, రక్తదోషము, పార్శ్వపీడనము, కఫము, వాతము వీనిని హరించును.

గౌరి, సురసా, భూతాగ్ని, బహుమంజరీ, తులసి మొక్కపేర్లు. తులసి దోమలకు ప్రభల శత్రువు. ఇప్పుడు ఎన్నెన్నో వ్యాధులు నయము చేయుటకు తులసిని ఆశ్రయిస్తున్నారు. సులేతియాను అరికట్టుటకుకూడా తులసి దోహదకారిగా

ఉపయోగపడుతున్నాయంటే నేటి వైద్య విధానానికి దీనియొక్క అవసరము ఎంతగా ఉన్నదో అర్థము చేసుకొనవచ్చును. గొంతులో కఫము పెరిగినప్పుడు తులసి రసం తగు మోతాదులో సేవిస్తే ఉపశమనం కలుగుతుంది.

పిల్లలలో మూత్రవిసర్జన పెంచడానికి, చెమట ఎక్కువగా బయటకు పోవడానికి, శరీరములో సూక్ష్మజీవుల పెరుగుదలను ఆదువులో మ్పించడానికి, హృదయకోష వ్యాధుల నివారణకు తులసి పనికి వస్తుంది. నిర్జీతకాలములో నిరంతరం శరీరాన్ని పడించే కొన్ని భయంకర వ్యాధుల నివారణకు కూడా ఇది పనిచేస్తుంది.

పిల్లల కడుపులో వాయువు ఏర్పడుతున్నపుడు వారిలో కాలేయ సంబంధ మైన వ్యాధులకు తులసి రసంతో చికిత్స చేయవచ్చును. ప్రతిరోజు 180 గ్రే యినుల డోస్ ను ప్రకారము తులసిరసం ఇస్తే క్యానిక్ జ్వరాలను, అజీర్ణాన్ని అతిసారాధిని నివారించవచ్చు.

తులసిని ఉపయోగించి వాంతులను అనవచ్చును. శరీరమందలి పురుగుల కు వరాన్నజీవులను సూక్ష్మజీవులకు ప్రభల శత్రువు నులిరుగుపుల భారి నుండి విముక్తి కావడానికి సున్నపు తేటలో తులసి రసాన్ని తగు మోతాదులో సేవిస్తారు. దురదలు మొదలగు చర్మవ్యాధుల నివారణకు కూడా తులసిరసాన్ని సున్నపుతేటలో కలిపి వాడవచ్చును. తులసి డికాక్షన్ మూమూలు జలుబులపాలిటి మంత్రజలం.

స్ప్రిమ్ డిస్టిలేషన్ పద్ధతిద్వారా దశాల నుంచి తయారుచేసే 0.7% ఎస్సెన్షియల్ ఆయిల్ లో 71.3%, యూజినాల్ 3.2%, కేర్యాక్రొల్ 21.4%, మెథిల్ యూజినాల్ 1.7%, కేర్యోఫిలిన్ ఉంటుంది. ఈ తైలం సూక్ష్మజీవుల వ్యాప్తిని నిరోధించే గుణన కలిగియుంటుంది. ఈ తైలానికి ఫ్లోస్టోమైసిన్ శక్తిలో 10% వంతు శక్తి వుంటుంది. ట్యూబర్ క్యూలసిస్ నివారణకు పనికి వచ్చే వేస్టోనియా సిర్డ్ (E.6, H.7, N. 3.0) శక్తిలో ఇది నాలుగవ వంతు శక్తిని కలిగి వుంటుంది. 1800 మీటర్ల ఎత్తుగల హిమాలయాలో కూడా ఇది అగుపిస్తుంది. అదునైన వైద్యానికి మరింతగా పరిచడానికి ఆంధ్రూ కృషి చేస్తే

ఎంతో బాగుంటుంది.

హిందువులు ఎంతో పవిత్రంగా వాదించి పూజించే తులసీ వలన ఎన్నో శాస్త్రీయ ప్రయోజనాలను వేల సంవత్సరాల క్రిందనే మన భారతీయ ఋషులు పరిశోధించి మానవ కళ్యాణానికై దైవాలయముల ద్వారా ప్రయోగించి అద్భుత విజయాలు సాధించారు.

ఇటీవల తులసీచెట్టుపై జరిపిన విస్తృత పరిశోధనల వలన ఎన్నో ప్రయోజనములు పున్నాయని కనుగొనుచున్నారు. ఇంటిలో ఒక తులసీచెట్టువున్నట్లు అయితే యం.బి.బి.యస్, డాక్టరువున్నట్లే తులసీచెట్టు వేళ్ళనుండి ప్రతి అంగుళం మన ఆరోగ్యరక్షణకు పనికివస్తుంది.

ఈ బ్రహ్మాండమైన దౌషధమును దేవాలయంలో పూజారి కొబ్బరి నీళ్ళతో కలిపి కొలుత ప్రకారం 3 చెంచాలు తీర్థం ఇస్తాడు.

రాగిపాత్ర - రాగిగుణం

శ్లో॥ తామ్ర సరం లఘు స్వాదు శీతం పిత్తక ఫాప హమ్ ।
దోషణం పాండుకు స్థార్క శ్శ్వయదుశ్వాసకాస జిత్ ॥

తా॥ రాగి వేగము గలది, తేలిక నిచ్చును, రుచినిచ్చును, శీతలముగ నుండును. వ్రణములనార్చి కుదురు కట్టించును. పిత్తము, కఫము, పాండువు, కుష్టువు, అర్కస్సు-వాపు-శ్వాసము-కాసము వీనిని పోగొట్టును.

కర్పూరం

శ్లో॥ కర్పూర శీతలో వృష్య శృఙ్ఖ ష్యోలేఖనో లఘుః ।
కఫ దాహస్య వైరస్య మేధ శ్శోధవిషాపః ॥

తా॥ కర్పూరము చలవ చేయును, శుక్లము వృద్ధిచేయును, నేత్రములకు మేలుచేయును, లేఖనము చేయును. లఘువుగ నుండును. కఫము, తాపము టిహ్వాకు రసజ్ఞానము లేకుండుట, మేధస్సు, వాపు, విషము వీనిని హరించును.

సూర్యుడు, సౌరశక్తి లేక దైవశక్తి

బ్రాహ్మీ ముహూర్తమున వెలువడు ఉదయకాల మందలి దైవశక్తి మానవ దేహముపై గల ప్రభావమును గురించి హర్వర్డ్ మెడికల్ స్కూల్కు చెందిన శాస్త్రజ్ఞులు పరిశోధనలు జరిపి దీని ప్రకారము సూర్యకాంతిలో సంచరించే వారికి ఉదములో క్యాల్షియం ఎక్కువ అగుతుంది. సూర్యరశ్మి ద్వారా 'డి' విటమిన్ లభిస్తుంది. దాని మూలాన పెరుగుదల జరుగుతుంది. క్యాల్షియం దేహనమునకు ఎంతో అవసరమని అందరికి తెలిసినదే. జాన్ ఓట్ అనే శాస్త్రజ్ఞుడు కాంతిని ఆహారముతో పోల్చినాడు. ఆహారము మాదిరిగానే ఉదయకాల మందలి మంచి కాంతిలో గ్యమును పెంచుతుంది చెడు కాంతి అనారోగ్యాన్ని సృష్టిస్తుంది అని తన హెల్త్ మరియు లైట్ అను గ్రంథములో వ్రాసినారు.

సూర్యుని నుండి ఆరోగ్యాన్ని పెంచే అల్ట్రావాయిలెట్ కిరణములు ప్రసారం చేయబడతాయి సంపూర్ణమైన సూర్యకాంతి శరీరముపై ప్రసరింప బడుట వలన రేహం ప్రక్రియంగా కనిపిచేయునని శాస్త్రజ్ఞులు భావిస్తున్నారు.

భారతీయ ఋషులు; మునులు సూర్యునిలోని శక్తిని పరిశోధించి విశ్వ మానవ శేయస్సునకు ఉపయోగించి ఎన్నెన్నో పద్ధతులను ప్రవేశ పెట్టియున్నారు ఆచార రూపములో సౌరశక్తిని గ్రహించగల గుణములుగల ఇంకా అనేక రూపములలో ప్రవేశ పెట్టి అద్భుత ఫలితములను సాధించినారు.

అందుకనే బ్రాహ్మీ ముహూర్తముననే మేల్కొని, చన్నీళ్ళలో స్నానం చేసి సూర్యనమస్కారము చేయవలెననెడి స్థాంప్రదాయమునకు అధిక ప్రాధాన్యతనిచ్చి ఆచరణలో పెట్టియున్నారు. ఉదయమే మేల్కొనుట వలన జ్ఞాపక శక్తిని, అఘుశుక్తును, ఆరోగ్యాన్ని పెంచి నిత్యయవ్వనులుగా సంపూర్ణ జీవితమును అనుభవించు చక్కని మార్గమును కనిపెట్టినారు.

సూర్యకాంతి దేహంతర్గతముగా జరిగే రసాయనిక ప్రక్రియను క్రమ బద్ధపెట్టెను. ఎంతో ప్రధాన కార్యక్రమంలను నిర్వహించే గ్రంధుల చర్యలను ఇవి సరిచేస్తాయి డా॥ వర్డ్ మన్ ప్రకారం కాంతి కంటికి తాకగానే "హైపోథాల

మస్"ను అనగా మెదడులోని ఒకముఖ్యమైన భాగమును స్పందిపజేస్తుంది. దీని మూలముగా పిట్యూటరీ గ్రంథి ఆర్మోనుల ఉత్పత్తిని ప్రారంభిస్తుంది. సూర్య కాంతి సరిగా వాడుకొనని వారికి హార్మోనుల ఉత్పత్తిలో అసమానతలు ఏర్పడి క్యాన్సర్, అతిమూత్ర వ్యాధి గొంతు సంబంధమైన వ్యాధులు వచ్చే అవకాశ మున్నది. కాంతి తగిన విధముగా ప్రసారం చేయబడితే వలన కీళ్ళవాలం, కామెర్లు, సారీయాసిడ్ వంటి వ్యాధులను కుదుర్చుట సాధ్యమౌతుంది.

ఈ కిరణశక్తి ప్రతి ఇంటిలో ప్రసరించుటకు ఇంటి ప్రధాన ద్వారము తూర్పు ముఖముగా వుండవలయుననే ఆచారమున్నది. పైన తెలిపిన శాస్త్రవిధానమంతా సౌరశక్తిని ఉపయోగించుటకై ప్రత్యేకమైనది. కొబ్బరినీళ్ళు తులసి దలం, కర్పూరం సమ్మేలనంతో రాగిపాత్రలో పోసి ఉదయకాలంనందు వెలువడు సౌరశక్తిని మేళవింపజేసి సేవింపు అద్భుతమైన ప్రయోగం మన శారీరకముఖాలు, మునుల, శాస్త్రజ్ఞుల పరిశోధన మేధాశక్తికి దర్శనం వంటిది. రాగి పాత్రకు సౌరశక్తిని గ్రహించి కొబ్బరినీళ్ళకు సంక్రమింపజేయు తత్వంగలదు.

తీర్థము

బ్రాహ్మీముసనే మేల్కొని అర్చకుడు మేళతాలములతోగాని, వేధధ్వనితోగాని బయలుదేరి తీర్థపు బిందెనుతెచ్చి మూలవరులకు, పరివారదేవతలకు అభిషేఖము చేయవలయును. అరుణోదయ కాలమునందు తెచ్చిన జలమందు మహాత్తర సౌరశక్తి, చంద్రశక్తి ఇమిడియుండును. ఇది వైద్యశాస్త్ర సమ్మతమైనది

సూ. 25. తత్ర సర్వేశమేవ బ్రహ్మణాం గ్రహణకు ప్రత్యక్షసి
తత్ర హ్యమలత్వం శైత్యం చాధికం భవతి, సవివ
చాపాంపరో గుణఇతి.

శ్లో॥ దివార్థ కిణైర్జుషం నిశాయమిందు రుశ్మిభిః ।
ఆరూక్ష మసభిష్యంది తుత్తుల్యం గగనాంబునా ॥

(సుశ్రుద్ సంహిత-అ. 45)

తా॥ పగలు సూర్యరశ్మిచే కాగబడి, రాత్రియందు చంద్రుని కిరణంలచే చల్లదనము కాబడిన ఉదకములందు "వృక్షత" గాని "అభిష్యంది" గుణముగాని

లేక యుండుటయే గాక అకాశగంగలో తుల్యముగా నుండును. వీటిని హంసోదకమని యందురు.

ఉదయమే చన్నిటి స్నానము చేయుట వలన శరీరమునకు దైవశక్తులు చేకూరి ఆయుస్సు, ఆరోగ్యమును పెరిగి సంపూర్ణ జీవితమును గడిపెదరు.

★ అభిశేక స్నాన ద్రవ్యములు :- గంగోదకము, పచ్చకర్పూరము, కస్తూరి, గోరోజనము, కుంకుమ పూపు మొ॥ కలశము, బంగారము, వెండి, రాగి, శంఖము.

★ అర్ఘద్రవ్యములు :- కుషలు, కుంకుమపువ్వు, మారెడువత్రి, పుష్పములు, పెరుగు, గరికెపోచలు, చిలలు, అక్షతలు, శామర పద్మములు.

★ నైవేద్యము :- మహా నైవేద్యము, నేయితో వండిన అన్నము, పెరుగు, పాలు, తేనె, వండ్లు.

★ దీపము :- నువ్వులనూనె, అవునెయ్యి.

★ అచమనము :- యాలకాయలు, లవంగములు, ఉళిరికచూర్ణము, కక్కోలము, సర్జయజ్ఞోపవేతము, మంగళసూత్రము, శుభ్రముగానున్న వజ్రములు.

★ పుష్పములు :- మారెడు వత్రి, తులసీదళము వివిధ పుష్పములు.

★ ధూపములు :- జలూమంసీ, గుగ్గులు, దేవదారు, సింహ్లాక, అగరు, పచ్చ కర్పూరం.

★ పూజా ద్రవ్యములు :- పసుపు, సర్వత్ర ఉపయోగ కుంకుమ, వరిపిండి, పుష్పములు, అక్షతలు, గోమయము, గోమూత్రం, అవుపాలు, అవు పెరుగు, అవునెయ్యి, తేనె, చందానీ పై కార్యములకు పైనుద హరించిన ద్రవ్యములన్నియు సౌరశక్తి యొక్క వివిధ తత్వములకు సంభందించిన ఔషధులు కావడము విశేషముగా ఎరుంగవలయును.

బొట్టును తయారుచేయు పదార్థములు

పసుపు

శ్లో॥ హరిద్రా కటుకాతిక్తా రూక్షోష్ణా శేష్మపిత్తానుత్ ।

వర్ణ్యా తగ్ధా మహాశస్త్ర శోఫ పాండువుణాపహా ॥

తా॥ పసుపు, కఠముగా, చేదుగ నుండును తపము నిచ్చును. ఉష్ణముగ నుండును శ్లేష్మము, పిత్తము, తగ్ధాహము, మేహము, రక్తదోషము వాపు, పాండువు, వ్రణములు, దీనిని హరింప జేయును. శరీరమునకు కాంతి నిచ్చును.

నిమ్మకాయ

శ్లో॥ జంభీరమమ్లం శూలఘ్నం గురూష్ణం కఫవాతజిత్ ।

అసవైరస్య హృత్పీడావాహ్ని మాంద్య కృమీన్ జయషేత్ ॥

తా॥ నిమ్మకాయ పుల్లగా నుండును శూలకఫము, వాతము వీనిని హరించును. గురుత్రిము జేయును, కాకజేయును. నోటి అరుచి హృద్యోగము అగ్ని మాంద్యము వీనిని హరించును.

గారసున్నము

శ్లో॥ సుధాక్షరో ఽగ్ని సంకశః పాకేక్లేది విదారణః ।

తా॥ గారసున్నము అగ్నితో తుల్యముగా నుండును. పాకకారి, క్లేదకారి, భేదము చేయును.

పసుపు + నిమ్మకాయ + గారసున్నములలో పైన వివరించిన గుణములు కలిగి యుండును. వీటితో బొట్టును తయారు చేయుటకు ఉపయోగింతురు.

గంట

శ్లో॥ ఓం శన్నో మిత్రః శంకరణః భవత్సర్వమా ।

శన్న ఇన్ద్రో బృహస్పతిః శన్నో విష్ణు రురుక్రిమః ॥

బి ౧-౯౦-౯

ఓంకారము పరమ పవిత్రమైన పరమేశ్వర నామము ఇందు అ + ఉ + మ, అను మూడు అక్షరములు కలిసి ఓం సముదాయమైనది. ఈ నామము నుండి అనేక నామములు పొడముచున్నవి. 'అ'కారము విరాట్ అగ్ని, విష్వాదినామములును. 'ఉ'కారము హిరణ్య గర్భ వాయుతైసాది నామములకును; 'మ'కారము ఈశ్వర ఆదిత్య ప్రాజ్ఞాది నామములకును వాచకములును గ్రాహకములై యున్నవి. ఉక్లే వేదాది సత్య శాస్త్రములు స్పష్టముగా వ్యాఖ్యానించి యున్నవి. కావున ప్రకరణానుకుల మీ నామములన్నియు పరమేశ్వరునియే.

ఈ స్వరొచ్చారణచేత వెడలు శబ్దతరంగాలు చెవులలో ప్రవేశించినప్పుడు ప్రకృతిలో వాతావరణములో ఇమిడియున్న సౌరశక్తిని తత్సంబంధమైన గ్రాహకములను శబ్దరూపమున శరీరమందు ప్రవేశింపజేసి అంతర్వాహినిగా పనిచేయును

శబ్దప్రధానమైన ఈ ఓంకారమును గురుముఖముగా తెలుసుకొన్నవారు మాత్రమే స్వరయుక్తముగా ఉచ్చరించి సత్పలితములు పొందవలయు ననెడి వేధ నియమము గలదు. సామాన్యుల సూత్రము ఆనగా మధు, మాంసముల సేవించువారు ఉచ్చరించుట వలన మేలుకన్న కీడు కలుగుచుందన్న ఉద్దేశ్యముతో వారికి కూడా ఓంకారము యొక్క శక్తిచే మేలుగలిగించుటకు ఎన్నెన్నో స్వర ప్రయోగములుచేసి వాటి ఔన్యత్యమును గ్రహించి సర్వ సామాన్యులకు ఉపయోగపడుటకు ఓంకార ప్రణవమును స్వయంగా ఉచ్చరించుట వలన కలుగు ప్రయోజనమునే నేరుగా గంట నుండి పొందుటకు ఆలయములందు 'గంట'ను ఏర్పాటు చేసియుండిరి. కైవాలయములో, వైష్ణవాలయముతో ఈ గంటను తప్పనిసరిగా ఆమర్చియుండును.

ఈ గంట ఓంకార నామము. ఈ గంటను తయారు చేయుటకు ప్రత్యేక చాతువులను తగు నిష్పత్తిలో మిశ్రమ పరిచెదరు ఈ మిశ్రమముచే సప్తస్వర నమ్మకనమైన ఓంకార నాదమును సృష్టించి మనవ శరీరములో అంతర్వాహినిగా ప్రవహింప చేయుటకు మన పూర్వీకులు ఆద్యుతమైన ప్రయోగములు చేసియుండిరి. ప్ర = శ్రేష్ఠమైనది, ణవము = కొత్తది అని అర్థము. ఈ స్వరతరంగములకు విజ్ఞాన శాస్త్రసంబంధమైన లలితకళలకు అవినాభావ సంబంధముకలదు ఈ విషయము నేటి ఆధునాతన శాస్త్రవేత్తలకు మొన్న మొన్నటి వరకు విదితము

కాలేక పోయెను.

వ్యాధి నిరోధానికి గంట నుండి వెలువడు శబ్దతరంగాలకు అధిక ప్రాధాన్యత గలదు. దేశముపై శబ్దానికి గల ప్రభావమును గురించి శాస్త్రజ్ఞులు జరిపిన పరిశోధనలు ఎన్నో అసక్తికరమైన విషయం వెళ్ళడి అగుచున్నది. వాద్యసముదాయముతో శబ్దతరంగాలను బట్టి నాడీ వేగం పెరుగుతుందని శాస్త్రజ్ఞులు రుజువు చేయగలుగు చున్నారు.

రకరకాల రాగములలో రసానుభూతితో, స్మృతులలో, లయలో సంగీత తరంగాలు శరీరములో రక్త పరిసానుముపైన, రక్తపీడనముపైన, జ్ఞానేంద్రియాలపై రకరకాల ప్రభావములను కలుగజేయు చున్నవి.

ఇవి వాయువు ద్వారా చెవులకు చేరునప్పుడు శబ్దతరంముల ప్రయోగము నుబట్టి, స్థాయినిబట్టి ప్రకృతిలో యిమిడియున్న సౌరశక్తులను, గ్రహశక్తులను. కర్ణేంద్రియాల ద్వారా శరీరములోని దాతువులకు శరీర భాగములకు చేర్చి లోపాలను సవరించి అతీత శక్తులను పెంచిశరీర రుగ్మతలను నివారింప గలవు.

కడుపులో వ్రణములను ఔషధములద్వారా, శస్త్రచికిత్సలద్వారా కాకుండా సంగీతముద్వారా సులువుగా కుదుర్చ వచ్చునని జర్మనీ పరిశోధకులు నిరూపించి యున్నారు.

ఈ విధముగా శబ్ద,స్పర్శ,రూప,రస, గంధములశక్తులను పంచేంద్రియంల ద్వారాశరీరముతోప్రవేశ పెట్టుటకు ఎన్నో సంవత్సరములలు కృషి చేయవలసి అంద్రప్రభ ది. 21-6-1979. జర్మనీ మ్యూన్చ్

విశ్వవిద్యాలయంవారు అతిధ్వనుల ప్రయోగములద్వారా మూత్రపిండముల లోని రాళ్ళను కరిగించుటకు ప్రయోగములు చేసి విజయమును సాధించినారు.

ఈ అతి ధ్వనుల సహాయముతో ఛాయా చిత్రములను తీయుటకు ఉపయోగించుటకు అమెరికాలో 'స్టాప్ ఫర్డ్' విశ్వవిద్యాలయంవారు ప్రమాద వశాత్తు నేత్రములు పోయినవారు, కంటి వ్యాదులవారికి కారణములను తెలిపి వైద్యులకు

సరియైన నిర్ణయంను తెలుపుటకు ఈ అతి ధ్వనులను ఉపయోగించి ఆసలు చికిత్స నిమిత్తమై ఉపయోగించుచున్నారు.

అయితే ఏరకం వ్రణానికి ఏరకం శబ్ద ప్రాధాన్యత గల సంగీతం విని పించ వలయుననెడి విషయం నేటి శాస్త్రవేత్తలు పరిశోధించి నిరూపించ వలసి యున్నది.

రకరకాల వ్యాధులన్నింటికి ఉపయోగపడే విధంగా గంటమ ఆలయంలో ప్రత్యేక పెట్టి యున్నారు.

ధ్వజ స్తంభము

ఒక పీఠముపై ఎత్తుగా నిలబెట్టబడిన భాగంనకు ధ్వజ స్తంభమునిపేరు. శిరభాగంన గల స్తూప దైవశక్తులతో పిడుగులాంటి ప్రకృతి శక్తులను కూడా గ్రహించే ప్రమాదం కలదు. అందువలన ఆలయంనకు ప్రమాదమేర్పడ వచ్చు ఈ విషయము దృష్టిలో యుంచుకొని ప్రతి దేవాలయములో ధ్వజస్తంభము సుందరవలయుననెడి నియమము గలదు ఇది ప్రత్యేకముగా ఆలయముయొక్క భద్రతకు ప్రాధాన్యత వహించుచున్నది.

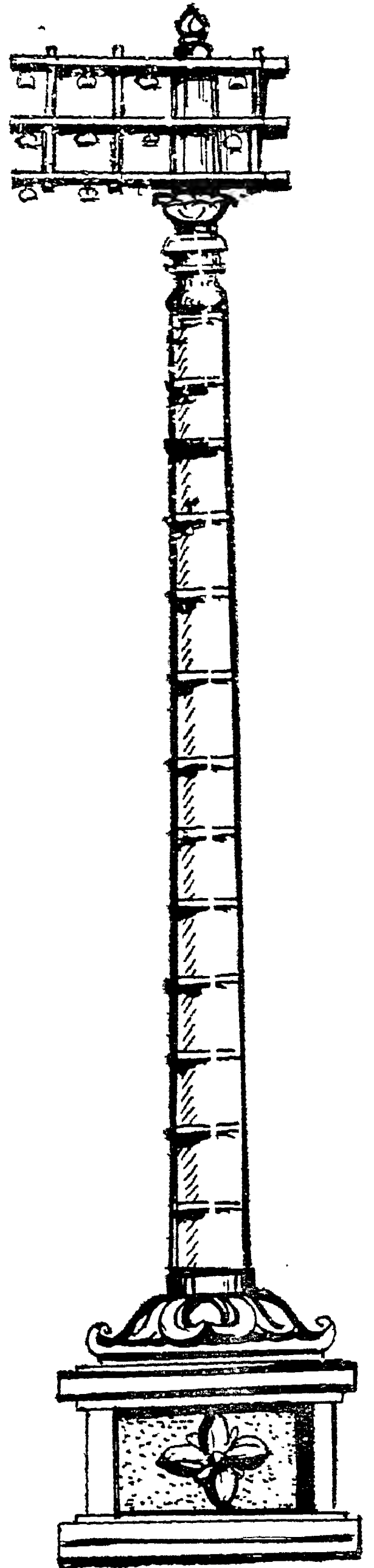
అప్పుడప్పుడు సంభవించే భయంకరమైన ప్రకృతి భీభత్సవములచే ఈ అద్భుత నిర్మాణములకు ఎలాంటి ప్రమాదము వాటిల్లకుండా పిడుగు మొ॥ వాటి ఇతర భయంకర శక్తులను ఆకర్షించుకొని ఆ శక్తులను భూమిలోనికి ప్రవేశింప జేయును.

మిక్కిలి ఎత్తైన ఇత్తడితో చేయబడిన ఈ ధ్వజ స్తంభమునకు ఆలయ మువైపు వాలియున్న మూడు మేకలములు కొన్ని వందల చదరపు గజముల అవరణములో ఎచ్చట పిడుగు పడునో ఆ పిడుగును ఆలయము పైబడి ధ్వంస ము కాకుండా వెంటనే ఆకర్షించుకొని భూమిలోనికి చేర్చును.

అలయతక్షణయే ధ్వజస్తంభము యొక్క ముఖ్యమైన ధర్మముగా శిల్ప శాస్త్రములో చెప్పబడినది. దక్ష యజ్ఞములో అదిశక్తి 51 భాగములుగా విభ

జింపిబడినది. అందులో ఒకభాగమే ఈ రుద్రే
శ్వరాయలముగా వెలిసినదని ప్రతీతి. శక్తిరూ
పాలు 108, 54, 27. ఒక్కొక్క నక్షత్ర
మునకు నాలుగు పాదాలు. కాబట్టి 27 నక్షత్రము
లకు $27 \times 4 = 108$ రూపాలైనవి. ఈశ్వ
రుని అర్ధనాగేశ్వరునిగా చెప్పబడినది. అర్ధభాగం
శివ లింగంగా, అర్ధభాగం ప్రాణవట్టముగా
రూపకల్పన చేయబడినది. ప్రాణవట్టముపై ప్రా
ణలింగము స్థాపింపబడినది. చతురస్రాకారము
గల్గిన ప్రాణవట్టముపై స్థూపాకృతి కల్గిన
స్పటిక లింగమును ఊర్ధ్వభాగముగా స్థాపింప
బడినది.

రుద్రుడు ఊర్ధ్వరేతసుడు, రుద్రుడు తన
అమూల్యమైన వీర్యమును దాంపత్య జీవితము
నకేగాక ఆధ్యాత్మిక శక్తులను (సౌరశక్తి)ని
పొందుటకు ఓజశక్తిగా మార్చి ప్రయత్నము
చేత సుఖము మార్గమున కుండలినీ ద్వారా
సహస్రారమునకు చేర్చబడుటచేత శిఖయందు
అయస్కాంత క్షేత్రమేర్పడి సుధూర శబ్దతరం
గాలను భక్తులయొక్క రూపాలను గ్రహించ
గల్గును. వీనినే దివ్యశ్రవణముని, దివ్యదృష్టి
యని అందురు. ఓజస్సు శక్తివంతమై దివ్య
దృష్టి కలుగుటకు తైంగిక సంబంధమునందు
పార్వతియొక్క రజశక్తి ఎంతగానో తోడ్పడి
నది. ఆవిరహితులకు ఈ త్రీరజశక్తి సంక్రీ
మించదు. కాబట్టి దివ్యదర్శనము, దివ్యదృష్టి
మరియు ఆతీతశక్తి సాధ్యమగుట అసంభవము.
రుద్రునియొక్క జ్ఞానశక్తికి సేదర్శనముగా
జ్ఞాన నేత్రమును ఫాల భాగమున మూడవ
నేత్రముగా సృష్టించ బడినది.

అధ్యాత్మికదృష్టిలో ఆది ధంపతుల కాలవాలమైన ఈ రుద్రేశ్వరాలయములోని ప్రాణవట్టము, లింగాకారము పవిత్రమైన సృష్టికార్యమునకు ప్రతిరూపముగా చూపకల్పనచేయబడినది. సరియగు శరీరతత్వము లేనప్పుడు పుట్టినసంతానము అంగవైకల్యముగనో ఏదో శరీర సంబంధమైన బాధలు కల్గునను భావము ప్రాణవట్ట లింగాకారముందు యిమిడి యున్నది.

శ్రీ పురుషుల రజో వీర్యముల కలయికే సంతానోత్పత్తికి కారణము. అలోగ్యవంతమైన, బలవంతమైన మేధాసంపదగల సంతానము కల్గుటకు యోని లింగ పారికుద్యము తత్సంబంధమైన శారీర దాతు తత్వములు సరియైనవిగా నుండవలయుననెడిదే యిందులోని రహస్యము.

రజోవీర్యముగా పరస్పర మార్పిడివలన శ్రీరజశక్తి పురుషునికి పురుషుని వీర్యశక్తి శ్రీకి సంక్రిమించి అలోగ్యం అయింపు పెంచును. శ్రీరజశక్తి 7.5% పురుషుని వీర్యశక్తి 22%గా ఉండుటవలన పురుషునికి ఎక్కువ శక్తి చేకూరును. అందుచేత పురుషుని వయస్సు ఎక్కువకాలము జీవించుటకు తోడ్పడగల చుహా త్తరశక్తి పంతమైన శ్రీరజశక్తి యిదే మగవానికి అమూల్యమైన ధన సంపత్తి.

రుద్రుడు అర్చనారీశ్వరుడు అని, శ్రీని అర్ధాంగియని, ప్రాణేశ్వరియని వ్యవహరించుటలో పురుషుని ప్రాణరక్షణకు శ్రీ రజస్సు పి విధంగా తోడ్పడు చున్నదో రుద్రుని శరీరములో ఎడమ భాగమున శ్రీ అట్టతని కుడి భాగమున పురుషాత్మతని చూపకల్పన చేయుట ప్రత్యక్ష నిదర్శనము.

ఏ యుద్ధమైన, ఏ మునితైన అతీత శక్తులు అధ్యాత్మిక శక్తులు సంక్రిమించి భేదతలైన వారందరు వివాహితులే. భార్యలేని వారికి ఈ శక్తులు సంక్రిమించుట అసాధ్యమైన విషయములు.

ఈ మూల్య శక్తిని సరియని, ధనమని చెప్పబడినది. వరునికి అమూల్యమైనది శ్రీ శక్తి యేకాని ధనమును కట్నముగా భావించరాదు. కాని నేటి సమాజములో వరుడు కట్నము కచ్చితను అర్థముగా మారినది. కృష్ణుడు, రాముడు, అర్జు

నుడు మొదలగు మహనీయులు తమ శక్తి సామర్థ్యములను ప్రదర్శించి తమ అర్థాంగిని పరిణయ మాడినట్లు పురాణ గాథలలో గలదు.

రూపవతిని, గుణవతిని వివాహమాడి వెలలేని రజశ్శక్తిని పొంది సంపూర్ణ జీవితమును గడపవలెను.

శ్రీ అయిష్టతతో పున్నపుడు రమించుట వ్యర్థమని వాత్సాన కామసూత్రములలో తెలిపి యున్నారు.

ఈ ఆలయంయొక్క అంతఃకాశములో ఎనిమిది చిన్నచిన్న గుహలయములుగలవు. ఇవి అష్టశక్తులకు, నిలయములు. అష్టసిద్ధులు అష్టశక్తులు, శ్రీ శక్తులుగా శిల్పములలో ప్రదర్శించిరి.

ఈ ఆలయమునకు నాలుగువైపుల యందుగల చిన్నచిన్న దేవాలయములయందు ప్రత్యేక లింగాకారములే వాటి అమూల్యమైన నిలువను గ్రహించిన వారే దొంగిలించి యుండవచ్చుననుటలో సందేహములేదు.

ఈ ఆలయమునకు పునాదులు లేకపోవుట ఒక ప్రత్యేక విశేషము. చదునైన నేలపైననే యిసుకనుపేర్చి ఆ యిసుకపైననే ఆలయనిర్మాణము గావించినారు. ఈ పద్ధతిని ప్రవేశ పెట్టినవారు హోయసల శిల్ప నందిభట్టు ఇతడు పీఠ భాగములను ఆమర్చుటలో నేర్పరియైన శిల్పి.

నీలి శిలలు కఠినముగా నుండి అతిసున్నితమైన శిల్ప భాగములను తీర్చిదిద్ది అద్దమువలె మెరియునట్లు చేయుటకు వీలైయున్నది. నునుపుచేసి అద్దమువలె మెరియునట్లు చేయడమన్నది అతి ఖర్చుతోకూడిన పని. మొదట పలుగురాళ్ళు పలుగురాళ్ళ పొడితో ఆతర్వాత వజ్రిపు రజతముతో రుద్దడము వలన శిలలు నునుపు ధనముతోపాటు మెరియునట్లు చేయును. సున్నితమైన భాగములను ఉలితో చెక్కినట్లుగా వజ్రిముతో కోసి తీర్చిదిద్దిరి. ఇది రహస్యమైన వాస్తు శిల్పశాస్త్రము. అరోజులలో దేవాలయనిర్మాణమునకు ఎంతో ధనమును ఖర్చుచేసెడివారు. అందుచే 'రాజులపైన రాళ్ళపాలు' అనుసామెత ప్రచారములోనికివచ్చింది,

ఎంతో కృషిసల్పి ధనమును వెచ్చించి ఎంతో మంది శిల్పులు శ్రమించి ఈ దేవాలయము నిర్మించుటవలన విలువైన ప్రయోజోపకరమైన సత్పలితములేవి ఇందు దాగియున్నవో ఈ నాటి విద్యావంతులు తెలుసుకోవలసి యున్నది.

అలయములో అందమైన కళాత్మక శిల్పములను, రసాత్మకమైన శిల్పములను తీర్చిదిద్ద వలయుననెడిదే ప్రధానమైన అంశము.

రసానుభూతి ద్వారా మానవ శరీరమునకు

శక్తిని పంపిణీ చేయుట

మన మనస్సునకు, శరీరమునకు అనిర్వచనీయమైన అవినాభావ సంబంధము కలదు. నేత్రములు, అనంతమైన ఆకృతిని గాంచినప్పుడు రసానుభూతి చే హృదయం ద్రవిస్తుంది. కాళాకారుడు, శిల్పి, సంగీత కారుడు, కవి, రసాత్మకమైన ప్రయోజనమునకై అధిక ప్రాధాన్యత నిచ్చి ప్రయోగాలు చేసినారు.

ఆనందముతో హృదయము వికసించినప్పుడు ప్రకృతిలోని తత్సంబంధమైన శక్తులు హృదయములోనికి శరీరములోనికి వివిధ ధాతువులకు నేరుగా శక్తి రూపమున పంపిణీ చేయబడు చున్నవి. ఒది గుండెయొక్క అత్యంత ప్రధానమైన ధర్మము. గుండె చెడురక్తము ఊపిరితిత్తుల లోనికి పంపడముచేత ఊపిరితిత్తులలో మనము పీల్చే వాయువులోని ప్రాణవాయువు రక్తశుద్ధిని ఇతర మిశ్రమ వాయువు బయటికి నెట్టివేయబడును. దీనికి తోడుగా రసానుభూతిచే గుండెకు ప్రకృతిలో దాగియున్న శక్తి చేర్చబడి అక్కడి నుండి ఆ శక్తులు ఇతర శరీరములోని భాగములకు చేర్చబడి రోగనిరోధక శక్తి ఏర్పడును. ఈ శక్తి శరీరములోని అతి కీలకమైన సూక్ష్మమైన భాగములను కాపాడును. మనిషి బ్రతకడానికి కేవలం ఆహారం, నీరు, గాలి మాత్రము సరిపోదు. రసానుభూతి ప్రతి మానవునిలో కలిగించుటకు నయనానందకరమైన శిల్పములతో దేవాలయములే ప్రముఖ పాత్ర వహించినవి. ఈ రసానుభూతిని పొందే ప్రవృత్తి మనుషులకే కాకుండా పశువులు, పక్షులలో కూడా నిక్షిప్తమై యున్నది. మానవుడు తన ఆహారములో ప్రకృతి శక్తులచేత సృష్టించబడిన వివిధ వస్తువులను సేకరించి తగు పాళ్ళలో మిశ్రమ పరచి జీర్ణమగుటకు వండుకొని తినుటవలన

జీర్ణకోశములో ఈ మిశ్రమములు విడదీయబడి శక్తి రూపమున శరీరములోని వివిధ భాగములకు పంపిణీ జేయబడుటచేత శరీరము సక్రమముగా పనిజేయును.

ఇదే తత్వముగల లలిత కళలను సృష్టించి ప్రకృతిలో ఇమిడియున్న శక్తిని పంచేంద్రియముల ద్వారా నేరుగా శరీర భాగములకు పంపిణీ చేయబడుతుంది. ఇది కేవలం రసానుభూతిద్వారాచే సంక్రమించుట జరుగును.

మనస్సు వికలమైనప్పుడు గుండె ద్రవింపదు. గుండె ద్రవింపనప్పుడు శక్తి ప్రసారం కాదు. అందుకే “ మనోవ్యాధికి మందు లేదు ” అను సామెత ఏర్పడినది. బాషధారచే కాని పని రసానుభూతి ద్వారా జరుగుతుంది. కళాకారులు, శిల్పి, సంగీత విద్వాంసుడు, కవి, ప్రకృతిలోని సుందర ఆకృతులను తమ విషయమునకు మాతృకలుగా చిత్ర రచనకు ఎన్నుకుంటారు. చిత్రకారులు చిత్రించిన అందమైన ఆకృతి ద్వారానే రసానుభూతి కలుగజేస్తాయి. అందమైన యువతి కనబడగానే పురుషుడు రసానుభూతిచే పరవశమై పోతాడు. వికృతమైన రూపమును గాంచుటకు నేత్రములు అనుమతించవు. సౌందర్య ప్రధానమైన ప్రయోగము ద్వారా శరీరములోని ధాతువులు సవరించబడి ఆరోగ్యము చేకూరును.

మనకు తెలియకుండా ఈ కార్యక్రమము మనసే నిర్వహిస్తుంది. ఇందుకు మనస్సునకు పంచేంద్రియములు సహకరిస్తుంటాయి.

అలయములోని శిల్పముల భారస్వామ్య ప్రమాణముండిన యెడల ఆ అందమైన శిల్పమును చూచినప్పుడు హృదయములో రసం జనిస్తుంది. అప్పుడు వాతావరణంలో ఇమిడియున్న దైవశక్తి నేత్రముల ద్వారా హృదయమునకు, హృదయము నుండి రసానుభూతి ద్వారా ఈ శక్తి సంక్రమిస్తుంది. అందుకే అలయంలో రసాత్మకమైన శిల్పములను శిల్పించవలెనను బలమైన కారణమైనది.

శ్రీనివాసుడు అనగా లక్ష్మీ లేక సిరిని హృదయములో చేర్చుకొన్న వాడని అర్థము, శ్రీనివాసుని విగ్రహమునకు హృదయ భాగమున పద్మావతి ప్రతిమయు మరియు అలిపేలుమంగ యొక్క ప్రతిమయు ఉండుట గోచరిస్తుంది లక్ష్మీదేవి కమలములపై యున్నట్లు అగుపిస్తుంది. పాదములవద్ద కమలమే లేకుంటే లక్ష్మీ దేవి కాదని చెప్పవచ్చు. నగా శ్రీ లకు మరియు కమలములకు, లేక పుష్పములకు అదినాభావ సంబంధముగలదు. పుష్పముల సువాసన శ్రీ రజశక్తి పెంచే గుణము కలదు. మగవానిని ప్రేరేపించే తత్వము గలదు. ఈ శక్తి పుట్టబోవు సంతానమునకు, భర్త ఆయుశ్శునకు ఖర్చుచేయబడుతుంది గుడిలో పూలనువేయుటలో ఆంతర్యము ఇదియే అయిఉన్నది. సన్మానితులకు, పెద్దలకు పూలదండలతో సన్మానించుట భారతీయుల ఆచారము. అనగా ఆవ్యక్తి పూలసువాసనలచే చాలాకాలము బ్రతికి సమాజమునకు సేవచేయవలె నని అర్థము ఇమిడి యున్నది.

తెలంగాణా ప్రాంతములో “బతుకమ్మ” పేరుతో పూల ఉత్సవములు జరుపుట ఆచారము. శ్రీ తనరజశక్తిని పెంపొందించుకొని ముత్తయిదుపుగా సౌభాగ్యావతిగా వర్ణిల్లుచూ భర్తయొక్క ఆయుశ్శును ఆరోగ్యమును పెంపొందించుటకు కనిపెట్టబడిన సువాసన ప్రక్రియ, శ్రీ ద్వారా పురుషునికి సంక్రమించే అమూల్యమైన ధనరాశి సిరి లేక లక్ష్మీయని, సంపదయని వేదములందు చెప్పబడినది.

శ్రీ శక్తిస్వరూపిణి యనుటకు కాళిమాతకు సింహమును వాహనముగా గజలక్ష్మిగా, ధన్యలక్ష్మిగా, సంతానలక్ష్మిగా మొదలగు ఎనిమిది రకములుగా శక్తిరూపములు చెప్పబడినవి. అవియే అష్ట అయిశ్వర్యములు. అవియే అష్ట సిద్ధులుగా వర్ణించబడినవి.

“కామిగానివాడు మోక్షకామి కాడు”. కామము ధర్మయుక్తముగా నున్నపుడే మోక్షము లులుగుతుంది. ఈశక్తిని మితముగా వాడుకున్నపుడే సంపూర్ణ జీవితము పొందగలరు.

గర్బాలయమునగల ముఖద్వారమునకు లక్ష్మీదేవి విగ్రహములను ప్రముఖముగా మలచబడినవి. శివాలయములో లక్ష్మీదేవి ప్రతిమలను మలచుటచే లక్ష్మీ అనగా ప్రీతి అని తేలిపోయెను.

ఒక యోగి చేతిలో ఆహారము. ప్రీతేతిపై చిలుక ఇద్దరిమద్యన బంధించిన మర్కటమున్నది. ‘కామిగానివాడు మోక్షకామి కాడు’ అనెడి భావము గోచరించును.

రామప్ప ఈ ఆలయములో శక్తి బీజాలను ప్రీతూపములో అనేకముగా చెక్కియున్నాడు. ప్రీ శక్తి యొక్క వివిధరకముల తత్వములను స్పష్టముగా విశ్వసించి యున్నాడు.

ద్వారముయొక్క లక్ష్మీదేవి విగ్రహమునకు పీఠభాగమున 54 దళములు గలిగిన పద్మము మలచ బడినది. దేవాలయములందు ఇవి చాలా అరుదుగా అగుపిస్తాయి. అష్టకోణాకృతిలో అష్టశక్తులుగా చందీ, ఛాముండీ, కాత్యాయినీ, కళ్యాణీ, భద్రకాళీ, బాగా నిర్మించబడి శిల్ప రూపములో ప్రదర్శింప బడినవి. ఈ చక్రమునకు ‘హ్రిం’ బీజము ప్రధానమైనది.

శ్రీచక్రము - దాని వివరములు

అష్టదశ పద్మ పూజితుడైన ఉత్తరములు ప్రత్యక్ష యోనిపూజ, రతులు, వామచారులు, దుర్వాసకృతమైన సౌభాగ్య చింతామణి ననుసరించి దేవిపూజ నిర్వర్తించినారని తెలియుచున్నది. కాకతీయులు వామాచారులు. కాపుననే భైరవి, భైరవ దేవతలను భైరవ, యామల ప్రామాణ్యముననుసరించి పరుగు

రామ, దత్తాత్రేయాది కల్పసూత్రములను గురించి ద్వక్షర మంత్రములను పూజించిరి (ద్వక్షర మంత్రములకు కర్తవ్యమని పేరు). కాని మంత్రమును ద్వక్షర మానమున ఉపాసించుటచే కాకర్త్య అని పంశముపేరు విర్పడినది. కాక + త్రే = కాకత్య. అదియే కాకతీయగా మారినది.

అష్ట కోణముల మధ్య సహస్రారము దాని మధ్య లక్ష్మిదేవి శిల్పమును ప్రతిష్ఠించుట వలన లక్ష్మిని పొంది తరించవచ్చు.

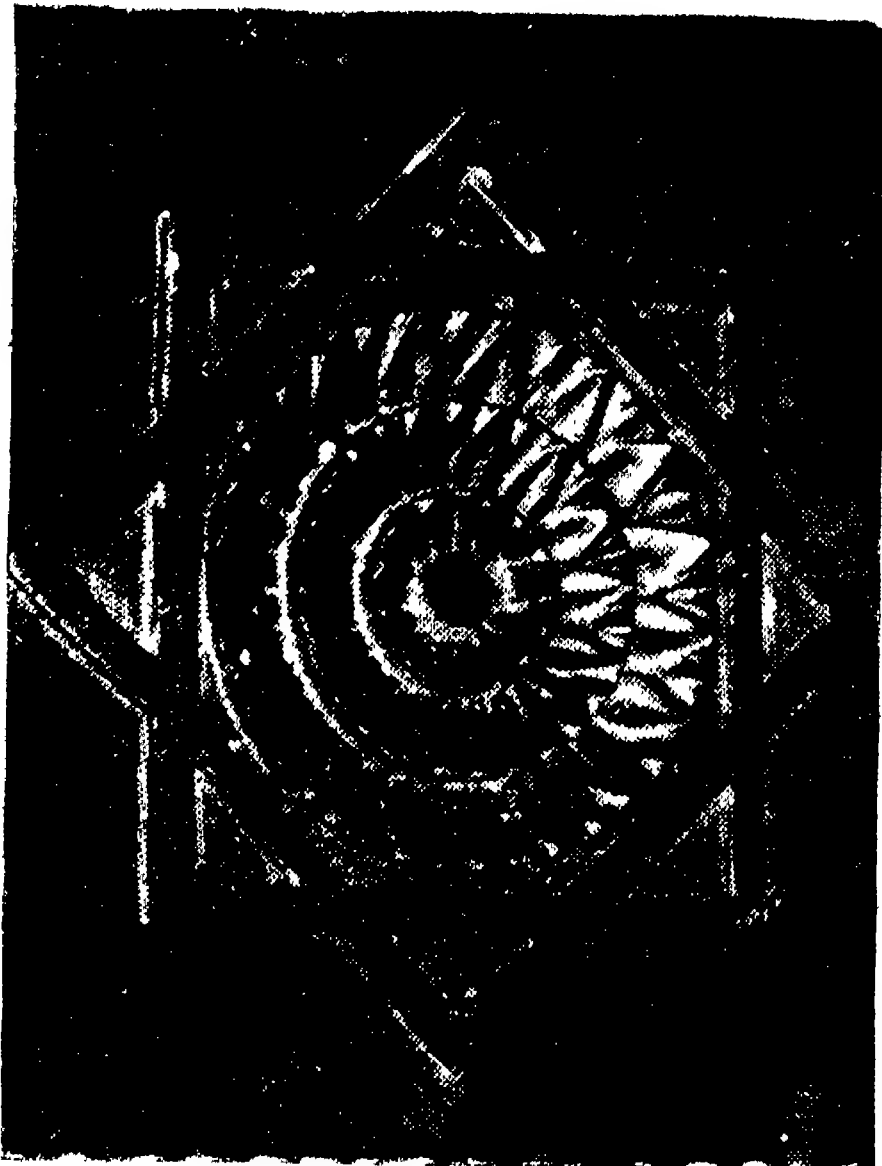
శ్రీ కుమ్మరిపెల్లి రామలింగేశ్వరరావుగారు “శ్రీచక్ర విలాసము” అను కాక్త్య గ్రంథమున మన శాస్త్ర మన శాస్త్ర గ్రంథములందు గల సాంప్రదాయము సాంప్రదాయము సాంకేతిక విధానముపైననే భావాతీతమైన చిత్రకళ, శిల్పకళ, సంగీతకళ, సాహిత్యకళ, ఆధారపడి దివ్యముగా వికసించి పౌరభ్యుత్థాంత కకుప్తములైనవని వ్రాసి శ్రీచక్రము నుండి వికసించిన ఆయా కళల గురించి కొంత వివరించెను. దేవాలయ నిర్మాణ ప్రతిష్ఠా విత్తా ర్చనల్ని శిలరచనలందు శ్రీచక్రమెట్లు ఉపయోగించ బడినదో శ్రీచక్రమునకు మానవ శరీరమునకు కూడా సామ్యముండునని ప్రమాణముండుటచే దేవాలయ నిర్మాణమున మానవ శరీరమున ఎట్లు చూపబడినదో వివరింపబడును.

ఈ సందర్భమున రాఘవ దేవాలయములోన ప్రతిష్ఠించ బడినట్లు గమనింప వలెను. చంద్రకళావిద్యలకు వామాంతరముగల శ్రీ విద్యముందు చంద్రకళా కిరణములు 360 దినములుగను దేవీచరణారవిందములైన ఆ మరీచులే, స్పష్టి, స్థితి, లయకారులుగాను అవియే షోడశ నిత్యముగను చూపబడి యుండుటచే కళాత్మకమైన దేవి స్వరూపము గూడా శ్రీచక్రకృతి ఇమిడియున్న దని విరూపింపబడినది. ఆష్టమి, నవమి, దశమి, చతుర్దశి మున్నగు తిథులు

హరింప ఒడుటచే శివా శివులకు అభేదము కావున శివ స్వరూప నిర్మాణార్చనలు శ్రీ విద్యార్జనయే అగును.

మూల ధనముననున్న పునసున్నవాడిని(కుండలిని) వికసింప జేయుటకై బిందు, వతనము నిరోధించ వలెనని సూచించుటకే వీర్యమునకు చిహ్నమైన వృషభమును, కందర్ప బీజమున నందీశ్వరుని శివుని వాహనముగా నిర్ణయించిరి. మధ్య స్థానమున నున్న అపానమును అనగా కామ వాయువును ఉద్ధాటన చేయుటకు అది సూచనయగును. అట్లు పానమును నిరోధించు, కామ వాయువు సుశుమ్న మార్గముగా ప్రయాణింప జేయునని శాస్త్రజ్ఞులు నిర్ణయించిరి కందర్ప బీజ ఉద్ధాటన ప్రధానము కనుకనే ఉత్తరముఖ ద్వారము ఉండవలెనని శాస్త్రమున్నను సహస్రారమున తూర్పు దిక్కున సద్బుద్ధి ఉండుటచే యిందు ప్రవేశించిన సద్బుద్ధి కలుగవలెనని ఉద్దేశించి అలయద్వారము తూర్పు ముఖ మేర్పరచిరి.

సుశుమ్న మార్గమున ప్రవేశించు కామవాయువు బ్రహ్మగ్రంధిని ఛాటుచున్నదను సూచనకు బ్రహ్మగ్రంధి స్థానమున గణపతిని సూచించుటకే నృత్య గణపతినిగాని నృత్య తాండవముగాని యేర్పరిచిరి.

‘పద్యేచైందవనింహపీతిల
లితేత్వం బ్రహ్మవిద్యశివే’

అష్ట కోణాకృతిగల
సక్షత్రరూపము మధ్యభాగ
మున 54 దళములు గల
పద్మము అష్టశక్తులకు మూ
లం “హ్రిం” బీజము
ప్రధానమైనది.

విభిన్న యోగాలను భిన్నత్వంలో ఏకత్వంను ప్రదర్శించ గలుగునది ఒక్క శ్రీ మాత్రమే. ఇందుగనుగుణంగా ప్రధాన అంతరాళములో ఎనిమిది చిన్నచిన్న గుహాలయములుగా నిర్మింపబడి అష్టశక్తులుగా, అష్టసిద్ధులుగా రూపకల్పన చేయబడినవి. ఇప్పుడు ఇందులోని మూలరూపాలు గుప్తమై గుర్తుపట్టరాని శిథిల శిల్పాలు గోచరిస్తాయి.

కాకతీదేవి కరుణతో ఆముష్మిక వైకరిని ఐహికసుఖాన్ని ప్రచారముగావించ వలెననెడి చక్రవర్తిగారైన శ్రీ గణపతిదేవుల ఆభిప్రాయమునకు శ్రీశక్తులకు సరియగు రూపకల్పన గావింపబడి కాకతీయ శిల్పాన్ని ప్రత్యేక రూపములో లోకానికందించిన రామప్ప శిల్పకళా ప్రతిభకు కళాజగత్తు జోహార్లు ఆర్పించుచున్నది.

ఐహిష్ట సమయములలో, ప్రసవ సమయములలో స్త్రీలు అనేక రకాలుగా బలహీనపడు సందర్భములలో ప్రాణముల కాపాడి రక్షించెడివే స్త్రీల ఆచారాలు, జొట్టు, మంగళసూత్రం, వసుపు, కుంకుమ, రంగురంగుల వస్త్రములు, సాంప్రదాయసిద్ధమైన ఆచారములన్నియు ప్రకృతికి అనుకూలముగా స్త్రీల రక్షణకు మన పూర్వులు అనేక ప్రకృతి పరిశోధనలు గావించి శాస్త్రభద్దముగా ఆచారరూపములో ప్రవేశ పెట్టినారు. కాని నేటి సమాజములో విదేశీ ఆచారములకు ఆలవాటుపడి శాస్త్రభద్దమైన మన ఆచారములను పాటించనందున ప్రాణాపాయకరమైన పరిస్థితులను ఎదుర్కొంటూ శస్త్రచికిత్స (ఆపరేషన్) సహాయముతో ప్రసవములను జరుపవలసిన దుస్థితికిదిగజారవలసి వచ్చుచున్నది.

“సర్వమానవాళికి సుఖశాంతులు ప్రసాదించే అమృతమూర్తి
ఆ జగజ్జనని” అని చాటిచెప్పండి.

సూక్తి

—శ్రీ వివేకానందుడు

ప్రకృతి సిద్ధముగా జరుగవలసినవన్నియు కృత్రిమముగా జరుగుటవలన అనేక రోగములపాలై పుట్టిన సంతానము బలహీనముగా అనేక రకాలైన వికృత రూపములకు గురియై మందులు లేనిదే దీనము గడుచుట కష్టమగుచున్నది.

పశువులు, జంతువులు, పక్షులు మొదలగునవి ప్రకృతికగుణముగా సంచరించుటవలన ఏలాంటి వైద్య సహాయములేకనే సంతానమును కనుచున్నది.

రామప్ప “రుద్రమ దేవి” అందచందాలను తనివితీరా ఆస్వాదించి ఆమె రూపమునే ప్రతి శిల్పములో చిత్రించు చుండెను.

రుద్రమ వీరనారియేకాక మహాతెలివైనది, చురుకైనది. ఎన్నెన్నో కష్ట రాజకీయ సమస్యలను తృటిలో పరిష్కరించి పలువురివి అశ్చర్యపరచు

చుండెడిది. తండ్రికి యద్ద తంత్ర విషయములను తెల్పుచూ ఎన్నెన్నో విజయములకు చేయూత నిచ్చినది. మహామంత్రులకు కూడా తోచని అనేక సమస్యలకు చక్కని సలహాలిచ్చెడిది.

సమకాలికుడైన హోయసల మహాశిల్పి జక్కనాచార్యుడు హోయసల రాకుమారి అందాలమందరియైన సౌసరిని ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకొనిన విషయము మహారాజులకే కాక కాకతీయ ప్రముఖులందరికీ తెలిసియుండెను. వీరి పెండ్లి విషయము ఓయుసులకేకాక పొరుగు రాజ్యములవారు ఆక్షేపించిన జక్కన సౌసరినియొక్క పవిత్రప్రేమ బంధమును విడదీయజాలక పోయిరి. ఒక దేశపు రాకుమారి శిల్పిని వివాహమాడుట కొత్త విషయము కానప్పటికి పలు పురికి కొత్తగానే తోచినది. ఈ విషయము గణపతిదేవుల వారికి అప్పడప్పుడు మనసున మెదలు చుండెడిది.

భిల్లుని భుజముపై తలనానించి వయ్యారము లొలకబోస్తూ నిలుచున్న భీల్లి శిల్పములు, పార్వతీపరమేశ్వరుల, కళ్యాణమట్టములు, దశావతారములు, వామన కృష్ణావతారములు రామప్ప రమణీయముగా మలుచు చుండెను. గంగా వతరణ గాధ మహిషాసుర మర్ధిని శిల్పము, శివపార్వతులను భిల్లులరూపంలో దివ్య మోహనముగా మలచెను. ఆలయ కుడ్యములకు అష్టవిధ నాయికలను భావయుక్తముగా తీర్చిదిద్దెను.

పలురకములైన రాగములకు లయబద్ధమైన నాట్యములకు రూపకల్పన గావించుచూ తన ఉలులపై అమృతమునుజల్లి శిలలకు ప్రాణము పోయించెను. ఆపరబ్రహ్మ రామప్ప బహువిధములైన భవిరెలు-తాంబూలు-తిసరలు కంకణములు-కడియములు ధరించిన ఆ ప్రాంతపు అలంకార విశేషములను శిలలలో విన్యసించు చుండెను.

ఈవిధముగా తిరిగి ఆలయశిల్పములు ఆలయపనులు ప్రారంభమయెను. వెడల్పుయిన కర్ణభూషణములను ధరించినవారి యెడలయందు ప్రతిగోళ్ళు హరములుగా ధరించెడివారి రూపములకు తగిన శిల్పములను ఆ ప్రాంత ప్రజానీకమును ప్రతిభింభించు భంగిమల ఆకృతులను శిల్పములతో విన్యసించుచుండెను.

ఒక భిల్లుడు వాడియైన శరమును సంధించి పరుగిడుతున్న సూకరమును
కొట్టగా అది దిక్కులు పిక్కటిల్లునట్లుగా ఆరుచుచున్న తేరును ఆ కదలికలను
పిల్లిలుకూడా సునాయాసముగా అర్థము చేసుకొను విధముగా మలచెను. ఒక
రాజపురుషుడు మునివేషధారియై వేటకు వచ్చినట్లుగా శిల్పములను మలచెను. ప్రతి
శిల్పములో రుద్రమదేవి యొక్క పోలికలు అమెయొక్క అంగసౌష్ఠవమునే
అధాతముగా తీసుకొని మలచెను. గాయత్రి విశ్వకర్మల ఉపాసనతో యాత్రి
కృపాకటాక్షంతో నాట్యరాణిని ప్రత్యక్షము చేసుకొనుచుండెను.

రుద్రమదేవి హృదయములో రామప్ప మన్మథాకాశము వివిధ ఆలోచన
లకు వురికొలుపుతూ మతిభ్రమింప చేయుచుండెను. బయటి వెన్నెలభాధ భరించ
లేక విరహవేదనచే రామప్పను చూడదలచి చెలులను వెంటతీసికొని గుట్టమాలపై
పాలంపేట చేరెను. సద్దులారగించిన తర్వాత చెలులను అక్కడే వుండమని
చెప్పి రామప్ప పర్ణశాలకు వచ్చెను. నెలపురోజు కాబట్టి శిల్పులందరు వారి,
వారి పర్ణశాలలలోనే ఉండిరి. రామప్ప పర్ణశాలలో లేనందున దేవాలయ
నిర్మాణ ప్రాంతాలకు వచ్చెను. రామప్ప పనిచేసిచేసి, అలసిపోయి కునుకు
తీయుచుండెను.

రుద్రమ నేమ్మదిగా గుట్టముదిగి గుట్టమును దూరముగా ఒక చెట్టుకు
బంధించి వీద్రించుచున్న రామప్పను సమీపించెను. వెన్నెల వెలుగులో తళ
తళ మెరియుచున్న మకర కుండలములు, రురియంచు నట్టువస్త్రములు ధరించిన
అపర మన్మదుని రూపుగాంచి శరీరము వులకరించి నేమ్మదిగా సమీపించి తట్టి
లే పెను. రామప్ప కనులు తెరచి ముందునిలిచిన రతీదేవిని మించిన ఆ దివ్య
మోహన రూపమును గాంచి కలవరపడి ఇది కలయా నిజమా అని అశ్చర్య
పడెను. రుద్రమ నేమ్మదిగా నవ్వుచూ రామప్పకు చేతిని అందించెను.
రామప్ప శరీరములో విద్యుత్తు లాంటిది ప్రవేశించి శరీరము వేడెక్కెను.
రామప్ప మారుమాటాడలేక పోయెను. చమపుతో రుద్రమదేవి గుర్రము
వద్దకు తీసుకొని వచ్చి గుట్టమాలపై నెక్కించి తర్వాత రుద్రమదేవి ఎక్కి
తటాకము వద్దకు తీసికొని వచ్చెను. రుద్రమదేవి మృదుమదుర శరీరస్పర్శచే :

రామప్ప శరీరము వేడెక్కిపోయెను. ఆ వెన్నెలలో ఇరువురు భరింపరాని కా
తాపముననుభవింప సాగిరి. రుద్రము మైమరచి తాపము భరించలేక అర్థవి
త్తమై నీటిలోమునిగి లేచి రెండుచేతులు యెత్తి రామప్పను ప్రేమపూర్వకము
ఆహ్వానించెను. రామప్పశరీరము పులకరించి ఆమెను సమీపించి పెనవేసుకొనెను

రామప్పకు త్రీస్పర్శలోని స్వర్గసుఖమేమిటో అనందమేమిటో అప్పుడర్థమాయెను
రామప్ప ఆమెను అర్థగర్భముగానే రెండు చేతులు పైకెత్తి ఆన శిల్పమునకు
కావలసిన కొన్ని అంశములను చిత్రించు కొనెను. యిరువురికి ఇది మొదటి
స్పర్శానుభూతియై విడరాని బంధమేర్పడెను. ఇరువురు ఆ వెన్నెల వెలుగులోనే
అన్నిరకముల అనుభూతులను పొందిరి. తెల్లవారక మునుపే చెలులను చేరుకొని
మారువేళములను ధరించి ఏకశిల సగరమునకు చేరుకొనెను.

అనాటి నుండి రుద్రమదేవి ప్రదర్శించిన చనువు, అప్యాయత, ప్రేమ లైంగిక సుఖము రానున్న శిల్పరచనాకై లికి భీజముపోయ నారంభించెను. ప్రతి శిల్పములోను స్త్రీ సహజమైన వంపుసౌంధ్యములు, వయ్యారములు, పొట్టక్రింది మడతలు, కాళ్ళ మదమల మలుపులు, కనుబొమ్మల తీరు ఒకటేమిటి అన్నివిధములైన ఆమె ఆంగాంగముల చూప సౌందర్యమును ప్రతి శిల్పములో శిల్పించుచూ కావ్యములకు చక్కటి రూపకల్పన చేయుచుండెను.

దేవతలు - ఉత్తమ స్త్రీలు - పద్మ నేత్రములు - పద్మహస్తము - పద్మ పీఠములు - పద్మమాలా విరాజితులుగా చెప్పబడినవి. కావున సాంప్రదాయ సిద్ధముగా ఒక్కొక్కటే నయినానందకరముగా మలుచుచుండెను.

అరచేతిలోను, అరికాలిలోను, కీరీటములలోను భూషణములలోను, పీఠములలోను, మకిర ద్వారాముపైనను, పద్మముల అలంకారములను తీర్చిదిద్దుచుండెను. కావున పద్మము అనునది శిల్పములకు ముఖ్యముగా చిత్రింపదగిన విషయము (Subject) లో ఒకటి

ఈ రుద్రేశ్వరాలయము నాట్యశాస్త్రమునకు ప్రత్యేక రంగస్థలముగా తీర్చిదిద్దుతూ శిల్పములను వాటి కళలు, వాటి వెనుక వస్తుసముదాయము, భంగిమలు, విద్యావంతులకే కాక చదువురాని వారికి, పిల్లలకు కూడా తాటి అకులరొ పొందుపరచిన కావ్యములయొక్క భావములకు సునాయాసముగా అర్థముచేసుకొని అనుభూతి పొందే పక్కీలో జోడించి శిల్పరచన చేయసాగెను. ఈ శిల్పములు సాటిశిల్పులకే సంభ్రమాశ్చర్యములను కలుగునట్లుగా గొచరించుచున్నవి.

నాట్యభంగిమల శిల్పములద్వారా నాట్యశాస్త్రములోని మొలకువులనుచూచి అర్థము చేసుకొను విధముగా శిల్పములను రూపొందించినాడు. రుద్రమకు యాదృశ్యముగా నాట్యశాస్త్రముకరతలామలకిము. రుద్రమ భరతనాట్యములో ఆరితేరిన దిట్ట నాట్యశాస్త్రములోని ప్రతి ముద్రను ప్రతి భంగిమయొక్క ఉపయోగములకు, లాభములను అర్థముజేసుకొని రుద్రమదేవినే నమూనాగా నిలుపుతూ నాట్యశాస్త్రమునకు భాష్యముగా మలుచుచుండెను.

భరతవాట్యం, స్వరపల్లవులు. సాహిత్య పల్లవులు, పదాలు, తుష్టిదపదం, ఆనందపదం, బృందముతో నందికోమల నృత్యం, గర్భనృత్యం మొగలగు నృత్య సాంప్రదాయములను శిలలలో విన్యసించుచుండెను. జాయప్ప నృత్య శాస్త్రములోని ఘట్టములను దృశ్యకావ్యములోనికి తెచ్చుటకు కొంత సంస్కరణ అవసరమాయెను. భరతశాస్త్రమును కళారాజు చూడవలెనంటే భారతదేశము సందర్శించే విధముగా వేయడమే రామప్ప ద్వేయము.

గంధర్వ, కన్నెర, కంపురుషాదులకు, వాత్సల్యమున కామ సూత్రములకు ప్రతిబింబములు శిల్పరూపమున విన్యసించెను.

కామసూత్రముల శిల్పములు పూర్తి అయిన తర్వాత రుద్రుడు ఒకసారి ఆలయము చూచుటకు ఆలయ ప్రదేశమునకు వచ్చెను. అందులో విన్యసించ బడిన శిల్పములను, శిల్ప చాతుర్యమును గాంచుచూ రుద్రుడు ఒడలుమరచి పోయెను. తన సహచర్యము వలన శ్రీ సౌందర్యముయొక్క లోతుపాతులు తెలుసుకొని శ్రీయొక్క ప భాగము వేంతమేరకు విన్యసించవలెనో అందు వలన చూపరులకు ఎలాంటి చలనం కలుగవలెనో ఆ మేరకు శిల్పించ గలిగెను. సాయంసమయము జొచ్చెను. వానజలుపడిన బయటి శిల్పములు మంచి ముత్యములు చలినట్లుగా గోచరించెను. రామప్ప తీర్చిదిద్దుతున్న శిల్పము నీటి బిందువులచే మెరియుచుండెను. రామప్ప ఆలయమున ద్వారమునకు తీర్చిదిద్దుతున్న శిల్పము పాము పడగవిప్పిన విధముగా ఆ చేతులు పెత్తెత్తి అ మృదువైన చేతులలో బలమైన సర్పమును లేపునట్లుగా మగవాని శరీరములోని పురుషోత్తమమును ప్రకోపింపజేయు తత్వములో మరియు శరీరమందలి కుండ లినీ తత్వమునకు సంబంధించిన సంబంధములు నాగుపాములో అద్భుతముగా రూపకల్పన జేసెను.

రుద్రుడు కోయ వేశములోనుండి తదేక దృష్టితో చూడనారంభించెను. రామప్ప రుద్రుడు రాకను గ్రహించక పోయెను. రుద్రుడు దృష్టి నాగిని శిల్ప ముపై బడెను. రుద్రుడు ఆ శిల్పమును చూడగానే ఆడతనము ఉట్టిపడి నిలు వున పిగ్గు ముంచుకొచ్చెను, సిగ్గుతో ఆశ్చర్యపడుచు మూతిపై చెయ్యివేసుకొని పరవశించి పోయెను.

అచ్చముగా తన లింగసౌష్ఠవమును తానే చూచుకున్నట్లు ఆ శిల్పములోని ప్రతి అంగము స్పష్టముగా తీర్చబడెను. ఆ శిల్పమును చూడగానే కోపము, ఆశ్చర్యము కలిగెను. విశ్వకళ్యాణముకొరకై నిర్మింపబడుచున్న ఈ మంది రమునకు ఇలాంటి శిల్పమే ఇచ్చటనే ఏర్పాటు చేయవలెననెడి నిర్ణయము ప్రకారమే మలచబడినది కాబోలు, అయినా ఈ విషయమును రామప్ప నడిగి తెలుసుకొనవలెనని నిశ్చయించుకొనెను. ఇది దైవసంభందమైన నిర్మాణము. దేవుని దృష్టిలో భేదభావముండదు. తరతరాలకు, యుగయుగాలకు మానవారోగ్యము కాపాడే ఈ కుండలినీ యోగరహస్యపు శిల్పము రుద్రమనే గిలిగింతలు పెట్టెను. వెన్నెల రాత్రులయందు చెరువుగట్టుపై మైమరచి ప్రదర్శించిన భంగిమలన్నియు శిల్పరూపములుగా వెలిసినట్లు గ్రహించెను. అనాటి పురుషులయొక సారమే శిల్పసుందరిగా పూర్ణరూపము దాల్చుచున్నది. అని తల్చుచూ అనుభూతి పొందెను.

శిల్పములను వదలి రామప్పను రామప్ప దివ్యసుందర మూర్తిత్వమును చూడనారంభించెను. రామప్ప తన సమీపంలో ఎవరు నిలిచినదికూడా గ్రహించలేని పారవశ్యముతో శిల్పములు తీర్చిదిద్దుటయందు విలీనమయిపోయెను. రామప్ప వెన్నెల రాత్రులయందు ఏకాంతముగా తనలో స్త్రీ స్పర్శ సుఖమును గుర్తు చెప్పినవిషయములన్నియు శిల్పములుగా రూపుసంతరించు కొనుచుండెను. పరవశించినమత్తులో రామప్పరూపము అపరమన్నదుడి ఆకారముగోచరించెను.

రుద్రమను రామప్ప చూడకపోవుటచే కోపముతో పరుగుపరుగున గుర్రముపై నెక్కిన విషయము లీలగా గోచరించెను. ఇద్దరు చెరువుగట్టున చేరుకొనిరి. రుద్రమ మూతిబిగించి ఒకరాతిపై కూర్చునెను. రామప్ప రుద్రమను సమీపించి ఎన్నెన్నో విషయములు చెప్పి సంతోషపరచెను. రుద్రమనుండి స్త్రీల రహస్యములను ఎన్నింటినో సేకరించెను. రామప్పకు ప్రతివిషయములో ఎంతో సహకరించి కామ సూత్రముల రూపకల్పనకు తోడ్పడినది.

రామప్ప కనులారగించిన రుద్రమ ప్రతి అవయవమును దృష్టియందుంచుకొని శిల్పముగా రూపకల్పన చేయుచుండెను. అష్ట విధ నాయికలను అచ్చ

ముగా రుద్రమదేవి నాట్య సమయమున ప్రదర్శించిన ముద్రలను అకృతులను సృష్టించుచుండెను. రాగమునకు తగిన ముద్రలను అద్భుతముగా శిల్పరూపమున విన్యసించుచుండెను.

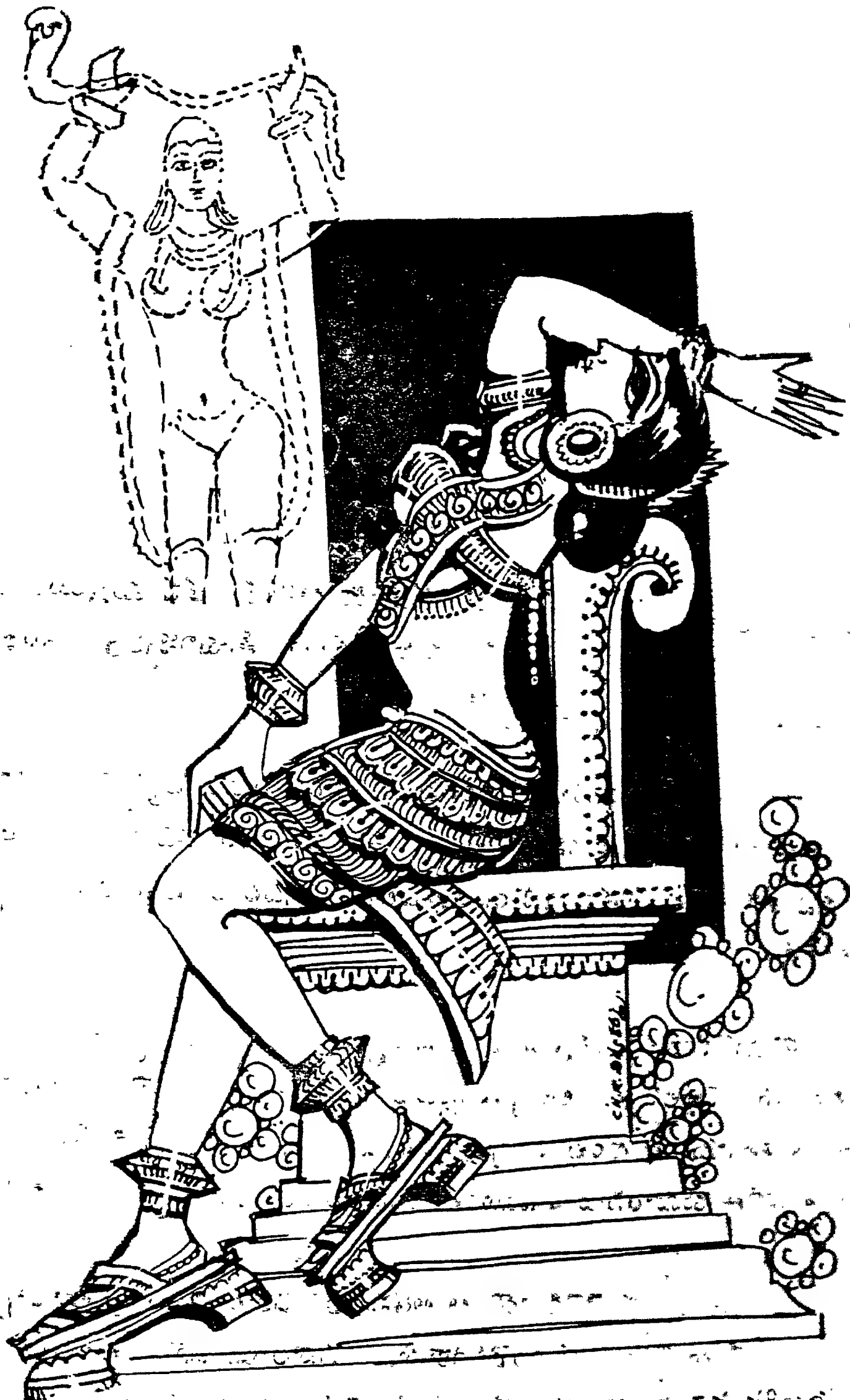
నెలకు నాలుగయిదు పర్యాయములు రామప్పను కలుసుకొని లైంగిక అనుభూతిని పొంది శ్లోకానుగుణమైన భంగిమలను ప్రదర్శించి రామప్పకు కావలసిన భంగిమలిచ్చి కొత్త కొత్త రచనలకు తోడ్పడుచుండెను. రామప్ప రుద్రమల మధ్య విడదీయరాని బంధమేర్పడెను. రామప్ప పేరు చెప్పిన త్వరాతనే రామప్పను గురించి పరితపించిపోయేది స్థితికివచ్చినది రుద్రమ.

షాడ్యధ్వారములు, నాట్యగత్తెలు వారి శరీరములపై వివిధరకముల ఆభరణములు చేతులయందు నగిశీ పనిగలిగిన మడ్డెలలు పిరుదు భాగమున వాటిపై వ్రేలాడు జడగంటలు సమకూరములైన చేతి వ్రేళ్ళకు ముద్దుటుంగరములు తీర్చి ధిడెను. సముద్ర మధనమట్టము అప్పరగణములు, తామ్రావళులు, చింతామణి, ఉచ్చశ్రవము, ఇందుగడు, త్రిపురసంహార, టుట్టములు, షూర్కంధేయని గాధలు పామ నృత్యముక్రింద సమాధినున్న శివుడు త్రినేత్ర విభావము మొదలగు శిల్పములు రామప్ప ఆమోఘముగా చిత్రించెను.

రతీదేవి భంగిమలను ప్రేక్షకులను గిలిగింతలు పెట్టువిధముగా శిల్పించగలిగిన శిల్పములు ప్రత్యేకకళాకావ్యములలో మలిచెను. ఈ శిల్పములలో రతీదేవి కండ్లలో కామదహనమును అతిశయముగా ప్రదర్శించి తీర్చిదిద్దెను, అది రామప్పలోని కామదహనమును తెలియజేయుచున్నది.

నాగిని శిల్పము సాక్షాత్తుగా రుద్రమదేవిన్నే సద్గుణముగా నిలిచెట్టినారా అనే అనుభూతి కలుగుంది. ఆమె అంగ ప్రత్యంగములు సోయగములు, గాంచుచు సృష్టించుచు రామప్ప ఎన్నో భంగిమలకు రూపకల్పన గావించుచుండెను.

రుద్రమ ఏకాంతములో అంతఃపుర మందిరములో ఉన్నప్పుడు దేవాలయమండు గాంచిన ప్రతిమలను దింపించుకొని రోయిన అనుభూతి పొందుచూ పరవసించి పోయెడిది.

ఒక్కొక్కసారి తామస్యతా నాహానిరతి అనుభవించిన ప్రియదాసులు
ములు, సన్నివేశములు జ్ఞప్తికివచ్చిపోతగింత విద్రవదైవిరమి. చెప్పిన

వివశ్రయై స్నానమాచరించి తడిగా నిలిచినప్పుడు రామప్ప తన మృదుమధుర మైన కోమల శరీరభాగములను స్పర్శించుచున్నప్పటి తీయనిస్పర్శ సుఖము జ్ఞాపకమువచ్చి ఉక్కిరిబిక్కిరయ్యెడది.

రామప్ప తనకు కావలసిన భంగిమలను నిలిపి తదేత దృష్టితో చూస్తున్నప్పుడు తనకెందుకు సిగ్గునిపించలేదు. తన ఊహకందెడిదిగాదు. తనకి తెలియని తన అంగ ప్రత్యంగసౌందర్యములను ప్రదర్శించినందుకు సిగ్గుతో మురిసిపోయెడిది.

కోయవేశములో వెళ్ళినప్పుడు రామప్ప తుదిమెరుగులు దిద్దుతున్న నాగిని ప్రతిమ రూపురేఖలన్నియు అచ్చు గుర్తినట్లు తనదే తనభాగములే. రామప్పను రామప్ప శిల్పములను గాంచి రుద్రమ ఒళ్ళుమరచి పరవశించిపోయెడిది. తరువాత ఒకరోజు కుమారినను భావముకలిగి విచారించుట పరిపాటైనది. రామప్ప ఆ నగ్న నాగిని ప్రతిమ రహస్యభాగములను స్పర్శించినప్పుడు కలిగెడి కామదహమును ఎలాఅణుచుకొనెడివాడో ఆ అడవులలో ఏకాంతముగా ఎలారాత్రులు గడిపెడివాడో రుద్రమ ఊహకందెడిదికాదు. దేవాలయములో ఇలాంటి శిల్పములను ఎందుకు ప్రతిష్ఠించుదురో రామప్ప చెప్పుచున్నప్పుడు విని పరవసించి రామప్ప పెనజేసుకొనెడిది. ఆనయములో రాకుమారినను విషయమే మరచి పోయెడిది.

అప్పుడప్పుడు రుద్రమ రామప్పతో ఆవదులు దాటుతున్నపుడు ఆమె అంతరంగిక చెలుకత్తెలు నీవు రాకుమారివను విషయము గుర్తుచేసెడివారు. ఆమె ఆనందానికి రాచరికాలు అడ్డుతగిలెడివి. వెంటనే రాజదర్బములో దూరము నిలిచి ముసిముసి నవ్వులతో నగరమునకు వెళ్ళిపోయెడిది.

శివుని వాహనము నంది ఈ నందియొక్క అర్ధము తెలుసుకోవలసియున్నది. శివశక్తి అనగా సూర్యుని నుండి ఉదయకాలమందు విశ్వమంతా వ్యాపించు ఒకనొక ప్రత్యేక శక్తికి 'శివశక్తి' అని పేరు ఈ శివశక్తికే " గో " అని పేరు ఈ శక్తి గోవుల యందు. గోసంతయైన

లక్ష్మితత్వమును ప్రభోదించు 54వశములు కలిగి ఆష్టకోణాకృతిలో శ్రీచక్రం మలచబడినది. దేవాలయమునకు లక్ష్మినుశిల్పలముమలుచుటలో ప్రీశక్తి నందులయందు వ్యాపించి ఉండును. అనగా “ఈ శక్తిని తీసుకొనివచ్చును” అను అర్థముతో శివునికి వాహనముని ప్రచారమైనది. శంకరుడు, విష్ణువు, బ్రహ్మ, కృష్ణుడు. రాముడు మొదలగు దేవతలు స్వతంత్రులుకారు. వీరు కూడా ఒక నిష్ఠతో ఒక ప్రత్యేక విధానముచే, యోగాభ్యాసముచే సూర్య భగవానుని దివ్యశక్తులను సాధించి దేవతలైనారు. శంకరుడు నిత్యజీవితంలో యోగముద్రలో కూర్చుండి తపస్సు చేసుకొన్నట్లుగా మనందరికీ తెలుసు అనగా శంకరుడు ఈ సౌరశక్తియొక్క ప్రత్యేకమైన శివశక్తిని సాధించిన వాడుకావడంచేత శివుడని పేరు వచ్చినది. శివునికి వాహనము నంది అనునప్పుడు శివశక్తి ఈ నందులద్వారా వ్యాపించునని తెలుసుకోవలసియున్నది. ఆ గుర్తు సూచించుటకే శివునికి వాహనముగా ఆలయమునందు నందిని ప్రతిష్ఠించుట శాస్త్రయుక్తమైనది. నందిని, అవుని స్పర్శించిన మనకు సంక్రమించి మన శరీరమును శుద్ధిచేయునని భావము. శివుడు లయకారుడు. అనగా నాశనము చేయువాడని అర్థముకాదు. శరీరమందలి విషమును తీసివేసి ధాతు లోపములను సరిచేసి ఆరోగ్యమును ప్రసాదించువాడని అర్థము. ఈ కార్యమునే ‘లయ’ యని అందురు.

ఈ రుద్రేశ్వరాలయములో నాలుగు స్థంభముల మధ్యభాగమున ఉండవలసిన ఈ నంది ఆలయమునకు తూర్పుగా ప్రవేశమార్గమున ఉండుట ఒక విశేషము సాధారణముగా ఇతర ఆలయములలో బలిపీఠముయొక్క స్థానమందే నందిని ఉండుట చూచెదము. కాని కాకతీయుల ప్రధాన ఆలయములైన పేయి స్థంభాల దేవాలయమందునూ స్వయంభుదేవాలయమందును, ఈరామప్ప దేవాలయమందునూ విడివిడిగా ప్రత్యేక స్థానములయందు ఉన్నట్లు చూచెదము.

ఈ నంది శిల్పము ఒకే నీలిశిలలో మలచబడినది. ఈ నంది నన్నని జిలుగు నగిశీ పనులలో శిల్పకళాశోభితమై మనుషు తేరి అద్దమువలె మెరియుచున్నది. మెడకు, కొమ్మలకు వీపుపైన ఈనాటి స్కొటు ముడులు కలిగి గజ్జెలు, మువ్వలు, హారములు, గొలుసులు, అకర్షణీయమైన పవిత్రనముతో మలచబడి మూపురముచుట్టు కళ్ళకు శిల్పకళా ప్రతిభను ప్రదర్శించి చిన్నచిన్న గజ్జెలు, మెడలో గంట సహజసిద్ధముగా భూమిపై అనినట్లు చెక్కిబడినది.

వీపుపైన అద్భుతమైన పనితనముతో అలంకార శిల్పములు నషము క్రిందికివాం
నట్లుగా చక్కని పనితనముతో ఎంతో నేర్పును ప్రదర్శించి తీర్చిదిద్దిరి. నంది
వండుకొనిన భంగిమ అద్భుతము.

రామప్ప దీని అలంకారవిషయమై ఎంతో ఓర్పును, నేర్పును ప్రదర్శించి
నట్లు గోచరించును. రామప్ప ఈ నందిని శిల్పించుటకు రోజు ఒకవంతు
పఠించెడివాడు. ఈ నంది ముఖకవళికలు గమనించినచో ఒక ప్రత్యేకత
గోచరించును. కనుబొమ్మలు లేపి, చెవులు నిక్కరించి ఏదో శబ్దమును వినుచు
లేచుటకు సిద్ధముగా నున్నట్లు గోచరించును. కనుగుడ్లపై వెలుతురు ప్రసరించు
విధానము ప్రత్యేకమైనది. నందికి ముందు భాగమున మనము ఏ వైపున
నిలబడినా కనుగుడ్లు మనవైపు తిరిగి చూస్తున్నట్లు గోచరించును. తనస్వామి
యైన శంకరుని పిలుపు వినుచు లేచునట్లుగా ప్రత్యేక కోణములలో మలచబడి
నది. చీకటిలో ఆకస్మాత్తుగా లైటుపేసి చూపిన ముందుకాలు పైకిలేచినట్లు
చలనం గోచరిస్తుంది. ఇలాంటి అద్భుతమైన శిల్పకళా చాతుర్యమును ప్రద
ర్శించి చలనత్వం కలుగజేసిన రామప్ప యొక్క అనమాన ప్రజ్ఞకు ఈ నంది
ఒక నిదర్శనం. దీని యెత్తు దాదాపు 6 అడుగులు.

ఇలాంటి కళాఖండములు సృష్టింప జేయుటకు తగు ప్రోత్సాహము,
పోషణ భారము వహించి, తన కళాప్రియత్వమును నిరూపించుకొనిన గణపతి
దేవచక్రవర్తి ధన్యతీవి.

కాకతీయుల దేవాలయములయందే కాక భారతదేశ దేవాలయములందు గల
వందులన్నింటిలో ఉత్తమమైన, సునిశితమైన పనితనము గలిగివున్నది.

దీనియొక్క అద్భుతమైన పనితనమును, శిల్పచాతుర్యమును గుర్తించి
అంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము చలన చిత్రములలోని ప్రముఖులకు బహుమతి
నిచ్చుటకు వెండి పలకముపై ఈ నందిరూపమునే చెక్కనము చేయించి ప్రధా
నము చేయుట నిజంగా ప్రభుత్వముయొక్క కళాప్రియత్వమునకు మచ్చుతునక.

రామప్ప ఈ నందిని తీర్చిదిద్దుటకు దాదాపు 6 నెలలు ఉష్ణించవలసి

వీపుపైన అద్భుతమైన పనితనముతో అలంకార శిల్పములు నషము క్రిందికివాం నట్లుగా చక్కని పనితనముతో ఎంతో నేర్పును ప్రదర్శించి తీర్చిదిద్దిరి. నంది వండుకొనిన భంగిమ అద్భుతము.

రామప్ప దీని అలంకారవిషయమై ఎంతో ఓర్పును, నేర్పును ప్రదర్శించి నట్లు గొచరించును. రామప్ప ఈ నందిని శిల్పించుటకు రోజు ఒకవంతుకొంత పరిశ్రమచేడివాడు. ఈ నంది ముఖకవళికలు గమనించినచో ఒక ప్రత్యేకత గోచరించును. కనుబొమ్మలు లేపి, చెవులు నిక్కరించి ఏదో శబ్దమును వినుచు లేచుటకు సిద్ధముగా నున్నట్లు గోచరించును. కనుగుడ్లపై వెలుతురు ప్రసరించు విధానము ప్రత్యేకమైనది. నందికి ముందు భాగమున మనము ఏ వైపున నిలబడినా కనుగుడ్లు మనవైపు తిరిగి చూస్తున్నట్లు గోచరించును. తనస్వామి యైన శంకరుని పిలుపు వినుచు లేచునట్లుగా ప్రత్యేక కోణములలో మలచబడి నది. చీకటిలో ఆకస్మాత్తుగా లైటుపేసి చూపిన ముందుకాలు పైకిలేచినట్లు చలనం గోచరిస్తుంది. ఇలాంటి అద్భుతమైన శిల్పకళా చాతుర్యమును ప్రదర్శించి చలనత్వం కలుగజేసిన రామప్ప యొక్క అనమాన ప్రజ్ఞకు ఈ నంది ఒక నిదర్శనం. దీని యెత్తు దాదాపు 6 అడుగులు.

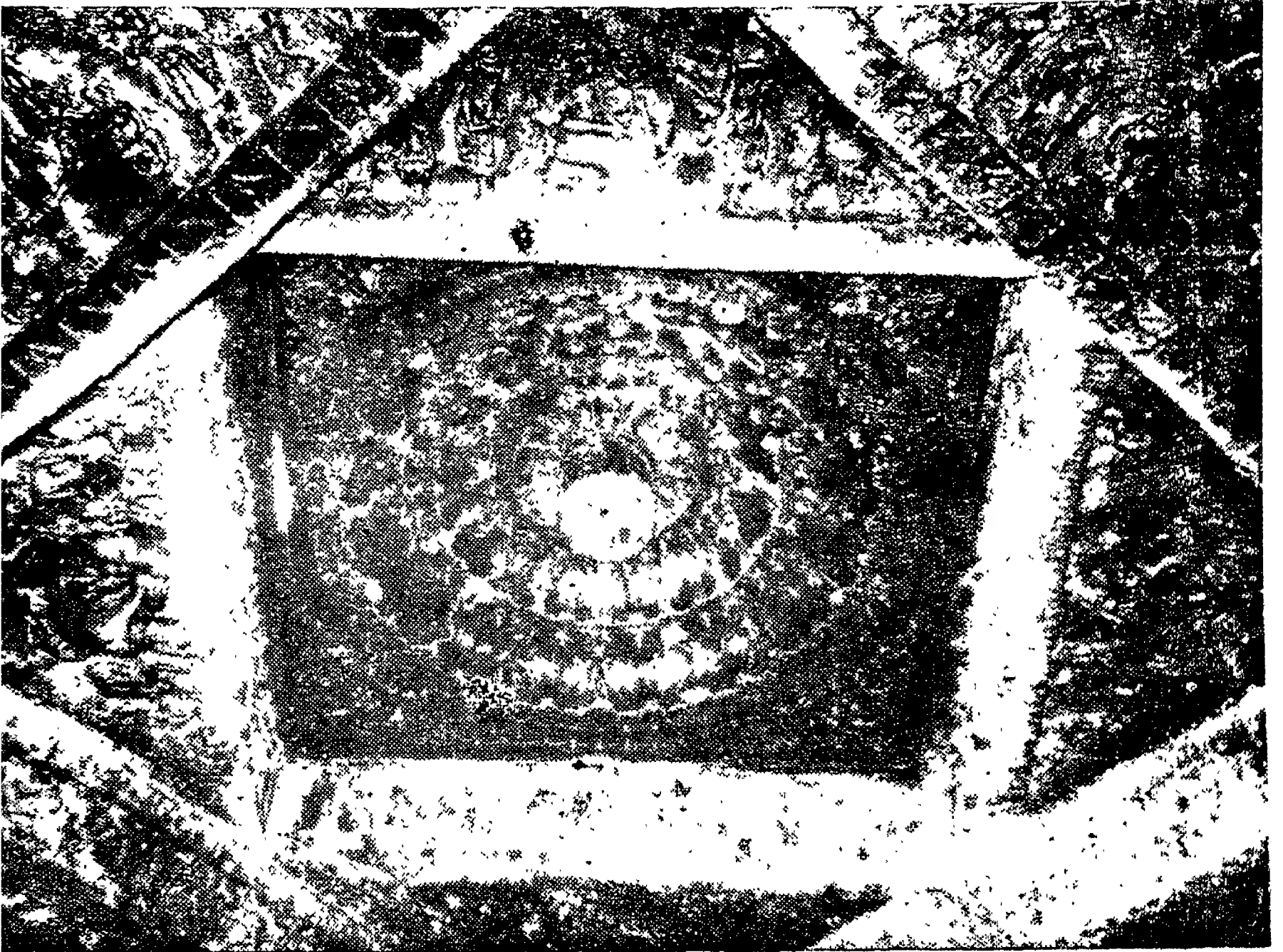
ఇలాంటి కళాఖండములు సృష్టింప జేయుటకు తగు ప్రోత్సాహము, ప్రోషణ భారము వహించి, తన కళాప్రియత్వమును నిరూపించుకొనిన గణపతి దేవచక్రవర్తి ధన్యతీవి.

కాకతీయుల దేవాలయములయందే కాక భారతదేశ దేవాలయములందు గల వందులన్నింటిలో ఉత్తమమైన, సునిశితమైన పనితనము గలిగివున్నది.

దీనియొక్క అద్భుతమైన పనితనమును, శిల్పచాతుర్యమును గుర్తించి అంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము చలన చిత్రములలోని ప్రముఖులకు బహుమతి విచ్చుటకు వెండి పలకముపై ఈ నందిరూపమునే చెక్కనము చేయించి ప్రధానము చేయుట నిజంగా ప్రభుత్వముయొక్క కళాప్రియత్వమునకు మచ్చుతునక.

రామప్ప ఈ నందిని తీర్చిదిద్దుటకు దాదాపు 6 నెలలు కష్టించవలసి

లక్ష్మీ తత్వమును ప్రబోధించు 54 చక్రములుకలిగి అష్టకోణాంతరార్థ శ్రీ
 నక్రము మలచబడినది. శైవాలయమునకు లక్ష్మీ శిల్పమును మలచుటలో శ్రీ
 క్షిని పలురకాలుగా భిన్నప్రయోజనాలుగా నిరూపించబడినది. ఈ
 లక్ష్మీ శిల్పము ఈ ద్వారమునకు ఒక ప్రత్యేక అందమును ఆకర్షణను కలుగ
 జేయుచున్నది గోడపై ఒక నిష్పారిన పద్మము మలచబడినది.

లక్ష్మీని విష్ణుమూర్తికి భార్యగను, లక్ష్మీని నరసింహస్వామికి
 భార్యగా లక్ష్మీనరసింహస్వామిగా మరియు లక్ష్మీయొక్క అంశమే సీతాదేవిగా
 లక్ష్మీని గణపతికి భార్యగా లక్ష్మీగణపతి అనియు తెలుపబడినది. మరి లక్ష్మీ
 మునగా ఏమిటనుభావము కలుగవచ్చు? లక్ష్మీయనగా శ్రీయే అవుతుందిమరి
 పద్మమునకు లక్ష్మీకి పద్మమునకు సూర్యునికిగల సంబంధము రహస్యమైనది

కమల భాందవుడు సూర్యుడు సూర్యునినుండి కమలము శక్తి సేకరించి శ్రీ ల
రజశ్శక్తిని పెంచుటయే ముందులోని రహస్యము. ఈ జన్మ ఎనిమిదిరకాలుగా
వర్గీకరించిరి అవియే అష్టశక్తులు పెద్దలకు పూలదండలువేయుట శ్రీలు అధిక
ముగా పుష్పములను కోరుట దేవునిగుడిలో పుష్పములతో పూజలుచేయుట
అందులోని సువాసన మానవ జీవితమును కాపాడుటయే ఈ సువాసన ద్రవ
రూపములోకిమారును. ఈ ద్రవరూపమునే తేనేటిగలు గోలును. ఈ
తేనె అమృతముగా చెప్పబడినది. ఇదియే మగవానికి అమూల్యమైన దనరా
శిగా పేర్కొనబడినది. అదియే వరకట్నము రాముడు సీతను వివాహమాడినది
డబ్బులగురించి ఈ దనరాశిగురించియే.

స్తవ్యరములు పలికే శిల్పము:

గర్భాలయబయటి ద్వారములోనికిరువైపులా ద్వారశిల్పాలు నాట్య
భంగిమలతో అభినయిస్తు సాక్షాత్కరిస్తాయి. ఈ ద్వారమునకు కుడివైపున
శబ్దస్తంబముగలదు. సరిగమలను తృప్తిచేయుటకు ఈ స్తంబమును ఒకరిత
అల్లుకొనినట్లుగానుండి స్తంబమునుండి పేరుపేరు స్వరములను విభాగించుచున్నది
స్తంభ మధ్యభాగమును పేర్లుతోతట్టినచో వ్రత్యేకధ్వనులు సృష్టించబడు
చుండును. ఈ స్తంబమును మలచుటలో రామప్ప తన శిల్ప చాతుర్యమునే
గాక రాతినుండి శబ్దములను సృష్టించు మహత్తర ప్రయోగంచేసి ఓహో అని
పించుకున్నాడు ఈ స్తంబమునుండి వెడలు స్వర తరంగములకు అనువైన
ఏవిధ హావభావ ముద్రలు భంగిమలు శిల్పరూపమున వ్యాఖ్యానించి తన
వ్రత్యేక శిల్ప చాతుర్యమును నిరూపించుకున్నాడు.

ఈ ద్వారమునకు చుట్టూ చక్కని పనితనముగలిగిన శిల్పములు
గోచరిస్తాయి. ద్వారమునకు ఊర్ధ్వభాగమున శివుడు దేవగణముతో పరవేష్టించి
యున్న శిల్పములు మలచబడి ద్వారమునకు ఆందము చేస్తున్నది ఈ
నాట్య భంగిమల శిల్పములను పైభాగమునకు చిన్ననైజా శివతాండవశిల్పములకు
చుట్టు వాయు విశములుగలిగి గాలి తెరగా మలచబడినది. ఈ విశములద్వారా

వెలుతురు గాలి ప్రవేశించుటకు చక్కని అవకాశము కలదు. గర్భాలయములో శీతలీకరింపబడి ప్రాణవాయువుగా మార్చబడినది ఈ వాయువులు అంతరాళము లోనికి ప్రవేశించి అందులోని వాయువుయొక్క కాలుష్యమును నివారించి భక్తులకు ప్రాణవాయువు అందజేయు ప్రత్యేక ఏర్పాటుగలదు.

కాకతీయ శిల్పులు వారి శిల్పశైలిలో ఉభయ ప్రయోజనాలను ప్రవేశ

పెట్టి అద్భుత ప్రయోజనాలను కలుగజేసినారు. వాయుతెరలు నాట్య శిల్పములు నీలి శిలలోనే మలచబడినవి. ఈ నీలి శిలలకు వాతావరణ కాలుష్యమును హరింపజేయు ప్రత్యేక తత్వముగలదు.

లోకవ్యవహారం తెల్పు శిల్పం :-

ఈ ద్వారమునకు కుడివైపున లోకవ్యవహారములోగల భావమునకు రూపకల్పన చేయబడినది. అప్పు ఇచ్చినవాడు పుచ్చుకొనినవాని భావములను చమత్కారముగా మలచినాడు. అప్పు ఇచ్చినవాడు వుచ్చుకున్నవానిది కుడుస్తున్న లఘు శిల్పము చూపరులకు సంభ్రమాశ్చర్యములను కలుగజేయుచున్నది. గోపాలుడు వేణువును మ్రోగించుచున్నట్లుగాను పూలహారములతో రతీమన్మథ శిల్పములను చక్కగా మలచినారు. వాయు విశములనానుకొని అరువది భంగిమలు వృత్తాకారములో మలచబడినవి. ఈ మధ్యవరుసలో పది భంగిమలలో తొమ్మిదిమాత్రమే పేరిణీనృత్య సాంప్రదాయమునకు అనుకూలమైనవి. మిగత శిల్పములు మృదంగ నాయిద్యకుల శిల్పములు.

శివుడు పంచముఖ దీని ఆధారముగా ఐదుజతులు కూర్చబడినవి పేరిణీలో అంగములు ఐదు. నృత్యము కైవారము ఘర్భరము, వికటము గీతము, ఇవి జాయప్ప తన నృత్యరత్నావళిలో పేర్కొనబడినవి.

శుద్ధ, దేశి, పేరిణీ ప్రేంభనణములు ప్రదర్శించే ఆచారముగలదు. ఈ పేరిణీ నృత్త, నృత్య అభినయదలతో గూడిన దానిని నేనర్తమిఅనియందు

కైవ ఆగమ సిద్ధాంతం ప్రకారం వీర కైపులు పశుపతి సాంప్రదాయములో నృత్యంచేస్తారు. ఆగమ పద్ధతిలో నృత్తముండును. అటుపై స్త్రాత్రగీతములు, వర్ణనగీతములు గీతప్రబంధములు అడుదురు. ప్రీలరీతి శృంగార భరితమనపేరు.

ఆయతము పుష్పాంజలి తహనము యితి నర్తనము మహాసీమ వినాయకులకు కాతములు శివ పార్వతులకు కైవారనృత్యములకు అటుపై యిరువదిఐదు విధములైన భ్రమణములతో కూడిన భ్రమర నర్తనము అర్థనారీశ్వర నర్తనము పరమేశుడు పర్వత శిఖరముపైచేయు శృంగనర్తనము నవరస అంగ హార నర్తనము. గంగావతరణము, శివలీలలు ప్రదర్శితమగును. అటుపై సృద్ధవ్ తేజోవాయువు ఆకాశ శివమూర్తులకు కైవారముల ఏకాకార రుద్ర నర్తనము దశవిధ శివలీలలు ప్రదర్శింపబడును. ఆఖరు వనర్తనము శివ పంచముఖశబ్ద నర్తనము ఈ నర్తనములు శబ్దప్రధానమైనవి.

మామే కృష్ణ చతుర్థశ్చాం అదిదేవో మహానిః,
 శివలింగతయో ద్భూతః కోటి సూర్య సమాప్రభః ।
 తస్మాచ్చివ సమరాత్రిః సమాఖ్యాతా శివస్త్రియా
 తస్యాం సర్వేషు లింగేషు సదా సంక్రిమతే హరః ॥

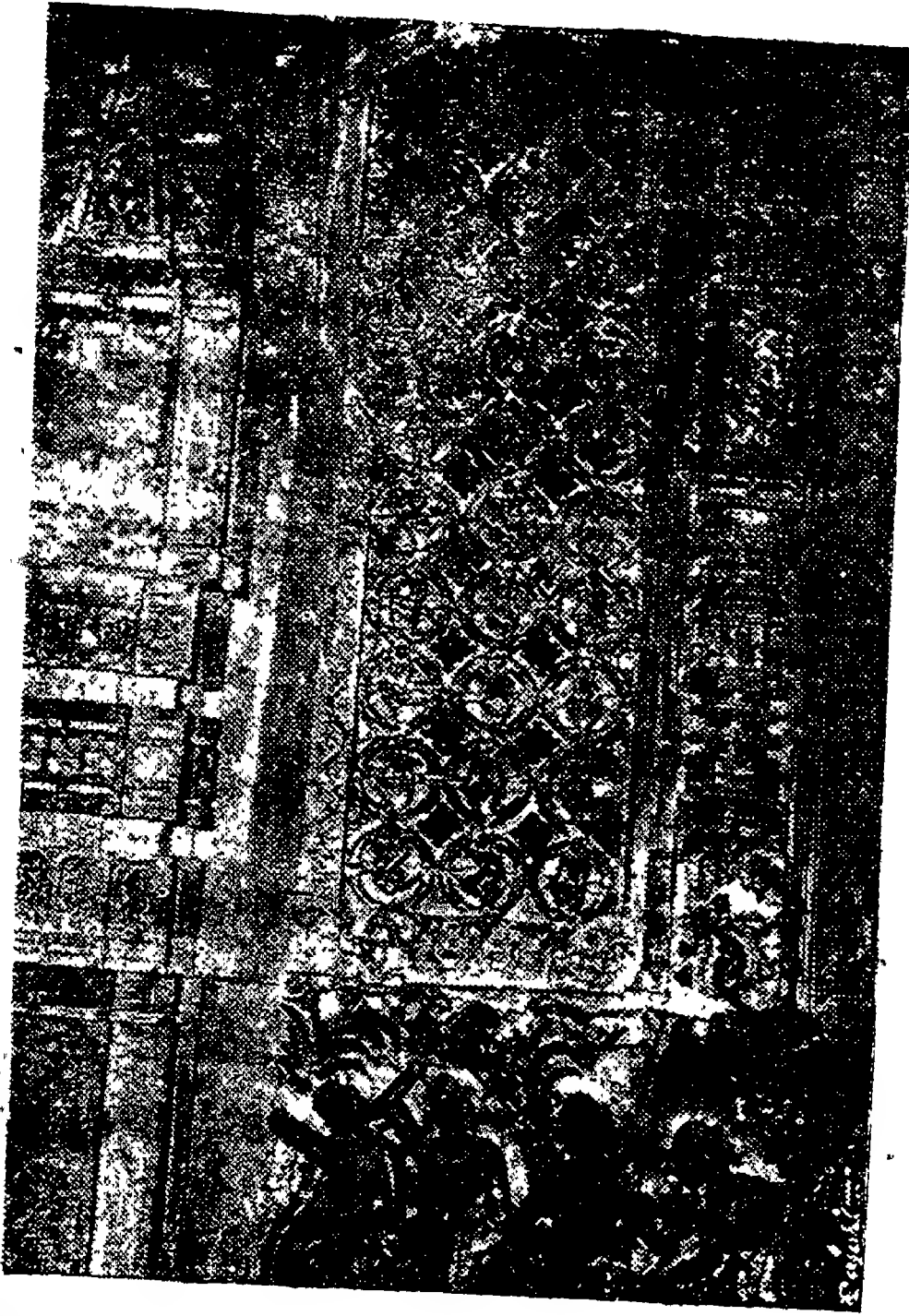
పరమ శివుడు మాడుకృష్ణ చతుర్దశినాడు విశిధి సమయములో కోటి
 సూర్యులకాంతితో లింగ రూపంలో ఆవిర్భవిస్తాడు. ఒక ప్రత్యేక స్థాపాకృతి
 అనగా ఆ తేజః పుంజము స్థాపాకృతిలో నుండుటచే అతేజస్సుకు రూపకల్పన
 యేస్థాపాకృతి.

శివ ప్రియా తదుపాసనార్థా రాత్రిః శివరాత్రిః
 మామేకృష్ణ చతుర్థశ్చా రాత్రేణి శివభాజన
 వ్రతాదికం క్రియతే ఇది తస్యాం రాత్రేః తత్ప్రియత్వః

అని అంటారు నవరాత్రి గురించి ఏవిధముగా వ్రత పరమైన అర్థాన్ని
 స్తుందో అలాగే లాక్షణికంగా శివరాత్రి శబ్దం కూడా శివరాత్రి వ్రతం అనే
 అర్థాన్నిస్తుందని నిర్ణయశింధ వ్యాఖ్యాత పేర్కొన్నాడు.

స్కాందపురాణం శివరాత్రి వ్రతాన్ని నాలుగు రకాలుగా చెప్పింది.
 ఎప్పుడు వ్రతి ఆహమురాత్రి నాలుగు యామాలు శివారాధన చేయడం మావశివ
 రాత్రి వ్రతమని సోమవారంతో అమావాస్య తిథి కలిపిన రోజున ఉపవాస
 ముంది శివున్ని పూజిస్తే దానిని యాగిక శివరాత్రి వ్రతమని పేరు.

పేరిణిలో ఐదు జతులు విడివిడిగా ఐదుసార్లు నృత్యం చేయబడును.
 ఈ వాయు తెరలో మధ్యవరుసలోని తొమ్మిది భంగిమలు ఈ ఐదు జతులు
 $9 \times 5 = 45^{\circ}$ కోణాకృతి కలిగిన చేతులను చేతి ముద్రలను కాళ్ళ కాళ్ళ
 భంగిమలు 90° ల తర్వాత 180° లుగా వృత్తరూపం దాల్చగా 360° లు
 అగును ఇది పేరిణి శివతాండవములో చేయబడు నృత్యరూపము ఈ ముద్రల
 భంగిమల ఆధారముగా బలిపీఠముపై తాండవనృత్యము చేయబడును.

శివుణ్ణి పేరణ
ఈనృత్యానికి "పేరిణ్ణి
తాండవము" అనికాస్త్రీ
నామము కలదు. "శి
అనగా-ఉదయ కాలము
విడుదల చేయబడు నె
శక్తిలోని ప్రత్యేక ఆ
శిరణశక్తి శిరణము
యుక్తముగా ఒక ప్రత్యే
పరిధిలో చేతులను కాళ్ళ
ప్రతిస్పృతా మహావేగము
నృత్యము చేయుటవల
శివశక్తి శరీరమందు ప్ర
శించి శరీరము శక్తివం
ముగా తయారుచేయుట
ఒక్క పెట్టుతో మదగ్గ
మును సంహరించగలిగే

పేరిణ్ణి శివతాండవ లఘుశిల్పములు గాల్పించెన బలము చేకూరును. ఇప్పుడే
కరాటే వద్దతిలోని విధానముకంటే లక్ష లేత శక్తిని కలుగజేయును. ఈ సౌర
శక్తిపై "శివశక్తి" అందును.

నృత్యము చేయునప్పుడు నృత్యమాడువాని అతడు తూపముమారీ శివ
శక్తి చేకూరుటవలన శివుడే అతనితో చేరి తన్మయత్వములు తాండవము
చేయించును. చేతులను, చేతిముద్రలను, నలుబిదిఅయిదు డిగ్రీల కోణములో
తొంటి డిగ్రీల కోణములో కాళ్ళను ఎత్తి మడుచుకుంటూ త్వరగతముగా
చేయుట ప్రస్తుతం ప్రచారములోనున్న కరాటే వద్దతికి సరిపోవును.

నృత్యమువలన శరీరము పేడెక్కి చముట పట్టును. - శివుని నాట్య
శిల్పములను కొంస్య ప్రతిమలను గాంచుచున్నపుడు శివుని భంగిమచుట్టు అగ్ని

జ్ఞానంతో మంచుచున్న గోళము కవిపించును. మరియు కౌశ్యదగ్గర రాక్షసుని చూపముగల ప్రతిమ గోచరించును.

అంగికం, భువనం యస్య వాచికం సర్వ వాఙ్మయం

అహర్యం చంద్రితారాదితం వందే స్వాత్మికం శివమ్॥

దక్షిణోర్ధ్వ భుజముననున్న ధమరుకము సృష్టిక్రియాసూచకము
వామోర్ధ్వ భుజముననున్న అగ్ని సంహారసూచకము, దక్షిణహస్త సతాకము
విజ్ఞయసూచకము, వామహస్త భయముద్ర వరవ్రదాన సూచకము, ఊర్ధ్వ
ప్రసారితముగు పాదము శాంతి, భవ, చంద్ర విమోచన సూచకము క్రింద
నున్న రాక్షసరూపము శరీరమందుగల దుష్ట పీడన నివారణకు సూచకము.

అలయములలో పూజాసమయములలో ప్రదర్శించు సప్త తాండవములు
కుద్ధ, దేశీ, పేరిణీ, ప్రేంభన, చండీక, కుండలినీ, కలిక ఈ నృత్యము పంచ
భూతాత్మకమైన ఈ ప్రపంచములోను చేతన, చేతనములయొక్క సృష్టి, స్థితి
లయములకు వివిధ విన్యాసరూపములలో ప్రదర్శింపబడునట్టి భావాత్మకమైన
నృత్యవిశేషము, మూర్తిత్రయమున కతీతమైన మహాశక్తియే విశ్వరూపము.

శివుని తాండవములు ఏడు విధములు, 1. అనంద తాండవము,
2. సంధ్యా తాండవము, 3. కలిక తాండవము, 4. విజయ తాండవము
5. ఊర్ధ్వ తాండవము. 6 ఉమా తాండవము, 7. సంహార తాండవము.

ప్రపంచాభివృద్ధి నిరోధకములగు అజ్ఞానము అవివేచి మొదలగు దుష్ట
శక్తులను హతమార్చి అఖండ జ్యోతిని వెలిగించుటకు ఏర్పడినదే కళాలధరుని
కలిక తాండవము.

గణాసుర సంహారమే విజయతాండవము అనబడును. పూర్వము
ప్రపంచముయొక్క శ్రేయోభివృద్ధులను భంగముచేయుగలుగు మంత్రశక్తులను
కొందరు ఋషులు కఠిగిముండిరి. వారిని చూరితి ధుష్టశక్తులను సంహరించి
వారిని సన్మార్గమున సంహరింపజేయు సమ్యక్త్వి అర్థశరీశ్వరుడు ఋషిరూపము

దాల్చి వారినోడించి గజమును పురిగొల్పగా దానిని వెన్నెముకవిడచెను అప్పుడే
దేవతలు అనందించిరి.

ఈ నాట్యములు చేయునప్పుడు భావమును ప్రకటించుట కిమిబద్ధముగ
చేయుటవలన తాళ, మేళ శంఖునాదములచే చూచువారికి కూడా ప్రకృతి
శక్తులు చేకూరి భయంకర రోగనివారణ చేయగలుగును. అనుభూతి అతి
ప్రధానమైన విషయము.

జతుల మూలమున వర్షము కురిపించుట, వేడి సృష్టించుట, మరియు
మారుతము వీచునట్లు చేయుట జరుగును. ఈ పేరిణిలో పంచముఖముల
శబ్దములాంటి వాటిని జుప్పించి మృదంగ, తాళ, శంఖానములచే నూత్న శబ్ద
తరంగములను సృష్టించి ప్రేక్షకులు నృత్యముద్వారా తన్మయత్వములో రసా
నుభూతి పొందేవారి గుండెకు, గుండెభాగములకు, వీర్యకోశములకు, నాడి
మండిలమునకు శక్తి ప్రసారింపబడి ఆరోగ్యవంతులగుట ఎక్సెన్సో వ్యయ
ప్రయోగముల కోర్చి కనిపెట్టిన మహత్తరమైన ప్రయోగమే పేరిణి శివతాండ
వము. ఏ కృషి వెనుకైన ఒక అశముండును. ఏ అశయసాధన లేకుండా
ఇంతటి కృషి అనవసరము. శివతాండవము వైవరాధనలోచేసే ప్రత్యేకనృత్యం.

శివుని పూజలలో అనేక రకాలైన సర్తనలుండెడివి, శైవవీరులు దిన
మునకు ఆరు పర్యాయములు శివున్ని (శివశక్తిని) నృత్యనాలతో ఆరాధించే
వారు. శివప్రియంవారి ప్రత్యేక సర్తనము. శివరాత్రి రోజున నాగలింగా
ర్చన కాలమున ఊర్ధ్వ తాండవమునకు ప్రత్యేకముగా ప్రదర్శించినారు. మాఘ
బహుళ త్రయోదశినాడు, మహాశివరాత్రి నాడు ఉత్సవ వేడుకలు, ఉత్సవము
ఉత్ + సవః ఉత్ అనగా— నివారింపబడును. సవః— దుఃఖము, ఉత్సవముల
యొక్క ముఖ ఉద్దేశము శరీరములోని పీడిత శక్తులను నివారించుటయే ఈ వేడు
కలు మనముగా ప్రదర్శింప బడెడివి. ఈ విధముగా శివ లీలలో శివతాండ
వమునకు సంబంధించిన అనేక నృత్యములు చేసెడివారు.

శివరాత్రి యొక్క ప్రాముఖ్యతలోని శాస్త్రీయ రహస్యము

శివ

శివ శక్తి

శివ జ్యోతి

శివరాత్రి

మహాశివరాత్రి

శివధనుస్సు

శివలింగం - నాగలింగము

శివ శంకర

శివ అనునది అణుశక్తి కిరణమని తెలుసుకున్నాము. ఈ అణుశక్తి శరీరములోనికి అవాహన చేసుకొనుటద్వారా శివశక్తి చేకూరును.

ఈ శక్తిని అపునేయితో వెలుగు జ్యోతులద్వారా ఉత్పత్తి చేయవచ్చును. దీనినే శివజ్యోతి అందురు.

ఈ శక్తి కొన్ని ప్రత్యేక థితులయందు అసగా చతుర్దశినాడు నిశేధి సమయములో సూర్యుని నుండి వెలువడును. కాపున ఆ రాత్రి మేల్కొనుట వలన కనులద్వారా యీశక్తి చేరి భయంకర రోగనివారణ గావించును. ఆరోజు భోజనము చేయకుండా పాలుమాత్రమే (అవుపాలు) సేవించి పవిత్ర మనస్సు తోనున్న వారికి ఈ శక్తి చేకూరును.

కొన్ని సంవత్సరముల కొకసారి సూర్యునిలో జరుగు మార్పులవలన యితర గ్రహ, నక్షత్రముల శక్తిని సంతరించుకొని స్థూపాకృతిలో భూమి నుండి ఆకాశము వరకు వ్యాపించు ఒక దివ్య తేజ పుంజమును లింగమని అది విడుదలచేయబడు ప్రత్యేక రాత్రినే మహాశివరాత్రి యని మన శాస్త్రజ్ఞులు నామ కరణము చేసిరి.

ఈ శక్తి ప్రత్యేక పద్ధతిలో ప్రవేశ పెట్టబడిన దనుస్సుకు శివ దనుస్సు
యని పేరు.

ఈ అవినాభావ సంబంధమైన శక్తి ప్రసార పాధముగల నీల శిలకు
శివ లింగమని శాస్త్రీయ నామము.

ఈ శక్తి నియోగిప్రంగవుడైన శంకరుడు ప్రత్యేకకోణములలో ప్రత్యేక
ముష్టిలో శాస్త్రీయమైన శివతాండవముచే సాధించి శరీరమంతా అవాహన
చేసుకొని శక్తి సంపన్నుడై శివ శంకరుడుగా ఖ్యాతి గాంచి లోకకళ్యాణము
చేసెను.

మన పూర్వులు ఈ శక్తులను సాధించుటకు కృషి చేయలేనివారికి సంక్ర
మింప జేయుటకు ఈ దివ్యశక్తి లేదా అణుశక్తి ఆలముములద్వారా ప్రవేశ
పెట్టిరి. ఈ దేవాలయములనే శివాలయములని యందురు. కాని కొందరు
ప్రత్యేక సాధకులు ఉదయకాలమందు నాట్యము చేయుటద్వారా ఈ శక్తి శరీర
మందు చేరి శివశక్తిగా ప్రనిచ్చేయును.

పంచాక్షరీ మంత్రముతో శక్తిని సాధించనచ్చును. ప్రత్యేక జాము
లలో జాగరణలు చేయుటద్వారా దివినుండి విడుదలైన శివశక్తిని శరీరమందు
చేర్చుకొని తరించుటకు శివరాత్రి పండుగకు ప్రాముఖ్యత లభించినది.

మహాశివరాత్రి ఒకహతేజం జోతిర్జాలామయమై బ్రహ్మాండము నుండి
భూమివరకు ఆవరించి వెలుగుతూ ఉండే ఈ శక్తి ప్రత్యేక నదులయందును,
కొన్ని పక్షులందును, కొన్ని పాతువులందును ప్రవహించును.

జిలిపితం, బలిహారం

పూర్వ కారణాదుము ఫరివార జిలిక్రిమ చిద్ది పటము నందు.

“ఆరియ నర్వ దేవానాం మూలాధార ఇతి స్మృతం”
నర్వదేవతలకు ఆరియము మూలాధారమని చెప్పబడినది.

“యంత్రం మంత్రముయం పోత్రం మంత్రాత్మా దేవతేతా”
 ‘యంత్రము మంత్రములతో కూడుకొని యున్నది. “మంత్రము” అనగా
 దేవతయొక్క ఆత్మ అని చెప్పబడినది.

సూర్యునినుండి విడివడి విశ్వవ్యాపితమై యుండే సకల జీవులకు ప్రాణ
 దానం చేయు వివిధ రకముల శక్తులకు దైవశక్తులని పేరు దీని నుండి విడుద
 లైన శక్తులను అలయమందు ప్రవేశ పెట్టుటచే దేవాలయములైనవి. ఈ శక్తు
 లనే ప్రత్యేక శక్తి బీజములచే విశ్వాను బోయియున్న పదములను శాస్త్రాన్నియగా
 ఉచ్చరించుటవలన, తూడా శక్తి తరంగతాపమున పొందవచ్చు. ఉచ్చారణ
 దోషముండుటవలన అంధరికి ఈ శక్తులు సంక్రమించు జాలవు. తప్ప
 అన్ని రకములవారికి దేవాలయములే శరణ్యమయినవి. ఇది ఒక సద్భక్తి శక్తి
 బీజాలను గురుముఖంగా అభ్యసించవలెనని వేదనియమము కలదు.

“బలదో బలి దుచ్చితే”

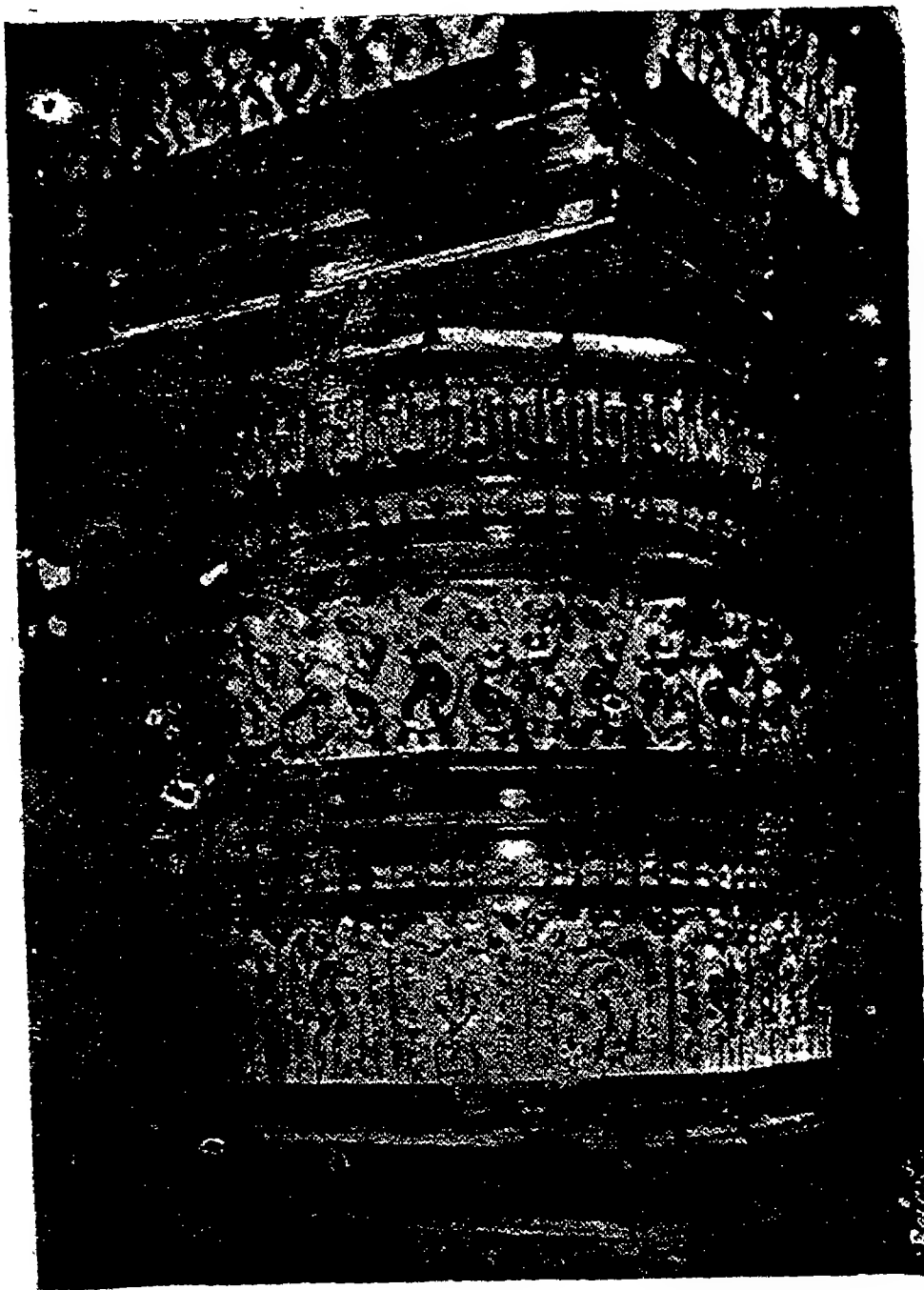
బలము నిచ్చునది కావున బలియని చెప్పబడినది. వాద్యములతో కట్టా
 నందకరముగా, నయనానందకరముగా చేయబడునృత్యములవలన ఈ దైవశక్తులు
 కర్ణేంద్రియములద్వారా నేత్రములద్వారా గూడా సంక్రమించ జేయబడు ఇది
 తూడా ఒక మార్గము.

ఈ దేవాలయములో బలిపీఠము స్థానములో నందీశ్వరుడు ఉండవలసివది
 కాని నాలుగు స్తంభముల మధ్యనవిశాలమైన వత్తులాకారము బలిపీఠము నిర్మిం
 పబడుట ఒక నిశేషము. ఇది అద్దమువలె నునుపుటే యుండెడిది. ఈ బలి
 పీఠమందు నర్తకి అలంకరించుకొనిన అంధచందాలు వంపుసొంపులు స్పష్ట
 ముగా గోచరించెడివి. నర్తకి యొక్క అంగ సౌష్ఠవము గాంచి రసాను
 భూతి పొందెడివారు.

మహామంత్ర సామంత దండనాథుల పమక్షమున చేయబడు నృత్యము
 పేరుగా నుండెడిది. సాత్యకత్తేలయ విన్యాసములతో తాళ, మేళ, యుక్త

ముగా నాట్యమాడుచూ, నిదమెత్తుట, రసికులు, పండితులు, పొడపు ప్రశ్నలు వేయుట నాట్యం చేస్తూ చేతిముద్రలతో ప్రత్యేక భంగిమలతో సమస్యలను విప్పుకుంటూ సభికుల కానందాబ్ధిలో ముంచెత్తే ఆవాళముడెడిది. ఇది రసానుభూతి కలిగించు ఒకానొక ప్రత్యేక విధానము.

స్తంభముయొక్క శిల్ప శోభ

ఈ బలిపీఠముకు నాలుగు : నాలుగు వైపుల నాలుగు స్తంభములుగలవు. ఈ స్తంభములు మహాన్నతమైన శిల్పశోభితమై హాసల స్తంభ సౌందర్యమును మించి యున్నవి. ప్రత్యేకముగా ఈ స్తంభ శిల్పముపై యేయితరశిల్ప సాంప్రదాయ ప్రభావము పడినట్లు కానరాదు. ఈ శిల్ప శైలి ప్రత్యేకమైనది. కాకతీయ శిల్పియైన త్రిపురారి యీ స్తంభముల శిల్పనిర్మాణ భాధ్యత

వహించెను. రామప్ప నలహాతో మొత్తము రి మంది కాకతీయ శిల్పులు తీర్చిదిద్దిరి. కామారిష్టపతి, భైరవభట్టు, మారన్న, విజయభట్టు, నాగశిపుడు, బసవావయ్యడు, దేవోజు, కాలనాగు, బమ్మోజు, చిన్నన, రామన్న, జక్కన్న, రామన్న, పద్మోజు, శుభ్రవర్తి మొదలగు శిల్పులు ఆతిసున్నితమైన జిలుగు వనితనమును అవధుల మేరకు తమ ప్రతిభను ప్రదర్శించిరి.

స్తంభమునకు క్రింద భాగమున ఢీర్వు ఘనపుటా కారమున ఘనములకు క్రింది భాగమున నాలుగు ముతలములపై చక్కని శిల్పములు మలచబడినవి. ఒక తలముపై సప్త కన్యలు పూర్తి నగ్నముగా నుండి నాగుపాములను ధరించి నట్లుగాను ఒక తలముపై కోలాటములు, సముద్ర మధతము, నాట్యగణపతి గోపాలుడు గోపికల వత్తములు అపహరించిన లఘు శిల్పములు చిత్రవిచిత్ర లఘు శిల్పములు ఎంతో రమణీయముగా మలచబడినవి. క్రింది భాగమున గజుల కటింగ్ డిజైనులు, నాట్య భంగిమలు, గుండ్రముగా స్తంభముచుంటూ కోలాట శిల్పములు త్రిశూలాకారములో త్రిసరములు వేనోళ్ళ పొగిడినా, కనులారగించినా తనివితీరని శిల్ప సౌందర్యము. ఈ లఘు శిల్పములన్నియు మైకుబికినట్లుగా మలచబడినవి. స్తంభముపై భాగమున చుట్టు హంసలవరుస ఈ స్తంభము ఇతర స్తంభము శిల్పములతో పోల్చి చూచినచో ఈ శిల్ప సౌందర్యము భావగాంభీర్యమై ఒప్పుచున్నది. స్తంభ పై భాగమున వేరైదు పొడుగు త్రిసరముల వరుసలుగొడుగు ఆకారములో చెక్కబడినవి. స్తంభ ముల మధ్య భాగములు లేట్ మిషన్ పై సంగడి పట్టినట్లుగా భ్రమ కలుగుతుంది. యీ స్తంభముల యొక్క ఘన చతుర్ముఖ తలములపై 6 అంగుళముల పరిమాణముగల అనేక భంగిమల శిల్పములు మలచబడినవి.

గోపికా వస్త్రాపహరణ శిల్పములలో నగ్నముగా నున్న గోపికా శిల్పములు పొంగారు వక్షోజాలు కలిగి లజ్జా భరిత వధనములతో చేతులు పైకెత్తి కృష్ణున్ని చీరెత్తెడుగుతున్న యీ శిల్పకార్యము ప్రేక్షకులను తన్మయత్వము కలిగించును.

ఒక వైపు శృంగారమును ప్రదర్శించుచూ మరొకవైపు భక్తి భావము ప్రదర్శించుచూ శిల్పి తన శిల్పకళా నైపుణ్యమును, ప్రమత్కృతిని ప్రదర్శించెను, నలుగురు నర్తకులకు 8 కాళ్ళకు బదులుగా 4 కాళ్ళనే మరిచి ఎనిమిది కాళ్ళున్నట్లుగా భ్రమ కల్పించినాడు. పాలంపేట పరిసరములకు సంబంధించిన జాజర పాటల శిల్పములు మనోజ్ఞముగా మలచబడినవి. పొట్టి కాళ్ళు పెద్ద పొట్ట కలిగి నాట్యమాడుచున్న గణపతి శిల్పము చూడముచ్చటగా నున్నది. త్రిభంగి నృత్యము కనులు జిగేలుమనిపించుచు ఉన్నత శిల్ప

ప్రమాణము లందుకున్న ఈ శిల్ప స్తంభములు అలయమంటపమునకు ఎనలేని శోభను చేకూర్చుచున్నవి.

ఈ శిల్పకళ వైభవమును గాంచి ఎవరి నేతృదృష్టి దోశము కలుగునో నని దృష్టి దోషనివారణార్థమై రామప్ప ఒకస్తంభము ముఖతలమున పల్లముగా మలచబడినట్లు మాత్రమే అందరికీ గోచరించును. కాని యిందులో ఆలయ ప్రధాన శిల్ప భాగమంతయు లీలగా కనబడునని ఒక వదంతి కలదు.

శ్రీ కేశాలంకరణ పద్ధతులు అద్దములో తన కేశాలంకరణ శోభను ఆవయవ పౌష్ట్యమును గాంచుచు మురిసిపోయే శిల్పములు అందముగా గోచరిస్తాయి. కృష్ణుడు నేణువును మోగించుచుండగా పరవశముతో నాట్యమాడు గోపికలు మరొకవైపు నగ్నముగానుండి తపోభంగ మొనరించుచూ సప్త కన్యలు ఈ స్తంభ శిల్పకళా నైపుణ్యమునకు మచ్చుతునకలు.

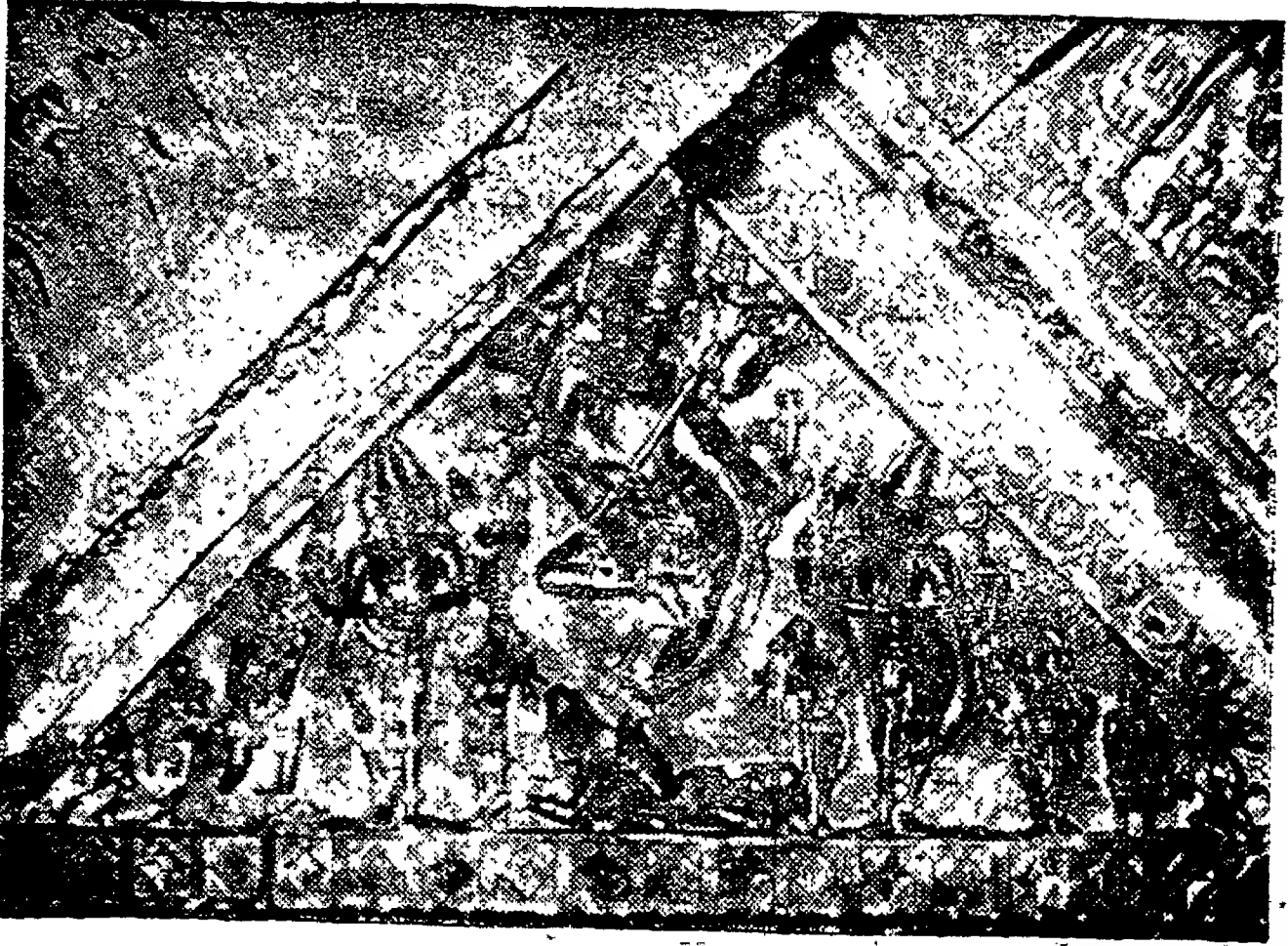
ఈ స్తంభముల ప్రత్యేక విశేషమేమనగా తూర్పున సూర్యుడు ఉదయించునప్పుడు వెలుతురు గర్భాలయములో ఏ మేరకు ప్రసరించునో సూర్యుడు పడమర అస్తమించునప్పుడు గర్భాలయములో అంతే వెలుతురు ప్రసరించుట గమనిస్తాము. దీనికి కారణమేమనగా స్తంభములు ముందు భాగమున గల నంది ఈ వెలుతురు కిరణములను గర్భాలయములోనికి ప్రసరింపజేయుచున్నవి. గర్భాలయ ముఖద్వారమువద్ద అనగా బలిపీఠము యొక్క స్థానమున నుండవలసిన నందిని ప్రత్యేక ద్వారమువద్ద నుంచుటవలన పడమరవైపు కిరణములు నంది ముఖముపై ప్రసరించి గర్భాలయమునకు చేర్చబడుటవలన ఉదయకాలపు వెలుతురువలెనే గర్భాలయము తేజస్సుతో కూడియున్నది.

బలిపీఠమునకు పై భాగమున లోకప్పు భాగమునకు కమ్మలను ఆమర్చడములో సిద్ధహస్తులైన నాగలింగస్వామి, రుద్రకాశయ్య, భుజంగ స్తపతి కుమారస్వామి, భవభూపతి, కాళీపతి మొదలగు వారందరూ దక్షిణ దేశము

నుండి అహ్వానింపబడిన శిల్పులు వీరు శిలలను సంధానించుటలో నేర్పరులు. చతురస్రాకారములో మహాపద్మరాజమును అమర్చిన తర్వాత వాస్తవీత్యా వచ్చిన ఖాళీలను నాలుగు మూలల్లో నాలుగు త్రిభుజాకారపు శిలా ఫలకములను అమర్చినారు. వీటిపై అమర్చబడిన శిల్పములు భావయుక్తముగా ప్రతి అంగుళములో శిల్పకళ గోచరిస్తుంది.

పై కప్పు కమ్మీలపై శివలీలలు, శివుడు నందిపై కూర్చున్నట్లుగా ఇరు వైపుల నాట్య భంగిమలు కలిగి, దక్షయజ్ఞములో శివుడు తప్ప దేవతలందరు పాల్గొన్నట్లుగా మలచబడినది. ఈ త్రికోణములో విష్ణుమూర్తి శిల్పముండట విశేషము. మహావిష్ణువు పాదములవద్ద లక్ష్మీదేవి కూర్చున్నట్లుగా. బొడ్డు నుండి వచ్చిన పద్మములో బ్రహ్మదేవుడు కూర్చున్నట్లుగా మలచబడినది. బృహ్మ, సరస్వతి, కృష్ణలీలలు జైన శిల్పములు మొదలగు భారత పురాణ జైనగాథల శిల్పములు ఆతిరమణీయముగా మలచబడినవి. ఈ శిల్పములను మలుచుటలో శిల్పులు వారి పనితనమును అవదుల మేరకు ప్రదర్శించినారు. కృష్ణలీలలు, శివలీలలు, విష్ణుమూర్తి శిల్పములు. కాకతీయుల మత్త సహనానికి ప్రతీవగా వెలసినది.

విజయనగర శిల్పములు ఉన్నత ప్రమాణము లనందుకున్నప్పటికిని కాకతీయుల వాస్తు శిల్పస్థాయిని అధిగమించలేక పోయినది. కాకతీయ శిల్పులు ఆలయములో కావలసిన ముఖ్యభాగములకు సున్నితమైన పనితనమును ప్రదర్శించుటకు నీలి శిలలనే వాడినారు. నల్లరాయి సున్నితమైన శిల్పభాగములను మలచుటకు అనుకూలముగా నుండి శిల్పములు తళతళ మెరియుటకు సహకరించును. నునుపు చేయుట ఎక్కువ ఖర్చుతో గూడిన పనికాబట్టి విలువైన శిల్పములను సూక్ష్మమైన పని తనమును ప్రదర్శించుటకు ఎంతో విలువైనజాతి వజ్రములను వాడినారు. కఠినాతి కఠినమైన నీలి శిలలను వజ్రము రంపము మాదిరిగా కోయుటకు వజ్రపు రజములో నునుపు చేయుటకు వాస్తు శిల్పశాస్త్రములో వజ్రము ప్రముఖ పాత్రవహించినది.

మహాపద్మరాజముచుట్టూ త్రిభుజములలో మలచబడినది. శివతాండవ శిల్పము శివునియొక్క శక్తిని చిహ్నము. పిష్టల తాళ మేళములతో అంజలి లర్పించుచున్న శిల్పము పై భంగిమ-అత్యంత శక్తివంతమై భంగిమ దీనిని “కరాఛే”లో జపాన్ వారు Crame Stance pose అని యందురు. ఈ భంగి మవలన శరీరములోని ఏ భాగము ఎంతవరకు శక్తివంతముగా గలదో ఈభంగి మతో తెలుసుకొనవచ్చును. ఈ శక్తిచేతనే అతి-బలవంతులగు రాక్షసులను ఏనుగులను వధించెను.

మానవునిలో బుద్ధిలోపించి పశుప్రవృత్తి పెరిగినప్పుడు హింసాత్మక వాతావరణం పైరవిహారం చేస్తుప్పుడు చట్టముద్వారా అదుపులోనికి తెచ్చుట ఆపాధ్యమైన విషయము ఇటువంటి పరిస్థితులలో సమాజమును అదుపులోనికి తెచ్చుటకు ఆధ్యాత్మిక ప్రచారముతోపాటు దేవాలయాలనిర్మాణముకూడ విస్తృత రూపములో చేయవలసి వచ్చినది. ప్రజాశ్రేయస్సు దృష్ట్యా ఈ ఆలయము శైవసాంప్రదాయముగల రుద్రేశ్వరాలయముగా నిర్మాణమౌచేయవలసివచ్చినది ఆధ్యాత్మికము దైవసంబంధమైనది. కావున ప్రజలు మానసికముగా అదు పులో నుండి ఆకృత్యములు చేయుట మానుటకు, మానసిక వరివర్తనకు అది

అత్యంత అవశ్యతమైన విషయము. నృత్యగానముల ద్వారా శివశక్తిని లేక సౌరశక్తిని పొందుటకు ప్రవేశ పెట్టబడిన మహాత్మ్యమైన శాస్త్రీయమైన విధానమే ఈ శివతాండవ స్వరూపము ప్రస్తుతము జరుపబడుచున్న శాస్త్ర ప్రయోగములో చైనా-జపాన్ వారు ఈ సౌరశక్తిని నీళ్లుకాచుకొనుటకు పద్ధతులు కుళ్ళిపోకుండా ఉండుటకు ఉపయోగించుకొనుచున్నారు.

కాని అనాటి బ్రహ్మయును గృహనక్షత్ర ప్రభావమును సౌరశక్తిని మానవజాతి ప్రయోజనాలకు విశ్వమానవ కళ్యాణమునకు వినియోగించుకొనుటకై వేల సంవత్సరముల క్రిందనే ప్రయోగములుచేసి విశ్వశాస్త్ర విజ్ఞానములో ప్రపంచ శాస్త్రవేత్తలకు మార్గదర్శకులై నారు.

వారి అసాధారణ శాస్త్ర ప్రయోగముల ఫలితములే లలిత కళలుగా రూపు సంతరించుకున్నాయి. వీటిని దేవాలయములద్వారా ప్రజావాహనమునకు సంక్రమింపజేసి అద్భుత ఫలితములను సాధించి ఆమరులైనారు. భారతీయ ఋషులు ముక్కుమూసుకొని అడవులయందు కూర్చునుచే వీరిపనికాదు వారు సాధించిన దివ్యశక్తులను మానవాళికి బోధించి సమాజమునకు ఎనలేని సేవచేసినారు. కాని విరేశీ ఆచారములకు భాషల ప్రభావమునకు బానిసలై ఆలోచన జ్ఞానం లోపించి మనవారినే అవమానపరుచుట ప్రారంభించిరి.

మన సంస్కృతి సాంప్రదాయములే ప్రవేశ పెట్టని యెడల సమాజము పశువృత్తి కలిగి నామరూపాలు లేకుండా నశించి పోయేవారు.

దివినుండి వచ్చే దైవశక్తులను సాధనబలంతో యోగసాధనతో తపస్సు ద్వారా తమ శరీరమునకు అవాహన చేసుకొనుట వలన దేవుళ్ళయినారు.

కాని సామాన్య మానవులకు ఇది అసాధ్యమైన విషయము. ఈ దైవశక్తులను ఆలయములందు ప్రవేశ పెట్టబడుటచే దేవాలయములైనవి. ఈ దైవశక్తులను సామాన్యులు అతిసులభముగా పొందుటకు ఆలయములే శరణ్యములయినవి.

ఈ దేవాలయములో శ్రీని శక్తిస్వరూపముగా చూపుటకు ఆలయము నిండా శ్రీ మూర్తి శిల్పములచే అలంకరించబడినది. ఈ శక్తి తనకు తానుగా

గాక పురుషునిలో ప్రవేశ పెట్టబడినపుడు మాత్రమే ప్రతిభావంతముగా పని చేయును. పెట్రోలు తనకు తానుగాగాక వాహనములో ప్రవేశ పెట్టబడిన నప్పుడు మాత్రమే అమిత వేగమును ప్రదర్శించును.

శ్రీ దేవతలకు వాహనములను చూపునప్పుడు సింహమును, పెద్దపులిని, ఏనుగును, హంసను, పద్మమును చూపుదురు.

అలయములోను, ఆలయ ప్రాంగణములోను అష్టదశ పద్మములు వివిధ భంగిమల ఏనుగుల బారులు, సింహములు హంస శిల్పములు విరివిగా మలచబడినవి. ఇది శ్రీ శక్తికి నిదర్శనముగా రూపకల్పన చేయబడినవి. ఇవి అలంకార ప్రాయముగానే కాకుండా శక్తి ఆలయమును భావనమునుకూడా తెలియజేయుచున్నవి. ఇవి అష్టశక్తులుగా, అష్టసిద్ధులుగా ప్రవేశ పెట్టబడినవి.

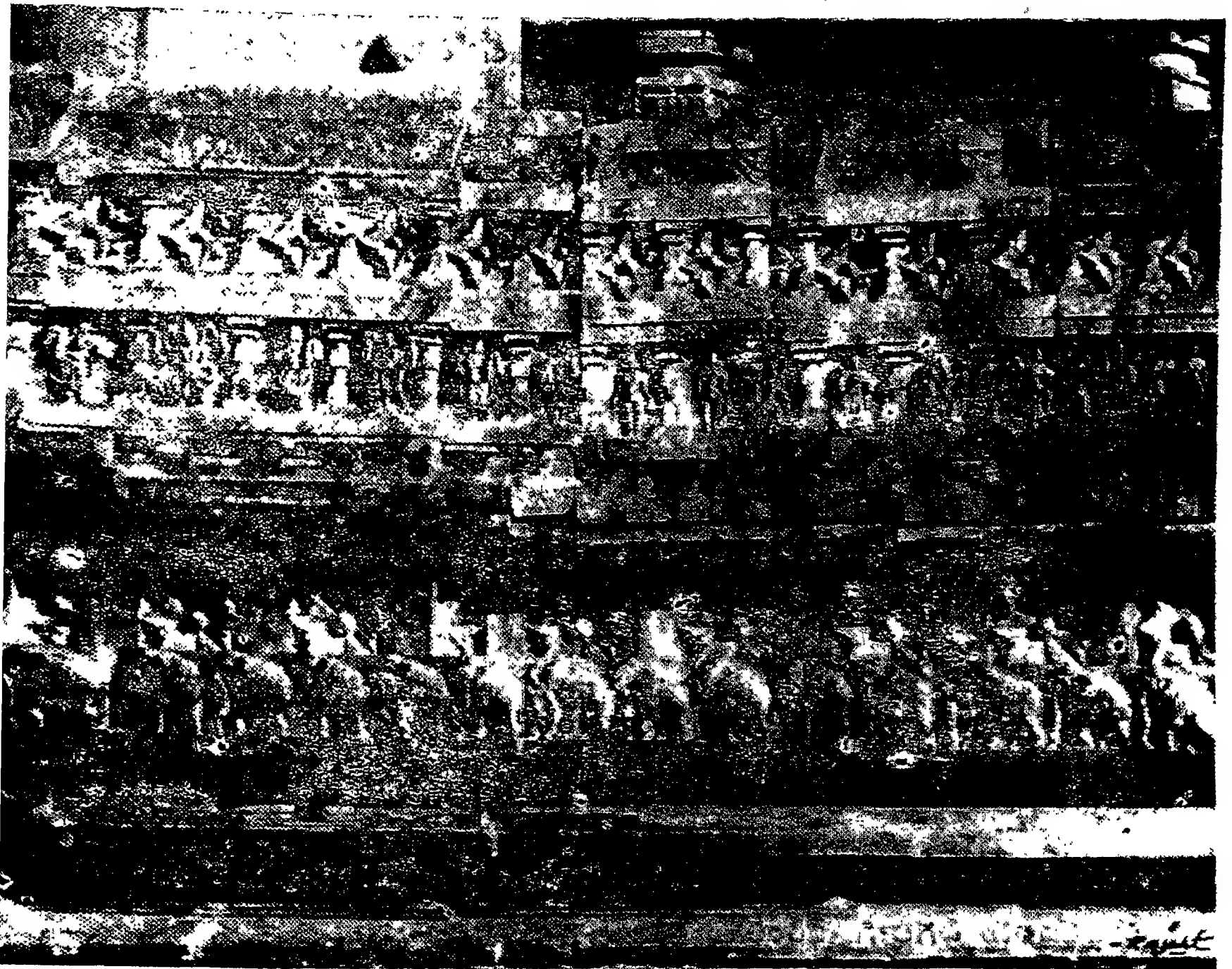
స్వాగత శిల్ప సుందరీమణులు, ప్రవేశ ద్వారము

ఈ ఆలయమునకు మూడు వైపులనుండి మూడు మార్గములు గలవు. తూర్పు - దక్షిణము - ఉత్తరమునగల ఈ ద్వారములకు చక్కని స్వాగత భంగిమలో ముదురు గులాబీ రంగులో శోభాయమానముగా మలచబడినవి చేతులందు విల్లములు పుష్పములు చరించి కొన్ని శిల్పములు అర్ధనగ్నముగా మలచబడినవి. ఇవి అర్ధపూర్వకమైన అహ్వన శిల్పములు ఈ ద్వారముల కిరువైపులయందు ఏనుగుల జంటలు శిల్పవైభవముతో మలచబడినవి. అప్పుడి ఏనుగు శిల్పములను బై రవభిట్టు తీర్చిదిద్దెను,

ఆలయ ప్రాంగణము చుట్టుగల శిల్పములకు గోడలను మొత్తం రాయినే ఉపయోగించినారు. ఈ శిల్పములు ఎక్కువ పనితనముతో లేనప్పటికిని భావగాంభీర్యముతో ఒప్పుచున్నవి. ప్రాంగణము చుట్టు అలంకారముగా పై వరుసలో విప్పాడిన పద్మములు, ఏనుగుల వరుసలు, యోధులు, యుద్ధవీరులు ముష్టియుద్ధ పద్ధతులు, మైదున శిల్పములు, దేను బంధనములు, డాలుధరించిన యుద్ధవీరులు, కిటి వస్త్రమును విప్పుకుంట అర్ధనగ్న భంగిమలో విరహమును రేకెత్తించు శిల్పములు, నర్తకీమణులు, ఉగ్ర నారసింహుడు, నాట్యగణపతి శిల్పములు విరివిగా మలచబడినవి.

వాడుభక్తులు, బృతద శిల్పాలు, వేటగాళ్ళ శిల్పాలు, అలయ ప్రింగ
ణముచుట్టూ కుడిఎడమలకు అలంకార ప్రియమై కనులపండుగగా ఆలయము
నకు అందమును చేకూర్చుచున్నవి.

క్రిందివరుసలో బుద్ధుడు - వేణుగానము చేయుచున్న శిల్పములు,
బై ర్థవమూర్తులు, నాట్యమాడుచున్న విఘ్నేశ్వరుడు - ధమరుకం చేతబూనిన
శివుడు, కొమ్ములూడుచున్న పురుషులు, చేతిపై చిలుకను ధరించిన శ్రీ ప్రితి
మలు, లజ్జా భరితవదనముతో స్తనములు దాచుకుంటున్న శ్రీలు, హృదయండులు
చేతబూని వయ్యారంగా నిలబడి ప్రియుని రాకకై విరీక్షించుచున్న శ్రీ ప్రితి
మలు ఈ విధముగా శ్రీ ప్రితిమలు మలచడంలో శిల్పి హృదయములోని పెల్లు
బికిని భావము దాగియున్నట్లు గోచరించును. వాత్సల్యయన కామసూత్రములుగా
ప్రచారనుపుతున్న ఈ కామశాస్త్ర శిల్పములను గమనించవలసి యున్నది.

ప్రింగణ శిల్పములలోని కొంత భాగము

వాత్సయన ఋషియొక్క నాలుగు ఉత్తమ పద్ధతులు పొంగణ భాగమున ప్రవేశపెట్టబడినవి. లతా వేష్టికం, వృక్షేధిరూఢం. తలతండులకం, కీరనీరం. ఈ పద్ధతుల ద్వారా దంపతుల స్వర్ణసుఖాన్ని ఇమిడింపజేయుచూ ఇరువురిలో అనురాగబంధాలు పెంపొందింప చేస్తాయి.

లతావేష్టికం :- సాలవృక్షాన్ని లత చుట్టుకున్నట్లుగా ఆమె అతనిని కొగలించుకొని అతనిముఖాన్ని తనముఖమువైపుకు లాగుకుని అతనిశరీరముతో ఆధారపడి ఏదో తేజస్సును చూచినట్లుసంతోషముతో కేరింతలు కొట్టుటకు లతా వేష్టికమని వాత్సయననుడు తెలిపియున్నాడు.

ఈ భంగిమలను ఊహించి రూపకల్పన చేయుటవలన శ్రీ సహజ సౌందర్యమును శ్రీ శరీర భాగములయొక్క వివరములను శిల్పరూపమున సృష్టించుట సహజత్వమునకు బదులు భిన్నత్వమే ప్రదర్శనమగును. కామసూత్రములు వృక్షేధిరూఢం నామముతో రామప్ప వయసు ఇరువదిమూడు సంవత్సరములు, అందులో అవివాహితుడు. శ్రీ యొక్క సహజత్వమును లోతుపాతులను తెలుసుకొనుటకు ఎంతో ఆవసరము. కావున ఇంతటి మహోన్నతమైన శిల్పకళాభండారము వాత్సయన కామసూత్రాలను మలచుటకు రుద్రమదేవియొక్క ప్రత్యక్ష అనుభవము ఇందులకు కారణమై యుండెను.

శిల్పములయొక్క అంగాంగముల రూపకల్పనకు రుద్రమదేవినే సమాధానముగా తీసుకొనవలసి వచ్చినది. అలాగా ఇరువురియందుగల అమితమైన ప్రేమమే రసజీవ శిల్ప సౌందర్యాలులు ఉద్భవించుటకు ప్రధాన కారణమై యున్నది.

వృక్షేధిరూఢం :- రుద్రమ, రామప్పల అనుభవ పూర్వకమైన అమితమైన ప్రేమరూపకల్పనలే వృక్షేధిరూఢ శిల్ప నిర్మాణములు. ప్రేమయని పాతముపై జ్యోతిరూతి సాదమునుంచి ప్రేమయని తొడలను హత్తుకొని రెండవ కొణును పెనవేసి, ఒకరితో ఒకరియని హస్తమువట్టి రెండవ చేతితో ప్రేమయని భుజములను దిగలాగి కేరింతలు కొట్టుటకే వృక్షేధిరూఢం అని పేరు ఈ విధానము

స్వమువల్లనే పిత్తియునిచే సంపూర్ణసుఖానుభూతిని పొంది అతిశయించిన 'పేమిలో' పిత్తియున్ని అలింగనమునకు పురికొల్పు ఈ పద్ధతివలన అధిక స్పర్శ సుఖమును ఇరువురు అనుభవించ గలుగుదురు.

కామ సూత్రముల యుద్ధ పద్ధతులు

తలతండులకం :- ఉభయులు ఒకరి ముఖమువైపు ఒకరు తిరి, పార్శ్వములమీద పడుకున్న సమయములో ఒకరినొకరు ఊరువులను బాహులను పెనవేసుకుని గట్టిగా హత్తుకొని స్పర్శనుభూతితో స్వర్గసృష్టిములను తీన భవించుటనే వాత్సయనుడు తలతండులకమని నామకరణము చేసినారు.

క్షీరసీరం :- పెనవేసుకొనిన శర్వాత అద్వితీయమైన ఉత్సాహముతో ప్రపంచము మునిగి ప్రమాదము కలుగునేమోయన్న భయమైనా లేక నీర్ముఖులు కలిసినట్లుగా ఒకరిలోఒకరు పూర్తిగా లీనమగుటను క్షీరసీరం అని వాత్సయనుడు తెలియజేసినాడు.

శ్రీ స్తనములకు రెండు రకాల విధులున్నవి. భిక్షకు ఆహారము వివృతం, భర్తకు స్పర్శ సుఖాన్ని కలుగజేయుట కామసూత్రములో స్తన భూషకాలుకూడా కామకేంద్రాలుగా చెప్పబడినవి. ఈ ప్రాంగణ శిల్పములలో ఒక శిల్పమునకు ఒకవైపు స్తనములు కుడుస్తున్న పసిపాప. మరొకవైపు స్తన స్పర్శవల్ల స్వర్గసుఖాన్ని అనుభవించుచూ లైంగిక వాంఛను కూడా నెరవేర్చుకొంటున్నట్లుగా మలచబడిన లఘు శిల్పములు ప్రేక్షకులకు వింతను కలిగిస్తున్నది.

ఇంకొక లఘు శిల్పము ధేనకబంధముగా మలచబడినది. ధేవకమువలె ఉపకరిమించే ఈ లైంగిక విధానమునకు ధేనుబంధమని పేరు. పూర్వము దీర్ఘతముఉవే ఋషి అతని భార్య ప్రద్యోషిణి ఈ విధానమును పిల్లలులేని ఋషుల భార్యలకు, మహారాజులకు, మహారాజులకు నేర్పించెడివారు. ఈ విధానమువలన గొడ్డొక్కు తప్పకుండా గర్భవతులగుదురని నిరూపించిరి. సామాన్యముగా పశువులలో ఈ విధానమువలన సంతానోత్పత్తి వందలు వేయిల్లో ఒకటి అర తప్ప మిగతవి తప్పకుండా సంతానము కన్నట్లుగా చూచెదము. ఈ విధా

నమను సూచించు శిల్పములు లఘు రూపమున మలచబడినవి. ఈ విధానము వలన శ్రీ యొక్క పిరుదు భాగములకు ఎనలేని స్పర్శ సుఖము కలిగి అందములో మైమరచి మత్తుగా భర్తకు లైంగిక సుఖములకు అందజేయునని వాత్సల్యమునుడు తెలిపిన వాటిక రామప్ప సరియైన రూపకల్పన చేసెను. పిల్లలను నిదురపుచ్చుటకు తల్లి పిల్లల పిరుదులపై జొక్కుటవలన సుఖముగా నిద్ర పోగలరు. ప్రపంచ సాహిత్యమంతా శ్రీ కుచ సౌందర్యమునకు మార్దనము మునకు విషేష ప్రాధాన్యత నివ్వబడినది. వాటిని వర్ణిస్తూ పద్యాలు చెప్పని కావ్యాలు వ్రాయని కవియే లేడు. అన్నియుగాల పురమలకు అన్నితరాల యువకులకు అవియే అకర్మక కేంద్రాలైన సంగతి విజ్ఞానవేత్తలు మరువ కూడదు.

ఈ కామ సంబంధాలను విశాల హృదయములో అర్థము చేసుకొనుటకు వాటి భౌతిక ప్రాముఖ్యతను దంపతులిరువురు లైంగిక సుఖాన్నిపొందేనిమిత్తమై ఒకవైపు భక్తికి సంబంధించిన దేవతా శిల్పములను సృష్టించెను.

రామప్ప ఈ కామసూత్రములను విస్పష్టలాస్య భంగిమలతో ప్రణయా రాధవ భంగిమలను ఆలయమంతటా సృష్టించినాడు. ఉపగాహన, చుంబన, నఖబేధ్య, నాడీక్షోభన, ప్రహరణ, సీతకృతిగ్రహన కేశకర్షణ మర్దన మొదలగు కామప్రణాపాన్ని రేకెత్తించే శిల్పములను ప్రదర్శించి తన కామ శాస్త్ర ప్రతిభను అద్భుతముగా ప్రదర్శించి మహామహులచే ఓహో యనిపించు కుంటున్నాడు.

ఈ భంగిమలను దర్శించునప్పుడు పూర్తిగా లీనమై పిడుగుపడ్డా తెలియ వచ్చే స్థితిలో నుండనంత అకర్షణీయముగా మలచినాడు. అందుకే రామప్ప దేవాలయమును అన్నా-చెల్లెలు కలిసి చూడకూడదని వదంతి ఏర్పడినది. సృష్టి కార్యము భగవంతుని కార్యములన్నింటిలో అతిప్రధానమైనది మరియు పవిత్రమైనది. ఈ దేవాలయ శిల్పముద్వారా విదితమగుచున్నది.

భార్యాభర్తలు తమ జీవితములను ఏ విధముగా తీర్చిదిద్దుకొన వలయులో ప్రబోధించగల శిల్పాలు-శిల్ప రహస్యములు ప్రత్యక్షముగా గోచ

రించును ఈ దేవాలయముద్వారా సంప్రయోగమును ప్రత్యక్షముగా చూపించి
 సృష్టి కార్యమును సృష్టి రహస్య పరిజ్ఞానమును యువతీయువకులకు అందించే
 చక్కటి అవకాశమేర్పడినది. ప్రతి శిల్పములో రామప్పయొక్క పెల్లుభికిన
 కామవాంఛ ప్రత్యక్షముగా గోచరించును. ఈ విధమైన స్వల్పవృష్టికి అదృశ్య
 శక్తి ప్రేరణకు ఈ శిల్పములే నిదర్శనము.

ఆ. వి. శర్మ

ఈ కళాదృష్టి ప్రతి మానవునిలో జ్ఞాతవాసముగానో అజ్ఞాతముగానో అనాదినుండి ఉంటూనే వచ్చినది. ఈ కళాదృష్టి లోపించిననాడు మావవుడు అదుపుతప్పి పశుప్రాయమైతాడనేది సత్యం. “కార్యేషు దాసి కరణేషు మంత్రీ శయనేషు రంభా నిజధర్మ పత్ని” అను ఆర్యోక్తికి అణుగుణమైన శిల్పములు ఈ ఆలయమందు కొట్టవచ్చినట్లుగా ప్రదర్శింపబడినవి. ఈ ప్రణయకిశను ఉపాసించి భార్యాభర్తలు సృష్టి కార్యక్రమమునకు కలిసికట్టుగా పవిత్ర హృదయముతో కృషిచేసి జలవంతులుగా మేధావంతులు అయిన సత్ స తానమును కని దేశశ్రేయస్సునకు వేశ సౌభాగ్యమునకు తోడ్పడి భావితరాలకు ఆదర్శ ప్రాయములు కావలయుననెడి సద్భావన ఇందు దాగియున్నది.

రామప్పను నిర్బంధించుట :- రామప్ప రూపురేఖలకు. ఆతని శిల్ప కళా ప్రతిభకు శారీరకముగా మానసికముగా పూర్తిగా అంకితమైనది. రుద్రమ తాను రాకుమారినని పొరపాటునకూడా బయటపడనీయలేదు. ఒకవేళ రాకుమారియని తెలిసినచో తనకు నక్కకపోగా అద్భుతమైన శిల్పనిర్మాణము వెలసి యుండెడిదికాదు. అందుచే వనకన్యయని మాత్రమే తెలిపియుండెను.

అంతఃపురములోని దాయాదులు పురప్రముఖులు రామప్ప ప్రతిభా విశేషాలను ప్రశంసించుచున్నప్పుడు రుద్రమ పరవశించి తబ్బిబై పోయెడిది. రుద్రమ యవ్వనచర్యలన్నియు చెలులు మహారాజుగారితో రహస్యముగాచెప్పెడివారు. మధ్యరాత్రిలందు రామప్పను కలవరించుచు తనలోతాను మురిసిపోవుచుండిన చర్యలన్నియు మహారాజు గమనించి చక్రివర్తులకు చెప్పకుండా తన మనసులో దాచుకొనెను. రామప్పను కలుసుకొనుటకు అర్ధరాత్రిలు వెళ్ళిపోవుటవలన మార్గమధ్యన ఏమిజడుగుతుందోయని భయపడెడిది. ఈ విషయము మహారాజుకి చెలికత్తెలకు తప్ప రాజధానిలో యెవ్వరికి తెలియదు.

రుద్రమ వనకన్య వేషములో నుండుటచేత పాలంపేట ప్రజలు ఈ యువతి రుద్రమదేవి యని గుర్తించలేకపోయిరి. మారువేషములో నున్నను ఆమె ముఖములో రాజసం. తీవి, గుఱ్ఱములపై చెలికత్తెలతో వచ్చుట గమనించిన ప్రజలు ఆమెను రుద్రమదేవియే యని పసిగట్టగలిగిరి. రుద్రమ రావ.

ఊము అమ పంట తిసుకొని పోవడమువలన ఆలయ నిర్మాణములో అంతరాయ మేర్పడుచుండెడిది. శిల్పులకు రామప్పపై అసూయజనించెను శిల్పసూచనలు పెడనచెవిపెట్టి చులకనగాచూడసాగిరి. రుద్రమ ధ్యానము రుద్రమరూపురేఖలను దేవతా శిల్పములుగ శిల్పించుట తప్ప తన ఆరోగ్య విషయముగాని అహర విషయముగాని పట్టించు కొనెడివాడు కాడు.

రామప్ప రుద్రమ ప్రేమ విహారములు గమనించిన ప్రజలు ఎవరికి వారే నోరు నొక్కుకొని ఊరకుండిరి. కాని కొందరు ధైర్యము వహించి ఈ విషయము చక్కవర్తులకు రహస్యముగా తెలియజేసిరి. అప్పటివరకు రామప్ప రతీ, మన్మథుల శిల్పములను మాత్రము పూర్తిచేయగల్గెను.

అప్పటివరకు దాయాదులు రుద్రమ గురించి చెప్పినమాటలు అసూయతో కూడినవని ఖావించిన గణపతిదేవుని హృదయము గాయపడెను. వెంటనే గూఢచారులను పంపి రామప్పను రాజధానికి రప్పించెను.

ఆలయ శిల్పములకు భంగిమలకు అంగసౌష్ఠ్యము కలిగి అప్పరలాంటి యువతి ఆకారమును రూపురేఖలను ఆధారముగా తీసుకొనవలయునని వాస్తు సిద్ధాంతము తెలియజేయుచున్నది. అందులోను అలాంటి సుందరినే ప్రేమించి ఆమె శరీర మార్దవమును ప్రీరహస్యభాగముల గొప్పతనమును అనుభవపూర్వకముగా తెలుసుకొనినప్పుడే కామసూత్ర శిల్పములకు అప్పర గణములకు సజీవత్వము, సహజత్వము చేకూరుతుంది. కాని రామప్ప అవివాహితుడు కావడముచేత, భక్త అందమైన యువతిని ప్రేమించి ఆమెద్వారా అన్నిరకముల సైంగిక విషయములను తెలుసుకొనవలెననెడి గురూపదేశము ప్రకారము అడవులయందు, గూడెములయందు వెదకిగా, వెదికగా వనకన్య రూపములో దివి నుండి భువికి దిగివచ్చిన అందాల రాశిని వనకన్యయే అని తలంచి మనసారా ప్రేమించుటయు ఆమెకూడా అపరమన్మధుని పోలిన రామప్ప రూపురేఖలను ప్రేమించి అనుకూలముగా నుండుటయు విజముగా ఆమెను వనకన్యయే యని భావించి ఆరాధించి ఆ రూపములనే శిల్పములయందు విన్యసించుట జరిగినది. కాని ఆమె యువరాణి యని మాత్రము తెలియదు. ఆమె పోత్స

హమే ఎక్కువకావడము అమె స్వయముగా కలుగజేసుకొని అతని స్వాదీన మైనందువలననే ఇలాంటి దీవ్యశిల్పములను శిల్పించగలిగెను. కాని కొంత కాలమునకు అమె రాచకన్యయని స్వయంగా ఒక మహాసామ్రాజ్యాధిపతియైన గణపతిదేవుని కూతురు రుద్రమయని తెలిసి ఒడలు చెమటెక్కి పోయెను. రాజద్రోహము అపరాధముగాభావించిన రామప్ప రుద్రమను వెళ్ళిపోవలసిందిగా వేడుకొనెను. కాని రామప్ప సన్నిధిలో స్వర్గసుఖాలు చవిచూసిన రుద్రమ వైఖరి చిగుని విలపించెను. ప్రేమకు రాజు, పేద బేధములేదు. ఇదినాస్వంత విషయమని ఈ అనురాగమును ఈ బంధమును ఎడబాటు చేయ రాదని రామప్పను వేడుకొనెను. దైవసంబంధమైన శిల్పములకు తన రూపు రేఖలను శిల్పించి తనను, ఈ ఆలయములో కలకాలము నిల్చునట్లుగా చేయవలె నని పరిపరి విధముల ప్రార్థించెను. ఈ విషయము తన తండ్రిగారితో సావ కాశముగా తెల్పి నీకు ఎలాంటి అవమానముగాని ప్రాణహానిగా కల్గకుండా జేస్తా నని వేడుకొనిన విషయమును రామప్ప గణపతి దేవునితో చెప్పి ఇందు నాత ప్పువీమియులేదని ఇదంతాదైవికముగా జరిగినదని సవినయముగా తెలుపుకొనెను.

కాని ఇది రాజవంశ గౌరవమునకు రాజవంశ ప్రతిష్ఠకు సంబంధించిన విషయముగా భావించి రామప్పను హెచ్చరించి ఒక రహస్య కారాగారమున నిర్బంధించెను. హెచ్చరికలతో భయపెట్టడముతో సమసిపోతుందనుకొన్న సమస్య ఇంకొక విధముగా పరిణమించినది.

రామప్పను నిర్బంధించడముతో ఆలయ నిర్మాణము అగిపోయెను. శిల్పులందరు పనులు మానిపేసి జాయప్ప కలలుగన్న నాట్య శిల్పముల విన్యా సనూ అగిపోయెను. రేచెర్ల రుద్రుని కలలు కల్లలైపోయే పరిస్థితి ఏర్పడి రామప్పను మహారాజు నిర్బంధించినాడని రామప్ప రుద్రమల రహస్య ప్రేమ కలాపములే ఇందుకు కారణమని ఆ ప్రాంత ప్రజలు గుసగుస లాడుకొనుట ప్రారంభించిరి.

దైవకార్యములో అంతరాయ మేర్పడుటవలన అనర్థములు సంభవించ గలవని ప్రజలు భీతాహులై బాధపడసాగిరి.

రామప్పను బంధించి రహస్య కారాగారమునందుంచివాడను విషయము చెలులు పసిగట్టి రుద్రమకు తెలియజేసిరి, రామప్ప అవమానమే తన అవమానముగా భావించి రుద్రమ రుద్రరూపము దాల్చెను. రామప్పను వనకన్యనని నమ్మించినాది తనేయని రామప్ప నిర్దోషియని రామప్పకు పూర్తిగా అంకితమై అతని విషయములో రుద్రమయే స్వయముగా చొరవచేసుకొనెనని అందుకు ఆమెయే అవకాశమిచ్చి నమ్మించుటవలననే రామప్ప పవిత్ర హృదయముతో వనకన్యయని భావించి ప్రేమించినాడని, రుద్రమ తండ్రికి తెలియజేసెను. చక్రవర్తి ఆశ్చర్యపడెను. రామప్పకొరకు, రామప్ప క్షేమము కొరకు ఈ బంధువర్గమును యీ రాజ్యభోగములను తుదకు తల్లి, తండ్రిలను కూడా వదలి ఎచటకై నను పోయి జీవితము గడిపెదనని రామప్ప ఎడబాటును సహించి జీవితము గడపలేనని తన బిచ్చితమైన నిర్ణయమును తెలియజేసెను. రామప్పను వెంటనే విడుదల చేయవలెనని పరిస్థితులు విషమించి ప్రజల ముందుకు యీ విషయము పోకముందు రాజవంశ గౌరవమును కాపాడుకొనవలెనని హెచ్చరించెను. ఎన్నడు ఎట్టి పరిస్థితులలో రుద్రమ రుద్రరూపమును గాంచి ఎరుగని చక్రవర్తులకు ఆశ్చర్యముగలిగెను.

ఒకవైపు ఆలయప్రాంత ప్రజలు ఒకవైపు సేనానుల కోర్కెలు ఒకవైపు రుద్రమ వాంఛితము చక్రవర్తిని కరుగదీసినవి. రాత్రంతా విచారించుకొని రాజకీయ పన్నాగము పన్ని రామప్పను ఆలయవిషయమై రావించబడినట్లు అందుకు రహస్య సమాలోచనలు జరిపినట్లు తెలియజేసి రుద్రమ రాత్రిలయందు వెళ్ళిపోవుట ప్రమాదమని గ్రహించిన చక్రవర్తి ఆలయ పర్యవేక్షణ బారము రుద్రమకు అప్పగించెను. పగలు మాత్రమే వెళ్ళుటకు ఏర్పాటు చేయించెను.

రామప్ప తిరిగి రాజలాంచనములతో రావడము ఆలయ శిల్పులకు, ప్రాంత ప్రజలకు ఆశ్చర్యము కలిగి వారూహించిన ఊహలు పటాపంచలు అయినవి. ఆందరికి రామప్పపై తిరిగి గౌరవభావమేర్పడెను.

రుద్రము చెలులతో రాజకీయంగా ఆలయ పర్యవేక్షణకు వచ్చినప్పుడు ఆమెను రామప్ప సగౌరవముగా అహ్వానించుటయు, ఒక ప్రియురాలిగా కాక రాజకుమారికి జరుపవలసిన మర్యాదలను లాంఛనములను చూపించుచూ, వివరించుట ప్రారంభించెను.

గర్భాలయమునకు వెనుకవైపు ప్రాంగణ భాగములకు ఎలాంటి కామశిల్పాలు లేకుండా కేవలం ఏనుగుల వరుసలు మధ్యభాగమున దేవతాశిల్పములు రెండు వైపులయందు హంసల వరుసలు మధ్యభాగమున గణపతియో లేక సరస్వతియో లేక యోగియొక్క శిల్పములో మలచి ఖాళీలు లేకుండా శిల్పములతో శోభాయమానముగా చెక్కబడినవి.

గర్భాలయమునకు మూడు వైపులలో మూడు ఎత్తైన వాయు కోష్ఠములు నిర్మింపబడినవి. ఇవి రంద్రములు కలిగి మూడంతస్తులుగా నిర్మాణము చేయబడినవి. ఇవి గర్భాలయమునకు అందాన్ని చేకూర్చుచున్నవి. ఈ వాయు కోష్ఠములు గర్భాలయమందలి శీతలీకరణము చేయుటయు (Air conditioning) శీతలీకరణము చేయబడిన వాయువు వాయు తెరలద్వారా అంతరాళములోనికి ప్రవేశించుటకు ఏర్పాట్లు చేయబడినవి. మరియు ముఖ్యంగా విషవాయువులను హరింపజేసి వాయువును శుద్ధిచేయుట, అట్లు జనీకరణము చేయుట ఈ వాయు కోష్ఠముల యొక్క ముఖ్యమైన విధియైయున్నది. భక్తుడు దైవదర్శనమునకు మెట్లెక్కునపుడు కాళ్ళు కాళ్ళభాగమునకును పొత్తికడుపునకును శ్రమకలిగి ఉచ్చాస, నిశ్వాసములు అధికమై ఆలయములోనికి ప్రవేశించగానే అధికముగా ప్రాణవాయువు లభించి ఊపిరితిత్తులు, ఊపిరితిత్తులలోని సూక్ష్మభాగము శక్తివంతములై రక్తప్రసరణ మండలము శుభ్రమగును. అందువలన గుండెకు ఊపిరితిత్తులకు శ్రమ తగ్గును. ఊపిరితిత్తుల యందలి మలిన వాయువు బయటికి నెట్టివేయబడును.

సాంచీస్థూప శిల్పమును భోలిన ఈ మదనికా శిల్ప సౌందర్యమును తిలకించుటకు మరియు ఆలయముచుట్టు ప్రదక్షిణము చేయుటకు ప్రదక్షిణ మార్గము కలదు. ఆలయ పీఠభాగము 6', 4" ఎత్తుగలదు. ప్రదక్షిణ మార్గము

10' వెడల్పు కలిగి వాస్తు శాస్త్రప్రకారము నిర్మాణము చేయబడినది. ఈ పీఠముయొక్క ముఖతలము మడతలు మడతలుగా దశములు కల్గి అలయముచుట్టు పీఠమునకు ప్రత్యేక శోభను, అలంకారమును చేకూర్చుచున్నది.

ఈ అలయ అంతరాళము $51'.8'' \times 14'.10''$ పొడవు, వెడల్పు గను మంటప స్తంభముల ఎత్తు దాదాపు 15'. అలయ అంతరాళముచుట్టు ఉపపీఠముపై బలిపీఠముపై జరుపబడు నృత్యములను తిలకించుటకు 3' అడుగుల ఎత్తుగల అననవేదిక గలదు.

ఈ అలయముయొక్క శిఖరము నీటికంటె తేలికగల ఇటుకలచే నిర్మింపబడినది. ఈ ఇటుకలు మిక్కిలి కఠినముగా యుండి తేలికయైనవి. ఈ ఇటుకలను నీటిలో వేసినచో బెండువలె నీటిలో తేలియాడుచుండును. భారతదేశ మందేగాక ప్రపంచములో ఏ దేవాలయ శిఖరమునకు ఈ విధమైన ఇటుకలు తయారుచేయ బడకపోవుట ఒక గొప్ప విశేషము. ఈ ప్రతిభ కాకతీయ శిల్పులకు దక్కుట అద్భుతమైన విషయము. ఈ ఇటుకలను ఏఏ పద్ధతుల మిశ్రమముతో తయారుచేయబడినవో చంద్రమండలము వెళ్ళగల సమర్థులైన ప్రపంచ శాస్త్రవేత్తలకు వీటి రహస్యము తెలియకపోవుట ఆశ్చర్యకరమైన విషయము.

రామప్ప ఇలాంటి ఇటుకల నిర్మాణమునకు నిపుణుడైన అభిరామప్ప అనబడు శిల్పిని నియమించి అతనికి నిర్మాణ పద్ధతిని ఆ పద్ధతుల మిశ్రమమును తెలియజేసి ఇటుకలను తయారుజేయించెను.

రామప్ప తెలిపిన సమ్మేళన పద్ధతిలో ఇటుకలు తయారుచేయించి శిఖర నిర్మాణము గావించెను. అయితే అభిరామప్ప యొక్క నిర్మాణ లోపమువలన కొన్ని ఇటుకలు సరియైనవి కానందున శిఖర నిర్మాణ సమయములో ఇటుక విరిగి క్రిందపడుటవలన అభిరామప్ప కాళ్ళు విరిగి కొంతకాలమునకు చనిపోయెను. రామప్ప ఆ లోపమును గ్రహించి సరియగు పద్ధతిలో ఇటుకలను తయారుచేయించి శిఖర నిర్మాణము రామప్ప పూర్తిచేయగలిగెను.

ఈ నిర్మాణ పద్ధతి శ్రీరాముని కాలములో ప్రవేశ పెట్టబడినది. శ్రీరాముడు నీటిపై లంకదాటుట సాధ్యము కాకపోవుటవలన అతని వద్దగల వాస్తుశిల్పులు నీటికించె తేలికైన పెద్దపెద్ద బండలను తయారుచేసి నీటిలోవేసి వాటి సహాయముతో వానరులందరు సునాయాసముగా లంకచేరగలిగిరి. ఈ సందర్భములో తప్ప భారత భాగవత పురాణములందు ఇలాంటి తేలికయైన విధానమును కనిపెట్టి నిర్మాణములను చేసినట్లు ఎచ్చటను కానరాదు. ఆ పద్ధతి కొన్నియుగాల తర్వాత రామప్ప మరల ప్రవేశపెట్టి ఈ దేవాలయ శిఖర నిర్మాణముగావించెను.

శిఖరము ఇలాంటి తేలికయైన ఇటుకలచే నిర్మాణము చేయబడుటవలన స్తూపేనుండి సౌరశక్తి లేక దైవశక్తి గర్భాలయములో సునాయాసముగా చేరగల్గును. ఇది ఈ శిఖర నిర్మాణములో నిక్షిప్తమైయున్న అతికిలకమైన వాస్తురహస్యము.

ప్రత్యేక కొలతలుగల ఎత్తైన పీఠముపైన ఆలయ రామము చేయుట వాస్తు శాస్త్ర సమ్మతము. అందువలన కాళ్ళు, కాళ్ళ భాగము, పొట్ట పొట్టలోని నాడీమండలము మరియు రక్తప్రసరణ మండలము వెన్నుపాము, మొదలగు శరీరభాగములకు వాస్తురీత్యా ప్రవేశపెట్టబడిన ఈ ప్రత్యేక క్రియ అత్యంత ప్రభావంకిలదై యున్నది. భక్తుడు మెట్లెక్కునపుడు కడుపు, కాళ్ళ వెన్నుపాము, భాగములకు వ్యాయామము కలుగుచూ ఉచ్చాస నిశ్వాసములు త్వరత్వరగా జరుగుచుండును. ఉపరితీతులకు ప్రాణవాయువు లభించుటయు గుండెలోని సూక్ష్మమైన కేశనాళికల యందుగల కొర్రప్పుకరిగి భయంకరమైన గుండెరోగములు రాకుండాచేయును. రక్త ప్రసరణ మండలములోని ఓడల యందుగల కొర్రప్పుకరిగి రక్తపు ఒత్తుడిని క్రమబద్ధము చేయుటవలన శర్త పీఠభాగములు రాకుండాచేయు అవకాశము కలదు.

దేవాలయములో ప్రవేశించుటకు మెట్లెక్కుటయు చుట్టూ ప్రదక్షణము చేయుటయు శరీరక సంబంధమైన వ్యాయామములేకాని, రామప్ప తన శాస్త్ర పరిజ్ఞానము ఇంకా ముందుకు తీసికొనిపోయినాడు. మదనికా శిల్పములను

అమర్చుటలో అద్భుతమైన నిష్ఠాతను శాస్త్రజ్ఞానమును ప్రదర్శించి పలువురి శాస్త్రవేత్తల మెప్పును బడసినారు.

ఈ మదనికా శిల్పములను స్తంభములకు పైకప్పునకు ఆధారముగా నున్నట్లు భిగించబడినవి. భక్తుడు ఈ శిల్పములను కంటికి సమాన ఎత్తులో లమర్చు తలపైకెత్తి చూచునట్లుగా ఒక్కొక్క ధ్వారమునకు నాలుగుచొప్పున మొత్తము 12 శిల్పములను అమర్చినాడు. పది అడుగుల వెడల్పుగల ప్రదక్షణ మార్గములో నిలబడి ఒక ప్రత్యేక కోణములో తలపైకెత్తి చూచుటవలన ఊపిరితిత్తులను, గుండెను అమపులో నుంచగ : చిన్న మెదడు యొక్క రక్త ప్రసరణ మండలమునకు నాడీమండలమునకు మరియు వెన్నుపామునకు చక్కని వ్యాయామము కలుగుచు మెద పట్టిలుపయోగించు అవకాశము కలుగ కుండా అద్భుతమైన ప్రయోగముచేసి అమూల్యమైన పలితములను సాధించి యున్నాడు.

కాకతీయ శిల్పులు ప్రతి ప్రయోగములో ఉమ్మడి పలితములను ప్రసాదించియున్నాడు.

అది దంపతుల కాలవాలయమైన ఈరుద్రేశ్వరాలయములో పానసట్టము లింగాకారములను పవిత్రమైన సృష్టికార్యమునకు ప్రతిరూపాలుగా మలచ బడినవి.

ఇందులోని లింగాకారము ఊర్ధ్వముఖంగా ప్రతిష్ఠించబడియున్నది. అనగా శంకరుడు ఊర్ధ్వరేఖనుడు విలువైన తనరేతసును యోగముద్వారో కూర్చుండి ప్రయత్నముచేత వెన్నుపాముద్వారా సహస్రారమునకు పంపి సహస్రారములో ఆయస్కాంత క్షేత్రము ఏర్పడి తనకు కావలసిన సౌరశక్తి నే కాకుండా భక్తుల యోగక్షేమములు తెలుసుకొని వారిని కాపాడుటకు సులభమార్గముగా భృకుటియందు దివ్యనేత్రమున్నట్లుగా మనము గ్రహించెదము.

కొన్ని కారణములచేత ప్రజలకు సృష్టికార్యక్రమమునకు సంబంధించిన శక్తి లోపించి యున్నప్పుడు ఆశక్తిని పునఃప్రసాదించుటకు తద్వారా ఆయుస్సును

ఆరోగ్యమును కలుగజేసి మానవజాతిని కాపాడే అద్భుతమైన ప్రక్రియ యీ మదనికా శిల్పములయందు అంతక్లిగితమై యున్నది. శరీరహీనమైన పురుషత్వమును ప్రేరేపించే యీ ముఖమంట శిల్పములను పరిశీలించవలసియున్నది. ఉమ్మడి ప్రయోజనములను నృత్యరూపములో, కామశాస్త్ర, శిల్ప, యోగశాస్త్రములను శిల్పరూపములో ప్రయోగించి విశ్వకళ్యాణమునకు తోడ్పడి యీ దేవాలయము మహోన్నతమైన స్థానమును అక్రమించి కాకతీయ శిల్పశాస్త్రప్రతిభను కాకతీయుల, కళా ప్రయత్నమును కళా జగత్తులో ఆ చంద్ర తారార్కము వెలుగునట్లుగా తీర్చిదిద్దినారు.

తరతరాలుగా కలలుగన్న కాకతీయుల కలలపంట యీ దుద్రేశ్వరాలయము.

కామిగానివాడు మోక్షగామికాదు. యీకామంలేనివాడు యీసృష్టియేలేదు యీ సృష్టికంతకూ మూలం కామము. మానవుని కామపరమైన సంపూర్ణ సుఖసంతోషములకు మూలమైనది. సామాన్య సుఖాలు శరీరమునకు, మనస్సుకు సంబంధించి ఉంటాయి. కాని యీ లైంగిక సంబంధము శరీరానికి, మనస్సుకు రెంటికీకూడా పోషణనిస్తుంది.

అధ్యాత్మిక దృష్టిలో వెన్నుపాముకు, దగ్గరి సంబంధము కలదు. యోగులు యోగాసనములో కూర్చుండి తమ వీర్యశక్తిని, బలశక్తిగా మార్చి ప్రయత్నముచేత యీ వెన్నుపాముద్వారా సహస్రారమునకు పంపి, దీవ్య శక్తులను పొంది లోకకళ్యాణము చేసిరి.

నాగిని :- ఆఖలగోపాలమును ఆశ్చర్యచకితులనుజేయు ఈ నగ్నశిల్పమునకు నాగినియని గరాబాల పట్టియని యోగినియని, బోగినియని, అనేకమైన పేర్లు బహుళ ప్రచారములో యున్నవి. ప్రతి దేవాలయమందు నగ్నముగా ఒక స్త్రీ శిల్పము ఉండవలయునను సిద్ధాంతము కలదు. ఆ ప్రకారమే అన్ని ఆలయములందు ఒక నగ్న శిల్పము గోచరించును. కాని శిల్ప తనకు ఇష్టము వచ్చినట్లుగా మలచి ప్రతిష్ఠించినది మాత్రముకాదు. ఇది ఒక ప్రత్యేక

పక్కియగల శిల్పము. ఇందులో అద్భుతమైన భావము అంతర్లీనమైయున్నది. ఇది మనోచైతన్యమునకు రుద్రమదేవియొక్క వివిధ భంగిమలలో ఇది ఒక ప్రత్యేక భంగిమకు రామప్ప రూపకల్పించేసిన కుండలినీ తత్వముగల శిల్పము అలయములోని ప్రతి శిల్పము విక్రించుటకు ముందుగా ఒక పథకమును స్థిరముచేసి తర్వాత అస్థానస్తపతి-అస్థానపండితులు, రాజగురువుయొక్క అనుగ్రహము పొందిన తర్వాతనే ప్రతిశిల్పమునకు రూపములు సిద్ధము చేయబడినవి. కాని శిల్పి ఇష్టము వచ్చినట్లుగా తీర్చిదిద్దినవి మాత్రము కాదు.

అలయముయొక్క మూడు ద్వారముల ముఖతలములకు రెండువైపుల రెండు నాలుగుచొప్పున మొత్తము పన్నెండు శిల్పములను ఆమర్చినారు. ఈ నగ్న శిల్పము అలయ ప్రధాన ముఖమంటపమునకు కుడివైపున విగించబడినది. ఈ శిల్పములన్నియు అలయముయొక్క పైఁప్పునకు ఆధారములుగా గోచరిస్తాయి. వీటికి జోడుగా మదగజముల కుంభస్థలముపై నుండి లంఘించుచున్న విధముగా వ్యాళమ్మగములు తీర్చిదిద్దబడినవి. అలయ ముఖమంటపమునకు ఈ శిల్పములు ప్రత్యేక శోభను కలుగజేయుచున్నవి.

దేవాలయ సందేశము పవిత్రమైనది. పవిత్రమైన ఈ దేవాలయములో ఈ నగ్నశిల్పమేమిటి? అను ప్రశ్న ఉదయించవచ్చును. ఉత్కృష్టమైన మానవజీవిత మానసిక ప్రక్రియకు శాస్త్రీయమైన రూపకల్పనయే ఈ శిల్ప నిర్మాణము.

ఈశిల్పమునకు రెండువైపులయందు వాయిద్యకుడు, వింజామరధరించిన లఘు శిల్పములు గలవు. కాని శిల్పి తాను చూపదలచుకున్న నాగిని శిల్పముయొక్క ప్రత్యేకతను ఎత్తిచూపుట (Close-up)లో తన నేర్పును ప్రదర్శించుకున్నాడు. ఇది యోగశాస్త్రము, కుండలినీతత్వమునకు సంబంధించిన శిల్పము అప్పటికి రామప్ప వయస్సు 24 సంవత్సరములు మాత్రమే.

ఈ భంగిమ పడగవిప్పి నిలబడిన నాగుపాము భంగిమను పోలియున్నందువలన నాగిని శిల్పముయొక్క కేళాలంకరణ నాగుపాము పడగను పోలియు

న్నది. కాళ్ళు, నడుము, మెడ భాగము వక్షస్థలము విగుసుకొనియున్నవి. నాగుపాము యొక్క తత్వమును రామప్ప స్త్రీ శిల్పరూపములో ప్రదర్శించి యున్నాడు. అతిసుకుమారములైన చేతులయందు బరువైన పడగవిప్పిన నాగుపామును పైకి లేపుచున్నట్లుగా మెడ నుండి బుజుముల మీదుగా మోకాళ్ళ వరకు జారిన రెండు నాగుపాములు కలవు. కాళ్ళ అడుగుభాగమున కుండలినీతి సంబంధించిన ఒక కలయికను (Circute)ను పడగవిప్పి చుట్టచుట్టుకొనిన విధముగా నాగుపాము మలచబడినది. మగవాని పురుషత్వమునకు, నాగుపాముకు గల సంబంధము చూపించుటయే ఈ నాగుపాములను ధరించిన స్త్రీ మూర్తి శిల్పముయొక్క ప్రధాన ఉద్దేశము.

వస్త్రవిసర్జన ఒక గొప్పకళ, సరియైన పద్ధతిలో స్త్రీ వస్త్రధారణచేసినా, వస్త్రవిసర్జనచేసినా మగవానిలోని కామము ప్రకాశింపబడును. స్త్రీయొక్క ఏ భాగము ఎంతవరకు ప్రేరేపించగలదో రామప్ప తన ప్రత్యేక అనుభవము ద్వారా గ్రహించి ప్రదర్శించెను. ఏకళకై న కొన్ని ప్రత్యేక హంగులుకలవు. ఈ హంగులను కళాకారులు చిత్రాలద్వారా శిల్పులు శిల్పములద్వారా ప్రదర్శించి ప్రేక్షకుల హృదయాలను ఓలలాడించెదరు.

సాధారణముగా దేవాలయమునకు వెళ్ళువారు శారీరక మానసిక బాధలు కలవారై ఉండాలి లేదా ఏలాంటి బాధలు కలుగకుండుటకై ముందు జాగ్రత్త చర్యగానా వెళుతూ ఉండాలి. లలితకళలన్నియు మనస్సుపై ప్రభావమును కలుగజేయు తత్వము కలవి. వీటిని మానవ ప్రయోజనమునకు ఎన్నో విధములుగా ప్రయోగించి సత్ఫలితములను సాధించి యుండిరి.

మనస్సుకూ శరీరమునకు అనిర్వచనీయమైన అవినాభావ సంబంధముగలదు. మనస్సు శరీరమును తన యిష్టమువచ్చినట్లుగా మార్చే ప్రభావము గలదు. మనస్సు వికలమైనప్పుడు దాని ప్రభావము శరీరములోని ధాతువులపైబడి ధాతువుల శక్తి ధ్వంసమైపోయే ప్రమాదము గలదు. ఇటువంటి వరిస్థితులలో మానసిక ప్రశాంతతకు ఏకాగ్రత కల్పించుటకు ఎన్నెన్నో సుందర శిల్పములు దేవాలయముల యందు కీలకమైన పాత్రవహించినవి. భక్తుడు దేవాలయములో

ప్రవేశించగానే ఈ సుందర శిల్పములు అచ్చటి ప్రశాంత వాతావరణము భజన గీతములు, గంటల ఓంకార ప్రణవధ్యనులు మనస్సును ఆనందదోలికలతో ఓలలాడించుటవలన తనకున్న మానసిక బాధలన్నియు మరచి ఆనందముతో తన్మయత్వం పొందగలడు.

నా గి ని

సాధారణముగా అనారోగ్యముతో బాధ పడే వారి మణిపూర్వక చక్రమున వేలసంఖ్య లోగల నాడులన్నియు మరియు ధమనీ మండలము శక్తిహీనములై ఉంటాయి. అరొగ్య వంతుడు అందమైన యువతియొక్క అకర్షకేంద్రములను చూడగానే తక్షణమే గుండె పొత్తికడుపు వీర్యము ప్రసౌకా పంపబడి లైంగిక వాంఛ జనించి త్వరత్వరగా గుండె స్పందింప నారంభించును. నగ్నముగానో అర్ధనగ్నముగానో యువతియొక్క అకర్షక కేంద్రములను చూపించుటవలన శరీరములోని భాగములు చలనము కలుగు నారంభించును కాని సమాజములోని స్త్రీలను చూపించుటకు వీలులేదు కాబట్టి దేవాలయశిల్పములే ఆపాత్ర వహించినవి.

ఈ నగ్న శిల్పమును చూడగానే శరీరములో నిర్వీర్యమై స్తంభించి పోయిన నాడిమండలము రక్త ప్రసరణ మండలము ప్రకోపింపబడి వీర్యకోశములు తత్స్పందింధమైన నాడిమండలములో కామవాంఛచే ప్రేరేపింపబడి అనాహత చక్రము (గుండె) మణిపూర్వక చక్రము (పొత్తి కడుపు) స్వాధిష్టానచక్రము (వీర్యకోశములు క్రమక్రమముగా ప్రేరేపింపబడి తీయని లైంగిక వాంఛ జనించ నారంభించును. ఈ విధముగా కుండలినీ శక్తి చే ప్రకోపింపబడి గుండెకూ కడుపు భాగమునకు వీర్యకోశములకు సర్క్యుల్ ఏర్పడి రోగనివారణ జరుపబడుచూ తిరిగిశక్తిజనింప నారంభించును. ఇది

ఇది అతిరహస్యమైన కుండలిని యోగ రహస్యము.

అధునాతన వైద్యశాస్త్ర పరిశోధకులు ఈ విధానమును వైద్య గ్రంథములలో ప్రముఖంగా వ్రాసియున్నారు. నేటి వైద్యశాలలయందు రోగులకు సేవ చేయుటకు అందమైన యువకులను నర్సులు (లాలిత్యమును ప్రదర్శించు యువకులు)గా ఏర్పాటు చేయుటలో ఈలాంటి ప్రక్రియ యిందు దాగియున్నది.

నైజాము కాలంలో కళాపిపాసియైన ఒక తురుష్క తాలూకుదారు ఈ నగ్న శిల్పముచే ప్రేరేపింపబడి ముగ్ధుడై మతి చలించి దేవాలయము నుండి ఈ శిల్పమును పెట్టించి తీసుకొనిపోవుచుండగా కేంద్ర ప్రభుత్వం వారి ఆదేశానుసారము వరంగల్, హైద్రాబాద్ మార్గమధ్యలోనే ఈ శిల్పమును స్వాధీన పరచుకొనిరి. వెంటనే ఈ శిల్పమును అతనిచేతనే యధాస్థానమందు బిగింప జేసి అతనిని ఉద్యోగము నుండి తొలగించిరి.

భారతదేశమందు శిల్పములు ప్రపంచములోని మూలమూలాలయందు గల మహామహాలనే ఆకర్షించుచుండగా ఈ తాలూకుదారు ఆకర్షింపబడకపోవుట వింత ఏమియు లేదు. కాని మహోన్నతమైన కాకతీయ శిల్పసంపదను వరంగల్లోని ప్రముఖులు ఆదరించకపోవుటలోని అంతర్యమేమిటో తెలియకున్నది.

భారతదేశమునుండి దొంగచాటుగా కాంస్యవిగ్రహములు, శిలాశిల్పములు అమెరికాలాంటి దేశములకు చేర్చబడి లక్షల యువకులకు విక్రయింపబడుచుండగా వాటి విలువ ఏమిటో మనకు తెలియకపోవుట మనతప్పు కాదు వందల సంవత్సరములుగా విదేశీ భాషలకు, ఆచారములకు బానిసలనుచేసి మననాగరితను సంస్కృతిని సర్వనాశనం చేసిన ఫలితమే యిప్పుడున్న అస్తవ్యస్త సమాజ పరిస్థితికి కారణము.

ఇప్పటికీ ఈ నగ్న సుందరీ శిల్పము యువకులకు తీయని విందై గిలి గింతలు పెడుతూ హృదయ తంత్రులను మీటుతూ మత్తెక్కించి పురుషత్వములను ప్రేరేపించి కామముచేత కలయికను కాంక్షిపజేస్తున్నది.

ఈ ఆలయ ద్వారములకు బిగించబడిన పండ్రెండు శిల్పములు three dimemssion T.D. పద్ధతిలో మలచబడినవి. రాతి నుండి ప్రతీ భాగము విడదీయబడి బయటికి ఊడిపడుచున్నదా అను భ్రమ కలిగించును. ఈ పద్ధతి విదేశీ చిత్రాలలో ప్రవేశపెట్టబడి నూతన విధానమును కనుగొన్నామని తలంచుచున్నారు. కాని రామప్ప ఈ పద్ధతిని 12వ శతాబ్దములోనే శిల్పములయందు ప్రవేశపెట్టి బావితరాల శాస్త్రవేత్తలకు మార్గదర్శకుడైనాడు. ఈ ప్రతిభ భారతీయ శిల్పులకే దక్కుటందనుటలో సందేహము లేదు. ఈలాంటివెన్నో ప్రక్రియలు ఈ ఆలయములో ప్రవేశపెట్టబడినట్లు ఈ పరిశోధనలో కనుగొనబడినవి.

ఈ శిల్పములకు పార్శ్వ భాగములయందు గల లఘుశిల్పములు ఆయువు పట్టు లాంటివి. ఈ లఘుశిల్పములను బట్టి ఆ భంగిమ యొక్క స్వరూపము స్వభావము ఆ సుందరి ఏ జాతికి చెందినది కూడా తెలుసుకొనుటకు సులభమై యున్నది.

మోటువల్లి ఓడ రేవు:

కాకతీయ శిల్పములకు విదేశములలో అద్భుతమైన గిరాకీ పెరగడముతో అమూల్యములైన తైలవర్ణ చిత్రములు, శిల్పములు, శ్రీగ్రంథము, శక్త్యారము ముత్యములు, దంతములు, కాంస్య విగ్రహములు, సుగంధ ద్రవ్యములు, మిరియాలు, నూలుబట్టలు, కరబళ్ళు, రత్నములు విరివిగా ఎగుమతి చేయబడి కాకతీయులకు విదేశీ వివశ్యవీధిలో మంచి పేరు సంతరించుకున్నారు. కొన్ని ప్రత్యేకమైన సరుకులు అనగా సన్నని నూలు బట్టలు ప్రత్యేకముగా బందరు ఓడరేవు నుండి ఎగుమతి చేయబడుండెను.

పట్టు, గజా సామాగ్రి, చీనా కర్పూరము, గుట్టములు దిగుమతి చేయబడెడివి.

ప్రత్యేకముగా కాకతీయ శిల్పముల యొక్క పనితీరునుచే కాకతీయ శిల్పాలకు ప్రసంగములో కీర్తిప్రతిష్ఠలు సంపాదించి పెట్టినవి. విదేశాలలో చదువంతగా లేని రోజులలో ఈ శిల్పములతో శిల్పవాఙ్మయము ద్వారా విజ్ఞాన పంతులైనారు.

ఎత్తు మడమల శిల్పము:

ఈ శిల్పము అనాటి అంతఃపుర రాజకన్యల ఆచార వ్యవహారములను అభరణ విశేషములను తెలియజేయుచున్నవి. సామాన్యముగా మెడలో, చేతులందు గల కంకణములు కాళ్ళ కడియములు ఎత్తుమడమల పాదరక్షలు వేవలం రాజకన్యలే ధరించేవారు ఈ అభరణములు సామాన్యులకందుబాటులో లేవటవంటివి.

ఎత్తు మడమల ఆధార శిల్పములు (Bracket & Sines) అనాటి అంతఃపుర రాజకన్యల కట్టుబొట్టు, అలంకార విశేషములను పద్ధతులను తెలియ చేయుచున్నవి.

రుద్రమదేవికి రామప్పపైగలఅపారమైన అనిర్వచనమైన ప్రేమ వలన రామప్ప నిలిపిన భంగిమలో నిలిచిఅద్భుతమైన శిల్ప సుందరీ శిల్పములను రూపకల్పన చేయుటకు తోడ్పడినది. ఏ శిల్పరచనకైనా, ఏ చిత్ర రచనకైనా ఎదుట ఆధారము లేకుండా రూపకల్పన చేయుట ఆసాధ్యమైన విషయము రుద్రమకు రామప్పపైగల ప్రేమచే ఎన్నో ప్రయాసములకోర్చి తోటి చెరులు

రాజవంశీకులు స్థానిక ప్రముఖులు ఎన్ని కథలల్లిన లెక్కచేయక రామప్ప దేవాలయంలో శిల్పసుందరిగా తరతరాలకు నిలిచియున్నది.

ఎ ఎత్తుమడమల శిల్పము ఆలయ మండపమునకు అమర్చబడినది. అదు నాతన యుగంలో స్త్రీలకు ఎత్తుమడమల పాదరక్షలు సృష్టించి ఈ సృష్టి అంతయు ఈనాటి అభివృద్ధిగాంచిన నాగరికతగా చెప్పుకొనుట చూచుచున్నాము. కాని 12వ శతాబ్దములోనే ప్రవేశపెట్టబడిన ఈ ఎత్తు మడిమల పాదరక్షలు రూపకల్పన చేయబడినట్లుగా ఈ శిల్పము ద్వారా తెలియుచున్నది.

ఈ దేవాలయ ప్రాతి శిల్పములో ఉమ్మడి ప్రయోజనములు ప్రవేశపెట్ట బడినట్లుగా తెలిసికొనియున్నాము. ఈ శిల్పము యొక్క పాదరక్షలు అలంకర ణాలు మొదలగునవన్నియు రాచకన్యల అలంకరణములకు రూపకల్పనలే ఈ ఈ పద్ధతులన్నియు రాజకన్యల వరకే పరిమితమైనవి. యువరాణి రుద్రమదేవి ధరించిన మినిస్కర్టు, పాదరక్షలు, అభరణములు శిల్పరూపములో పొందుపరచ బడినవి. ఈ అభరణములను మితిమించకుండా అమర్చి శరీర భాగములయొక్క అందచందాలను దాచకుండా ప్రవేశపెట్టబడినవి. రామప్ప ఈ శిల్ప సుందరిని తన ఆరాధ్య దేవతయైన రుద్రమదేవి ఆధారముగా మలచబడెను.

స్త్రీలు ఈ ఎత్తుమడమల పాదరక్షలు ఉపయోగించుట వలన ఎలాంటి ఉపయోగములు కలుగునో ఈశిల్పమునుబట్టి సునాయనముగా ఊహించవచ్చును ఈ ఎత్తుమడల పాదరక్షల వలన కీళ్ళ భాగములు తొడలు, పిరుదు భాగములు ఉపస్థకు సంబంధించిన నాడీమండలము ధృఢములై పురుషునికి లైంగికసుఖమును కలుగజేయు విషయమును ప్రత్యక్షముగా ప్రదర్శించియున్నారు.

ఈ శిల్పము అనాహత (గుండె) చక్రమునకు సంబంధించినదిగా గోచ రించుచున్నది. చక్కని అలంకారముతో పాదరక్షలు సన్నని నగిషివనితో మిసీ స్కర్టు కటివస్త్రము. కాళ్ళ భాగమున ఒక కోతి కటివస్త్రమును లాగుచున్నట్లుగా ఈ శిల్పము గోచరిస్తుంది. కోతిచేష్టలకు, చిలుక పలుకులకు కామ శాస్త్రములో

ఒక ప్రత్యేకత గలదు. కోతి అంగవస్త్రమును లాగగా అకస్మాత్తుగా యోని భాగము వాటి క్రిందికి జారుచున్నట్లుగా ఆ భాగమును ఎడమ చేతితో కప్పివేసి కుడి చేతితో కోతిని కొడుచున్నట్లుగా ఈ శిల్పము గోచరిస్తుంది, ఇందులో పరివేశపెట్టబడిన ప్రక్రియ అనాహత చక్రమునకు సంబంధించినది.

ఈ శిల్పము, వేయి స్థంభాల దేవాలయములోని కళ్యాణ మండపములో గల స్తంభముపై రామప్ప తండ్రియైన రుద్రప్ప శిల్పించిన శిల్పమునకు ప్రతి రూపముగా శిల్పించి తండ్రిని మించిన ప్రతిభను ప్రదర్శించినాడు.

కోతి పెద్ద శిఖరల శిల్పము:

ఈ ప్రతిమ రాజకుమారి అందులో అందాల కుందనపు బొమ్మ. ఆమె పుష్పకు బయటికి వెళ్ళినా ఎవరూ గుర్తుపట్టని రూపములో పోవుట అవసరము లేని తీరుకు ఆమె పూజనమునకే ప్రమాదము కావున ఒక్కొక్కసారి ప్రియుని సందర్శనమునకు వివిధ వేశములతో వెళ్ళి రామప్పకు కావలసిన భంగిమలో నిలచి రూపచిహ్న పూర్తి కావడముతో ఆరాత్రియో తెల్లవారు జాముననో ఇంటికి రావడము సరిపాటి. ఒకనాడు పెద్దశిఖ, వెడల్పైన చెవుల తాటంకములు, మెడ దిండా బంగారు ఆభరణములు ముంజేతి కడియాలు కాళ్ళకు కడియములు, పట్ట గొలుసులు ధరించి అచ్చముగా దేవకన్య మాదిరిగా వచ్చినప్పటి ఆ రూపమే ఈ శిల్పము యొక్క రూపురేఖలు.

సాధారణముగా మగకోతికి ఒక అందమైన స్త్రీయొక్క శరీర భాగములు కనబడినచో అక్కడి నుండి కదలదు. అందులో నగ్నముగానున్న స్త్రీని గాంచి నచో కామముచే కదలకుండా ఆమె శరీరాంగముల సోయగములను చూచుచు ఆనందించే స్వభావము గలదు. అనే సంబంధమును ఈ శిల్పములో చూపబడినది.

అందముగా ఆలంకరించుకొని మిసీస్కర్డునుధరించిపొంగారుకుచుములను గాంచి కోతి పరవశించి మిసిస్కర్డును లాగగా అకస్మాత్తుగా కటిభాగము నుండి క్రిందికి జారుటయు రహస్య భాగమును ఎడమ చేతితో కప్పకొనుటయు కోప

యువతి, కోతి-మిసీస్కట్టను లాగుచున్నకోతి
అవాహాలు చక్రమునకు సంబంధించిన ప్రతిమ

ముతో కోతిని కొట్టబోయినట్టుగా ఎంతో అందముగా మలచబడినది. చేతి ముద్దు టుంగరాలు నన్నని నడుము భాగము, ఎత్తుమడిమల శిల్పమును పోలియున్నది. కాని చలనత్వములో శారీరక వంపు సొంపులతో ఒక ప్రత్యేకత గోచరిస్తుంది. ఘోరముల నుండి కాళ్ళ వరకు ప్రేలాడుచున్న రాజకుమారి ధరించు ముత్యాల హారములు ప్రతి మంధాకినీ శిల్పములలో గోచరిస్తుంది. క్రిందగల వింజామర శిల్పము రాజకుమారియని గుర్తుకు తెస్తుంది.

గణపతిదేవుడు వృద్ధుడు కావడముతో ఆలయ ప్రత్యేక పర్యవేక్షణ భారమును కూడా అప్పగించడము వలన రాజప్రాసాదమునందు ధరించెడి మృదువైన దుస్తులతో చెలికత్తెలతో రాజరీతితో యువరాజుగా వచ్చి ఆలయమంతా సందర్శించి రామప్పతో ఇష్టాగోష్ఠి సలిపి చీకటి కాకముందే నగరము చేరు కొనుట ఆమెకు అలవాటు.

ప్రియుని సందర్శనమునకు వచ్చినప్పుడు కోయ వేషములోనో ఎరుక వేషములోనో లంబాడీ వేషములోనో వచ్చి ప్రియునితో సరస నల్లాపములాడి తెల్లవారుజామున వెళ్ళుచుండుట ఒక అలవాటు. రామప్ప ప్రియురాలి అంగాంగముల పోయగములను మృదుత్వమును అనుభవించినవాడు కాబట్టి అందులో అద్భుతమైన శిల్ప కళాకారుడు కావడముచేత రుద్రమదేవి యొక్క నన్నని నడుము, పొంగారు బంగారు వక్షోజాలు దృఢమైన ఎత్తయిన పిరుదు భాగములు అచ్చముగా శిల్పములో పొదిగి తన ముద్దుల ప్రేయసి శిల్పముగా మలచి తన పవిత్ర ప్రేమను ప్రదర్శించినాడు ప్రియునిపైగల మమకారముచేత రామప్ప కోరిన భంగిమను ప్రదర్శించి రామప్పపైగల ప్రేమను చాటుకొనినది.

రుద్రమ సాము, గరిడీలు, గుల్లపు స్వారీలు, యుద్ధ విద్యలు నేర్చినది కాబట్టి ప్రతి అవయవము నిండుగా బలిష్ఠముగా నున్నట్లు మలచబడినవి. రామప్ప రుద్రమదేవి యొక్క ప్రణయ లీలలు, రామప్పకు కోరిన భంగిమల నిచ్చుటలో రుద్రమ సహకారము. రుద్రమదేవితో వనములయందు చెరువు గట్టులయందు సంచరించుచు రాత్రంతా కాలము గడుపుట ఆమె ఏ నేళకు ప్రియుని

సంపర్శనమునకు వచ్చునో రామప్పతో ఎచ్చటెచ్చట తిరుగునో ఆ ప్రాంత ప్రజలకు తెలిసియ్యేయుండెను. కాని గణపతిదేవుడు అరివీర భయంకరుడు ఎవరికి తెలిసిన రహస్యము వారి మనస్సులలోనే దాచుకొనెడివారు. ఈ విషయములు చక్రవర్తి చెవినబడిన యెడల శిరచ్ఛేదన జరుగుతుందని ఎవరిమట్టుకువారు ఈ ప్రేమ వ్యవహారములను గుట్టుగా నుంచిరి.

విశ్వాసపాత్రులైన కొందరు రాజబంధువులు ఈ వ్యవహారమును చక్ర వర్తులవారికి రహస్యముగా ఎరిగించిరి, చక్రవర్తులకు రుద్రమ యెడల పూర్తి విశ్వాసము గలదు. రామప్ప యెడల సద్భావముండుటయు అప్పటికి హోయసల రాజకుమారి సౌపర్ణి మహాశిల్పియైన జక్కణాచార్యులను ప్రేమించి పెండ్లాడిన విషయము తెనిసియుండుటచేత రుద్రమ విషయములో జోక్యము కలిగించుకొన లేకపోయెను. తన తర్వాత ఈ మహాసామ్రాజ్యమునకు రుద్రమయే మహారాణి కాబట్టి అన్నియు తెలుసి యువరాణికి ఏమియు చెప్పజాలకపోయెను. అందు చేత రుద్రమ శిల్పములను గాంచినను అభ్యంతర పెట్టలేదు. అందుచేత ఎవరికి వారు ఈ విషయములో మూకీభావము వహించిరి.

రుద్రమ సంపూర్ణ సహకారము వలననే ఈ దేవాలయములో అద్భుత మైన శిల్ప కళాఖండాలు వెలసినవి.

భారత దేశములోని ఏ శిల్పము లకు అనుకరణలేని స్వంత ప్రతిభ గల శిల్పములు ఈ రామప్ప శిల్ప ములు చెవులకు వెడల్పైన తాటంకాలు, మెడలో త్రిసరములు మెడపట్టెడలు, ముంగుదులు అనాటి స్త్రీల అభరణవిశేషములు.

కాలుముల్లు శిల్పము:

ఎడమ చేతిలో ధనుస్సు కుడిచేతిలో బాణము, ధనుస్సు ఆధారముగా ఎడమకాలు మైకి లేపి చక్కని పనితనములో ముత్యాల ములహారములు బిగువైన కుచముల మీదుగా వ్రేలాడుచున్న కంఠహారములు కళానైపుణ్యముతో చేయబడిన పిని స్కర్తు చేతివ్రేళ్ళకు వజ్రములు పొదిగిన ముద్దుటుంగరములు కాళ్ళకు చేతులకు విలువైన కంకణములు, కడియములు రాజకీవిని ఒలకదోస్తు వయ్యారముగా నిలబడి కాలుముల్లు తీయించుకుంటున్న ఈ భంగిమ రాజకన్య అను భావమును కలుగజేస్తు ప్రేయని స్మరణలో ముల్లు బాధకూడ పుంచినట్లు అద్భుతముగా మలచబడినది.

యువరాణి రుద్రమ ప్రేయన్ని కలుసుకొనుటకు వేటవెపముతో కొయ కన్య వేశములో పాలంపేటకు వచ్చెడిది. రామప్ప తప్ప యితరులెవ్వరూ రుద్రమదేవియని గుర్తుపట్టుటకు వీలులేనివిధముగా కేశాలంకరణ అంగవస్త్ర ములు ధరించి స్వేచ్ఛగావచ్చెడిది. పనిలో నిమగ్నమైయున్న రామప్ప ఈ రాకను పైగలను గమనించి ఆమెవెంట అడవులకు వెళ్ళి ఆమెతోపాటు వేటలో పాల్గొని రాత్రి అంతయు ఆమెతో కాలము గడిపి స్వర్గసుఖములననుభవించెడి వారు. ఒకరోజురాత్రివేటాడుచుండగాకాలుకుముల్లుగుచ్చుకొనినది. ముల్లువిరుగుట వలన కాలు మోపలేకపోయినది. ప్రేయురాలి బాధను సహించలేక ఆమెను అలాగే విల్లుఆధారముగా నిలబెట్టి ఒక బాణపు మొనతో ముల్లు తీయచుండగా ప్రేయని కరస్పర్శ సుఖముచే ముల్లుబాధ మరచిసిలచిన ఈ భంగిమ ఒకరోజు అడవిలో జరిగిన సన్నివేశమునకు రూపకల్పనగా శిల్పములో మలచెను.

ఈ శిల్పము యొక్క అభరణములు మినిస్కర్తు ఆ దేవినిబట్టి ఈమె అంతఃపురరాచకన్యగా గోచరించుచున్నది. రుద్రమదేవి కన్యమ్మగ వేటకు వచ్చినప్పటి సన్నివేశము ఈ శిల్పములోగోచరిస్తుంది. రామప్పకు రుద్రమదేవిపై రుద్రమదేవికి రామప్పపైగల అనురాగబంధమును ఈ శిల్పములో పొందుపరచి తీర్చిదిద్దబడినది. రామప్పకు తన ప్రణయ సుందరిపైగల పవిత్ర ప్రేమాను రాగములను ఈ శిల్పము వెల్లడిచేయుచున్నది.

రామప్ప మాత్రమే రుద్రమును ప్రేమించి యుండి ప్రేమ ఏకపక్షముగా నున్న యెడల సజీవ శిల్పసుందరీమణుల కళాఖండాలు వెలసెడివికావు శ్రీయొక్క రహస్య అవయవములు అట్టి అందచందాలు బయటపడెడివికావు. రామప్పతల యెప్పుడో తీయబడెడిది. యిరువరి అన్యోన్యప్రేమానురాగములు విడదీయరానినై యుండుటచేత రతీమన్మధులలాంటి ఈ జంటను వేరుపరుచుటకు వీలులేకుండా పోయినది.

రామప్ప ప్రతి శిల్పము యొక్క భావమును తెలుపుటకు ప్రతి శిల్పములో ప్రక్కభాగమున లీలగా ఏదోఒక సౌంజ్ఞారూపకలము శిల్పమును శిల్పించి చిత్ర ప్రతిభను ప్రదర్శించుకున్నాడు.

ఫేరీణీ నృత్య భంగిమ.

పూర్వము బోధిధర్మ అను భౌద్ధభిక్షువు అనివార్యకారణముల వలన భారతదేశము వదిలి చైనాకు వెళ్ళనలసివచ్చెను. చేతిలో ఏ ఆయుధము లేకుండా తనునేర్చిన నాట్యభంగిమలచేత దృఢములైన చేతులపై ఆధారపడి ఆడవి మార్గమున చైనాకు బయలుదేరెను. మార్గమధ్యమున భయంకర క్రూరచ్యురములను ఏ ఆయుధము లేకుండా తన హస్తఘాతముతోనే, వృంచుచూ ఆత్మరక్షణ చేసుకొనుచూ ఎందరెందరో చోరులను సంహరించుచూ చైనాదేశ్యులగుట. చైనాలోని కొందరు యువకులకు ఈ హస్తఘాతవిద్యను బోధించి శిక్షణనిచ్చితమకుతాము కాపాడుకొని రక్షణకల్పించుకొను నేర్పరి తనమును. ప్రవేశ పెట్టెను. చైనాలో తిరిగి అంకర్యుద్ధములు ప్రబలి రక్తిపాతములో మారణహోమము జరుగుచున్న తరుణములో బోధిధర్మ తన అనుచరులు తమకుతాము రక్షించుకొని తనను శరణుపేడిన వారిని రక్షించి రహస్య మార్గమున జపాన్ చేరగలిగిరి. జపాన్ లోని కొందరికి ఈ విద్యను నేర్పించి విరివిగా ప్రచారముచేసిరి, జపాన్ వారు ఈ ఆత్మరక్షణవిద్యకు “కరాటే” అనగా ఏ ఆయుధ సహాయములేకుండా తమచేతులనే ఆయుధములుగా ఉపయోగించి కాపాడుకొనుట అని అర్థము. విద్య నంతా నేర్చినతర్వాత చేతిదెబ్బతో ఒక ముడించిన దున్నపోతును చంపుటలో

అతనికి ఒక ప్రత్యేక బిరుదునునిచ్చేడివారు. ఆ విద్యయే నేడు ప్రపంచమంతా వ్యాపించి తిరిగి భారతదేశము చేరుటతో భారతీయులకే వింతగాలుపుచున్నది.

పేరియే శివశాసనము స్మృత్యభంగమలో లంతపుర & జికిన్నయల ఆభరణములు పేరియే సాంప్రదాయమును తెలుపుమృదంగవాద్యల లఘుశిల్పములు కరాతేనద్దతి

దీని ఆధారమే పేరిణీ శివతాండవము, ఉదయకాలమందు ఈ తాండవము చేయుటవలన సూర్యునిలోని ఒక ప్రత్యేకమైన అణుశక్తిశరీరమందు ప్రవేశించి అధికశక్తి చేకూరును. శంకరుడు ఈ శక్తిని సాధించుటవలన శివుడుగా అసాధనకు సంబంధించిన నాట్యమునకే పేరిణీశివతాండవమని పేరువచ్చినది. శివుడు గజాముఖ సురసంహారము గావించినట్లుగా కమ్మిలపై శిల్పములుగలవు, అనగా ఈ శివతాండవము యొక్క శక్తిచేత మదగజమును కూడావధింపవచ్చును అను అర్థములో గజాసురముఖ సంహార శిల్పము తీర్చిదిద్దవలసివచ్చినది. ఈ రుద్రేశ్వరాలయములోని ప్రతి శిల్పముతో క రా పే భంగిమలు నాట్యరూపములో పేరిణీ శివతాండవరూపముతో విరివిగా గోచరిస్తాయి. ఈ అణుశక్తితో కూడు కున్నదే శివధనస్సు

ఈ శిల్పమునకు యిరువైపుల యిరువురు మృదంగ వాద్యకుల లఘు శిల్పముండుట పేరిణీ నృత్య సాంప్రదాయమనబడును. ఈ భంగిమ కేవలము నృత్యసాంప్రదాయమునే ప్రదర్శించుచున్నది. సాధారణముగా ఈ శివతాండవమును పురుషులే చేయుదురు. కానివారి శరీరములో వంపుసౌంపులు స్త్రీల వంపు సౌంపులలోని అందమును ప్రదర్శింపజాలవుకాబట్టి ఈ భంగిమలకు రామప్ప తన ప్రేయూరాలైన రుద్రమ భంగిమనే ఎన్నుకొని శిల్పరూపమున ప్రదర్శించ గలిగెను.

ప్రతి ఆధారశిల్పము (Bracket & Sines) పూర్తి నగ్నముగా నుండి ఆభరణవిషేషములచే అవయవభాగములను మాత్రమే కప్పివేసి స్త్రీ సహజ శరీర సౌందర్యము విన్యాసమునకు అధికప్రాధాన్యత నివ్వబడెను. హోయసల దాక్షిణ్య శిల్ప సాంప్రదాయములో ఈ విధమైనసాంప్రదాయము గోచరించదు. స్త్రీశరీరసంతయు పూర్తిగా ఆభరణములతో కప్పిసహజత్వమునకు అవరోధము కల్పించిరి. ఈ శిల్పవిధానము భారత దేశములోని ఏ శిల్పముల ప్రతి రూపములు కావు. కాకతీయ శిల్పవిధానమను ఒక స్వంత కైలిని ఏర్పరుకొనినారు.

మృదువైన చేతి వేళ్ళకు వజ్రపుటుంగరములు సున్నితమైనపసితనముతో మలచబడినవి. ఈ చేతివేళ్ళకు పొడుగాటి గోళ్ళను సృష్టించి రామప్ప సునిశితమైన నిర్మాణ ప్రతిభను ముందుకు తీసుకపోయినాడు. ఈ భంగిమ ప్రత్యేక. కోణములలో హస్తముద్రలు గలిగి ఒక ప్రత్యేకవృత్తములో వంగియున్నది. విలువైన అభరణములు, తలభాగమునకు విలువైన అభరణములు గలిగి ముఖములో ప్రత్యేక భావము గోచరిస్తున్నది.

ఇది పేరిణీ శివతాండవనృత్యము ఈ శిల్పముయొక్క కన్నులుముక్తులు సన్నగానుండి కోలముఖము గలిగి సన్నని పొడుగాటి శరీరముతో ఈ శిల్పము ఒప్పుచున్నది.

రసవత్తరముగా నృత్యం చేస్తున్న సమయములో విలువైన కంఠహారము తెగినట్లుగా గ్రహించి నృత్యమునకు అంతరాయముకలుగకుండా చేతినిప్రత్యేక ముద్రలు మలచి రెండు కొసవెళ్ళతో హారమును ఆపుట ఈ శిల్పము యొక్క ప్రత్యేకత ఈ శిల్పముగూడా ముఖమండప ఆధారశిలపై మలచబడినది. ఈ శిల్పము (Three demenssion) పద్ధతిలో మలచబడినది, నాజూకైన వేళ్ళు వేళ్ళకు ఉంగరములు తలచుట్టు ముత్యాల హారములవరుసలు కలిగిమనోజ్ఞముగా మలచబడినది. ఈ భంగిమయొక్క ముద్రలు ప్రత్యేకమైనవి. రెండువాయిద్య కుల శిల్పములు చిన్నగాను పేరిణీలో చూపదలచుకొన్న వివరముగా భంగిమను పెద్దదిగా (Enlarge)చేసి చూపబడినది ఈ ఆధార శిల్పములన్నియు చిన్న మోడెలువెన్నుపూసకు వ్యాయామమును కలిగించుటకు ప్రత్యేక కోణములో అమర్చబడినది. ఇది కరాచీలోని **Eraue Stauee Pose**కు సంబంధించినది.

సుందర ముగ్ధమనోహర రూపలావణ్యముతో నాట్యముద్రలు గలిసి చేతులకు కాళ్ళకు కడియములు గలిగి కటిప్రదేశమున రిబ్బెనలాంటి భూషణము ధరించి కుడికాలు జొటనవ్రేలుపైమోపి గుండ్రటి వెడల్పైన తాటకముగలిగి ముంగురులులాంటి కేశ సౌందర్యముతో అందముగాగోచరిస్తుంది. శిల్పం ఇది పేరిణీ భంగిమ కాకపోయిన నాట్యంలోని ఒక ప్రత్యేక ముద్ర ముఖములో

సౌమ్యత సన్నని నడుము పొడుగాటి కోలముఖము ఇందులో రాజసం అంతర్లీ
నమై ఒప్పుచో ఆలయముఖమంటపమునకు అందమును ఆ కర్నణము
కలుగజేయుచున్నది.

మృదంగ శిల్పం :- మృదంగవాద్యరులు మృదంగములు చేతబూని
మృదంగములకు తాళములను మ్రోగించుకుంటూ కనబడతారు పేరిణి నృత్య
సమయములో మృదంగవాద్యకులయొక్క ప్రాముఖ్యతను ఎత్తెచూపుతున్నవి.
ఈ నాట్యములో నాట్యముచేయువారేకాక వారి వంతవాద్యకులు ఈ సాంప్రదా
యమునకు ఎంతో అవసరమనువిషయము తేటతెల్లనగుచున్నది. ఈ భంగిమకు
పీఠముఖతలముపై ముగ్గురునర్తకులు మృదంగ వాద్యమునకు తగినట్లుగా అభి
నయిస్తున్న లఘుశిల్పములు ఆధారశిల్పమునకు తగినట్లుగా అభినయిస్తున్న
లఘుశిల్పములు ఆధారశిల్పమునకు తగినట్లుగా మలచబడినవి.

“యువరాణి సుదర్శిన్మృ శిల్పి
రామప్పతో చర్చిస్తున్న దృశ్యం”

ఈ విధముగా ఆధారశిల్పంపై మొత్తం 12 భంగిమలతో 12 శిల్పములు
మలచబడినవి. ఈ వన్నియు ఆలయముఖతలమునకు ఒక ఉద్దేశముతో బిగించ
బడినవి. దేవాలయము పవిత్రమైనది ఆలయలప్రవేశము చేయినప్పుడుకొన్ని
సాంప్రదాయములు పాటించవలసియుండును. అప్పుడే ఆలయపవిత్ర కాపాడిన
వారమగుదుము. లక్షలకోట్ల ప్రాణాలను కాపాడుటకునిర్మించిన ఆలయములు

అదిమేలుచేయు పద్ధతులపై దానియొక్క గొప్పతనము ఆధారపడయున్నది. అలయ సంప్రదాయములు మానసిక, శారీరక తత్వములకుసంబంధించియుండును.

అయితే ఈ లాంటి పవిత్రమైన అలయములో నగ్నప్రతిమలు పవిత్రమైన మానవజీవిత మానసిక ప్రక్రియకు అత్యుత్తమైన ప్రయోగములుచేసి శిల్పములద్వారా ప్రవేశపెట్టుటలో ఎన్నెన్నో ఆశయములు రాసియున్నవి.

నేటి చాలామంది వ్యక్తులలో విసుగు-కోపము-చిరాకు జీవితముపై జుగుప్స-వైరాగ్యము అసంతృప్తి అసహనము వంటినీచభావాలు ప్రబలెను కట్టుదిట్టమైన మన శాస్త్రీయ సాంప్రదాయములు మానవునిమానసిక శారీర ప్రక్రియలకు సంబంధించి మానవున్ని ఒక్క చక్కని మార్గములో నడిపి ఆయుస్సును ఆరోగ్యమును పెంచిప్రకృతి సంపదను అనుభవించిఆనందిపజేయును. కాని ఆచారములు సంప్రదాయములు విచ్చిన్నము కావడముతో నీతినియమములు మాని హత్యలు - మానభంగాలు - దొంగతనాలు - దోపిడీలు విస్తృత రూపములో ప్రజల్లో ఆచారసంపన్నులు అమాయకులు అనేక రకాల కష్టనష్టాలకుగురియైతుదకు ప్రాణాలుకోల్పోయి బలియగుచున్నారు.

ఈ లాంటి అస్తవ్యస్త పరిస్థితులకు నీచభావాలకు వరాలబలహీనతలే కారణముని నేటి శాస్త్రజ్ఞుల అభిప్రాయము న్యూరొలజిస్టులు అట్టినరాల వ్యాధులకు చెప్పిన చికిత్స ప్రకారణములు ఈ దేవాలయమున అనేక రూపములలో ప్రవేశపెట్టబడినవి. మహాకవులు, శృంగారభావకులు ప్రవశించే ఉదాత్త కామ కళానుభవాన్ని సామాన్యులుకూడా పొందగలిగేనిజశృంగార శిల్పకళాక్షేత్రాలు నాడే ప్రారంభమైనవి. నిద్రాణమైయున్న కామాన్ని మేల్కొలుపుటకు ఈ కామశిల్పాలు సృష్టించబడినవి.

కామం శారీరకమైనదేకాక ఆధ్యాత్మికమైనది కూడా శరీరసంతృప్తి లభించాలనుకున్నప్పుడు శరీర ప్రకృతి మూలహేతునేమిటో అందుకొరకు తార్కిక జ్ఞానముతో వివేచించియే కామశిల్పాలకు సృష్టించవలసివచ్చినది.

కాకతీయశిల్పులు శిలలపై ఉలులనాట్యమాడించి సజీవసుందర శిల్పములను సృష్టించిరి ఇవి వాస్తుశిల్ప నిర్మాణమునకు, నాట్యశాస్త్ర విన్యాసమునకు, కామశాస్త్రపరిజ్ఞానమునకు, యోగశాస్త్రవిలువలకు దర్పణములాంటివి. ఈ శిల్పములు సన్నగా నుండి పొడవైన శరీరలాపణ్యము గలిగి ఆభరణములుతక్కువై ఈ సాలభంజికలు యోగకామ, కళా రహస్యములుగలిగి రసాలభంజికలై ఆలయముఖమంటపమున స్వాగతమిస్తాయి. ఈ భంగిమలు ప్రేక్షకుల మనో ఫలకములపై చెరగనిముద్రవేస్తున్నవి.

ఈ దేవాలయమునందలి ఏ శిల్పమును పలకరించినా ఒక ఆధ్యాత్మిక రహస్యమునో, ఏ శిల్పమును కదలించినా హృదయాన్ని ఓలలాడించే కమ్మని కామ శాస్త్రమునో ఏ పోయగాన్నిగాంచినా నవరసాలొలికించుచూ మత్తెక్కించే మధురస్మృతులు కలుగజేస్తాయి.

ఈ నల్లరాతి శిల్పములను స్పర్శించినచో అనిర్వచనీయమైన విద్యుత్తులాంటి శక్తి మనశరీరమున ప్రవేశించుచునట్లు గ్రహించగలము.

అద్దమువలె తళతళ మేరియుచున్న శిల్పభాగములు, మహాపద్మరాజము ఆలయనర్తకి మణిదీపహరతులు గలిగి సృత్యంచేయుచున్నప్పుడు దీపముల నుండి మణులనుండి వెలువడే కిరణములు నలువైపుల విస్తరింపజేయబడినట్లు మును వీక్షించుచున్న ప్రజలకు ఈ కిరణముల ప్రభావము సంక్రమింపబడును. ఈనీలి శిలల మూలమున ఆణుకిరణముల తీవ్రత శరీరమునకు తగినవిధముగా తగ్గింపబడును.

కాకతీయ శిల్పములో చలనత్వము సజీవత్వము గలిగి వివిధ భావములను గోచరింపజేస్తాయి. భారత, భాగవత, రామాయణములకు బాష్యములుగా పండితులు మొదలు పామరులు కూడా ఈ శిల్పములలోని భావగాంభీర్యమును అర్థముచేసుకొని అను భూతిపొందగలుగుచున్నారు. ఈ ఆలయం నిజముగా కాకతీయులకరిలపంట.

ఈ ఆలయ శిల్పకళావైభవమును పండితులు, విద్యాగంధం లేని వారు చెవిటి వారేకాకుండా స్పర్శజ్ఞానముతో గ్రుడ్డివారు సహితం శిల్పభంగిమలోని భావమును తెలుసుకొని ఆనందానుభూతిని పొందుచున్నారు.

బయట ఎండతీవ్రత ఎంత అధికముగానుంటే అంత రాశములో గర్భాలయములో అంత చల్లదనముగను, బయటి వాతావరణము చల్లగానున్నయెడల అంతరాశములో గర్భాలయములో వెచ్చదనముగలిగి ద్వివిధ ప్రక్రియలందు ప్రవేశ పెట్టబడినవి. ఈ శీతలీకరణమునకు, అమృజనీకరణమునకు, గర్భాలయమునకు మూడువైపుల యందుగల మూడంతస్తుల వాయుకోశములులేక వాయు శీతలీకరణ (Air conditioning plants) కారణమని ప్రముఖుల అభిప్రాయము పూర్వపు శిల్పులు ఈ విధానమును కనుగొని మానవకళ్యాణమునకు ఆలయములందు ప్రవేశ పెట్టబడినది. ఈ శీతలీకరణ లక్షణము నీలిశిలలకే కలదు. అందుచేత ఆలయప్రధాన భాగములకు నీలిశిలనే ఉపయోగించినారు. ఈ వల్లరాయిని ఒక శాస్త్రీప్రయోగము రూపముననేగాక సూక్ష్మశిల్పభాగమును శిల్పించుటకు కూడా ఉపయోగించి ఉమ్మడి ప్రయోజనములను సాధించినారు.

అందుచేత కాకతీయశిల్ప నిర్మాణ ప్రతిభ ఒక ప్రత్యేక సంప్రదాయమును సంతరించుకొని దేశవిదేశాలలో కాకతీయుల కీర్తిప్రతిష్ఠలను యినుమడింపజేసినది,

ముఖ్యశిల్పములుమాత్రమే ప్రాధాన్యతకల్గి లేకుండా ప్రక్కనున్న లఘు శిల్పములను కూడా సజీవత్వముతో గోచరిస్తాయి గణపతిని శివున్నిపరివేష్టించియున్న యితర దిక్పాలకులకు లీలగా ఒక విధమైన కదలిక తన్మయత్వం గోచరిస్తుంది. ఏ శిల్పముముందు నిలచినా-ఎప్పుడొచ్చినారు, అంతా బాగున్నారా అని ప్రత్యక్షముగా ముచ్చటించినట్లు అనుభూతికలుగుతుంది.

అజంతా శిల్పములలో నాలుగు జింకలకు ఒకేతలను, భువనేశ్వరములోని శిల్పములకు నలుగురికికలిపి రెండేతలను సృష్టించిమెప్పును బడసినారు రామప్ప తన శిల్ప చాతుర్యమును అధిగమింపజేసి ముగ్గురు నర్తకులకు ఒక

ఉపయుక్తమైన ప్రయోజనమును ప్రవేశపెడుతూ గుఱ్ఱముపై కూర్చున్నప్పటి కాళ్ళభంగిమలను కలిగి నాట్యభంగిమలో ముగ్గురికి నాలుగు కాళ్ళతో అయికాళ్ళు న్నట్లుగా భ్రమకల్పించినాడు. ఈ భంగిమ స్వభావమును చైనాదేశములో కీబదాషియని అనగా (Horse Rider Stance Pose) ప్రచారమౌతున్నది. అనగా గుఱ్ఱముపైకూర్చున్నప్పటి విధానమును యిందు ప్రవేశపెట్టబడినది. చేతులు నాట్యసమయములో పైకెత్తిన విధముగా పైకెత్తబడిన చేతులను అప్పర్ బ్లాక్ అనియు క్రిందిచేతులకు లోయర్ బ్లాక్ అనియుపేరు ఈ పద్ధతివలన కాళ్ళ నడుము చేతులు అధికశక్తి సంకర్షింతుకొని ఎదుటి శక్తులను ఎదిరించే ప్రయోగ మీందు యిమిడ్చబడినది రామప్పయొక్క కళాస్పష్టి దేవాలయమంతటా లయ మయ చైతన్యముతో భావయుక్తముగా ప్రయోజన సహితముగా ప్రాధాన్యత గలిగి దర్శనమిస్తాయి. ఈ విధానమంతా జపాన్ లో ప్రవేశించి మీరు పేర్లతో మనదగ్గరికి దిగుమతియగుచున్నవి. యివి మార్షల్ ఆర్ట్స్ గా అనగా Power full కరాటే పద్ధతిగా నేడువివుల ప్రచారముగా చూస్తున్నాము వీటికి భారతీయ శిల్పములు, నృత్యములే మాతృకలు

రామప్పదేవాలయము-వరంగల్ కోటలోని శిథిల శిల్పములు-పానుగల్లు- పిల్లలమఱ్ఱిఅలయాలు - హంసీ విజయనగరము - లేపాక్షి-తాడిపత్రి అలయాలు మాచర్లలోని చెన్నకేశవలయాలు శ్రీశైలం - మార్కాపురం మందిరాలు కాళ హస్తి, కంచి, కైలాసనాథమొదలగు అలయములో ప్రాచీనాంధ్రనృత్య శిల్ప కళావైభవము తెలియజేయు భంగిమలు విరివిగాగోచరిస్తాయి.

ఈ శిల్పములోని భావమును విదేశీయులు అర్థముచేసుకొని వాటిని సాధించి ప్రపంచ భ్యాతిగాంచుచున్నారు. కాని భారతదేశములోని శిల్పముల యందలి భావగర్భితమైన విషయములను అర్థముచేసుకొన లేకపోవుట చాలా దురదృష్టకరమైనదని. భావించుచున్నాను.

అందుచేత విదేశములలో భారతదేశ ఏ శిల్పమునకైన లక్షల రూపాయి లిచ్చి కొంటున్నారంటే వాళ్ళుపించివాళ్ళుకారని అమ్మేమనమే అజ్ఞానులమని

గమనించాలి భారతీయశిల్పములలో ఏ ప్రాధాన్యతలేనిచో యింత విపరీతమైన గిరాకీ ఉండేదిదికాదు. ఇప్పటికైన మన శిల్పులు ప్రవేశపెట్టిన శాస్త్రవిజ్ఞానమును అర్థముచేసుకొని శిల్పులను-చిత్రకారులను పండితులను-నాట్యచార్యులను అదరించి అంతరించిపోవుచున్న ఈ అద్భుతమైన సాంస్కృదాయమును ప్రభుత్వము కాపాడవలసి యున్నది. అడవులలో ఏ కొరత లేకుండా బ్రతుకుచున్న జంతువుల రక్షణకు వన్యమృగరక్షణ పేరుతో లక్షలకు లక్షలు ఖర్చుచేయుచున్న ఈ ప్రభుత్వములు మానవజాతికి మానవకళ్యాణమునకు ఉపయోగపడుచున్న తోటిమానవుడైన కళాకారులకు పోషణలేక పోవుట చాలా విచారకరమైన విషయముగా భావించబడుచున్నది.

ప్రతివాడు కష్టపడి విద్యావంతుడు కావచ్చును, కాని ప్రతి విద్యావంతుడు కళాకారుడుకాలేడు ఇది దైవదత్తమైన వరప్రసాదము ఈ లలితకళనవలన ఇంకెన్నో అద్భుతమైన శక్తులు ప్రసాదించబడి ప్రాణములను కాపాడుచున్నవి. కాబట్టె పూర్వీకులు వీటికి అధికప్రాధాన్యతనిచ్చి కవులను కళాకారులను పోషించి ఈ సాంస్కృదాయమును కాపాడినారు.

తర్వాత కాకతీయ సామ్రాజ్యములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన నర్తకీమణిముద్దసా నిఅమె మనుమరాలు ప్రఖ్యాతనర్తకీ వణిమాచల్దేవి ప్రతాపరుద్రసికాలములో అస్థాన నర్తకీమణిగా యుండెను. ఈమె పేరు గల ఒకమందిరము మట్టికోట లో కూరుక పోయినది. ఈమె నివాసభవనము కాకతీయ రాజుల భవనముతో సరితూగగల ఉన్నతమై వెలసినదట.

వీరి అభరణములు ప్రాచీన పద్ధతులలో నుండెడివి. రాజుల పాత్రలు ధరించెడి వీధిభాగవతులకు యితర వేషధారణ పేయవారి కిరీటములు దేవాలయ మందలి దేవతల కిరీటములు పోలియున్నవి.

రుద్రుడు యితర దేవతాగణమునకు రూపలావణ్యములో ఒకే పోలికలు గోచరించినా వ్యత్యాసము మాత్రము గోచరించును. అయుధ విశేషములలో పస్త్రాలంకరణలో తలకట్టు అభరణాల విషయములో ఏ యితర శిల్పములకు

అనుకరణలేకుండా కాకతీయశిల్పము అనదగిన స్వంత శిల్పనిర్మాణ పద్ధతిని ఉపయోగించి హస్తముద్రలు, కోలముఖములు ముక్కులు మొనలు దేరి సంపెంగ పూలరేకులను పోలియున్నది.

హోదాల విషయములో ఒకేరకమైన శిరప్రాణములు గోచరించినా అంగ ప్రమాణములో మాత్రము భిన్నత్వము స్పష్టముగా గోచరిస్తుంది. స్త్రీ పురుష ప్రతిమలకు ఒకే రకమైన అలంకారములు వస్త్రములు వాడబడినవి. అవి దేవతాశిల్పములైనప్పటికి నడుమువరకు ఏలాంటి అచ్చాదన లేకుండా నగ్నముగాగోచరించును. నడుమునుండి మోకాళ్ళవరకు ప్రత్యేక ఆభరణములతో అచ్చాదన గావింపబడినది.

ఒకవైపు ఆధ్యాత్మిక భావమును ప్రదర్శించు శిల్పములను చూపుతూ మరొకవైపు శృంగార ప్రధానమైన లైంగిక శిల్పములు ప్రవేశపెట్టబడి ఆధ్యాత్మిక వికాసముతో అటు కామశాస్త్రవిజ్ఞానమును కలుగజేయు ఒక గ్రయోగశాల గా గోచరించును.

ఎన్ని దశాబ్దముల క్రింద ఏ దేవదాసీగణములు ఈ నృత్యభంగిమలను ప్రదర్శించి ఆ బాలగోపాలాన్ని ఆనందపరిచారో ఆ భంగిమను శిల్పులు ఎన్ని సంవత్సరముల క్రితం శిలలో శాశ్వత పరచారో ఈ కళలను ఏ ప్రభువులు పోషించినారో ఈనాడు ఆ దేవదాసీగణములు, ఆ శిల్పులు ఆ ప్రభువులు కాల వాహినిలో అదృశ్యమైనారు. కాని వారు నిర్మింపజేసిన ఆలయాలు కళాఖండాలు శిల్పములు సౌబగులీనుచూ నేటికికళలను మహాత్మ్యమును ఆనాటి నాగరికతా విశేషాలను సాంప్రదాయములను తెలుసుకొనగోరు సౌందర్యోపాసకులు దేశ పర్యాటకులకు కళాకారులకు, శిల్పులకు, చరిత్ర పరిశోధకులకు, శాస్త్రీపరిశోధకులకు సందేశములనిస్తూ స్వాగతమిస్తున్న ఈ కళాఖండాలు వారి పరిశోధనలు సరిదిద్దుకొనుటకు సాక్ష్యముగా నిలచియున్నవి.

ఈ దేవాలయము తర్క, వేదాంత, మీమాంస, వ్యాకరణాదులందు ఉద్దం
డపండితులైన కుండనాల పండితులకు నాట్యకళావేత్తలకు కళాపాఠకులకు కళాభి
మానులకు నేత్రపర్వమైన విందుకలుగజేయుచు కళాకేంద్రమై బిప్పుచున్నది.

రా ష లో మ్

కాలిఫోర్నియా ఇనిస్టిట్యూట్ ఆఫ్ టెక్నాలజీకి చెందిన ఖగోళశాస్త్ర
జ్ఞుడు ఎలినార్ హేలిన్ యిటీఫల ఒక క్రొత్త ఉపగ్రహమును కనుగొన్నాడు
దానికి రాషలోమ్ అని నామకరణం చేసినాడు ఆ ఖగోళశాస్త్రవేత్త “రా” అంటే
ఈజిప్టు భాషలో సూర్య దేవుడని “షలోమ్” అనునది హీబ్రూభాషలో శాంతికి
పర్యాయ పదం ఈ రెండింటిమేలు కలయికతో నామకరణం చేయబడిన అక్రొత్త
ఉపగ్రహం ప్రపంచశాంతికి ఆశాకరణంగా వెలుగొందగలదని ఆ శాస్త్రవేత్త
అభిప్రాయపడ్డాడు.

—ఈనాడు 17-2-79 శనివారం పత్రిక ఆధారంగా

ఈ ప్రధాన ఆలయమునకు కుడివీడమలుగా చక్కని పనితనముతోశిల్ప

ముగల రెండు చిన్న ఆలయములు గలవు ఎడమ వైపునగలది కోటేశ్వరాలయము, కుడివైపునగలది. భోగేశ్వరాలయము.

కోటేశ్వరాలయము వైవమత ప్రాధాన్యతగలది ఇదికూడా ఏతైన ఉపపీఠముపై నిర్మింపబడినది. దీని ప్రవేశద్వారమునకు యిరవైపుల శిల్పకళతో నిండిన రెండు ఏనుగులుగలవు, దీని చుట్టూ లతలతో పద్మములతో తీర్చిదిద్దబడినది ఇందులోని శివలింగము లుప్తమై యున్నది. నందిశిల్పముకూడా శిథిలమై యున్నది. ఈ ఆలయము పూర్తి శిథిలమై యున్నది. ఇది ముదురుగులాబి ఎఱుపురాతితో నిర్మింపబడినది.

ముఖ్య ఆలయమునకు కుడిభాగమున ఏతైన ఉపపీఠముపై పూర్తి ఎరుపురాతితో నిర్మించినది. ఇది భోగేశ్వరాలయముగా ప్రచారములోనున్నది. ద్వారములకు ఏతైన ఏనుగుశిల్పములు గలవు. లోపల ప్రధానమంటపమున నాలుగుస్తంభముల మధ్యన వర్తులాకారపు బలపీఠమునకు విప్పారిన సహస్రదళ పద్మరాజముగలదు. ద్వారములకు వేయిస్తంభాలమంటపములోని పూర్ణకుంభములను బోలిన శిల్పములుగలవు. ఈ స్తంభములకు ఈ క్రింది భాగమున నాలుగు ముఖతలములపై పూర్తి వైష్ణవ సాంప్రదాయ శిల్పములుగలవు కృష్ణదూ-గోపికలు, వేణువును మ్రోగించుచున్న కృష్ణుడు నాట్యమాడుచున్న గోపికా లఘు శిల్పములు మలచబడినది. వాలిసుగ్రీవుడు, లక్ష్మణుడు, హనుమంతుడు, రాముడు మొదలగు శిల్పములు ఎంతోనేర్పుతో మలచబడినవి. ముగ్గురు నాట్యకారులకు ఆరుకాళ్ళకు బదులుగా నాలుగుకాళ్ళతో శిల్పము పూర్తి చేయబడినది. ఇందులోని మూల విగ్రహము లుప్తమై యున్నది. ఈ ఆలయములోని శిల్పములు నేత్రపర్యముగా నున్నవి.

ముఖ్య ఆలయమునకు పడమరదిశగా ఒక ధర్మశాల గలదు. ఆలయ నిర్మాణ సమయములో శిల్పులకు వంటశాలగా ఉపయోగించినారు.

ఈ ధర్మశాలకు ముందు భాగమున ఒక పెద్ద రేగుచెట్టుగలదు. దీనికి ముళ్ళలేకపోవుట ఒక ప్రత్యేకత.

ప్రధానాలయము యొక్క ప్రధాన ప్రవేశ ద్వారము శిథిలమైనందున వడమడి దిడ్డిమార్గము ద్వారా ప్రజలు రాకపోకలు జరుపుచున్నారు.

ఈ ఆలయమునకు ముందుభాగమున గల కళ్యాణ మంటపము పూర్తిగా శిథిలమై నేలమట్టమైనది.

మహిషాసుర మర్ధని ఎరుపురాతితో మలచబడినది. దీని ఎత్తు దాదాపు 4½ అడుగుల ఎత్తు ఇది ఆలయ ముందు భాగమున నిలబెట్టబడి యున్నది. రాతితో కొట్టినచో ఇటుకలద్వని వినిపించును. ఈ శిల్పమునకు పక్కగా గణపతి శిల్పము గలదు. దీనినుండి కంచు శబ్దము సృష్టించవచ్చును.

ఈ ఆలయమునకు రామప్ప శిల్పి పేరుతో రామప్ప చెఱువు కలదు. అర్థ చంద్రాకారముతోనున్న పర్వతములను కలుపుతూ ఒక కట్టవేయబడియున్నది. ఈ చెఱువు వైశాల్యము 8½ చ. మై. ఒక సముద్రము మాదిరిగా గోచరిస్తుంది. ఈ చెరువు కట్టకు రెండువైపుల సుందరమనోహర శిల్పములు గల ఆలయములు గలపు మత్తడి వద్దగల ఆలయము శివాలయము ఇది ఒక గట్టునానుకొని చెరువు గట్టుపైగలదు. ఇదికూడా ప్రధానాలయమును బోలియున్నది.

కట్టకు రెండవ పైష్టవ సాంప్రదాయ ఆలయములుగలవు. ఇవి చిన్న ఆలయములైనప్పటికి చక్కని శిల్పములతో అలరారుచున్నవి. ఇవి కూడా గట్టు నానుకొని యున్నవి.

కట్టపైగల శివాలయము నానుకొని ఒక యాత్రికా భవనముగలదు. చక్కని ప్రకృతి శోభగలిగి మానవ మనస్సుపై, శరీరముపై చక్కనిప్రభావము కలుగ జేయగల వాతావరణము గలదు.

మహాశిల్పి నిలయముగా, మహావిజ్ఞాన పుంజముగా, తత్వనిలయముగా వెలసిన ముఖ్యాలయము శాస్త్రపరిజ్ఞానముతో శిల్పకళా చాతుర్యముతో శిల్పకళా ఖండాలను సృష్టించిన రామప్ప తన పేరును ఏ భాగమందు కూడా మలచ కొనకపోవడము అతని త్యాగనిరతికి దర్పణము లాంటిది. ఇంతటి ఘనమైన దేవాలయము నిర్మించి ఓహోయనిపించుకొన్న ఈ మహాశిల్పి ఇంకా నాకంటె

గొప్పశిల్పులున్నారు. అనుభావముతో ఎక్కడా తన పేరును ప్రతిభను వ్రాతలు లేకపోవుట ఒక ప్రత్యేకత.

ఈ దేవాలయము యొక్క నేతృత్వముతో ఘనపురము వద్దగల దేవాలయముతో మొత్తం శిరిలివిన్నా పెద్ద ఆలయములు గలవు వీటికి తర్వాత కాలములో అదరణ లేక శిథిలమైయున్నవి. రోజు కొక్క ఆలయం చొప్పున శిరిలి పూజాకార్యక్రమములు జరుపబడుచూ నిత్యకళ్యాణం వచ్చుతోరణముగా పేలుగ కలిగినది,

చిన్నచిన్న ఆలయములందుగలలింగాకారములన్నియుదొంగిలించబడినవి.

ప్రధానాలయము దాదాపు ఐదు సంవత్సరముల వరకు నిర్మించి పూర్తి చేసిరి.

ఈ నిర్మాణ కాలములో రుద్రమ రహస్యముగా ఎన్నిసార్లు రామప్పతో ప్రేమ కలాపములునల్పి కావలసిన భంగిమలనిచ్చి వెళ్ళిపోయెడిది. ఆ మొ యొక్క సౌందర్యోపాసన స్వరూపమే ఈ దేవాలయ శిల్ప కళాఖండాలుగా వెలసినవి. రామప్ప - రుద్రమదేవి మధ్యన విడరాని బంధమేర్పడినది.

ఇంతటి శిల్పవైభవముగల దేవాలయ నిర్మాణమునకు ఆ విశ్వకర్మ భగవానుని అనుగ్రహమే అని రామప్ప ఉప్పొంగిపోయెడివాడు.

గణపతి దేవునికి మగసంతానము లేదు. ఇద్దరూ చాతుశ్శే రుద్రమ, గణసాంబ తన తర్వాత ఈ విశాల కాకితీయ సామ్రాజ్య పరిపాలనా బాధ్యత వహించుటకు సమర్థురాలు రుద్రమదేవియే.

రుద్రమదేవి రామప్పను మనసారా ప్రేమించిన విషయము పృథ్వుదేవ గణపతి దేవునికి తెలిసియే యుండెను. తనకు ఎన్నెన్నోరాజకార్యములయందు సలహాలనిచ్చి అనేక విజయములకు కారకురాలు మహావీరవనితయైన రుద్రమ అభిప్రాయమే తన అభిప్రాయముగానుండెను. ఆమెకెప్పుడు ఏ విషయములోను

కళాకారులు పట్టాభిషేక మహోత్సవమునకు వచ్చియుండిరి. రామప్పః ప్రత్యేక అహ్వానము సంపాదెను. ఏదోకారణముచేత రామప్ప రాలేకపోయెను. రామప్ప రాలేదను విషయము తెల్సి రుద్రమ బాధపడెను.

శుభముహూర్తమున అందరి సమక్షమున ప్రముఖుల అశీర్వాచనములతో రుద్రమ దేవికి ఘనముగా పట్టాభిషేకమయ్యెను. ఈ వార్త రామప్పకు పట్టరాని సంతోషము కల్గించెను. తనకే పట్టాభిషేకమయినట్లు ఉప్పొంగిపోయెను. తన మనసుతో మనసు కలిపి, తన తనువుతో తనువు కలిపి కాముని వున్నమరాత్రి తనను పెనవేసుకొనిన మధుర రాత్రులు జ్ఞప్తికి వచ్చి రామప్ప మురిసిపోయెను తనివితీరా తన మృదు మధుర శరీర స్పర్శనే మత్తెక్కించి అభయ త్రిభంగి భుజంగినీ, భంగిమల శిల్పములకు రూపములనిచ్చిన తన ప్రియురాలు కాకతీయ మహా సామ్రాజ్యమునకు ఒక మహారాణి అగుట తన అదృష్టముగా తలచి సంబరపడిపోయెను.

గణపతిదేవునికి ఓ సమస్య తీరినది. రెండవది వివాహ సమస్య.

రుద్రమకు పట్టాభిషేకమయిన తర్వాత సామంతులు, కొండరు దాయాదులు ఒక మహాసామ్రాజ్యమునకు రాణి ఒక స్త్రీయగుట ఆమెకు వంగి దండాలు పెట్టుటకష్టపడకపోయిరి. అది ఒక అవమానముగా భావించి దేశములో విప్లవములు తీయుటకు సిద్ధపడి ఏ విధముగానైనా ఆ సింహాసనమును అక్రమించ వలెనని తలచి ప్రజలలో విప్లవ జ్వాలలు సృష్టించ మొదలు పెట్టిరి. తురుష్కులు కాకతీయ సామ్రాజ్యమును అక్రమించుటకు ఇది తగిన సమయమని యుద్ధమునకు సన్నద్ధులగుచుండిరి.

గణపతిదేవుడు రుద్రమను రావించి రామప్ప విషయములో రుద్రమదేవి యొక్క అభిప్రాయము కోరెను. రుద్రమ రామప్పను తప్ప వేరెవరిని,

వివాహమాడుటకు ఇష్టపడలేదు. ఐదు సంవత్సరములు రామప్పకు తన

మనస్సును, శరీరమును, తన సర్వస్వము అర్పించుట చేతనే రామప్ప వినుగు విరామము లేకుండా శిల్పకళాఖండాలను సృష్టించుటకు తాను ప్రదర్శించిన ఆప్యా యత ప్రేమయే కారణము. అతడొక మహాశిల్పియేకాక అందగాడు, హృదయ మున్న మగవాడు. తన ప్రోత్సాహము వలననే కాక శియులకు శిల్పకళాఖండాలు సృష్టించి ప్రపంచ చరిత్రలో ఒక గౌరవాన్ని నిలిపిన మహానుభావుడు. తాను కాదంటే రామప్ప బ్రతుకలేడు. రామప్ప మానసిక పరిస్థితి బాగుగా తెల్సిన రుద్రమ రామప్పకు అన్యాయము చేయదలచలేదు. తనకు నచ్చిన వానిని వివాహ మాడుట క్రొత్త విషయము కూడా కాదు. జక్కనాచార్యుడు హోయసల రాజ కుమారిని ప్రేమించి పెళ్ళిచేసికొని చరిత్రలో అద్భుతమైన కళాఖండాలను సృష్టించినాడు కాబట్టి రామప్పకు నేను అన్యాయము చేయలేను. తనకు రాజ్య మున్నానా త్యజించెదను. కాని రామప్పను వదలలేనని అది తుది నిర్ణయముగా తండ్రికి తెలియజేసెను.

గణపతిదేవుడు రామప్పను రహస్యముగా రావించి రుద్రమదేవి విషయ ముచిగెను. నా రక్తకణాలలో రుద్రమదేవి రక్తకణాలలో మూ ఇరువురి శరీర తత్వము మార్పిడి జరిగినది. నరనరాలలో రుద్రమదేవి నిలిచి దేవాలయము నందలి శిల్ప సుందరీమణులను తీర్చిదిద్దుటకు తోడ్పడి స్వర్గసుఖములనిచ్చినది. రుద్రమదేవియే తోడ్పడనిచో ఈ శిల్పములు సుందరాకృతి దాల్చెడివికావు. కాబట్టి రుద్రమ లేనిదే నేను బ్రతుకుట దుర్లభము అని తన తుదినిర్ణయము తెలిపెను.

రుద్రమదేవిని మరచిపోవలసినదిగా రామప్పను ప్రాధేయపడెను. కావల సిన ధనమునిచ్చెదను. ఎక్కడకైనా వెళ్ళిపోయి హాయిగా బ్రతుకవలసినదిగా ప్రార్థించెను. ఇది నా కుటుంబ గౌరవ రహస్యమని పరిపరివిధములుగా పేడు కొనెను. రామప్ప మానసిక సంక్షోభముతో తిరిగి పాలంపేట చేరుకొనెను.

పొరుగురాజ్యాల వారు ఎవరికి వారే దండయాత్రలకు సిద్ధమగుచున్నట్లుగా చారులచేత వార్తలు వచ్చుచుండెను. దేశములో అంతఃకంపాలు చెలరేగుచుండెను. వాటినణుచుట సాధ్యపడకపోయెను. నైన్యాధికారులు మంత్రిలు ఎంత ప్రయత్నము చేసినను యుద్ధ ప్రయత్నములు మానునట్లు కనబడుటలేదు.

చక్రవర్తులు రుద్రమదేవిని రావించి ఈ క్లిష్టపరిస్థితిని తెలియజేసెను. నాలుగువైపుల ఇంతకాలము వేచియున్న శత్రురాజులు కొన్ని కోటలను ఆక్రమించుకొనుటకు మొదలుపెట్టిరి. ఆ విషయము రుద్రమదేవి స్వయముగా గాంచుచుండెను. ఇట్టి రాజకీయ విపత్కర పరిస్థితులలో తనకు తోడు వీరుడు యుద్ధ తంత్రనిపుణుడు ఉన్నచో ఎంత పెద్ద దండయాత్రనైనా సునాయాసముగా ఎదుర్కొనవచ్చునను అభిప్రాయమును తండ్రి రుద్రమదేవికితెల్పినా కీర్తి ప్రతిష్ఠలను కాకతీయ సామ్రాజ్యమును మంటకలపవలదని కూతురుని ప్రార్థయ పూర్వకముగా వేడుకొని విలపించెను.

ఈ పరిస్థితులను తండ్రి వేదనను రాజకీయ సంక్షోభమునుగాంచి రుద్రమ తండ్రి మాటను బలపరచెను.

అణిగిమణిగి యున్న శత్రురాజులు ఏ క్షణములోనైనా బాడి జరుపుటకు విధముగా నున్నారని వార్తలు వచ్చుచుండెను. వారిని ఎదిరించుటకు కాకతీయ సైనికులు సిద్ధమగుచుండిరి. దేశమంత ఆయోచయముగా నుండెను. తండ్రి వృద్ధుడు. మంత్రి కిరి సం॥ల వృద్ధుడు చెల్లెలు రూపాంబ అప్పటికే తనకంటే ముందుగానే బ్రాహ్మణ యువకున్ని ప్రేమించి వివాహమాడెను. చెల్లెలు వైపున కూడా బలహీనముగా నుండెను.

విధి వక్రించినపుడు ఎవరుకూడా ఏమియు చేయలేరు. ఈ మాడావిడిలోనే రుద్రమకు పెళ్ళి నిశ్చయమాయెను. కల్యాణవేదికను నిర్మించుటకు రామప్పకు ఆహ్వానము వచ్చెను. ఆ ఆహ్వానముగాంచిన రామప్పపై పిడుగుపడినిట్లాయెను, మతి చలించిపోయెను. రామప్ప రాకపోవుటచే సమయము లేనందున వేరే

శిల్పులచే వివాహ వేదిక రాత్రికిరాత్రే సిద్ధమాయెను. తక్కువ వ్యవధిలోనే అందుబాటులోనున్న బంధువర్గములను హడావిడిగా ఆహ్వానించిరి. ప్రజలందరు, ఈ అకస్మాత్తుగా నిర్ణయమైన పెండ్లి విషయము ఆశ్చర్యచకితులను చేసెను. అయినను రాత్రికోటయందు మంత్రులు, సామంతులు, దండనాథులు విడిచిదేసి యుండిరి.

వివాహ వేదిక పైకి వచ్చేముందు రుద్రమ పెండ్లి బట్టలతో భార్యతో దేవాలయమునకు వచ్చి ఆదేశతను క్షమించమని, రామప్పకు నావలన ఏ ప్రాజ్ఞ హాని రాకూడదని ప్రార్థించెను. తనకూ రామప్పకూ మానసికముగా, శారీరకముగా ఎప్పుడో లగ్నమయినది. కాని ఇది బాహ్యప్రపంచమునకు మాత్రమే. ఇప్పుడు వేరొకరితో జరుగుచున్నదిని వీరవనిత తన ప్రియుణ్ణి కాపాడవలసినదిగా వల వల విలపించుచు ప్రార్థించినది.

వేరపండితులతో, బ్రాహ్మణులతో రాజభవనమంతయు కి ట కి ట లా రు చు ం డె ను.

వైదిక సాంప్రదాయానుసారముగా పెండ్లికుమార్తె రుద్రమను కళ్యాణ మంటపములోనికి మంగళహారతులతో చెలులు వెంటరాగ ముత్తైదువలు రుద్ర మను పెండ్లిపీటపై కూర్చుండబెట్టిరి.

ప్రముఖుల పెద్దరి సమక్షమున అర్థికజలము లేనివాడు మహావీరుడైన చాళుక్య వంశీయుడు ఒక నుండలాధిపతియైన వీరభద్రునికి, రుద్రమకు వైభోపే తముగా వివాహముగా జరిగినది.

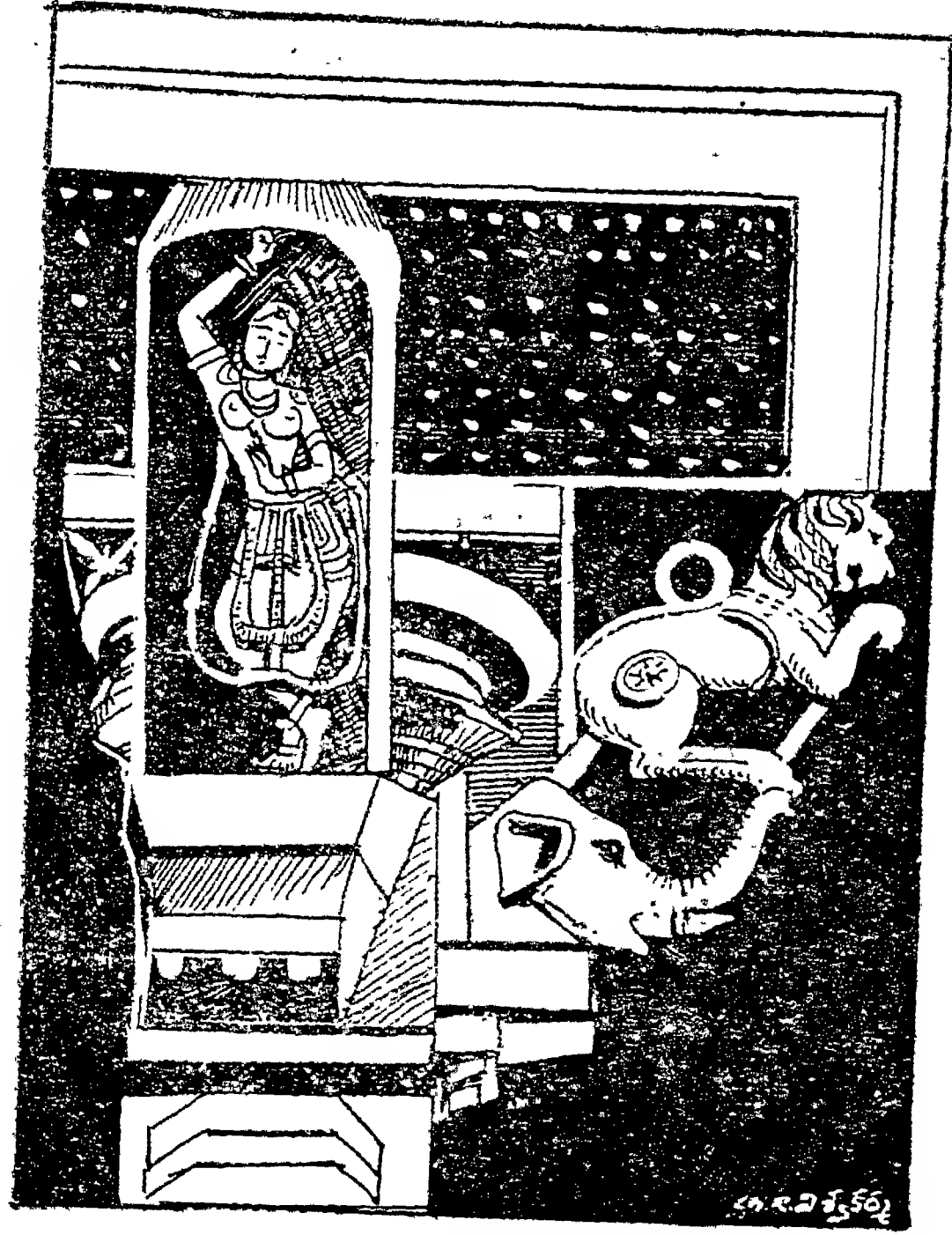
రుద్రమకు వివాహమైన విషయము రామప్పకు, తెల్పి స్థంభించిపోయెను రామప్పకు పిడుగుపడి మతి చలించినట్లాయెను. నిద్రాహరములు మానివేసి తైల సంస్కారము లేక ఏదో అమూల్యమైన వస్తువును పోగొట్టుకొనిన వానిగా ఏవేవో తనలోతాను మాట్లాడుకొనుచు ఆలయములోని శిల్పముల చూస్తూ తిరిగ

నారంభించెను. శిల్పిగా గౌరవించిన వారందరికి రావప్ప పరిస్థితి మూసి హృదయము దహించిపోయెను. ఆలయములోని ఏ శిల్పమునుగాంచిన రుద్రమదేవి స్వరూపమే కనబడజొచ్చెను. సముద్ర మధనములోని దన్వంతరి అమృతము, అప్పర గణములు, కౌస్తుభము, చింతామణి, ఉచ్చైశ్రవము, ఐరావతము మొదలగు శిల్పములతో రుద్రమయే గోచరించుచుండెను. శివుని ఏకాగ్రతకు భంగము కలుగగా అయన దృష్టి పార్వతిపై బడిన శిల్పముతో పార్వతికి బదులుగా రుద్రమయే గోచరించుచుండెను. తానే మన్మదుడును, రతీదేవి రుద్రమగా గోచరించుచుండెను. రామప్ప. రుద్రమకు కామదేవునివలె కనిపించి ఉక్కిరి బిక్కిరి చేసిన విషయము వర్ణించి చెప్పిన మాటలు జ్ఞప్తికి వచ్చి మతిని చలంపజేసినది. తాను స్వయముగా మలచిన పార్వతి కళ్యాణ ఘట్టము, దశావతారములో గంగా వతరణ శిల్పములు, శివపార్వతులు, భిల్లీ బిల్లులుగా, బిల్లుని ఎదుట సూకరణల ఆ బిల్లీలో రుద్రమ గోచరించుట, గంధర్వ, కన్నెర, కీంపురుష ప్రతిమలు తన్నుగాంచి ప్రేమ వ్యవహారములో విఫలమైనందుకు పరిహాసించునట్లుగా రామప్పకు కనిపించి మానసిక సంక్షోభముతో బాధపడసాగెను. అహోరాత్రములు ఆ శిల్పములోనే ముచ్చటించుచు గడ్డము పెరిగి అసహ్యముగా మారెను.

ఒకరోజు వర్షము కురియుచుండగా ఏవేవో మధుర స్మృతులు జ్ఞప్తికి వచ్చుటయు వెంటనే నగ్ననాగిని శిల్పము వద్దరేగి తలచుకుంటూ నిలబడి తదేక దృష్టితో జూచుచు వలవల కన్నీరు కార్చసాగెను. సుకుమారములైన చేతులతో బరువైన నాగుపామును ఎత్తినిలిచిన భంగిమ కాముని పున్నమిరాత్రి రుద్రమ కామముచేత ప్రేరేపింపబడి విలహవేదనను తట్టుకొనలేక రామప్ప కొరకు పరితపించుచు వచ్చి రామప్పను లేపి రత్నక్రీడకు ఆహ్వానించిన ఆ భరిగిమను, నాగిని శిల్పముతోగాంచి హృదయము ద్రవించిపోయెను.

ప్రముఖులెందరో వచ్చి భోజనము చేయవలసినదిగా దేడుకొనినను వారి మాటలు పెడచెవిన పెట్టి పలికెడివాడు కాడు.

ఒక్కొక్కసారి ఆలయ ప్రధాన మంటపములో కూర్చుండి పైకి

చూచుచు సందాన శిలలనుగాంచి భద్రప్ప జ్ఞప్తికి వచ్చుటయు వ్రంభ శిల్పము గాంచ కామారిష్టపతి, త్రిపురాది భట్టులు ఎదురుగా నిలుచున్నట్లుగాంచి బాధ పడుటయు కళావిలసితమైన ఈ దుద్రేశ్వరాలయము నిర్మించి దేశవిదేశాల ప్రముఖులచే ఓహోయని అనిపించుకొన్న మహాశిల్పి ఓడిపోవుట సహాయకులుగా పనిచేసిన తోటి శిల్పులు శిల్పములయందు ప్రత్యక్షమై అవమానించినట్లు సిగ్గు పడిపోయెను.

వసంతలక్ష్మిగా ప్రత్యక్షమైన దుద్రమ రూపమును శిల్పములలో గొంచుచు తను, దుద్రమ వాత్సల్యమున కామసూత్రముల శిల్పములకు కావలసిన

స్త్రీల మర్మములు, రహస్య సౌందర్య భాగములను గురించి చర్చించుకుంటుండగా రుద్రమ తటాలున సిగ్గుతో తలవంచిన సమయమున జుప్పికి వచ్చి రామప్ప మతి చలించిపోయెను. ఒక్కసారిగా ఆలయములోని శిల్పములు నలుదిక్కులనుండి పరిహసించుచున్నట్లుగా ప్రతిధ్వనులు వినిపించినట్లు చెవులు కోసుకొని వినిపించుట చూపరులకు బాధ పెట్టుచుండెను.

రామప్పకు కామ సూత్రములు. ఉపనిషత్సారమును బోధించి ఆలయ నిర్మాణములో అనే సలహాలనిచ్చి సహకరించిన షణ్ముఖస్థపతి రామప్ప వాలకమును గాంచి బాధపడసాగెను.

రామప్ప రుద్రమల ప్రేమబంధము, వారు వెన్నెల రాత్రిలయందు, వనములందు సరోవరముల పూరితములందు విహరించుచు కాలము గడిపిన విషయములు ఆ పూరిత ప్రజలకు తెలిసియే యుండెను. ఇది ఒక మహాశిల్పికి ఒక రాజకుమార్తెకు మధ్యగల విషయము కాబట్టి ఎవరికివారే ఈరహస్యమును బయటికి పొక్కుకుండా లోలోపల కథలు కథలుగా వ్యాపించెను. రుద్రమ కామ విరువులు, కన్నులతో రామప్పను కాటువేసి అతని అందాలను జుట్టుకొనిన రుద్రమ రామప్పను తప్పక పెండ్లియాడుదునని సూర్యచంద్రుల సాక్షిగా ప్రమాణము చేసిన విషయము మరిచిపోయినట్లు తనను మోసము చేసినట్లు తలచుచు విలపించసాగెను. పెండ్లి దుస్తులలో కూడా రామప్పనే తలంచుచు అతనిని శృంగార శేష్టలను జుప్పికి తెచ్చుకొనుచు అతనితో గడిపిన మన్మథ రాత్రిలు రుద్రమ మనస్సును కలవరపెట్టెను. రామప్పకు ద్రోహమే జరిగినదని విలపించెను. రుద్రమ, రామప్పలు ఈ విధముగా ఒక్కొక్కరే వారివారి మధురా నుభూతులను తలంచుకొంటు కుమిలిపోయిరి.

రామప్ప అదేపనిగా నిద్రాహారములు మాని పిచ్చివానివలె ఆలయమంతా తిరుగుచున్నాడని ఎవరినోటనో విని రుద్రమ స్తంభించిపోయెను. రుద్రమ రామప్పయొక్క మానసిన తత్వము తెలిసినది కాబట్టి రామప్ప ఏ అఘాయిత్యా

శాల్పడి ప్రిణ త్యాగం చేస్తాడేమోనని పరివిరివిధాలుగా రుద్రుడు అంతఃపురము తలంచసాగెను. రామప్పకు ఉమాపతి చెప్పకొని అతనిని ఏ విధముగానైనా దక్కించుకొనవలెనను తపన బయలుదేరెను. మహారాణి హోదాలున్న రుద్రుడు ఎవరికి చెప్పక నైన్యాధిపతులకు తిరునుబాటుదారులపై పురికొల్పి రాత్రికి రాత్రి రామప్పను చూచుటకు బయలుదేరెను. ములుగులోనున్న కాటయభాండయలను కల్సుకొని రామప్ప పరిస్థితిని తెలుసుకొనెను. వారు రామప్ప ఆహారము మాని నేటికి ఏడవరోజు, కండ్లు తొట్టలుపోయినవి. ముఖము కళావిహీనమైనది. ఎక్కువకాలము బ్రతుకుట జరుగని పనియని సవినయముగా కాటయ, భాండములు తెలుపుకొనిరి.

అలస్యమైనచో ఏమగునీయని తలంచి నైన్యాధిపతులను వెంటపెట్టుకొని దేవాలయము వైపు బయలుదేరిరి. ఈమధ్య ఎవరో. రుద్రుడేవి నిన్ను చూచుటకు వచ్చుచున్నదని రామప్పకు తెలిపిరి. రుద్రుడు దర్శనమునకు తహ తహలాడుచున్న రామప్ప ఓర్పు వహించలేక ఆలయ గోపురమెక్కి చూడ సాగెను. రాజబటులు కోటయ, భాండయలు వెంట వచ్చుచున్నట్లు గ్రహించెను. అమెపై కోపము, మమకారము పేచ్చుపెరిగి గాఢద కంఠముతో మహారాణియను హోదాను కూడా మరచిపోయి రామప్ప ఏకాంతములో నున్నపుడు ప్రేమగా పిల్చెడువాడు. “రుద్రా రుద్రా”యని ఎలుగెత్తి పిలువనారంభించెను. రుద్రుడు ఆ మధురమైన కంఠస్వరమును అలకించి దేవాలయ ప్రింగణములో ప్రవేశించెను ఇది గ్రహించి రామప్ప గుడిగోపురము దిగనారంభించెను. త్వరత్వరగా దిగు నపుడు గోపురపు ఇటుక విరిగి పట్టుతప్పి కాలుజారి గోపురము పైనుండి రుద్రా యని పెద్ద కేక వేయుచు క్రింద పడిపోయెను. రామప్ప రక్తపు మడుగులో ప్రిణములు జిగవట్టి రుద్రుడు దర్శనమునకై ప్రిణము తలదించెను.

దేవాలయములో ప్రవేశించిన రుద్రుడుకు పిడుగు పడినట్లయ్యెను. పరుగు పరుగున రామప్ప పడియున్న స్థలమునకు వచ్చెను. రామప్ప పరిస్థితి చేయిజారి పోయియుండెను. రుద్రుడు రామప్ప తలనిమిరి కనులనిండా నీరు నిలచెను.

రామప్పా అనివార్య కారణముల వలన నీకు తీరని దోహదమే జరిగినది. నీలాంటి మహాశిల్పిని దక్కించుకొనవలెనని వంటనే బయలుదేరి వచ్చితిని. మార్గమధ్యమున అలస్యమైనందున ఎంత దారుణము జరిగినది. దేవుడు నన్ను క్షమించడు. నీవైనా నన్ను క్షమించు రామప్పయని విలపింపసాగెను తుది ఊపిరితో కొట్టు మిట్టాడతూ కనులు తెరచి రుద్రమును ఒకసారి చూచెను. అప్పుడు రుద్రమ రామప్పతో. రామప్పా నీయొక్క త్యాగ శీలమునకు నీలాంటి నిష్కళంకమైన ప్రేమజీవికి నీలాంటి ఒక మహాశిల్పి పేరు తరతరాలు నిల్చుటకు రుద్రేశ్వరాలయముగా నిర్మాణమైన ఈ అలయమునకు ఇప్పటి నుండి రామప్ప పేరుతో రామప్ప దేవాలయముగా నామకరణము చేయుచున్నాను. ఈ చెఱువునకు రామప్ప చెఱువుయని పేరు పెట్టుచున్నాను. బావితరాలవారు నీ కళా చమత్కృతిని వేనోళ్ళ పొగడతూ రామప్ప దేవాలయముగా నీపేరు అలయము లో నిలుచున్నట్లుగా ప్రచారము చేయించెదనని రామప్ప ముందు శపథము చేసెను. ఒక్కసారి రామప్ప కన్నులు రుద్రము వైపు తిరిగి తుది ఊపిరి వదిలెను. రామప్పకు నా అనువాద రుద్రమతప్ప వేరే ఆత్మీయులు లేరు, ఎక్కడో పుట్టి ఎక్కడో పెరిగి ఈ కికారణ్యముల మధ్యన తన విలువైన ప్రాణములు కోల్పోయినాడు.

రుద్రమ ఒక మహారాణి మహారాణి హోదాలో గాంధీర్యము వహించి కాటయ, భండయలతో రామప్ప శపథమును ప్రవక్షిణ మార్గమున మురిచవలసి నదిగా చెప్పెను. వెంటనే ఖటలు పోయి నూతకు వస్త్రములు తెచ్చి రామప్పపై కప్పిరి.

రుద్రమ గర్భాలయమున ప్రవేశించి కడపపైన తల ఆనించి విలపించ సాగెను. భగవాన్: అమహాశిల్పిని చూచుకొను మహాభాగ్యమును కూడా లేకుండా చేశావా? నేనేమిపాపం చేసాను? ఇంత కఠినమైన విధినిచుట న్యాయమా? అనుచు వలవల ఏడ్వసాగెను.

ఆ ప్రాంత ప్రజలకు ఈ వార్త తెలిసి ఆదాగోపాలము పనులు పదిలి అయ్యో ఏలకనని జరిగినది అవి విలపించుచు జనం తడిదోపతండాలుగా ఆరియ ముతో గుమికూడి విలపించసాగిరి. రామప్ప అత్మశాంతికై ఇవున్ని ప్రార్థించిరి

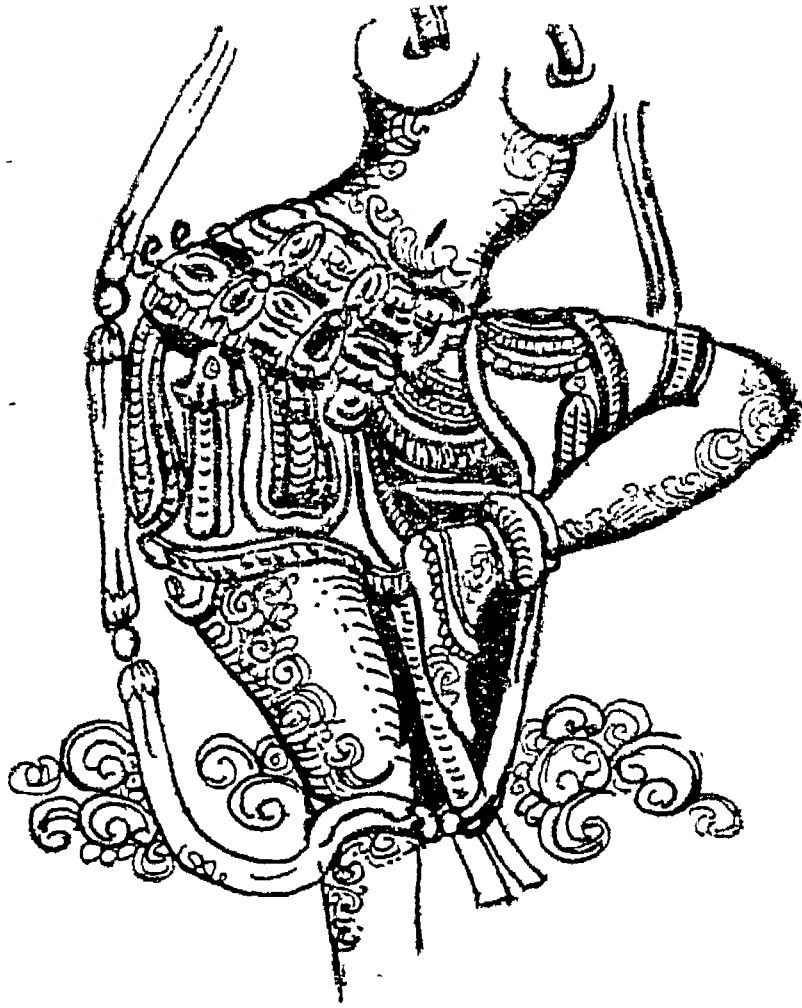
మధ్యాహ్నమైన తర్వాత రుద్రమదేవి స్వయముగా కాటయ వాండయుల సహకారముతో రాజలాంఛనములతో అంత్యక్రియలు జరిపించేను.

రామప్ప కళాప్రతిభకు త్యాగ నిరతికి సకల శాస్త్ర పాండిత్యమునకు కాకతీయుల కళాప్రియత్వమును ప్రపంచమునకు చాటిన రామప్ప ఆత్మరాంతికి రుద్రేశ్వరాలయముగా వెలసిన ఈ దేవాలయమునకు “రామప్ప దేవాలయము”గా ప్రచారములోనికి వచ్చినది.

ఆ తర్వాత కాటయ బాండయులచేత రుద్రమదేవి భంగిమలకు క్రోయ కన్యయని, నాగకన్యయని పేర్లు పెట్టి సంసార జీవితమునకు అంతరాయమేర్ప కుండా ప్రచారము గాంచిరి.

తరతరాలకు, యుగయుగాలకు రామప్ప పేరు నిత్యమై, సత్యమై శాశ్వ తమై ఇప్పటికీ, మరెప్పటికీ ఆ శిల్పములయందు చిరంజీవియై దర్శనమిస్తూ ఉంటాడు. అమరశిల్పి రామప్ప.

* స మా వ్త ం *

తపోవృత్తుల పట్టిక

పేజీనెం.	లైను	తస్సు	ఓస్సు
5	4	దిగ్భ్రాంతి	దిగ్భ్రాంతి
5	4	విజ్ఞానము	విజ్ఞానము
7	3	బ్రాహ్మసూత్రము	బ్రాహ్మసూత్రము
8	1	భారతదేశము	భారతదేశము
9	3	చేకూర్చినందుకు	చేకూర్చినందుకు
10	2	పాంతందత	ప్రాంతమంత
10	5	రీతరు	రీతరు
11	1	విస్వసించి	విశ్వసించి
11	2	దివ్య	దివ్య
12	2	గట్టము	మట్టము
15	4	వైష్ణవమతము	వైష్ణవమతము
25	5	ధర్మపారాయణులైన	ధర్మపారాయణులైన
26	7	దైవనముందు	దైవమునందు
28	2	ప్రాంతముతవ	ప్రాంతమున
28	15	దీక్షదృక్కులకు	దీక్షణదృక్కులకు
29	13	ప్రభావంతచే	ప్రభావం చేత
30	5	చదులావగించి	చదులావగించి
30	9	శీలగా	శీలగా
31	1	రాజధానిలో	రాజధానిలో
37	5	మత్యనాలో	మత్యముతో
37	10	దొరికినందుకు	దొరికినందుకు
39	5	54 దళములు	54 రళములు
40	4	ఈపేరికి శివతాండవ	ఈ పేరికి శివతాండవ
40	7	వెనుగులపై	వెనుగులపై
40	7	సూదంచు	సూచించు
40	9	తెలికమైన	తెలికమైన
45	19	చేయదిన	చేయదిన
45	20	విజ్ఞానముకు	విజ్ఞానమునకు
52	6	శయన	శయన

52	23	అకర్షణ	ఆకర్షణ
53	6	అమరనాథ్	అమరనాథ్
56	4	బిందువులుగా	బిందువుగా
85		రామప్ప	రామప్ప
93	15	స్కాందపురాణం	స్కాందపురాణం
95	5	దమరుకము	దమరుకము
101	4	సముద్రమధతము	సముద్రమధనము
102	22	కాశీపతి	కాశీపతి
104	13	నిర్మాణము	నిర్మాణము
106	23	నిప్పుకుంట అర్థనగ్న	విప్పుకుంట అర్థనగ్న
110	3	స్వర్ణానుభూతికి	స్వర్ణానుభూతి
111	13	శిల్పములను	శిల్పములను
115	7	చిగుని	చూసి
124	31	ప్రపౌకొపంపబడి	ప్రకొపింపబడి
125	14	శిల్ప	శిల్ప
126	15	తైలవర్ణ	తైలవర్ణ
138	2	ఓప్పుచో	ఓప్పుచు
142	9	మీం	మిందు
143	13	అభరణములు	అభరణములు
147	2	పడమటి	పడమటి
152	16	విద్ధముగా	సిద్ధముగా
152	22	కల్యాణ	కల్యాణ
153	6	భద్రకాళి	భద్రకాళి
154	1	మూసి	చూసి
154	20	విలహ వేదనము	విరహ వేదనము
154	21	పచ్చి	పచ్చి
155	2	గాంచ	గాంచి
157	3	తపన బయలుదేరెను	తపనతో బయలుదేరెను
157	10	నైన్యాదిపతులను	నైన్యాదిపతులను
157	14	కొటయ	కొటయ
158	1	రామప్ప	రామప్ప
160	1	రామప్ప	రామప్ప
161	3	రామప్ప	రామప్ప